महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर

वार्षिक अहवाल

२०२४ - २५

वार्षिक अहवाल २०२४-२५

मार्गदर्शक

डॉ. नितीन पाटील
कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर

संपादक

डॉ. सचिन बोंडे
संचालक विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर

सल्लागार मंडळ

डॉ. शिरिष उपाध्ये
संचालक शिक्षण तथा
अधिष्ठाता (पशुविज्ञान), मपमविवि, नागपूर

डॉ. नितीन कुरकुरे
संचालक संशोधन, मपमविवि, नागपूर

डॉ. प्रशांत वासनिक
अधिष्ठाता (दुग्ध तंत्रज्ञान), मपमविवि, नागपूर

डॉ. सचिन बोंडे
अधिष्ठाता (मत्स्यविज्ञान), मपमविवि, नागपूर

डॉ. भूषण रामटेके
अधिष्ठाता (निम्नशिक्षण), मपमविवि, नागपूर

श्रीमती मोना ठाकुर
कुलसचिव , मपमविवि, नागपूर

श्रीमती मनिषा शेंडे
नियंत्रक, मपमविवि,नागपूर

संपादकीय मंडळ

डॉ. गितांजली ढुमे
तांत्रिक अधिकारी,विस्तार शिक्षण संचालनालय
मपमविवि, नागपूर

डॉ. सारीपुत लांडगे
प्राध्यापक आणि तांत्रिक अधिकारी,
विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर

डॉ. अतुल ढोक
प्राध्यापक आणि तांत्रिक अधिकारी,
मा. कुलगुरू महोदय यांचे कार्यालय, मपमविवि,नागपूर

डॉ. अर्चना कदम
सहयोगी प्राध्यापक आणि तांत्रिक अधिकारी,
शिक्षण विभाग, मपमविवि,नागपूर

डॉ. महेश जावळे
सहाय्यक प्राध्यापक आणि तांत्रिक अधिकारी,
संशोधन संचालनालय, मपमविवि,नागपूर

डॉ. प्रज्ञेय ताकसांडे
तांत्रिक अधिकारी, संचालनालय शिक्षण तथा
अधिष्ठाता (पशुविज्ञान) यांचे कार्यालय, मपमविवि,नागपूर

श्री. प्रवीण बागडे
लघुलेखक (उच्च श्रेणी),
विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि,नागपूर

प्रकाशक

विस्तार शिक्षण संचालनालय
महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर- ४४० ००१
फोन नं.: ०७१२-२५११७८४ / २५११७८५ **ई-मेल:** registrar@mafsu.ac.in **संकेतस्थळ:** www.masfu.ac.in
टोल फ्री क्रमांक: १८००-२३३-३२६८

वार्षिक अहवाल २०२४-२५

प्रकाशक:

विस्तार शिक्षण संचालनालय

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ

फुटला तलाव मार्ग, नागपूर - ४४० ००१,

महाराष्ट्र

फोन नं.: ०७१२-२५११७८४ / २५११७८५

संकेतस्थळ: www.masfu.ac.in

प्रस्तावना

डॉ. नितीन व्ही. पाटील
कुलगुरु

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (माफसू) च्या सन २०२४- २५ या वर्षासाठी शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार या क्षेत्रातील मुख्य उपक्रमांची माहिती सादर करताना मला खूप आनंद होत आहे. पशुवैद्यकीय आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान या क्षेत्रात प्रशिक्षित मनुष्यबळाची संख्या विकसित करणे हे शिक्षणाचे उद्दिष्ट असल्याने, विद्यापीठ राज्यातील या उद्योगांच्या वाढीस पाठिंबा देण्यासाठी कठोर परिश्रम करत आहे आणि देशाच्या विकासात योगदान देत आहे. याशिवाय, विद्यापीठ राज्यभर या क्षेत्रातील प्रत्यक्ष कार्यासाठी आपले ज्ञान आणि कार्यबल सतत वाढवत आहे.

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ हे सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये, दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, एक वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, तीन कृषी विज्ञान केंद्रे, ९ पशुधन प्रक्षेत्र, २ मत्स्य प्रक्षेत्र, २ दुग्ध संयंत्रे आणि पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्ध उत्पादन मध्ये पदविका देणाऱ्या ११० मान्यताप्राप्त शाळा असलेले सर्वात मोठे विद्यापीठ आहे.

सन २०२४-२५ मध्ये विद्यापीठाच्या पशुवैद्यकीय विज्ञान शाखेत बी.व्ही.एस्सी आणि ए.एच. अभ्यासक्रमात एकूण ४७७, एम.व्ही.एस्सी अभ्यासक्रमात १८६ आणि पीएच.डी. अभ्यासक्रमात ५ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला. सन २०२४-२५ मध्ये बी.टेक दुग्ध तंत्रज्ञान शाखेत प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या ६२ होती तर मत्स्य विज्ञान विद्याशाखेत ५७ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला आणि एलएमडीपी डिप्लोमा अभ्यासक्रमात एकूण ५७०५ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला. या वर्षी एकूण ४८५ विद्यार्थ्यांना बॅचलर पदवी प्रदान करण्यात आली, २०४ जणांनी त्यांचे पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले आणि ९ संशोधकांनी विद्यापीठातून पीएच.डी. पदवी पूर्ण केली.

विद्यापीठाची संशोधनातील कामगिरी उल्लेखनीय आहे ज्यामध्ये विविध संस्था आणि राज्य सरकारद्वारे एकूण ८४८.८१ लाख रुपयांच्या निधीतून एकूण १९ प्रायोजित संशोधन प्रकल्प राबविले जात आहेत आणि ५४६.१६ लाख रुपयांचे ४ संशोधन प्रकल्प पूर्ण करण्यात आले आहेत. याशिवाय, १०१.६९ लाख रुपयांचे १५ संस्था-उद्योग प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत आणि ४८.२९ लाख रुपयांच्या अनुदानासह १३ प्रकल्प सुरू आहेत आणि संशोधकांनी समकक्ष पुनरावलोकन केलेल्या राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय जर्नलसमध्ये ३४३ संशोधन प्रकाशने प्रकाशित केली आहेत आणि विविध भागधारकांसाठी २५ संशोधन शिफारसी देण्यात आल्या आहेत.

विस्तार शिक्षण संचालनालयामार्फत विविध योजना राबवल्या जात असताना राज्य विभागाने प्रायोजित केलेले ९७७.३९ लाख रुपयांचे क्षमता बांधणी प्रकल्प राबविले जात आहेत. विद्यापीठाने एकूण ८३९४ प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षण दिले ज्यामध्ये शेतकरी, तरुणी आणि व्यावसायिकांचा समावेश होता. शिवाय, विद्यापीठ आपल्या सल्लागारांद्वारे ७.११ लाख भागधारकांपर्यंत पोहोचले आहे आणि विद्यापीठाच्या कॅम्पसमध्ये प्रात्यक्षिके, कार्यशाळा, क्षेत्रभेटी आणि शेतकरी भेटी घेतल्या आहेत. एकूण ३८ माहितीपूर्ण पत्रके, ७६ पुस्तके/पुस्तिका/संग्रह/स्मरणिका/प्रशिक्षण पुस्तिका/नियतकालिक, २७३ लोकप्रिय लेख स्थानिक मुद्रित माध्यमांमध्ये प्रकाशित झाले आहेत, तर ५६ रेडिओ कार्यक्रम आणि २९ दूरदर्शन कार्यक्रमांनी विद्यापीठाच्या पोहोच क्रियाकलापांना समृद्ध केले आहे. विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी रुग्णालये आणि रुग्णवाहिका सेवांमध्ये एकूण ११७६७१ प्राण्यांवर उपचार केले आहेत. एकूण १०९ पशु

आरोग्य शिबिरांद्वारे एकूण १२१९९ प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले, पशु मालकांच्या फायद्यासाठी १०८५२ निदान सेवा वाढविण्यात आल्या. विद्यापीठाने उन्नत भारत अभियानांतर्गत १५ लाखांच्या बजेटसह ३० गावे दत्तक घेतली आहेत ज्यांचे समग्र समावेशक शाश्वत विकास विद्यापीठाच्या तज्ञ-विद्यार्थी आणि गावांना एकत्रित करून केले आहे.

विद्यापीठाने २५६६.२३ लाख रुपयांचे विकास काम यशस्वीरित्या पूर्ण केले आहे आणि पायाभूत सुविधांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी ८१५८६.४६ लाख रुपयांचे चालू काम हाताळत आहे. विद्यापीठाच्या शैक्षणिक, संशोधन आणि विस्तार आदेशांच्या संदर्भात महत्त्वपूर्ण कामगिरी अधोरेखित करणारा हा अहवाल पशुधन मालक, शेतकरी, उद्योग आणि धोरणकर्त्यांच्या अपेक्षा पूर्ण करण्याच्या दिशेने यशस्वीरित्या वाटचाल करत आहे अशी मला आशा आहे.

(डॉ. नितीन व्ही. पाटील)

अनुक्रमणिका

१. संक्षिप्त अहवाल	**१**
२. विद्यापिठ प्रशासन	**४**
२.१ विद्यापीठाचे मिशन	४
२.२ विद्यापीठाचे आदेश	४
२.३ विद्यापिठाची उद्दिष्टे	४
२.४ कायदे आणि नियम	५
२.५ विद्यापिठाची प्राधिकरणे	६
२.६ आस्थापना	१७
२.७ सहाय्यक घटक	२१
२.८ घटक महाविद्यालये/ संस्था	२१
२.९ संकेतस्थळ	२२
३. शिक्षण	**२४**
३.१ उच्च शिक्षण	२४
३.२ निम्न शिक्षण विद्याशाखा	३८
३.३ मनुष्यबळ विकास	३८
४. विद्यार्थी विकास	**४०**
४.१ विद्यार्थी समुपदेशन	४०
४.२ शिष्यवृत्ती/फेलोशिप	४०
४.३ अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षेत विद्यार्थ्यांची कामगिरी	४१
४.४ विद्यार्थी नियुक्ती कक्ष	४१
४.५ क्रीडा आणि सांस्कृतिक उपक्रम	४३
४.६ राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम	४४
४.७ राष्ट्रीय छात्र सेना उपक्रम	४७
५. संशोधन	**४९**
५.१ बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प	५०
५.२ पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प	७०
५.३. खाजगी संस्था प्रकल्प - संस्था-उद्योग सहयोग	७१
५.४ संशोधन शिफारशी	७२
५.५ प्रसिध्द केलेले संशोधन लेख	८०
५.६ नवीन पशुधन जातींची नोंदणी	८२

अनुक्रमणिका

६.प्रक्षेत्रातील उपक्रम	**८३**
६.१ पशुधन प्रक्षेत्र	८३
६.२ मत्स्य प्रक्षेत्र	८७
६.३ दुग्ध शाळा	८८
७.विस्तार	**९०**
७.१ मंजूर प्रकल्प	९०
७.२ आयोजित प्रशिक्षण	९७
७.३ कार्यशाळा/सेमिनार/वेबिनार/शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन	१०३
७.४ शेतकरी आणि अधिकाऱ्यांसाठी प्रात्याक्षिके आयोजन	११३
७.५ माफसू सल्ला	११६
७.६ प्रदर्शनी आयोजन/सहभाग	११६
७.७ पशुधन प्रदर्शनीमध्ये सहभाग	११९
७.८ उत्सव	१२१
७.९ शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी	१२३
७.१० शेतकऱ्यांच्या महाविद्यालयास भेटी	१२८
७.११ विस्तार प्रकाशने	१२९
७.१२ रेडीओ आणि दुरदर्शन कार्यक्रम	१३०
७.१३ उन्नत भारत अभियान	१३१
७.१४ पशू आरोग्य शिबिरे	१३३
७.१५ दवाखाना सेवा	१३४
७.१६ प्रयोगशाळेमार्फत रोगनिदान सेवा	१३५
७.१७ उदघाटन	१३६
८. सामंजस्य करार	**१३९**
९. पुरस्कार/सन्मान	**१४६**
९.१ विद्यापीठ/संस्था पुरस्कार	१४६
९.२ शिक्षकवर्गीय अधिकारी पुरस्कार	१४६
९.३ विद्यार्थी पुरस्कार	१५६
१०. मान्यवरांच्या भेटी	**१५८**
११. बांधकामे	**१६४**
१२. लेखा व वित्त	**१६८**

१. संक्षिप्त अहवाल

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU) ची स्थापना ३ डिसेंबर २००० रोजी नागपूर येथे राज्य कायदा १९९८ (१९९८ चा MAH-XVII) अंतर्गत करण्यात आली. हे विद्यापीठ राज्यातील समृद्ध आणि वैविध्यपूर्ण प्राणी आणि मत्स्यसंपत्तीचे शाश्वत व्यवस्थापन, संवर्धन आणि वाढीसाठी काम करत आहे.

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठात सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये, दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, एक वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, तीन कृषी विज्ञान केंद्रे आणि पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्ध उत्पादन मध्ये पदविका देणारे ११० मान्यताप्राप्त विद्यालये आहेत. विद्यापीठ पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान या विषयांमध्ये पदवी कार्यक्रम देत आहे. पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञानासाठी पदव्युत्तर पदवी उपलब्ध आहे तर पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्यार्थ्यांसाठी पीएच.डी. पदवी दिली जाते. विद्यापीठाच्या निम्न शिक्षण विद्याशाखा विद्यापीठाने मान्यता दिलेल्या ११० डिप्लोमा विद्यालया मधून उद्योजकतेला चालना देण्यासाठी 'पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्धजन्य उत्पादन' हा दोन वर्षांचा डिप्लोमा अभ्यासक्रम देत आहे.

पशुवैद्यकीय विज्ञान शाखेत बी.व्ही.एस्सी आणि ए.एच. अभ्यासक्रमात एकूण ४७७, एम.व्ही.एस्सी अभ्यासक्रमात १८६ आणि पीएच.डी. अभ्यासक्रमात ५ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला. सन २०२४-२५ मध्ये बी.टेक डेअरी टेक्नॉलॉजीमध्ये प्रवेश मिळालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या ६२ होती तर मत्स्य विज्ञाशाखेत ५७ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला आणि एलएमडीपी डिप्लोमा अभ्यासक्रमात एकूण ५७०५ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला.

आयसीएआर-एनटीएस राष्ट्रीय प्रतिभा शिष्यवृत्ती अंतर्गत ४ विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर पदवी मिळविण्यासाठी ज्युनियर रिसर्च फेलोशिप देण्यात आली तर ५ संशोधन विद्वानांनी आयसीएआर-नेट परीक्षा उत्तीर्ण केली. याशिवाय, शैक्षणिकदृष्ट्या गुणवंत विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती आणि फेलोशिप देण्यात येतात आणि सरकारने आर्थिकदृष्ट्या गरीब आणि मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना फ्रीशिपच्या स्वरुपात आर्थिक मदत दिली.

भाकृअप, भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, जैवतंत्रज्ञान विभाग, राज्य सरकार, भारत सरकार, आरजीएसटीसी यासारख्या संस्थांकडून एकूण ८४८.८१ लाख रुपयांच्या निधीतून १९ प्रायोजित संशोधन प्रकल्प राबविले जात आहेत आणि २०२४-२५ दरम्यान ५४६.१६ लाख रुपयांचे ४ संशोधन प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत. १०१.६९ लाख रुपयांचे १५ संस्था-उद्योग सहकार्य प्रकल्प खाजगी संस्थांकडून प्रायोजित आहेत आणि ४८.२९ लाख रुपयांच्या अनुदानासह १३ चालू प्रकल्प हे विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीसाठी पशुवैद्यकीय/ मत्स्यविज्ञान संस्था आणि उद्योग यांच्यातील गतिमान सहकार्याचे प्रतिबिंब आहेत.

'ओव्हम पिक-अप (OPU) आणि इन विट्रो भ्रूण उत्पादन (IVEP) द्वारे स्थानिक गाईंच्या जातींचे संवर्धन व वृद्धीकरण' या प्रकल्पांतर्गत, देशी जातीच्या गायींमध्ये एकूण १९० ओव्हम पिक-अप सत्रे पार पडली ज्यात एकूण १७२० अंडपेशी (oocyte) प्राप्त झाल्या, म्हणजे सरासरी प्रति गाय ९.०५ अंडपेशी मिळाल्या. इन विट्रो मॅच्युरेशन, फर्टिलायझेशन आणि इन विट्रो कल्चरद्वारे एकूण ७४६ गर्भांची निर्मिती करण्यात आली, ज्यामध्ये ब्लास्टोसिस्ट रुपांतरण दर ४३.३७ % होता. हे गर्भ ५०२ प्राप्तकर्त्या गायींमध्ये स्थानांतरित करण्यात आले. १०७ गायींमध्ये यशस्वी गर्भधारणा दिसून आली, सरासरी गर्भधारणा दर २१.३१ % होता आणि आजपर्यंत या तंत्रज्ञानाद्वारे एकूण ५७ जिवंत वासरे निर्माण झाली आहेत.

या संशोधनांमधून मिळालेल्या महत्त्वपूर्ण निष्कर्षांसह अधिकारी आणि विद्यार्थ्यांनी केलेल्या संशोधनामुळे राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय जर्नल्समध्ये ३४३ संशोधन प्रकाशने प्रकाशित झाली आहेत आणि विद्यापीठाने २५ संशोधन शिफारसी दिल्या आहेत. स्थानिक करकंबी वराहांच्या जाती ओळखण्यासाठी विद्यापीठाने काम केले आहे.

विद्यार्थ्यांसाठी व्यावहारिक अनुभवांसाठी पशुधन प्रक्षेत्रे, प्रशिक्षणार्थींसाठी प्रात्यक्षिक युनिट आणि उपयोजित

संशोधन आयोजित करण्यासाठी विद्यापीठाचे घटक महाविद्यालयांमध्ये नऊ पशुधन आणि कुक्कुटपालन पक्षेत्रे आहेत. या पक्षेत्रांमध्ये एकूण १२८२ पशुधन आहेत जसे की ५१३ गायी, २२५ म्हशी, ८४ मेंढ्या आणि ४६० शेळ्या आहेत. या प्रक्षेत्रामधील पाच कुक्कुट पक्षेत्रांमध्ये ३४८५ कुक्कुट पक्षी आहेत. प्रदेश - विशिष्ट पशुधनाच्या जातींचे संवर्धन करण्याच्या उद्देशाने सुरु केलेल्या या पक्षेत्रामध्ये एकूण ४५६८.९८ मेट्रिक टन चारा तयार झाला आहे ज्यामध्ये ४२७८.०८ मेट्रिक टन हिरवा चारा आणि २९०.९० मेट्रिक टन सुका चारा समाविष्ट आहे. महाविद्यालयीन पक्षेत्रांमध्ये विस्तार प्रशिक्षण, दूध, अंडी, चारा, जनावरे, कंपोस्ट आणि धान्य यासारख्या शेती उत्पादनांच्या विक्रीतून एकूण १०७.४३ लाख रुपयांचे उत्पन्न मिळाले.

विस्तार संचालनालय, राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळ (NDDB), आनंद, गुजरात, महिला विकास आर्थिक विकास महामंडळ (MAVIM), मुंबई, स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र सरकार आणि पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभाग, भारत सरकार यांच्या सहकार्याने दुग्ध उत्पादक शेतकरी, पशुसखी, फील्ड पशुवैद्यक आणि बेरोजगार तरुणांना प्रशिक्षण देण्यासाठी ९७७.३९ लाख रुपयांचे प्रकल्प राबवत आहे. नागपूर, वर्धा आणि अमरावती येथील तीन सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रांनी (MTCs) १२६ प्रशिक्षणांचे आयोजन केले आहे आणि प्रकल्पाच्या सुरुवातीपासून एकूण ३२८९ दुग्ध उत्पादकांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे. माविम प्रायोजित प्रकल्पांतर्गत एकूण १०१५ पशुसखींनी शेळीपालन मॉड्यूल-१ वर १० दिवसांचे प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे आणि ८७८ पशुसखींनी शेळीपालन मॉड्यूल-२ वर ५ दिवसांचे प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे आणि या प्रशिक्षित पशुसखी महाराष्ट्रातील १०५० गावांमध्ये विस्तार सेवा देत आहेत. महाराष्ट्र सरकारच्या निधीतून ‘शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन सुधारण्यासाठी पशुसखींसाठी कौशल्य विकास प्रशिक्षण’ या विषयावर २०२३-२४ आणि २०२४-२५ दरम्यान विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांमध्ये स्मार्ट प्रकल्प राबविण्यात आला ज्यामध्ये एकूण २२५ पशुसखींना प्रशिक्षण देण्यात आले. ‘पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी चांगल्या पशुसंवर्धन पद्धती’ या विषयावरील ५ दिवसांच्या निवासी प्रशिक्षणात पशुसंवर्धनाच्या एकूण १२५ अधिकाऱ्यांनाही प्रशिक्षण देण्यात आले.

सन २०२४-२५ दरम्यान, विद्यापीठाने ४९५१ शेतकऱ्यांसाठी १३९ प्रशिक्षणे आणि ३४४३ व्यावसायिकांसाठी ६१ प्रशिक्षणे आयोजित केली आहेत. या वर्षी, एकूण ५८ कार्यशाळा, चर्चासत्रे आणि वेबिनार आयोजित करण्यात आले आहेत ज्यात ३५५६ शेतकऱ्यांना फायदा झाला आहे तर व्यावसायिकांसाठी ३२ कार्यशाळा, चर्चासत्रे, वेबिनार आणि परिषदा आयोजित करण्यात आल्या आहेत ज्यामध्ये एकूण २२५५ व्यावसायिक सहभागी होते. विद्यापीठाने रिलायन्स फाउंडेशनच्या माध्यमातून राज्यभरातील ७१११९४ शेतकऱ्यांपर्यंत गरजेनुसार सूचना प्रसारीत केल्या आहेत. स्थापित तंत्रज्ञानाचे प्रदर्शन करण्यासाठी एकूण ३३४ प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली आणि एकूण ११०७२ शेतकऱ्यांना फायदा झाला आणि १०८५ व्यावसायिकांसाठी आणखी ५३ प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली. विद्यापीठाने विविध संस्थांनी आयोजित केलेल्या ४६ प्रदर्शनांमध्ये भाग घेतला आहे आणि १९ पशुधन प्रदर्शनांमध्ये भाग घेतला आहे ज्यामध्ये ८८ तज्ञांनी पशुधन निवड समितीमध्ये तज्ञ म्हणून आपली सेवा दिली आहे. सन २०२४-२५ दरम्यान एकूण ५२६२ शेतकऱ्यांनी माफसूच्या संस्थांना भेट दिली आणि १४४ प्राध्यापकांनीही शेतकऱ्यांच्या प्रक्षेत्राला भेट दिली.

विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी स्थानिक मुद्रित माध्यमांमध्ये ३८ माहितीपूर्ण पत्रके, ७६ पुस्तके/प्रशिक्षण पुस्तिका/नियतकालिके, २७३ लोकप्रिय लेख प्रकाशित केले आहेत. हा समृद्ध माहितीचा आधार विद्यार्थी, शेतकरी आणि क्षेत्र कर्मचाऱ्यांसाठी विद्यापीठाच्या ग्रंथालयातून आणि विद्यापीठाच्या सर्व घटक महाविद्यालयांमधील ग्रंथालयांमधून उपलब्ध आहे. तंत्रज्ञानाच्या हस्तांतरणासाठी रेडिओ आणि टेलिव्हिजन सारखे इलेक्ट्रॉनिक मास मीडिया सर्वात प्रभावी पोहोच माध्यम म्हणून काम करते. पशुपालन, दुग्ध तंत्रज्ञान, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालन क्षेत्रांवरील ५६ रेडिओ कार्यक्रम आणि २९ दूरदर्शन कार्यक्रमांद्वारे, राज्यभरातील सर्व भागधारकांसाठी वैज्ञानिक माहिती आणि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यात आला.

भारत सरकारचा प्रमुख कार्यक्रम, उन्नत भारत अभियान देखील खऱ्या अर्थाने राबविला जात आहे आणि

विद्यापीठाने उन्नत भारत अभियानांतर्गत निवडलेल्या ३० दत्तक गावांच्या सर्वांगीण विकासासाठी महसूल उत्पन्नातून प्रति गाव ५०,०००/- रुपयांची तरतूद केली आहे जिथे विविध कार्यक्रम आणि विद्यार्थ्यांसाठी विशेष रासेयो निवासी शिबिरांद्वारे पशुपालन उपक्रमांच्या सुधारणांशी संबंधित उपक्रम राबविले गेले. गेल्या वर्षभरात प्रक्षेत्र भेटी, शेतकरी शास्त्रज्ञ मेळावा, गट चर्चा, जागरूकता मोहीम, वृक्षारोपण, स्वच्छता मोहीम, चारा उत्पादन, मूल्यवर्धित दूध, मांस आणि मासे उत्पादने तयार करणे, रुग्णवाहिका क्लिनिकल सेवा, पशु आरोग्य शिबिरे, प्रशिक्षण, प्रात्यक्षिके, पशुपालन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यपालनातील नवीन तंत्रज्ञानाबद्दल मार्गदर्शन इत्यादी २०४ विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. याद्वारे विद्यापीठाच्या या दत्तक गावांमध्ये महाविद्यालयांमधील १३९ तज्ञांच्या सहभागाने एकूण १००६१ शेतकऱ्यांना लाभ मिळाला.

विद्यापीठाने एक महत्त्वाची सुविधा देणारी सेवा म्हणून, एकूण ११७६७१ पशुंवर उपचार करण्यात आले ज्यामध्ये रुग्णालयांमध्ये उपचार केलेले केसेस ११३९७४ आहेत तर १०९ पशु आरोग्य शिबिरांद्वारे १२१९९ प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले आणि महाविद्यालयांद्वारे प्रदान केल्या जाणाऱ्या रुग्णवाहिका सेवांदरम्यान ३६९७ प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले. एकुण ५०२२ केसेसचे निदान करण्यासाठी अल्ट्रासोनोग्राफी सारख्या प्रगत इमेजिंग तंत्रांचा वापर करण्यात आला तर रुग्णालयांमधील तज्ञांकडून ५८३० एक्स-रे प्रक्रिया करण्यात आली. घटक महाविद्यालयांनी निदान सेवा देखील वाढवल्या आहेत ज्यामध्ये एकूण १२८०९ रक्त नमुन्यांचे संपूर्ण रक्त तपासणीसाठी विश्लेषण करण्यात आले, ८६१६ रक्त स्मीअर तपासण्यात आले, ३१७५ विष्ठेचे नमुने परजीवी उपद्रवासाठी तपासण्यात आले आणि १४१८४ जैवरासायनिक मूल्यांकन केले गेले.

विद्यापीठाने २५६६.२३ लाख रुपयांचे पायाभूत सुविधांचे विकास काम यशस्वीरित्या पूर्ण केले आहे आणि ८१५८६.४६ लाख रुपयांची चालू बांधकामे हाताळत आहे. विद्यापीठाला महाराष्ट्र शासनाकडून वेतन, निवृत्तीवेतन आणि आकस्मिक खर्च यासाठी २०८१९ लाख रुपये आणि योजनेअंतर्गत बांधकामे आणि माफसुअर्थ प्रणालीवरील खर्च यासाठी १३०५१ लाख रुपये निधी मिळाला आणि त्यानुसार खर्च १३०५१ लाख रुपये झाला. विद्यापीठाला शिक्षण, एआयसीआरपी, केव्हीके आणि आयसीएआर द्वारे प्रायोजित इतर योजनांसाठी आयसीएआर कडून ७१० लाख रुपयांचा निधी मिळाला. भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद आणि इतर एजन्सींसारख्या प्रायोजक संस्थांकडून १८३ लाख रुपयांचे अनुदान देखील मिळाले तर राज्य सरकारने माविम आणि स्मार्ट प्रकल्पांद्वारे प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी ४७६ लाख रुपयांचे अनुदान देखील दिले. लहान एजन्सी प्रकल्पांसाठी विद्यापीठाला विविध खाजगी एजन्सींकडून ७९ लाख रुपये अनुदान मिळाले. विद्यापीठाला शैक्षणिक शुल्क, दूध, जनावरे आणि कंपोस्ट इत्यादी शेती उत्पादनांच्या विक्रीतून २३९७ लाख रुपये प्राप्त झाले.

२. विद्यापीठ प्रशासन

महाराष्ट्र पशू आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाची स्थापना दिनांक ३ डिसेंबर २००० रोजी नागपूर येथे महाराष्ट्र राज्य अधिनियम क्रमांक १९९८ (एम.ए.एच. XVII १९९८) अंतर्गत दिनांक १७ नोव्हेंबर २००० रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे करण्यात आली. राज्यातील चार कृषी विद्यापीठातील पाच पशुवैद्यकीय महाविद्यालये आणि एक पदव्युत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था तसेच दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय हस्तांतरित करून विद्यापीठाची स्थापना करण्यात आली. त्यानंतर राज्याची कौशल्यपुर्ण मनुष्यबळाची निकड लक्षात घेऊन विद्यापीठाने दोन मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, एक दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, एक वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र तसेच तीन कृषि विज्ञान केंद्रांची स्थापना केली.

२.१ विद्यापीठाचे मिशन

पशु, दुग्ध आणि मत्स्य विज्ञान या क्षेत्रातील नाविन्यपूर्ण, कार्यक्षम आणि प्रभावी धोरणांचा अवलंब करून प्रगत ज्ञानाने विद्यार्थ्यांना प्रज्वलित आणि सक्षम करणे हे विद्यापीठाचे प्रमुख उद्दीष्ट आहे. उपयोजित आणि दैदीप्यमान संशोधन, कमाल पातळीवर प्रबोधनात्मक परिणाम साधणारे विस्तारकार्य, शिक्षण आणि प्राध्यापकानुकूल विकासाभिमुख पद्धतींद्वारे ग्रामीण रोजगार, आर्थिक समृद्धी आणि राज्यातील उपजीविका विन्मुख गरीब शेतकऱ्यांच्या कल्याणासाठी आम्ही सदैव प्रयत्नशील राहू. मानवी पोषण आणि कल्याण समृद्ध करण्याच्या अंतिम उद्देशाने आम्ही सार्वजनिक आरोग्य संशोधनात योगदान देऊ.

आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून, आम्ही शिक्षणाची वाट अधिक अर्थपूर्ण, समर्पक, सुलभ, बौद्धिकदृष्ट्या प्रेरक आणि व्यावसायिकदृष्ट्या आव्हानात्मक बनवू. आम्ही उच्च-गुणवत्तेचे निकड आधारित संशोधन करण्यास, उत्तम लोकाभिमुख धोरणे आणि पद्धती अवलंबण्यास, आमच्या घटक महाविद्यालये आणि संलग्न संस्थांच्या दमदार सहकार्याने पोषक वातावरण निर्माण करू. पशुकल्याणाशी सांगड घालत पशुधनाच्या उत्पादन क्षमतांचा विकास, पशुजन्य उत्पादनांची गुणवत्ता वृद्धी आणि अन्नसुरक्षा देण्यासाठी, आम्ही उत्तम प्रशिक्षित आणि सक्षम मनुष्यबळ तसेच प्रगत तंत्रज्ञान निर्मित करू आणि देऊ. महाराष्ट्रातील पशुधन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय या क्षेत्रात आमुलाग्र परिवर्तन घडवून आणण्यासाठी, विस्तृत पातळीवर कार्यक्रमांच्या माध्यमातून प्रक्षेत्रावरील पशुपालक, दुग्धव्यवसायिक आणि मच्छीमार या घटकांचा क्षमता विकास करण्यात येईल.

२.२ विद्यापीठाचे आदेश

१. पशुवैद्यकीय, पशुविज्ञान, दुग्धतंत्रज्ञान आणि मत्स्यविज्ञान क्षेत्रात उत्कृष्ट मनुष्यबळ निर्माण करणे.

२. महाराष्ट्र राज्यात विविध विस्तार कार्यपद्धती विकसित करून पशुआरोग्य व उत्पादकता व तत्पर सेवा वितरण करणेसाठी धोरण ठरविणे.

३. पशुसंवर्धन, दुग्धविकास व मत्स्यविज्ञान क्षेत्रातील विविध धोरणांच्या देखरेखीसाठी आणि परिणाम विश्लेषनास सहाय्य करण्यासाठी थिंक टॅंकची भुमिका निभावणे.

२.३ विद्यापीठाची उद्दिष्टे

१. पशुविज्ञान व मत्स्यव्यवसाय विज्ञान यांचे विविध शाखांमध्ये, स्नातकोत्तर शिक्षणासह शिक्षण देणे व त्यात समन्वय ठेवणे.

२. पशुविज्ञान आणि मत्स्यव्यवसाय विज्ञान यांमधील अभ्यासास आणि संशोधनास आणखी चालना देणे आणि राज्याच्या शेतीविषयक समस्या, शेतकऱ्यांच्या आकांक्षा यांच्याशी सुसंगत अशा गरजांवर आधारित

संशोधनावर विशेष भर देणे.

३. पशुवैद्यकीय, पशुविज्ञान व मत्स्यव्यवसाय विज्ञान या क्षेत्रांतील निम्नस्तरीय शिक्षण देणे.

४. या क्षेत्रातील तांत्रिक कर्मचाऱ्यांची व्यावसायिक प्रगती व्हावी, कौशल्य वाढीस लागावे याकरिता निरंतर शिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण पाठयक्रम व उन्हाळी वर्ग आयोजित करणे, तसेच तंत्रविषयक परिसंवाद, चर्चासत्र व कार्यशाळा भरवणे.

५. परीक्षा घेणे आणि योग्य पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर शैक्षणिक विशेषोपाधी प्रदान करणे.

६. राज्यामध्ये समुचित विस्तार विभागामार्फत ग्रामीण जनता, उद्योग आणि या क्षेत्रातील इतर लाभार्थी यांच्यापर्यंत संशोधनाचे फायदे परिणामकारकपणे पोहोचविण्यासाठी प्रयोग शाळेतील तंत्रज्ञान शेतीपर्यंत नेण्याचे काम हाती घेणे.

७. उत्पादकता वाढविण्याच्या अंतिम ध्येयाने, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रातील अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार प्रशिक्षण यांची सांगड घालणे.

८. सागरी व भूजल मत्स्यव्यवसाय वाढवणे, राज्यातील वन्य प्राण्यांचे व प्राणी संग्रहालयातील पशुंचे जतन करणे व तद्विषयक सुधारणा करणे.

९. खाऱ्या पाण्यातील व गोडया पाण्यातील मत्स्यसंवर्धनाचा विकास करणे.

१०. खरेदी - विक्रीविषयक पायाभूत सोयींचा विकास करणे.

११. मत्स्यपालक आणि पशुपालकांसाठी कल्याणकारी योजना तयार करणे.

१२. पशुधन, मत्स्यव्यवसाय व दुग्धव्यवसाय यांतील उप पदार्थांच्या तंत्रज्ञानाचा विकास करणे.

१३. आधुनिक तंत्रज्ञानाबाबत अद्ययावत राहण्यासाठी संबंधित राज्य व केंद्र सरकारचे पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय विकास विभाग आणि पशुवैद्यक विज्ञान, दुग्धव्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय विज्ञान या क्षेत्रात विशेषज्ञ असणाऱ्या राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय संशोधन संस्था यांच्याशी संपर्क ठेवून जरूर तो समन्वय स्थापन करणे.

२.४ कायदे आणि नियम

विद्यापीठाने प्रकाशित केलेल्या अधिनियम, परिनियम आणि नियमांचा तपशील :

- **माफसू अधिनियम १९९८:** महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर अधिनियम १९९८ महाराष्ट्र राजपत्रात ०४ मे, १९९८ वार सोमवार रोजी प्रकाशित करण्यात आले आणि त्यात वेळोवेळी सुधारणा केल्या जातात.
- **माफसू परिनियम २००२:** महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर अधिनियम १९९८ (एम.ए.एच. XVII) कलम ३३ अन्वये मा. कुलपतींच्या सहमतीने महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुरच्या कार्यकारी परिषदेने २१ एप्रिल २००२ रोजी (क्र. CS/MAFSU/STT/43/01/B (४०५९/११६५) परिनियम तयार केले व त्याचे नामकरण महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर परिनियम असे करण्यात आले.
- **माफसू अकाऊंट्स कोड २००७:** विद्यापीठाने २५.०२.२००७ रोजी वित्त, खाती आणि लेखा परिक्षण करणारे नियम माफसू अकाऊंट्स कोड २००७ प्रकाशित केले. माफसू अकाऊंट्स कोड कार्यपद्धती सुलभ आर्थिक प्रशासनासाठी वापरण्यात येते.
- **माफसू कॉम्पेंडीअम २०१९:** विद्यापीठाने आदेश क्र. माफसू/आस्था/२६८०/१९ दि. २०.०९.२०१९ अन्वये विभाग प्रमुख आणि नियंत्रण अधिकारी यांना पारदर्शक, सुलभ आणि जलद प्रशासनासाठी आर्थिक व

प्रशासकीय अधिकार दिले आहेत.

- **पदव्युत्तर पदवी कार्यक्रमांसाठी शैक्षणिक नियम - २०२३:** महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाच्या दि. २६.०२.२०२३ रोजी झालेल्या कार्यकारी परिषदेच्या ९० व्या बैठकीत, ठराव क्रमांक १४६/२०२२ द्वारे भाकृअप पुनर्रचित आणि पदव्युत्तर कार्यक्रमांच्या सुधारित अभ्यासक्रमानुसार पदव्युत्तर (पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट) पदवी कार्यक्रमांसाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०२३ ला मान्यता दिली. माफसू शैक्षणिक नियमावली २०२३ शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून लागू करण्यात आली आहे.
- **बी.व्ही.एससी. ॲंड ए.एच.पदवी अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६:** बॅचलर ऑफ व्हेटरीनरी सायन्स ॲन्ड ॲनिमल हजबंडरी (बी.व्ही.एससी. ॲंड ए.एच.) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय पशुवैद्यक परिषदेने (VCI) ठरविलेल्या पशुवैद्यकीय शिक्षणाच्या किमान मानकानुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी.व्ही.एससी. ॲंड ए.एच.पदवी अभ्यासक्रमासाठी MSVE २०१६ वर आधारीत माफसू शैक्षणिक नियम २०१६ तयार केले आहेत.
- **बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६:** बी. टेक. (डेअरी टेक्नॉलॉजी) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या ५व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी. टेक. (डेअरी टेक्नॉलॉजी) पदवी अभ्यासक्रमासाठी Vth Dean's समितीच्या शिफारसीवर आधारीत बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियमावली २०१६ तयार केली आहे.
- **बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्स अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६:** बी. एफ.एस्सी. (बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्स) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या ५व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित मत्स्यविज्ञान महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी. एफ. एस्सी. पदवी अभ्यासक्रमासाठी Vth Dean's समितीच्या शिफारसीवर आधारीत बी. एफ. एस्सी.अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६ तयार केले आहेत.
- **बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०२४:** बी. टेक. (डेअरी टेक्नॉलॉजी) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या ६ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी. टेक. (डेअरी टेक्नॉलॉजी) पदवी अभ्यासक्रमासाठी ६ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीवर आधारीत बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियमावली २०२४ तयार केली आहे.
- **बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्स अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०२४:** बी. एफ.एस्सी. (बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्स) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या ६ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित मत्स्यविज्ञान महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी. एफ. एस्सी. पदवी अभ्यासक्रमासाठी ६व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीवर आधारीत बी. एफ.एस्सी.अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०२४ तयार केले आहेत.

२.५ विद्यापिठाची प्राधिकरणे

२.५.१ कार्यकारी परिषद

विद्यापीठाची कार्यकारी परिषद ही विद्यापीठाचे कार्यकारी प्राधिकरण असून माननीय कुलगुरू हे पदसिद्ध अध्यक्ष आणि कुलसचिव हे कार्यकारी परिषदेचे पदसिद्ध सचिव असतात.

सन २०२४-२५ या वर्षात ०५/०७/२०२४, ०७/१२/२०२४, २१/०२/२०२४, २४/६/२०२४, १५/०७/२०२४, २६/०८/२०२४,११/१०/२०२४ आणि ०४.०३.२०२५ रोजी अनुक्रमे ९५ व्या, ९६ व्या, ९७ व्या आणि कार्यकारी परिषदेच्या पाच विशेष बैठका आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

दि. ३१/०३/२०२५ रोजी नुसार कार्यकारी परिषदेत खालील सदस्यांचा समावेश आहे.

१	डॉ. नितीन व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
३	आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
४	आयुक्त, दुग्धविकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
५	आयुक्त, कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
६	मुख्य वनसंरक्षक (नियोजन), झिरो माईल, सिव्हील लाईंस, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
७	श्रीमती अनुराधा अतुल चव्हाण, मा. आमदार, संस्थापक अध्यक्षा, 'शांती प्रतिष्ठान, मु. पोस्ट - किनगाव, ता. फोलांबरी, जि. छत्रपती संभाजीनगर	नामनिर्देशित सदस्य
८	श्री. राजेश गजानन वानखेडे ओम गुरुदेव चांदनी चौक, सावदा, ता. रावेर, जि. जळगाव आय. व्ही. आर. आय., शिवाजीनगर, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
९	इंजि. गोविंद बापूराव नरवटे सद्गुरू नगर, जुना औसा रोड, कालिकादेवी मंदिराजवळ, लातूर	नामनिर्देशित सदस्य
१०	डॉ. इंगळे संदिप विनायकराव, सदस्य,भारतीय पशुवैद्यक परिषद, माउली हाउस, बालाजी नगर, अमरावती	नामनिर्देशित सदस्य
११	डॉ. बिमलेश मान, सहाय्यक महासंचालक (इपी ॲन्ड एचएस), भा.कृ.अ.प, कृषी अनुसंधान भवन, पुसा, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
१२	श्री. ऋषिकेश सुनील खांडे सोनगाव रोड, खांडेवस्ती, मु.पो. भगवतीपूर, ता. राहाता, भगवतीपूर, जि. अहमदनगर	नामनिर्देशित सदस्य
		नामनिर्देशित सदस्य
१३	श्री. सुनील विजय सोमवंशी ए.पी. येरळा, ता. मोर्शी जि. अमरावती	
१४	श्री. निरंजन दिलीप गायकवाड फ्लॅट क्रमांक ८, बी वॉर्ड, सुभाष नगर, कोल्हापूर	नामनिर्देशित सदस्य

१५	डॉ. समीरन पांडा संचालक आणि शास्त्रज्ञ-जी, राष्ट्रीय एड्स संशोधन संस्था, पुणे आणि प्रमुख, एपिडेमियोलॉजी आणि संसर्गजन्य रोग विभाग,आयसीएमआर, व्ही. रामलिंगस्वामी भवन, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
१६	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, संचालक शिक्षण तथा अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१७	डॉ. एस. डब्लू. बोंडे, अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१८	डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१९	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि,नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२०	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे, संचालक संशोधन, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२१	श्रीमती मोना ठाकुर कुलसचिव, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य

२.५.२ विद्या परिषद

विद्यापीठाची शैक्षणिक परिषद एक सल्लागार संस्था म्हणून काम करते आणि तिला सर्व शैक्षणिक, संशोधन आणि विस्तार शिक्षण प्रकरणांमध्ये माननीय कुलगुरू आणि कार्यकारी परिषदेला सल्ला देण्याचा अधिकार आहे. माननीय कुलगुरू हे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात आणि कुलसचिव हे शैक्षणिक परिषदेचे पदसिद्ध सचिव असतात.

सन २०२४-२५ या वर्षात शैक्षणिक परिषदेच्या ६२व्या, ६३व्या आणि चार विशेष बैठका अनुक्रमे दि. २६.०६.२०२४, १४.०२.२०२५, १६.०४.२०२४, १५.०७.२०२४, २६.०८.२०२४ आणि ०४.०३.२०२५ रोजी आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

दि. ३१.०३.२०२५ रोजी नुसार शैक्षणिक परिषदेत खालील सदस्यांचा समावेश आहे.

१	डॉ. नितीन व्ही. पाटील मा. कुलगुरू, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
३	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे संचालक (संशोधन), मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४	डॉ. ए. यु. भिकाने संचालक, विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
५	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
६	डॉ. पी. जी. वासनिक अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
७	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य

८	डॉ. एस. डी. इंगोले, सहयोगी अधिष्ठाता, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
९	डॉ. ए. पी. सोमकुवर सहयोगी अधिष्ठाता, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१०	डॉ. एस. आर. राजुरकर, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
११	डॉ. एन. झेड. गायकवाड सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
१२	डॉ. व्ही. एस. वासकर, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, जि. सातारा	पदसिद्ध सदस्य
१३	डॉ. सी. एच. पावशे, सहयोगी अधिष्ठाता, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
१४	डॉ. पी. जी. वासनिक सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)	पदसिद्ध सदस्य
१५	डॉ. एम. आर. पाटील सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
१६	डॉ. पी. ए. तेलवेकर, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१७	डॉ. बी. आर. खरटमोल सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
१८	डॉ. सी. एस. मामदे, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकिय शरीररचनाशास्त्र विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
१९	डॉ. एस. डी. इंगोले विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय शरीरक्रियाशास्त्र विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
२०	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२१	डॉ. ए. पी. सोमकुवर विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय औषध व विषशास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२२	डॉ. एच. वाय. पालमपल्ले, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय परजीवी शास्त्र विभाग, पवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
२३	डॉ. आर. एस. गंदगे, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
२४	डॉ. जी. आर. गंगणे विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य

२५	डॉ. आर. जे. झेंडे विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
२६	डॉ. बी. एन. रामटेके विभागप्रमुख, पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग, पवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२७	डॉ. एस. व्ही. कुरळकर विभागप्रमुख, पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र आणि जैवसांख्यीकी विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
२८	डॉ. जे. एम. चहांदे विभागप्रमुख, पशुधन उत्पादन व व्यवस्थापन विभाग, पवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२९	डॉ. ए.ए. देवंगरे विभागप्रमुख, पशुधन उत्पादन व्यवस्थापन विभाग, पवैम, उदगीर	पदसिद्ध सदस्य
३०	डॉ. सी. एच. पावशे विभागप्रमुख, पशु प्रजनन शास्त्र विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
३१	डॉ. एम. जी. थोरात विभागप्रमुख, पशुशल्यचिकित्सा व क्ष-किरणशास्त्र विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
३२	डॉ. आर. व्ही. गायकवाड विभागप्रमुख, चिकित्सालयीन पशुऔषध, न्यायवैद्यक व नितीशास्त्र विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
३३	डॉ. एस. एस. घोके विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय प्रतिबंधक औषध व रोगप्रसार शास्त्र विभाग, पवैम, उदगीर	पदसिद्ध सदस्य
३४	डॉ. डी. एस. देशमुख विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
३५	डॉ. एस. जे. मनवर विभागप्रमुख, कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
३६	डॉ. बी. डी. मेश्राम विभागप्रमुख, दुग्ध तंत्रज्ञान विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद),जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
३७	डॉ. पी. जी. वासनिक विभागप्रमुख, दुग्ध अभियांत्रिकी विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद),जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
३८	डॉ. एम. आर. पाटील विभागप्रमुख, दुग्ध रसायनशास्त्र विभाग, दुतंम, उदगीर, जि. लातूर	पदसिद्ध सदस्य
३९	डॉ. ए. आर. सरोदे विभागप्रमुख, दुग्ध सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद)	पदसिद्ध सदस्य
४०	डॉ. आर. एस. वळसे विभाग प्रमुख, दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद), जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
४१	डॉ. बी. आर. खरटमोल विभागप्रमुख, मत्स्यव्यवसाय संसाधन व्यवस्थापन विभाग	पदसिद्ध सदस्य

(मत्स्यजीवशास्त्र), मविम, उदगीर, जि. लातूर

४२	डॉ. एस. एस. बेलसरे विभागप्रमुख, मत्स्यपालन विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४३	श्री. एस. ए. जोशी विभागप्रमुख, मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४४	श्री. ए.टी. मरकड विभागप्रमुख, मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग, मविम, उदगीर, जि. लातूर	पदसिद्ध सदस्य
४५	डॉ. पी. ए. तेलवेकर विभागप्रमुख, मत्स्यव्यवसाय विस्तार विभाग, अर्थशास्त्र आणि सांख्यिकी, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४६	डॉ. जे. जी. के. पठाण विभागप्रमुख, जलीय पर्यावरण व्यवस्थापन विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४७	डॉ. आर. एच. राठोड विभागप्रमुख, जलीय प्राणी आरोग्य व्यवस्थापन विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४८	श्रीमती मोना ठाकुर कुलसचिव, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सचिव

२.५.३ अभ्यासमंडळे

पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेत १८ विषयांसाठी अभ्यास मंडळे आहेत तर पशुजैवतंत्रज्ञान विषयाचा अभ्यासगट असून दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखेत ६ विषयांसाठी अभ्यास मंडळे आणि मत्स्यव्यवसाय विद्याशाखेत ३ विषयांसाठी अभ्यास मंडळे आणि ४ विषयांचे अभ्यासगट आहेत.

सन २०२४-२५ मध्ये अभ्यासमंडळाच्या एकूण ५२ बैठका आयोजित करण्यात आल्या होत्या ज्यामध्ये ५१ पशुवैद्यकीय आणि पशु विज्ञान विद्याशाखेअंतर्गत विविध विषयांमध्ये, तर दुग्धशाळा तंत्रज्ञान विद्याशाखेअंतर्गत १ बैठक होती.

पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान विद्याशाखा

१	पशुवैद्यकीय शरीररचना शास्त्र विभाग	२	पशुवैद्यकीय शरीरक्रिया शास्त्रविभाग
३	पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग	४	पशुवैद्यकीय औषध व विष शास्त्र विभाग
५	पशुवैद्यकीय पशुपरजीवी शास्त्र विभाग	६	पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीव शास्त्र विभाग
७	पशुवैद्यकीय विकृती शास्त्र विभाग	८	पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग
९	पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग	१०	पशुपैदास व अनुवंश शास्त्र आणि सांख्यिकी विभाग
११	पशुउत्पादने व व्यवस्थापन विभाग	१२	पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग
१३	पशुप्रजनन, स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग	१४	पशुवैद्यकीय शल्यचिकित्सा व क्ष-किरण शास्त्र विभाग
१५	पशुवैद्यकीय चिकित्सालयीन औषधवैद्यक शास्त्र विभाग	१६	पशुवैद्यकीय प्रतिबंधक औषध व रोगप्रसार शास्त्र विभाग
१७	पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभाग	१८	कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग

अभ्यासगट : पशु जैवतंत्रज्ञान

दुग्धतंत्रज्ञान विद्याशाखा

१	दुग्धतंत्रज्ञान विभाग	२	दुग्ध अभियांत्रीकी विभाग
३	दुग्ध रसायनशास्त्र, जिवरसायन आणि अन्न तंत्रज्ञान विभाग	४	दुग्ध अर्थशास्त्र, विस्तार व व्यवस्थापन विभाग
५	दुग्ध सुक्ष्मजिव शास्त्र विभाग	६	संगणक विज्ञान, गणित व सांख्यीकी विभाग

मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा

१	मत्स्य संवर्धन विभाग	२	मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग
३	मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान आणि सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग (मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान - भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)		

अभ्यासगट : १. मत्स्य जीवशास्त्र (मत्स्यव्यवसाय संसाधन व्यवस्थापन : भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

२. मत्स्य संसाधन, अर्थ, सांख्यिकी आणि विस्तार शिक्षण (मत्स्य विस्तार, अर्थ व सांख्यिकी: भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

३. मत्स्य जलशास्त्र (जलीय पर्यावरण व्यवस्थापन : भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

४. जलीय प्राणी आरोग्य व्यवस्थापन (भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

२.५.४ संशोधन परिषद

संशोधन परिषदेची स्थापना विद्यापीठाची थिंक टँक सल्लागार संस्था म्हणून करण्यात आली आहे आणि ती सर्व संशोधन बाबींवर कुलगुरु आणि कार्यकारी परिषदेला सल्ला देईल. कुलगुरु हे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात आणि संचालक संशोधन हे संशोधन परिषदेचे पदसिद्ध सदस्य सचिव असतात. संशोधन परिषदेची ११वी आणि १२वी बैठक अनुक्रमे २९-३० एप्रिल २०२४ आणि १३-१४ फेब्रुवारी २०२५ रोजी झाली.

संशोधन परिषदेत ३१.०३.२०२५ रोजी खालील सदस्यांचा समावेश होता.

१	डॉ. नितीन व्ही.पाटील मा. कुलगुरु, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे संचालक संशोधन, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य सचिव
३	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये संचालक शिक्षण तथा अधिष्ठाता (विद्या शाखा), मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
४	डॉ. ए. यु. भिकाने संचालक विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
५	डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
६	डॉ. एस. डब्ल्यु बोंडे अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
७	आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिध्द सदस्य
८	आयुक्त, दुग्धविकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिध्द सदस्य
९	आयुक्त, मत्स्य व्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिध्द सदस्य
१०	आयुक्त, कृषी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिध्द सदस्य

११	डॉ. एस. डी. इंगोले, सहयोगी अधिष्ठाता, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ, मुंबई	पदसिध्द सदस्य
१२	डॉ. ए. पी. सोमकुवर सहयोगी अधिष्ठाता, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
१३	डॉ. एस. आर. राजूरकर, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	पदसिध्द सदस्य
१४	डॉ. एन. झेड. गायकवाड सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	पदसिध्द सदस्य
१५	डॉ. व्ही. एस. वासकर, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रा.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	पदसिध्द सदस्य
१६	डॉ. सी. एच. पावशे सहयोगी अधिष्ठाता, स्ना. पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	पदसिध्द सदस्य
१७	डॉ. पी. जी. वासनिक सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, पुसद, जि.यवतमाळ	पदसिध्द सदस्य
१८	डॉ. एम. आर. पाटील सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिध्द सदस्य
१९	डॉ. पी. ए. तेलवेकर, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
२०	डॉ. बी. आर. खरटमोल सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिध्द सदस्य
२१	संचालक, संशोधन महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर	पदसिध्द सदस्य
२२	संचालक, संशोधन डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला	पदसिध्द सदस्य
२३	संचालक, संशोधन बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली, जि. रत्नागिरी	पदसिध्द सदस्य
२४	संचालक, संशोधन, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी	नामनिर्देशित सदस्य
२५	डॉ. व्ही. श्रीधर वरिष्ठ महाव्यवस्थापक, विदर्भ मराठवाडा दुग्ध विकास महामंडळ, सिव्हिल लाइन्स, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
२६	केंद्रीय प्राणीसंग्रहालय प्राधिकरण, बी-१ विंग, सहावा मजला, पं. दीनदयाल अंत्योदय भवन, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
२७	डॉ. अशोक कुमार सहाय्यक महासंचालक (पशु आरोग्य), भाकृअप, पशु विज्ञान विभाग, कृषिभवन, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
२८	डॉ. संजीव खोसला संचालक, CSIR-इन्स्टिट्यूट ऑफ मायक्रोबियल टेक्नॉलॉजी, चंदीगड	नामनिर्देशित सदस्य
२९	डॉ. मंजू राही संचालक आणि शास्त्रज्ञ -जी, वेक्टर कंट्रोल रिसर्च सेंटर, पुडुचेरी	नामनिर्देशित सदस्य

३०	व्यवस्थापकीय संचालक, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी शेळी व मेंढी विकास महामंडळ, गोखलेनगर, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
३१	डॉ. शिरीष निगम अध्यक्ष, इंडियन फेडरेशन ऑफ ॲनिमल हेल्थ इ- डब्लू. न्यूट्रिशन इंडिया (पी) लिमिटेड, नोएडा (उ.प्र)	नामनिर्देशित सदस्य
३२	डॉ. आर. एस. मसाळी कंपाउंड लाइव्हस्टॉक फीड मॅन्युफॅक्चरर्स असोसिएशन ऑफ इंडिया, मित्तल चेंबर्स, नरिमन पॉइंट, मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३३	संशोधन आणि अणुविज्ञान मंडळ (ठत्छै), भाभा अणुसंधान केंद्र, अणुशक्ती भवन, ट्रॉम्बे	नामनिर्देशित सदस्य
३४	डॉ. लोकेशकुमार नारनोलिया वैज्ञानिक-डी, जैव-तंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
३५	डॉ. दिनेश तुकाराम भोसले पोल्ट्री फेडरेशन ऑफ इंडिया, ७९, रक्षक सोसायटी, रक्षक चौकाजवळ, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
३६	प्रा. डॉ. जे. बी.प्रजापती, अध्यक्ष, भारतीय डेअरी असोसिएशन-पश्चिम विभाग, अंधेरी (पू),मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३७	डॉ. दिनेश सावंत महाव्यवस्थापक (कृषि आणि पशुसंवर्धन) महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ मर्यादित, मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३८	सदस्य सचिव विदर्भ विकास मंडळ, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३९	सदस्य सचिव मराठवाडा विकास मंडळ, छत्रपती संभाजीनगर	सहकारी सदस्य
४०	प्रा.सी.जी. जोशी संचालक, गुजरात जैवतंत्रज्ञान संशोधन केंद्र, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग,गुजरात सरकार, गांधीनगर, गुजरात	सहकारी सदस्य
४१	डॉ. एस.बी. बारबुद्धे संचालक, भाकृअप-राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैद्राबाद	सहकारी सदस्य
४२	डॉ. जी. आर. पाटील माजी सहसंचालक, भाकृअप-राष्ट्रीय दुग्ध संशोधन संस्था, करनाल, हरियाणा	सहकारी सदस्य
४३	डॉ. नरोत्तम प्रसाद साहू सहसंचालक, भाकृअप-केंद्रीय मात्सिकी शिक्षण संस्था, मुंबई	सहकारी सदस्य

२.५.५ विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषद

विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषद ही विद्यापीठाचे सल्लागार मंडळ म्हणून काम करते आणि तिला सर्व विस्तार शिक्षण विषयक बाबींवर कुलगुरूंना व कार्यकारी परिषदेला सल्ला देण्याचा अधिकार असतो. मा. कुलगुरू परिषदेचे पदसिध्द अध्यक्ष असुन संचालक, विस्तार शिक्षण हे परिषदेचे पदसिद्ध सदस्य सचिव असतात. विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषदेची १५ वी सभा दि. ४ मे २०२४ रोजी घेण्यात आली.

विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषदेत ३१.०३.२०२५ रोजी खालील सदस्यांचा समावेश होता.

१	डॉ. नितीन पाटील मा. कुलगुरु, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	डॉ. अ. उ. भिकाने संचालक, विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य सचिव
३	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे संचालक, संशोधन, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
५	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
६	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
७	डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
८	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
९	मा. सचिव, ग्रामविकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
१०	आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
११	आयुक्त, दुग्धविकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
१२	आयुक्त, मत्स्य विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
१३	आयुक्त, कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
१४	डॉ. एस. डी. इंगोले, सहयोगी अधिष्ठाता, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
१५	डॉ. ए. पी. सोमकुवर, सहयोगी अधिष्ठाता, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१६	डॉ. एस. आर. राजूरकर, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
१७	डॉ. एन. झेड. गायकवाड, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	पदसिद्ध सदस्य
१८	डॉ. व्ही. एस. वासकर, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रा.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	पदसिद्ध सदस्य
१९	डॉ. सी. एच. पावशे, सहयोगी अधिष्ठाता, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	पदसिद्ध सदस्य

२०	डॉ. पी. जी. वासनिक, सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद), जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
२१	डॉ. एम. आर. पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
२२	डॉ. पी. ए. तेलवेकर, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२३	डॉ. बी. आर. खरटमोल, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
२४	संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
२५	संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली	पदसिद्ध सदस्य
२६	संचालक, विस्तार शिक्षण मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
२७	संचालक, विस्तार शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहूरी जि. अहमदनगर	पदसिद्ध सदस्य
२८	डॉ. रंजय के. सिग, सहाय्यक महासंचालक, (कृषि विस्तार) भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, पुसा नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
२९	वरिष्ठ व्यवस्थापक, राष्ट्रीय दुग्धव्यवसाय विकास मंडळ, सिव्हिल लाइन्स, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३०	श्री. मनोज जैन, कार्यक्रम कार्यकारी, दुरदर्शन केंद्र, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३१	व्यवस्थापकीय संचालक, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी मेंढी व शेळी विकास मंडळ, गोखले नगर, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
३२	डॉ. आर. एस. मसाली, कंपाऊंड पशुधन खाद्य उत्पादक संघटना नरिमन पॉईंट, मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३३	डॉ. महेश केशवराव भोंडगे, प्लॉट नं. ३३, अत्रे ले आउट, प्रतापनगर, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३४	डॉ. जे. बी. प्रजापती, अध्यक्ष, भारतीय दुध संघ (पश्चिम विभाग), आनंद, गुजरात	नामनिर्देशित सदस्य
३५	डॉ. नितीन ठोके, प्रशिक्षण समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र, यशवंतराव चव्हान मुक्त विद्यापीठ, नाशिक	नामनिर्देशित सदस्य
३६	प्रा. रेखा सेन शर्मा संचालक निरंतर शिक्षण शाळा, ॲकेडेमिक कॉम्पलेक्स इग्नु, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्या
३७	श्री. माजीद खान रज्जाक खान पठाण मु.पो. लोणी देवकर, ता. इंदापूर, जि. पूणे	नामनिर्देशित सदस्य

३८	श्री. रविशंकर शहस्त्रबुध्दे रावेत, ता. हवेली, जि. पूणे	नामनिर्देशित सदस्या
३९	श्री. रविंन्द्र मेटकर, म्हसाळा, अंजनगांव बारी रोड, बडनेरा, ता.जि. अमरावती	नामनिर्देशित सदस्य
४०	श्री. भागवत देवसरकर, लिंगापूर, ता. हादगांव, जि. नांदेड	नामनिर्देशित सदस्य

२.६ आस्थापना

विद्यापीठात शैक्षणिक अधिकारी आणि शिक्षकेतर अधिकारी/कर्मचाऱ्यांची १९७६ मंजूर पदे असून त्यापैकी ६३१ पदे भरण्यात आली असून दि. ३१.०३.२०२५ रोजी १३४५ पदे रिक्त आहेत.

अ) विद्यापीठाचे वैधानिक अधिकारी

वैधानिक पदांवर असलेल्या विद्यापीठ अधिकाऱ्यांचे तपशील तक्ता २.१ मध्ये दिले आहेत.

तक्ता २.१ : मपमविवि मध्ये वैधानिक पद धारण करणाऱ्या अधिकाऱ्यांचे तपशील(दि. ३१ मार्च २०२५ रोजी नुसार)

अ.क्र.	पदाचे नाव (मंजूर)	अधिकाऱ्यांचे नाव	निवड पध्दती
१	कुलगुरू	डॉ. एन व्ही. पाटील	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
२	संचालक, शिक्षण	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये	अतिरिक्त कार्यभार
३	संचालक, संशोधन	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
४	संचालक, विस्तार शिक्षण	डॉ. ए. यु. भिकाने	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
५	अधिष्ठाता, पशुविज्ञान	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
६	अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान	डॉ. पी. जी. वासनिक	अतिरिक्त कार्यभार
७	अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे	अतिरिक्त कार्यभार
८	अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे	अतिरिक्त कार्यभार
९	विद्यापीठ ग्रंथपाल	प्रा. एस. एन. गावंडे	अतिरिक्त कार्यभार
१०	कुलसचिव	श्रीमती मोना के. ठाकुर	राज्य सरकारकडून प्रतिनियुक्तीवर
११	नियंत्रक (वित्त व लेखा)	श्रीमती मनिषा शेंडे	राज्य सरकारकडून प्रतिनियुक्तीवर
१२	विद्यापीठ अभियंता	श्री. आरिफ शेख	राज्य सरकारकडून प्रतिनियुक्तीवर
१३	संचालक, विद्यार्थी कल्याण	डॉ. रा. प्र. लिमसे	अतिरिक्त कार्यभार

ब) शिक्षकवर्गीय पदे

विद्यापीठात शैक्षणिक अधिकाऱ्यांची ७८८ मंजूर पदे आहेत ज्यात संचालक, अधिष्ठाता, सहयोगी अधिष्ठाता, प्राध्यापक, सहयोगी प्राध्यापक, सहाय्यक प्राध्यापक आणि समकक्ष यांचा समावेश आहे. एकूण ७८८ मंजूर पदांपैकी दि. ३१.०३.२०२५ रोजी ४७८ पदे रिक्त आहेत (तक्ता २.२.)

तक्ता २.२. शैक्षणिक अधिकाऱ्यांच्या मंजूर, भरलेल्या आणि रिक्त पदांचा तपशील

अ.क्र.	आस्थापना	पदांची संख्या		
		मंजुर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
१	विद्यापीठ मुख्यालय, नागपूर	१३	०३	१०
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१२४	५२	७२
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय नागपूर	११०	५८	५२
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	११७	४९	६८
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	८०	३३	४७
६	क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	८५	४०	४५
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	९७	२८	६९
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	३२	१५	१७
९	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	३२	०४	२८
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	३५	१०	२५
११	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	३५	०८	२७
१२	पशुपैदास प्रक्षेत्र, इगतपूरी	०४	०१	०३
१३	पशु पैदास प्रक्षेत्र, नागपूर	०४	०३	०१
१४	पशु पैदास प्रक्षेत्र, उदगीर	०४	०१	०३
१५	पशुपैदास प्रक्षेत्र, बोरगाव मंजू, अकोला	०४	०१	०३
१६	विद्यापीठ उपकेंद, उदगीर	०३	०१	०२
१७	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०९	०३	०६
	एकूण	**७८८**	**३१०**	**४७८**

क) शिक्षकेत्तर पदे

शिक्षकेतर अधिकारी/कर्मचाऱ्यांमध्ये शिक्षकेत्तर कर्मचारी आणि महाविद्यालयीन प्रयोगशाळा, फार्म, वन्यजिव संशोधन प्रशिक्षण केंद्र आणि कृविके च्या सहाय्यक उपक्रमांमध्ये व्यावसायिकांचा समावेश आहे. विद्यापीठाकडे ११८८ शिक्षकेतर सहाय्यक कर्मचाऱ्यांची मंजूर पदे आहेत जिथे ३२१ पदे भरलेली आहेत (तक्ता २.३).

तक्ता २.३. विद्यापीठातील शिक्षकेत्तर पदांच्या मंजूर, भरलेल्या आणि रिक्त पदांचा तपशील

अ.क्र.	आस्थापना	पदांची संख्या		
		मंजुर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
१	विद्यापीठ मुख्यालय, नागपूर	१४५	५८	८७
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, परळ, मुंबई	१८४	५५	१२९
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१२७	५०	७७
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१३८	२४	११४
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१०४	२१	८३
६	क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय शिरवळ	१२८	४६	८२
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	१०८	२३	८५
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	४८	१२	३६

९	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	२७	०२	२५
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	३६	१३	२३
११	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	३१	०५	२६
१२	पशुपैदास प्रक्षेत्र, इगतपूरी	२२	०३	१९
१३	पशु पैदास प्रक्षेत्र, नागपूर	२५	०१	२४
१४	पशु पैदास प्रक्षेत्र उदगीर, जिल्हा उदगीर	२३	०१	२२
१५	पशुपैदास प्रक्षेत्र, बोरगाव मंजू, अकोला	२१	०३	१८
१६	विद्यापीठ उपकेंद्र, उदगीर	१४	०३	११
१७	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०७	०१	०६
	एकूण	**११८८**	**३२१**	**८६७**

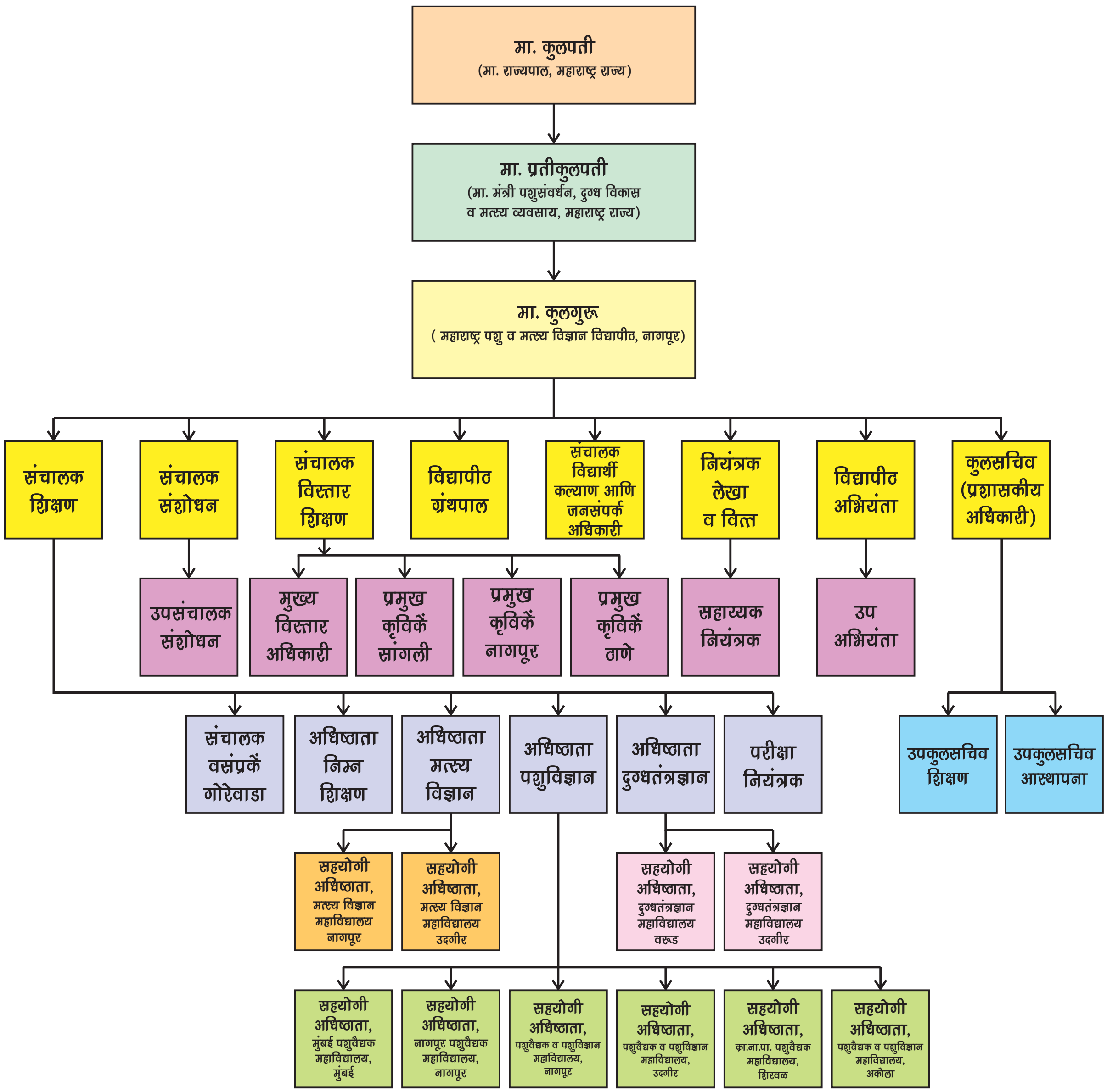

माफसुची संघटन रचना

२.७ सहाय्यक समित्या

२.७.१ विद्यापीठस्तरीय सहाय्यक समित्या

- परीक्षा मंडळ
- विद्यापीठ कर्मचाऱ्यांसाठी तक्रार समिती
- विद्यापीठ कर्मचारी कल्याण समिती
- विद्यार्थी कल्याण समिती
- वित्त, अर्थसंकल्प, विकास आणि नियोजनासाठी स्थायी समिती
- बांधकाम समिती
- विधी समिती
- अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी विशेष कक्ष
- ग्रंथालय व माहीती केंद्र
- लोकपाल
- कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ प्रतिबंधक समिती

२.७.२ महाविद्यालयीन स्तरावरील सहाय्यक समित्या

- महाविद्यालयीन स्तरावरील सहयोगी अधिष्ठातांची सल्लागार समिती
- कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ प्रतिबंधक समिती
- प्राण्यांवर प्रयोग करण्यासाठी संस्थात्मक नीतीशास्त्र समिती
- प्रक्षेत्र सल्लागार समिती
- रॅगिंग विरोधी कक्ष
- अंतर्गत गुणवत्ता आश्वासन प्रणाली
- संस्थात्मक जैवसुरक्षा समिती
- विद्यार्थी तक्रार निवारण कक्ष

२.८ घटक महाविद्यालये/संस्था

. विद्यापीठात ६ पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये प्रत्येकी दोन, एक वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा आणि तीन कृषी विज्ञान केंद्रे, आहेत (तक्ता २.४)

तक्ता २.४ : घटक संस्थांचे तपशील, स्थापना वर्ष आणि अभ्यासक्रम

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	स्थापना वर्ष	अभ्यासक्रम
१	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	१८८६	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
२	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	१९५८	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१९७२	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी

४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१९८७	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
५	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	१९८८	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	१९६९	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	१९९२	स्नातक तंत्रज्ञान (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी व स्नातकोत्तर तंत्रज्ञान (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	२००८	स्नातक तंत्रज्ञान (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी
९	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	२००६	स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	२००७	स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी
११	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरवाडा, नागपूर	२०१५	संशोधन आणि विस्तार
१२	कृषी विज्ञान केंद्र, तडसर, ता. कडेगाव, जि. सांगली	२०१९	संशोधन आणि विस्तार
१३	कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर	२०२०	संशोधन आणि विस्तार
१४	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे	२०२१	संशोधन आणि विस्तार

२.९ संकेत स्थळ

विद्यापीठ आणि घटक महाविद्यालयांच्या संकेतस्थळांची पुनर्रचना करण्यात आली आहे आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा आणि तीन कृषी विज्ञान केंद्रांच्या संकेतस्थळांची नवीन रचना शेतकरी समुदायासह सर्व भागधारकांच्या गरजेनुसार करण्यात आली आहे. सर्व नवीन संकेतस्थळ डायनॅमिक आहेत आणि सर्च ऑप्टीमायझेशन, कार्यालय व्यवस्थापन प्रणाली आणि आधुनिक दृष्टीकोन यांसारखी नवीनतम वैशिष्ट्ये आहेत. शिक्षण, संशोधन आणि विस्ताराशी संबंधित सर्व माहिती व्यतिरिक्त, त्यात काही वैशिष्ट्यपूर्ण वैशिष्ट्ये आहेत जसे की पोस्टर्सच्या रूपात विस्तार साहित्य, कुक्कुटपालन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालन यासह पशुपालनातील विविध समस्यांवरील शेतकऱ्यांसाठी क्युआर कोड असलेली पत्रके यात शेतकऱ्यांच्या यशोगाथा, शेतकऱ्यांसाठी सल्ला आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यव्यवसायाशी संबंधित माहिती, वारंवार विचारले जाणारे प्रश्न देखील आहेत. यात माफसु वार्ता, माफसु डायरी, माफसु वार्षिक अहवाल आणि माफसु कॅलेंडर सारखी विद्यापीठ प्रकाशने देखील आहेत. माफसुच्या सर्व संस्था विद्यापीठाच्या संकेतस्थळाशी जोडलेल्या आहेत.

विद्यापीठ व विद्यापीठाशी निगडीत सर्व घटक महाविद्यालयांचे संकेतस्थळ खाली दिलेले आहे.

१. विद्यापीठ मुख्यालय : www.mafsu.ac.in
२. मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई : www.mvcmafsu.ac.in
३. नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर : www.nvcmafsu.ac.in
४. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी : www.covaspbnmafsu.ac.in
५. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर : www.covasudgmafsu.ac.in

६.	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	: www.knpcvsmafsu.ac.in
७.	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	: www.covasaklmafsu.ac.in
८.	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)	: www.cdtwarudmafsu.ac.in
९.	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	: www.cdtudgmafsu.ac.in
१०.	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	: www.cofsngpmafsu.ac.in
११.	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	: www.cofsudgmafsu.ac.in
१२.	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा, नागपूर	: www.wrtcmafsu.ac.in
१३.	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	: www.sangli2.kvk8.in
१४.	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	: www.nagpur2.kvk8.in
१५.	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	: www.thane.kvk8.in

३. शिक्षण

३.१ उच्च शिक्षण

महाराष्ट्र पशू आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठात पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन, मत्स्य विज्ञान आणि दुग्ध तंत्रज्ञान या तीन विद्याशाखा आहेत. ज्यात महाराष्ट्र राज्यातील विविध ठिकाणी दहा घटक महाविद्यालये आहेत. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ आणि पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला ही सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, वरुड (जि.यवतमाळ) आणि उदगीर (जि. लातूर) येथे दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये आणि नागपूर व उदगीर येथे दोन मत्स्यविज्ञान महाविद्यालये आहेत.

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर हे महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८ (महाराष्ट्र अधिनियम क्र. १७) अंतर्गत स्थापन झाले आहे. या विद्यापीठात तीन पदवी अभ्यासक्रम, दोन पदव्युत्तर अभ्यासक्रम आणि एक आचार्य अभ्यासक्रम असे विविध शैक्षणिक कार्यक्रम राबविले जातात.

३.१.१ उपलब्ध अभ्यासक्रम:

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठामध्ये पशुवैद्यक व पशुसंवर्धन विज्ञान पदवी (बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए.एच) हा साडे पाच वर्षांचा शैक्षणिक अभ्यासक्रम चालविला जातो, ज्यामध्ये एक वर्षाची अनिवार्य इंटर्नशिप (प्रशिक्षण) समाविष्ट आहे. या अभ्यासक्रमाचे पाठ्यक्रम व अभ्यासक्रम संरचना भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेने विहित केलेल्या पशुवैद्यकीय शिक्षण - २०१६ (एमएसव्हीई-२०१६) च्या किमान मानकांनुसार आहे.

मत्स्यविज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.) हा पूर्ण चार शैक्षणिक वर्षांचा अभ्यासक्रम असून त्यात विद्यार्थ्यांसाठी 'स्टुडंट READY कार्यक्रम' (Rural and Entrepreneurship Awareness Development Yojana) समाविष्ट आहे. दुग्धतंत्रज्ञान पदवी {बी. टेक (डी.टी.)} हा देखील चार वर्षांचा अभ्यासक्रम आहे, ज्यामध्ये 'स्टुडंट READY कार्यक्रम' चा समावेश आहे.

विद्यापीठात दोन वर्षांच्या कालावधीचे पदव्युत्तर अभ्यासक्रम, एम.व्ही.एस्सी. म्हणजेच मास्टर ऑफ व्हेटरिनरी सायन्स आणि एम.टेक. (M.Tech) (Dairy Technology) हे देखील राबविले जातात.

तसेच विद्यापीठात आचार्य (Ph.D.) अभ्यासक्रम देखील राबविला जातो. हा नियमित विद्यार्थी तसेच राज्य शासनाच्या सेवेत असलेल्या उमेदवारांसाठी तीन शैक्षणिक वर्षांचा असून, विद्यापीठातील सेवेत असलेल्या उमेदवारांसाठी चार शैक्षणिक वर्षांचा असतो.

३.१.२ कौशल्य आधारित प्रशिक्षण

विद्यापीठात विविध पदवी अभ्यासक्रमांमध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष कामावर आधारित प्रशिक्षण दिले जाते. यामध्ये इंटर्नशिप कार्यक्रम, मत्स्य व्यवसाय व ग्रामीण कार्यानुभव कार्यक्रम, तसेच दुग्धतंत्रज्ञान विषयातील प्रत्यक्ष उद्योग प्रशिक्षण (in -plant training) यांचा समावेश आहे. हे सर्व कार्यक्रम विविध विद्याशाखांमध्ये राबविले जातात, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष अनुभव मिळून ते आत्मनिर्भर व्यावसायिक व उद्योजक बनतात. अशा प्रकारच्या प्रशिक्षणामुळे विद्यार्थ्यांचे सैद्धांतिक ज्ञान अधिक वाढते व व्यावहारिक कौशल्यांचा विकास होतो. विद्यापीठामध्ये शिक्षण हे अधिक कौशल्याधारित आणि उपयोगी बनविण्यावर भर देण्यात येतो. त्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये स्वावलंबन, उद्योजकतेची भावना आणि व्यावसायिक दृष्टिकोन विकसित होतो आणी ते बदलत्या स्पर्धात्मक जगातील आव्हानांना आत्मविश्वासाने सामोरे जाऊ शकतात.

विद्यापीठात केवळ भारतातीलच नव्हे तर विदेशी आणि अनिवासी भारतीय(NRI) विद्यार्थ्यांनाही शिक्षणाच्या संधी दिल्या जातात, ज्यामुळे शिक्षणात जागतिक सहभाग आणि विविधता वाढते.

३.१.३ प्रवेशासाठी पात्रता, प्रवेश क्षमता आणि प्रवेशित विद्यार्थ्यांची संख्या

१. स्नातक पशुवैद्यकीय विज्ञान व पशुसंवर्धन पदवी (बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए.एच.)

या अभ्यासक्रमासाठी बारावी (१०+२) मध्ये भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र किंवा जैवतंत्रज्ञान आणि इंग्रजी या विषयांमध्ये एकत्रित किमान ५० टक्के गुण (अराखीव प्रवर्गासाठी) आणि ४७.५० टक्के गुण (राखीव प्रवर्गासाठी) मिळविणे आवश्यक आहे. तसेच संबंधित वर्षातील राष्ट्रीय परीक्षा संस्था, नवी दिल्ली यांनी घेतलेली, राष्ट्रीय पात्रता व प्रवेश परीक्षा (NEET-UG) पास केलेली असावी. सन २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षात बी.व्ही.एस्सी. अँड ए.एच. (B.V.Sc. & A.H.) या अभ्यासक्रमासाठी एकूण ४८० विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता होती. त्याव्यतिरिक्त १० अनिवासी भारतीय(NRI) विद्यार्थ्यांसाठी जागा उपलब्ध होत्या, अशा प्रकारे एकूण क्षमता ४९० इतकी होती. यापैकी एकूण ४७७ विद्यार्थी प्रवेशित झाले, ज्यामध्ये ३१० पुरुष आणि १६७ महिला विद्यार्थ्यांचा समावेश होता.

मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे १०५ विद्यार्थी, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथे ८२ विद्यार्थी, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे ८१ विद्यार्थी, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे ६३ विद्यार्थी, क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ येथे ६६ विद्यार्थ्यांनी तसेच पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला येथे एकूण ८० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला (तपशील तक्ता ३.१ मध्ये दिला आहे).

२. दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रम {बी. टेक (डी.टी.)}

या अभ्यासक्रमासाठी बारावी (१०+२) मध्ये भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, गणित आणि इंग्रजी या विषयांमध्ये एकत्रित किमान ५० टक्के गुण (अराखीव प्रवर्गासाठी) आणि ४० टक्के गुण (राखीव प्रवर्गासाठी) मिळविणे आवश्यक आहे. तसेच संबंधित शैक्षणिक वर्षासाठी राज्य सामाईक प्रवेश परीक्षा प्राधिकरण, मुंबई यांच्यामार्फत घेतल्या जाणाऱ्या एमएचटी-सीईटी (MHT-CET) परीक्षेला उमेदवारांनी हजेरी लावलेली असणे आवश्यक आहे. सन २०२४-२५ मध्ये दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रमासाठी वरुड आणि उदगीर येथील दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालयांमध्ये प्रत्येकी ३३ विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता होती. त्याव्यतिरिक्त १० अनिवासी भारतीय(NRI) विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र जागा उपलब्ध होत्या.

सन २०२४-२५ या शैक्षणीक सत्रात एकूण ६२ विद्यार्थ्यांनी बी.टेक. (DT) अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतला, त्यापैकी ४४ पुरुष आणि १८ महिला होत्या. वरूड येथील दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालयात ३१ विद्यार्थी तर उदगीर येथील दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालयातही ३१ विद्यार्थी प्रवेशित झाले (तक्ता ३.१).

३. स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.)

मत्स्य विज्ञान पदवी (B.F.Sc.) अभ्यासक्रमासाठी बारावी (१०+२) मध्ये भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र आणि इंग्रजी या विषयांमध्ये एकत्रित किमान ५० टक्के गुण (अराखीव प्रवर्गासाठी) आणि ४० टक्के गुण (राखीव प्रवर्गासाठी) मिळविणे आवश्यक आहे. तसेच उमेदवाराने राज्य सीईटी सेल, मुंबई आयोजित त्या शैक्षणिक वर्षातील एम.एच.टी.-सीईटी (MHT-CET) परीक्षा, दिलेली असावी. सन २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षात मत्स्यविज्ञानशास्त्र पदवी (B.F.Sc.) अभ्यासक्रमासाठी नागपूर आणि उदगीर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयांमध्ये प्रत्येकी ३३ विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता होती. त्याव्यतिरिक्त १० अनिवासी भारतीय(NRI) विद्यार्थ्यांसाठी जागा उपलब्ध होत्या.

सन २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षात एकूण ५७ विद्यार्थी प्रवेशित झाले, त्यापैकी ३० पुरुष आणि २७ महिला विद्यार्थी होत्या. मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथे ३० विद्यार्थी तर मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे २७ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला (तक्ता ३.१).

तक्ता ३.१ : सन २०२४-२५ साठी विद्याशाखानिहाय विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आणि पदवी अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेशित विद्यार्थ्यांची संख्या

क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	प्रवेश क्षमता	दाखल झालेले विद्यार्थी		
			पुरुष	स्त्री	एकूण
	पशुविज्ञान विद्याशाखा				
१	मुंपवैम, मुंबई	१०६	६६	३९	१०५
२	नापवैम,नागपूर	८१	५५	२७	८२
३	पवैम, परभणी	८३	५६	२५	८१
४	पवैम, उदगीर	६५	४३	२०	६३
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	६५	३९	२७	६६
६	पवैम, अकोला	८०	५१	२९	८०
	एकूण	**४८०(१०*)**	**३१०**	**१६७**	**४७७**
	स्नातक दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रम (बी. टेक (डी.टी.))				
१	दुतंम, वरुड	३३	२०	११	३१
२	दुतम, उदगीर	३३	२४	०७	३१
	एकूण	**६६(१०*)**	**४४**	**१८**	**६२**
	स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.)				
१	मविम, नागपूर	३३	१६	१४	३०
२	मविम, उदगीर	३३	१४	१३	२७
	एकूण	**६६(१०*)**	**३०**	**२७**	**५७**
	एकंदर एकूण	**६१२**	**३८४**	**२१२**	**५९६**
		(*अनिवासी भारतीय जागा)			

४. स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान पदवी (एम.व्ही.एस्सी.)

बी.व्ही.एस्सी. आणि ए.एच. पदवी उत्तीर्ण उमेदवार ज्यांनी दहापैकी सहा गुणांक (सीजीपीए ६.००) अराखिव प्रवर्गासाठी आणि दहापैकी पाच दशांश पाच (सीजीपीए ५.५०) गुणांक राखीव प्रवर्गासाठी मिळवले आहेत, ते एम.व्ही. एस्सी. पदवी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी पात्र आहेत. एम.व्ही.एस्सी. पदवी अभ्यासक्रमामध्ये प्रवेश राष्ट्रीय परीक्षा संस्था, नवी दिल्ली यांच्या मार्फत घेण्यात येणाऱ्या अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षा (AIEEA-२०२४) मधील संबंधित विषयगटातील उमेदवारांच्या गुणवत्तेच्या आधारे दिला जातो. तथापि, उमेदवार संबंधित विषयगटातील कोणत्याही विषयामध्ये प्रवेश मिळविण्यास पात्र असावा.

राज्यातील सहा पशुवैद्यक महाविद्यालयांमध्ये पशुवैद्यक विज्ञानातील पदव्युत्तर (एम.व्ही.एस्सी.) पदवी अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्यांची एकूण प्रवेश क्षमता २२२ आहे. सन २०२४-२५ मध्ये एकूण १८६ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला असून, त्यापैकी ११७ विद्यार्थी आणि ६९ विद्यार्थिनी आहेत. संबंधित संलग्नित महाविद्यालयांमध्ये एम.व्ही. एस्सी. पदवी अभ्यासक्रमासाठी अनुक्रमे मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे ५०, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथे ३२, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे ३३, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे २१, क्रांनापा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ येथे ३२ आणि पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला येथे १८ विद्यार्थी प्रवेशित झाले आहेत. (तक्ता ३.२)

तक्ता ३.२: सन २०२४-२५ या वर्षासाठी एम.व्ही.एस्सी. पदवी अभ्यासक्रमाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आणि प्रवेशित विद्यार्थ्यांची संख्या

क्र	महाविद्यालयाचे नाव	प्रवेश क्षमता	दाखल झालेले विद्यार्थी		
			पुरुष	स्त्री	एकूण
१	मुंपवैम, मुंबई	५२	२६	२४	५०
२	नापवैम,नागपूर	४१	२१	११	३२
३	पवैम, परभणी	४०	२३	१०	३३
४	पवैम,उदगीर	२८	१४	०७	२१
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	३७	२२	१०	३२
६	पवैम, अकोला	२४	११	०७	१८
	एकूण	**२२२**	**११७**	**६९**	**१८६**

५. पदव्युत्तर पदवी (एम.टेक. - दुग्ध तंत्रज्ञान)

बी.टेक. (डी.टी.) पदवी उत्तीर्ण उमेदवार ज्यांनी दहापैकी सहा गुणांक (सीजीपीए ६.००) अराखिव प्रवर्गासाठी आणि दहापैकी पाच दशांश पाच (सीजीपीए ५.५०) गुणांक राखीव प्रवर्गासाठी मिळवले आहेत, ते एम.टेक. पदवी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी पात्र आहेत. एम.टेक. (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी अभ्यासक्रमामध्ये प्रवेश राष्ट्रीय परीक्षा संस्था, नवी दिल्ली यांच्या मार्फत घेण्यात येणाऱ्या अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षा (AIEEA-२०२४) मधील संबंधित विषयगटातील उमेदवारांच्या गुणवत्तेच्या आधारे दिला जातो.

एम.टेक. (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी अभ्यासक्रमाची एकूण प्रवेश क्षमता ०८ असून, दुग्ध तंत्रज्ञान, दुग्ध अभियांत्रिकी, दुग्ध सूक्ष्मजीवशास्त्र आणि दुग्ध रसायनशास्त्र या प्रत्येक विषयासाठी ०२ जागा उपलब्ध आहेत. हा अभ्यासक्रम दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड येथे चालविला जातो.

६. पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी(पीएच. डी.)

सर्व इच्छुक उमेदवार (नियमित तसेच सेवेत असलेले) यांनी एम.व्ही.एस्सी. पदवी अभ्यासक्रम अराखिव प्रवर्गासाठी दहापैकी सात गुणांक (सीजीपीए ७.००) आणि राखीव प्रवर्गासाठी दहापैकी सहा दशांश पाच (सीजीपीए ६.५०) गुणांकासह उत्तीर्ण केलेला असावा. पीएच.डी. पदवी अभ्यासक्रमात प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या उमेदवारांना “AICE-JRF/SRF (Ph.D.) – 2024” या प्रवेश परीक्षेला बसणे आवश्यक आहे. या परीक्षेत मिळालेल्या गुणांच्या आधारे पीएच.डी. पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश दिला जातो.

पीएच.डी. पदवी अभ्यासक्रमाची एकूण प्रवेश क्षमता २७ असून, त्यामध्ये ११ जागा विद्यापीठ कोटा, १० जागा आयसीएआर कोटा आणि १० जागा एनआरआय/एफएन/पीआयओ (अतिरिक्त) कोट्यासाठी राखीव आहेत. पशुवैद्यक विज्ञानातील डॉक्टरेट (पीएच.डी.) पदवी १७ विभागांमध्ये दिली जाते.

सन २०२४-२५ मध्ये विद्यापीठात एकूण ०५ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला असून, मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे ०१, क्रांनापा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ येथे ०१, पदव्युत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे ०१ आणि नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथे ०२ विद्यार्थी प्रवेशित झाले आहेत.

तक्ता ३.३: सन २०२४-२५ या वर्षामध्ये पीएच.डी. पदवी अभ्यासक्रमासाठी महाविद्यालय निहाय प्रवेशित विद्यार्थ्यांची संख्या

महाविद्यालयाचे नाव	मुंपवैम, मुंबई		नापवैम, नाागपूर		पवैम, परभणी		पवैम, उदगीर		क्रांनापापवैम, शिरवळ		पवैम, अकोला		एकूण
प्रवेश क्षमता	११		१२		०५		०१		०५		०४		३८*
	पुरुष	स्त्री	पुरुष	स्त्री	पुरुष	स्त्री	पुरुष	स्त्री	पुरुष	स्त्री	पुरुष	स्त्री	
	१	0	१	१	०	०	०	०	१	०	१	०	०५

* अनिवासी भारतीय विद्यार्थ्यांसाठी अतिरिक्त १० जागा

३.१.४ सन २०२४-२५ मध्ये उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी

१. पदवी स्तरावरील विद्यार्थी

सन २०२४-२५ दरम्यान विद्यापीठातून विविध शाखांमधून एकूण ४८५ पदवीधर विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले असून, त्यामध्ये ३१३ विद्यार्थी आणि १६९ विद्यार्थिनींचा समावेश आहे. यापैकी ३८१ विद्यार्थी पशुवैद्यक शाखेचे (बी.व्ही.एस्सी. आणि ए.एच.), ४७ विद्यार्थी दुग्ध तंत्रज्ञान शाखेचे (बी.टेक.) आणि ५७ विद्यार्थी मत्स्य विज्ञान शाखेचे (बी.एफ.एस्सी.) आहेत. (तक्ता ३.४)

तक्ता ३.४: सन २०२४-२५ दरम्यान शाखा व महाविद्यालय निहाय पदवी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांची संख्या

अ.क्र	महाविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी		
		पुरुष	स्त्री	एकूण
	पशुवैद्यकीय विज्ञान व पशुसंवर्धन पदवी (बी.व्ही.एससी. ॲन्ड ए.एच.)			
१	मुंपवैम, मुंबई	५१	५२	१०३
२	नापवैम,नागपूर	५४	२५	७९
३	पवैम, परभणी	५३	२१	७४
४	पवैम,उदगीर	४६	१८	६४
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	४५	१६	६१
	एकूण	**२४९**	**१३२**	**३८१**
	स्नातक दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रम {बी. टेक (डी.टी.)}			
१	दुतंम, वरुड	१८	०९	२७
२	दुतम, उदगीर	१४	०६	२०
	एकूण	**३२**	**१५**	**४७**
	स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.)			
१	मविम, नागपूर	१९	१२	३१
२	मविम, उदगीर	१६	१०	२६
	एकूण	**३५**	**२२**	**५७**
	एकंदर एकूण	**३१३**	**१६९**	**४८५**

२. पदव्युत्तर विद्यार्थी

सन २०२४-२५ मध्ये एकूण २०४ विद्यार्थ्यांनी एम.व्ही.एस्सी. पदवी यशस्वीरीत्या पूर्ण केली असून, त्यापैकी १२५ विद्यार्थी आणि ७९ विद्यार्थिनी आहेत. (तक्ता ३.५)

तक्ता ३.५ : सन २०२४-२५ दरम्यान शाखा व महाविद्यालयनिहाय पदव्युत्तर पदवी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांची संख्या

अ.क्र	महाविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी		
		पुरुष	स्त्री	एकूण
स्नातकोत्तर पशुवैद्यकिय विज्ञान पदवी (एम.व्ही.एस्सी.)				
१	मुंपवैम, मुंबई	२५	१८	४३
२	नापवैम, नागपूर	२१	२१	४२
३	पवैम, परभणी	२३	१७	४०
४	पवैम, उदगीर	१३	०८	२१
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	२५	०६	३१
६	पवैम, अकोला	१८	०९	२७
	एकूण	**१२५**	**७९**	**२०४**

३. पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी विद्यार्थी (पीएच.डी.)

सन २०२४-२५ मध्ये महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाच्या तीन संलग्न पशुवैद्यक महाविद्यालयांमधून एकूण ०९ विद्यार्थ्यांनी पीएच.डी. पदवी यशस्वीरीत्या पूर्ण केली. (तक्ता ३.६)

तक्ता ३.६ : सन २०२४-२५ दरम्यान आचार्य पदवी उत्तीर्ण (पीएच.डी.) विद्यार्थ्यांची संख्या

अ.क्र	महाविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी		
		पुरुष	स्त्री	एकूण
१	मुंपवैम, मुंबई	०३	०१	०४
२	नापवैम,नागपूर	०१	निरंक	०१
३	पवैम, परभणी	०४	निरंक	०४
	एकूण	**०८**	**०१**	**०९**

३.१.५ विद्यार्थ्यांसाठी सुविधा

विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालयांमध्ये विद्यार्थ्यांसाठी विविध सुविधा उपलब्ध आहेत.

१. वर्गखोल्या

विद्यापीठाच्या १० संलग्नित महाविद्यालयांमध्ये पदवी विद्यार्थ्यांसाठी एकूण ६१ वर्गखोल्या आहेत. त्यापैकी ३७ पारंपरिक वर्गखोल्या आणि २४ स्मार्ट वर्गखोल्या आहेत.

स्मार्ट वर्गखोल्या विद्यार्थ्यांना डिजिटल युगासाठी तयार करण्यासाठी आहेत. या वर्गखोल्यांमध्ये ॲनिमेशन, व्हिडिओ आणि इतर इंटरऐक्टिव्ह साधने वापरली जातात. त्यामुळे शिकणे अधिक मजेशीर आणि प्रभावी होते आणि विद्यार्थी एकमेकांशी सहकार्य करत शिकू शकतात.

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात अध्यापनासाठी स्मार्ट स्क्रीनसह हाय-टेक वर्गखोली सुविधा

मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय उदगीर येथील परीक्षा हॉल

२. प्रयोगशाळा सुविधा

घटक महाविद्यालयांमध्ये पदवीधर, पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट विद्यार्थ्यांसाठी कौशल्य प्रदान करण्यासाठी सुसज्ज प्रयोगशाळा सुविधा आहेत. विद्यार्थ्यांच्या संशोधन प्रकल्पांसाठी अत्याधुनिक प्रयोगशाळांमध्ये स्वयंचलित रक्त ऑटोविश्लेषक, बायोकेमिस्ट्री विश्लेषक, मूत्र विश्लेषक, मालडी, टोफ, एमएस (MALDI TOF MS), आर टी-पीसीआर (RT-PCR), एफएटी(FAT), एचडी मायक्रोफोटोग्राफी, जिवाणू कल्चरचे लायफोलायझेशन, वनस्पती अर्क/अँटीबॅक्टेरियल घटकांचा चा वापर कुरुन प्रोटीओमिक तत्त्वांवर आधारित जीवाणूंची जलद ओळख करण्याच्या सेवा प्रदान करतात.

स्त्रीरोग प्रयोगशाळा, नापवैम, नागपूर

शरीरशास्त्र प्रयोगशाळा, नापवैम, नागपूर

जलीय पर्यावरण व्यवस्थापन प्रयोगशाळा, मविम, नागपूर

पवैम, उदगीर येथील सूक्ष्मजीवशास्त्र प्रयोगशाळा

या अत्याधुनिक प्रयोगशाळांमध्ये दूध, रक्त, मूत्र, मल नमुने, चारा आणि खाद्य नमुने, माती आणि पाण्याचे नमुने यांचे नियमित विश्लेषण करण्याची सुविधा आहे. या प्रयोगशाळांमध्ये शेतकऱ्यांना दिलेल्या नमुन्यांचा वापर करून

ब्रुसेल्ला चाचणी, स्तनदाह (बॅक्टेरिया आणि बुरशीजन्य) साठी प्रतिजैविक संवेदनशीलता चाचणी, जुनाट जखमेतील पू आणि प्राण्यांमधील इतर संसर्गजन्य आजारांचे निदान यासारख्या सेवा देखील पुरवतात.

३. पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूल

पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूल हा विद्यापीठाचा एक आवश्यक आणि सर्वात मोठा शैक्षणिक घटक आहे. हे क्लिनिकल कॉम्प्लेक्स भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेच्या (VCI) निकषांनुसार सर्वात आधुनिक चिकित्सा आणि शैक्षणिक सुविधांसह स्थापन केले आहे. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालयाच्या पदवीपूर्व आणि पदव्युत्तर कार्यक्रमात शैक्षणिक पशुचिकित्सा प्रकरणे हाताळण्यासाठी आणि निदान तंत्रे, प्रयोगशाळेतील निकालांचे मूल्यमापन, योग्य निदान, उपचार आणि रोगनिदानाचा अंदाज घेण्यासाठी क्लिनिकल निष्कर्षांशी त्यांचा संबंध जोडण्यासाठी मूलभूत प्रशिक्षण समाविष्ट आहे.

नापवैम, नागपूर येथील पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूलात पाळीव प्राणी शस्त्रक्रिया

पशुचिकित्सा विभागांसह एकत्रितपणे पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूल एक मोठे आणि लहान पशु चिकित्सालय, एक मोठे आणि लहान पशु शल्य चिकित्सा क्लिनिक, कृत्रिम रेतन आणि वंध्यत्व चिकित्सालय, एक वन्यजीव चिकित्सा सुविधा, रोग निदान प्रयोगशाळा सुविधा, पूर्णपणे स्वयंचलित रक्त ऑटो-ॲनालायझर, बायोकेमिस्ट्री विश्लेषक आणि मूत्र विश्लेषक यासारख्या

नापवैम, नागपूर येथील पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूलात घोड्यातील खच्चीकरण शस्त्रक्रिया

पवैम, अकोला येथे सुसज्ज लहान पशु शस्त्रक्रिया गृह आणि रेडिओलॉजी युनिट

विविध उपकरणांसह सुसज्ज आहे. उपचार आणि ऑपरेशन थिएटर सुविधांमध्ये डॉपलर अल्ट्रासोनोग्राफी, इलेक्ट्रोकार्डियोग्राफी, एंडोस्कोपी, लॅपरोस्कोपी, रेडियोग्राफी, सी आर्म, अल्ट्रासोनोग्राफी, पल्स ऑक्सिमीटर, डिजिटल बीपी उपकरण, व्हायटल साइन पेशंट मॉनिटर, ऑप्थॅल्मोस्कोप, ऑटोस्कोप, डेंटल स्केलिंग आणि इकोकार्डियोग्राफी ही प्रगत पद्धतींची प्रमुख वैशिष्ट्ये आहेत. नागपूर येथील पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूल सुविधेत स्वतंत्र क्रिटिकल केअर युनिट आहे. रक्त संक्रमण आणि डायलिसिसच्या सुविधा ही पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूलाची नियमित वैशिष्ट्ये आहेत.

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूलातील सुविधा

४. ग्रंथालय सुविधा

विद्यापीठ ग्रंथालय आणि माहिती केंद्राची स्थापना २००१ मध्ये मुख्यालयात माहिती संसाधने मिळवणे, व्यवस्थापित करणे आणि वापरकर्त्यांसाठी उपलब्ध करून देणे आणि भविष्यासाठी जतन करणे या उद्देशाने करण्यात आली.

सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये आणि एका स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय संस्थेला क्लाउड आधारित लायब्ररी मॅनेजमेंट सिस्टम कोहा एलएमएस द्वारे विद्यापीठ ग्रंथालय सेवा प्रदान करते आणि माहिती प्रसारित करते.

विद्यापीठ ग्रंथालयाची इमारत एकूण बांधकाम क्षेत्र ३२६१.५१ चौ.मी. असून अनुक्रमे १११८.६ चौ.मी. १०७१.२४ चौ.मी. आणि १०७४.६७ चौ.मी. जमिनीवर, पहिल्या आणि दुसऱ्या मजल्यावर आहे. ग्रंथालयाच्या इमारतीमध्ये स्टॅकिंग एरियासह प्रत्येक मजल्यावर विशिष्ट वाचन सुविधा आहे जिथे वाचक मुक्त प्रवेश प्रणाली अंतर्गत प्रकाशनाचा सल्ला घेऊ शकतात. विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी स्वतंत्र वाचन कक्ष उपलब्ध आहेत आणि विद्यार्थ्यांसाठी वाचन कक्षाची सुविधा वर्षातील सर्व ३६५ दिवस २४ x ७ सेवा उपलब्ध राहते.

ग्रंथालयात बुक बँक आणि संदर्भ पुस्तक सेवा उपलब्ध आहेत. संग्रहात RFID सुविधा असून, पुस्तकांचे स्वयंचलित जारीकरण व परतफेड केले जाऊ शकते. परतफेडीसाठी ड्रॉप बॉक्स देखील उपलब्ध आहे. सर्व प्रबंध डिजिटल स्वरूपात ICAR "कृषिकोष" मध्ये अपलोड केले आहेत. याशिवाय IDEAL, ई-बुक्स, ई-जर्नल्स, ओपन ऍक्सेस जर्नल्स, डेटाबेस व ऑनलाइन पब्लिक ऍक्सेस कॅटलॉग (OPAC) उपलब्ध आहेत. सर्व ई-साधने "MyLOFT" या ॲपद्वारे विद्यापीठातील भागधारकांना वेब ॲप्लिकेशनद्वारे दूरस्थपणे ६२ डेटाबेस, १२५ ई-जर्नल्स, ३२४५ ई-बुक्ससह ई-संसाधनांमध्ये प्रवेश प्रदान करत आहे. विद्यापीठाने "PM One Nation One Subscription" योजनेंतर्गत सर्व घटक महाविद्यालयांसाठी ३० राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय प्रकाशकांचे ई-जर्नल्स व ई-साधने उपलब्ध केली आहेत. पशुवैद्यक, दुग्ध व मत्स्य विज्ञानासाठी बायोइनफॉर्मेटिक्स साठी स्वतंत्र विभाग तयार करण्यात आला आहे.

मध्यवर्ती ग्रंथालयाची सुविधा नागपूर येथील विद्यापीठ मुख्यालयात आहे, जी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय आणि इतर घटक महाविद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांना सेवा देते. याव्यतिरिक्त, उर्वरित आठ घटक महाविद्यालयांपैकी प्रत्येक महाविद्यालयात त्यांच्या विद्यार्थ्यांच्या आणि प्राध्यापकांच्या शैक्षणिक गरजा पूर्ण करण्यासाठी स्वतंत्र ग्रंथालय आहे.

विद्यापीठ ग्रंथालयात ३६,२०५ मुद्रित पुस्तके आहेत, ज्यात १०६ नवीन खरेदी केली आहेत. तसेच १,०२४ ई-बुक्स, ४३ मुद्रित जर्नल्स (६ नवीन खरेदी), आणि ९,१३२ इतर प्रकाशने आहेत ज्यात पदव्युत्तर व पीएच.डी. प्रबंध आणि पशुविज्ञान, मत्स्यविज्ञान व दुग्ध तंत्रज्ञानाशी संबंधित बद्ध खंडांसह पुरेशी संबंधित पाठयपुस्तके आहेत. ग्रंथालयामध्ये CD&ROM MsVkcsl, VET, BEST, FSTA (१९६९ ते मार्च २०१७ CD) सारखी इलेक्ट्रॉनिक डेटाबेस सुविधा देखील उपलब्ध आहे.

आकृती ३.११ विद्यापीठ ग्रंथालय इमारत, माफसु नागपूर

आकृती ३.१२ विद्यापीठ ग्रंथालयाचे प्रवेशद्वार दृश्य

विद्यापीठ ग्रंथालयातील वाचनालय

विद्यापीठ ग्रंथालयात प्रदर्शीत प्रकाशने

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय उदगीर येथील ग्रंथालय सुविधा

पशुवैद्यकीय महाविद्यालय परभणी येथील ग्रंथालय सुविधा

५. वसतिगृह सुविधा

विद्यापीठ बाहेरील विद्यार्थ्यांसाठी वसतिगृहाची सुविधा पुरवते आणि विद्यमान सुविधा वाढविण्यासाठी सतत प्रयत्न करत आहे. सध्या संलग्नित महाविद्यालयांमध्ये एकूण १९ वसतिगृह आहेत, ज्यात ८ मुलांच्या वसतिगृहांमध्ये ५०९ खोल्या आणि ११ मुलींच्या वसतिगृहांमध्ये २५६ खोल्या असून, एकूण ९९५ मुले आणि ५३२ मुली येथे रहात आहेत.

वसतिगृहांमध्ये भोजनगृह, वाय-फाय सुविधा, सीसीटीव्ही देखरेख, वॉटर प्युरिफायर सिस्टिमसह कुलर, गरम पाण्याची सोय तसेच मनोरंजनासाठी टेलिव्हिजन, घरगुती खेळ आणि क्रीडा साधने आहेत. प्रत्येक खोलीत स्वतंत्र बेड, कपाट, खुर्ची आणि टेबल आहे, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना आरामदायी वास्तव्य मिळते. याशिवाय, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालयात पूर्ण सुसज्ज आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थ्यांचे वसतिगृह आहे, जे परदेशी विद्यार्थ्यांच्या गरजांसाठी आधुनिक निवास सुविधा उपलब्ध करून देते.

तक्ता ३.६ वसतिगृहात सामावून घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	मुलांचे वसतिगृह		मुलींचे वसतिगृह	
		खोल्यांची संख्या	विद्यार्थी संख्या	खोल्यांची संख्या	विद्यार्थी संख्या
१	मुंपम, मुंबई	१०१	१९८	४४	१२३
२	नापवैम,नागपूर	१२१	२३७	६३	१४२
३	पवैम, परभणी	१२१	२३०	६२	११६
४	पवैम,उदगीर	६०	११८	४७	७१
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	७८	१५६	२२	४४
६	पवैम, अकोला	१३	२६	१०	२०
७	दुतंम, वरुड	१५	३०	०८	१६
	एकूण	**५०९**	**९९५**	**२५६**	**५३२**

नापवैम, नागपूर येथील मुलांच्या वसतिगृहात जेवणाच्या खोलीची सुविधा.

पवैम, उदगीर येथील राजमाता जिजाऊ मुलींचे वसतिगृह

पवैम, मुंबई येथील मुलांचे वसतिगृह

पवैम, परभणी येथील मुलींचे वसतिगृह

नापवैम, नागपूर येथील मुलींच्या वसतिगृहात जेवणाच्या खोलीची सुविधा.

नापवैम, नागपूर येथील मुलींचे वसतिगृह

नापवैम, नागपूर येथील पदव्युत्तर मुलांचे वसतिगृह

स्नापवैम, अकोला येथील मुलांचे वसतिगृह

६. क्रीडा व जिमखाना

विद्यापीठात व्यावसायिक पदवी अभ्यासक्रम चालवले जात असले तरी, विद्यार्थ्यांमध्ये क्रीडा संस्कृती रुजवण्यासाठी समान भर दिला जातो. यासाठी, प्रत्येक महाविद्यालयात क्रीडा अधिकारी / सहाय्यक प्राध्यापक (शारीरिक शिक्षण) /शिक्षक असतात जे महाविद्यालयातील क्रीडा आणि क्रीडा संघटनांसाठी मार्गदर्शन करतात. बहुतेक महाविद्यालयांमध्ये प्रशस्त क्रीडांगणे आणि इनडोअर आणि आउटडोअर दोन्ही खेळांसाठी सुविधा आणि सुसज्ज व्यायामशाळा आहेत. बुद्धिबळ, टेबल-टेनिस, बॅडमिंटन, कब्बडी, व्हॉलीबॉल, बास्केटबॉल, खो-खो, क्रिकेट अशा विविध खेळांसाठी आंतर-महाविद्यालयीन स्पर्धा नियमितपणे आयोजित केल्या जातात आणि आंतर महाविद्यालयीन स्पर्धांमधून निवडलेल्या विद्यार्थ्यांना आंतर-विद्यापीठ स्पर्धांसाठी निवडले जाते.

महाविद्यालयांमधील क्रीडा उपक्रमांची झलक

नापवैम, नागपूर येथील व्यायामशाळा आणि क्रिकेट मैदान

३.१.६ बारावा दीक्षांत समारंभ

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचा बारावा दीक्षांत समारंभ ४ मार्च २०२५ रोजी सिल्वर जुबिली सभागृह, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथे पार पडला.

श्री सी. पी. राधाकृष्णन, माननीय कुलपती, माफसु आणि महाराष्ट्र राज्याचे माननीय राज्यपाल, समारंभाचे अध्यक्ष होते. प्रतिष्ठित शास्त्रज्ञ, पद्म विभूषण डॉ. अनिल काकोडकर, कुलपती होमी भाभा राष्ट्रीय संस्था, राजीव गांधी विज्ञान व तंत्रज्ञान आयोगाचे अध्यक्ष आणि अणुऊर्जा आयोगाचे माजी अध्यक्ष, मुख्य अतिथी होते आणि त्यांनी दीक्षांत समारंभाचे भाषण केले. श्रीमती पंकजाताई मुंडे, माननीय प्रति-कुलपती माफसु आणि मंत्री, पशुसंवर्धन, पर्यावरण व वातावरणीय बदल हया आदरणीय अतिथी होत्या. डॉ. प्रशांत नारनवरे, मा. राज्यपालांचे सचिव आणि डॉ. रामास्वामी एन., पशुसंवर्धन, दुग्ध विकास व मत्स्य विभागाचे सचिव, विशेष अतिथी होते.

या समारंभास माफसु चे माजी कुलगुरू, गणमान्य व्यक्ती, विद्यापीठाचे वरिष्ठ अधिकारी डॉ. शिरीष उपाध्ये, संचालक शिक्षण तथा अधिष्ठाता (पशुविज्ञान), डॉ. नितीन कुरकुरे, संचालक संशोधन, डॉ. अनिल भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण, डॉ. सचिन बोंडे, अधिष्ठाता (मत्स्यविज्ञान), डॉ. प्रशांत वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान, श्रीमती

मोना ठाकूर, कुलसचिव, डॉ. भूषण रामटेके, परीक्षा नियंत्रक, तसेच विद्यापीठाचे कर्मचारी, विद्यार्थी व पालक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

दीक्षांत समारंभात एकूण ७०३ विद्यार्थ्यांना पदवी प्रदान करण्यात आली. त्यात ३८० पशुवैद्यकीय विज्ञान व पशुसंवर्धन पदवी (बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए.एच.), ५७ मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.), ५३ दुग्धतंत्रज्ञान पदवी{बी. टेक (डी.टी.)}, २०५ स्नातकोत्तर पशुवैद्यकिय विज्ञान पदवी (एम.व्ही.एस्सी.), १ दुग्धतंत्रज्ञान पदव्युत्तर पदवी {(एम. टेक.)(डी.टी.)} आणि ७ पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी विद्यार्थी होते. उत्कृष्ट विद्यार्थ्यांचा सन्मान ३० सुवर्ण पदक, ८ रौप्य पदक आणि एका रोख बक्षीसाने करण्यात आला. नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालयाचा बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए. एच. पदवीधर विद्यार्थी श्री साहिल यांनी ६ सुवर्ण पदक आणि ३ रौप्य पदक पटकावले, ज्यात विद्यापीठात बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए.एच. मध्ये प्रथम क्रमांक मिळाल्याबद्दलचे सुवर्ण पदकही समाविष्ट होते. मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालयाच्या आस्था मेहता यांना २ सुवर्ण पदक आणि रु. २५,०००/- रोख बक्षीस मिळाले, तर क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ येथील एम.व्ही.एस्सी. विद्यार्थीनी सरन्या यांना २ सुवर्ण पदक मिळाले, ज्यात विद्यापीठात एम.व्ही.एस्सी. मध्ये प्रथम क्रमांक मिळाल्याचे सुवर्ण पदकही समाविष्ट होते.

डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू यांनी उद्घाटन भाषण दिले आणि विद्यापीठाचा अहवाल सादर केला. श्री. सी. पी. राधाकृष्णन, माननीय राज्यपाल आणि श्रीमती पंकजा मुंडे, माननीय प्रति-कुलपती व मंत्री यांनी विद्यार्थ्यांचे पालक व शिक्षक यांचे त्यांच्या पाठिंब्यासाठी आणि विद्यार्थ्यांच्या शिक्षण यात्रेत योगदानाबद्दल अभिनंदन केले व कौतुक व्यक्त केले.

व्यासपीठावरील मान्यवर

सर्व विद्याशाखांमधील विविध पदके मिळवणारे विद्यार्थी मान्यवरांसोबत

माफसूचे सन्माननीय कुलपती आणि महाराष्ट्र राज्याचे सन्माननीय राज्यपाल श्री. सी. पी. राधाकृष्णन दीक्षांत समारंभादरम्यान विद्यार्थ्यांना संबोधित करताना

माफसूच्या सन्माननीय प्रति-कुलगुरू आणि पशुसंवर्धन, पर्यावरण व हवामान बदल मंत्री, श्रीमती पंकजाताई मुंडे विद्यार्थ्यांना संबोधित करताना

पद्मविभूषण डॉ. अनिल काकोडकर, प्रमुख पाहुणे म्हणून दीक्षांत समारंभाचे भाषण देतांना

माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील प्रास्ताविक भाषण देतांना

३.२ निम्न शिक्षण विद्याशाखा

विद्यापीठाद्वारे दोन वर्षाचा मराठी माध्यमातील ''पशुधन व्यवस्थापन व दुग्धोत्पादन'' पदविका अभ्यासक्रम महाराष्ट्र राज्यातील रहिवासी असलेल्या इयत्ता दहावी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांकरीता राबविला जात आहे. पदविका अभ्यासक्रमाची संपूर्ण प्रवेश प्रक्रिया ऑनलाईन पध्दतीने होत असुन, सदर अभ्यासक्रमाचा उद्देश पशुसंवर्धन विभागासंदर्भात ग्रामीण भागातील युवकांनी स्वयं-रोजगार सुरू करणे व या विभागात निम तांत्रिक मदत करणारे मनुष्यबळ निर्माण करण्याचा आहे. विद्यापीठाद्वारे सन २०२४-२५ या वर्षाकरीता ११० पदविका विद्यालयांना प्रवेशाची मान्यता देण्यात आली होती. सन २०२४-२५ या वर्षात एकुण ५७०५ प्रथम वर्षाला विद्यार्थी प्रवेश झाले होते व एकुण ४०९३ विद्यार्थ्यांनी द्वितीय वर्ष उत्तीर्ण केलेले आहे.

तक्ता ३.८ घटक महाविद्यालय निहाय पदविका विद्यालय, प्रवेश क्षमता, प्रवेशित विद्यार्थी व उत्तीर्ण विद्यार्थी संख्या (सन २०२४-२५)

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	विद्यालय संख्या	प्रवेश क्षमता मुले/मुली			प्रवेशीत संख्या			उत्तीर्ण विद्यार्थी संख्या		
			मुले	मुली	एकुण	मुले	मुली	एकुण	मुले	मुली	एकुण
१	मुंपवैम, मुंबई	२०	८००	४२०	१२००	१०६९	९४	११६३	८२४	४७	८७१
२	नापवैम,नागपूर	०८	३२०	१६०	५४०	२५५	७८	३३३	२५६	१९	२७५
३	पवैम, परभणी	२१	८४०	४२०	१२६०	११०१	९९	१२००	८००	४२	८४२
४	पवैम,उदगीर	१२	४८०	२४०	७२०	५८९	३७	६२६	४५५	१४	४६९
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	२९	११६०	५८०	१७४०	१३३८	७९	१४१७	८७८	३२	९१०
६	पवैम, अकोला	१३	५२०	२६०	८४०	५२२	६१	५८३	३७३	५१	४२४
७	दुतंम, वरुड	०७	२८०	१४०	४२०	३४१	४४	३८५	२८२	२२	३०२
	एकूण	**११०**	**४४००**	**२२००**	**६६००**	**५२१५**	**४९२**	**५७०५**	**३८६८**	**२२५**	**४०९३**

३.३ मनुष्यबळ विकास

मनुष्यबळ विकासाचा भाग म्हणून प्राध्यापकांना त्यांच्या क्षेत्रातील प्रशिक्षण देण्याचे प्रयत्न सतत केले जात आहेत. तरुण प्राध्यापकांना विशेषत: सेमिनार, परिषदा आणि प्रशिक्षण कार्यक्रमात देशांतर्गत तसेच आंतरराष्ट्रीय स्तरावर सहभागी होण्यासाठी प्रोत्साहित केले जाते. विद्यापीठ नियमितपणे प्राध्यापकांना अशा कार्यक्रमांसाठी पाठवते. सत्र २०२४-२५ मध्ये एकूण ९२ प्राध्यापकांनी विविध प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये सहभाग घेतला, तर २९४ प्राध्यापकांनी परिषदा, संगोष्ठ्या, कार्यशाळा, सेमिनार आणि वेबिनारमध्ये भाग घेतला.

तक्ता ३.८. मनुष्यबळ विकास कार्यक्रमात सहभागी प्राध्यापक संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रशिक्षणात सहभागी प्राध्यापकांची संख्या	परिषद / परिसंवाद / कार्यशाळा / वेबिनार मध्ये सहभागी प्राध्यापकांची संख्या	एकूण
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१४	३२	४६
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२३	६३	८६
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	११	३७	४८
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१३	०९	२२
५	क्रांनापा पशुवैद्यक व पशुविज्ञाने महाविद्यालय, शिरवळ	१०	११४	१२४
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	१३	२६	६९
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	०२	००	०२
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०६	०७
९	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	००	०२	०२
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०४	०३	०७
११	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०१	०२	०३
	एकूण	**९२**	**२९४**	**३८६**

४. विद्यार्थी विकास

विद्यार्थी कल्याण विभाग विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतो. हा विभाग विद्यार्थ्यांना क्रीडा, सांस्कृतिक कार्यक्रम, संशोधन स्पर्धा यासारख्या विविध सह-पाठ्यक्रम उपक्रमांमध्ये सहभाग घेण्यासाठी प्रोत्साहित करतो आणि त्यांचे आयोजन करतो. विद्यार्थ्यांच्या विविध प्रतिभा विकसित करण्यासाठी आणि त्यांना प्रकट करण्यासाठी विभाग सातत्याने प्रयत्नशील आहे, ज्यामुळे विद्यापीठात एक सजीव आणि गतिमान शैक्षणिक वातावरण निर्माण होते. या प्रयत्नांमुळे विद्यार्थ्यांचा उत्साही सहभाग कायम राहतो आणि विद्यापीठाचे प्रतिनिधित्व विविध अखिल भारतीय स्तरावरील स्पर्धांमध्ये उत्कृष्ट रीतीने होते.

४.१ विद्यार्थी समुपदेशन

विद्यापीठाने सर्व विद्यार्थ्यांसाठी एक सुसंगत सल्ला व मार्गदर्शन प्रणाली निर्माण केली आहे. ही प्रक्रिया प्रत्येक शैक्षणिक सत्राच्या पहिल्या दिवशी आयोजित केलेल्या संरचित अभिमुखता प्रोग्रॅमद्वारे सुरू होते, जी प्रत्येक पदवी अभ्यासक्रमानुसार सानुकूलित असते. सल्ला प्रणालीअंतर्गत, आठ ते दहा विद्यार्थ्यांच्या गटाला एक नेमलेला प्राध्यापक नियुक्त केला जातो जो संपूर्ण पदवी कालावधीत त्यांचा शैक्षणिक सल्लागार म्हणून कार्य करतो. सल्लागार त्यांच्या विद्यार्थ्यांशी महिन्यातून किमान एकदा नियमित बैठक घेतात आणि आवश्यकतेनुसार अतिरिक्त सत्र आयोजित करतात, ज्यामध्ये शैक्षणिक, वैयक्तिक आणि करिअर संबंधित मार्गदर्शन दिले जाते.

ही वैयक्तिकृत पद्धत विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीवर सतत लक्ष ठेवण्यास आणि आवश्यकतेनुसार वेळेत हस्तक्षेप करण्यास सक्षम करते. ग्रामीण भागातील इच्छुक विद्यार्थ्यांसाठीही महाविद्यालयाने एक समर्पित सल्ला प्रणाली तयार केली आहे, जी पशुवैद्यकीय शिक्षणाबाबत जागरूकता वाढवण्यावर केंद्रित आहे. या उपक्रमाद्वारे विद्यार्थ्यांना या क्षेत्रातील संधी, करिअरच्या शक्यता आणि समाजातील महत्त्व याबाबत माहिती दिली जाते, ज्यामुळे ते शैक्षणिक आणि करिअर निर्णय विचारपूर्वक घेऊ शकतात. तसेच प्रवेश प्रक्रियेदरम्यान, इच्छुक विद्यार्थ्यांच्या अर्जांसाठी आणि प्रवेशाशी संबंधित प्रश्नांसाठी महाविद्यालय पातळीवर प्रवेश समितीही स्थापन केली जाते.

नेमलेला सल्लागार सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक, वैयक्तिक किंवा प्रशासकीय शंका हाताळतो. ज्या प्रकरणांमध्ये अधिक लक्ष देणे आवश्यक असते, त्या प्रकरणांवर संबंधित महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता विचार करून योग्य ते निराकरण करतो. विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीबाबत आणि उपक्रमांबाबत पालकांना पारदर्शक माहिती देण्यासाठी व्हाट्सअॅप गटाद्वारे नियमित अपडेट्स दिले जातात, ज्यामुळे पालकांचेही सहकार्य आणि सहभाग सुनिश्चित होतो.

४.२ शिष्यवृत्ती/फेलोशिप

विद्यापीठात शिष्यवृत्ती आणि फेलोशिप जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना दिल्या जातात, जे निर्धारित पात्रता निकष पूर्ण करतात. भारत सरकारच्या विज्ञान व तंत्रज्ञान विभागाद्वारे प्रेरणा शिष्यवृत्ती प्रदान केली जाते. याशिवाय, खासगी संस्था देखील विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती पुरवतात.

विद्यार्थ्यांना दिल्या जाणाऱ्या विविध शिष्यवृत्ती/फेलोशिप म्हणजे व्हीजेएनटी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, एसटी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, एससी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, ओबीसी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, व्हीजेएनटी- भारत सरकार फ्रीशिप, एसटी- भारत सरकार फ्रीशिप, एससी- भारत सरकार फ्रीशिप, ओबीसी- भारत सरकार फ्रीशिप, एसबीसी- भारत सरकार फ्रीशिप, एनटीएस, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती योजना (इबीसी), डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजना (माफसु).

विद्यापीठात एकूण ३१२ पदवीपूर्व आणि ४५ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना राजश्री शाहू महाराज शिक्षण शुल्क प्रतिपूर्ती

योजनेंतर्गत शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यात आली तसेच डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजनेअंतर्गत २८१ पदवीपूर्व आणि ४६ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीचा लाभ मिळाला आहे.

४.३ अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षेत विद्यार्थ्यांची कामगिरी

भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली द्वारे आयोजित पदव्युत्तर कार्यक्रम २०२४-२५ (भाकृअप) च्या प्रवेशासाठी विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांनी अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षा (एआयइइए-पीजी प्रवेश २०२४-२५) दिली.

या परिक्षेत नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथील श्री महेश कोल्हे, कू. प्राची दुबे, श्री अनमोल तोमर आणि कू. स्वराली चिटणीस या विद्यार्थ्यांनी पशुविज्ञान या गटात अनुक्रमे ३, ४१, ५३ आणि ५४ क्रमांक मिळवून उत्कृष्ट यश संपादन केले. तसेच, कु. करुणा बंबोडे यांनी व्हेटरनरी फिजियोलॉजीत भाकृअप कृषी संशोधक शास्त्रज्ञ (ICAR-ARS) परीक्षेमध्ये अव्वल यश मिळवीले.

सन २०२४-२५ या वर्षात, ४ विद्यार्थ्यांना ज्युनियर रिसर्च फेलोशिप देण्यात आली त्यात क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथील दोन आणि पवैम, परभणी आणि दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील प्रत्येकी एका विद्यार्थ्याचा समावेश आहे. पवैम,अकोला येथील पाच विद्यार्थी नेट परीक्षा उत्तीर्ण झाले.

४.४ विद्यार्थी प्लेसमेंट सेल

विद्यापीठाचा प्लेसमेंट सेल विद्यार्थ्यांसाठी नोकरीच्या संधी तयार करण्यास मदत करतो. सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये हा सेल कार्यरत आहे. हा सेल कंपन्या आणि उद्योगांशी संपर्क ठेवून विद्यार्थ्यांना चांगल्या नोकऱ्या मिळवून देतो. वर्षभर हा सेल काम करतो आणि विद्यार्थ्यांना आयोजकांशी संपर्क साधण्यास मदत करतो. पदवीधर विद्यार्थ्यांसाठी इंटर्नशिपनंतर आणि पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी अंतिम सेमिस्टरनंतर कॅम्पस भरती सुरू होते आणि अभ्यासक्रम संपेपर्यंत चालते. विद्यार्थ्यांना इतर मुलाखतींसाठीही मार्गदर्शन मिळते.

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचा प्लेसमेंट रेकॉर्ड चांगला आहे. विद्यार्थ्यांना खाजगी संस्था, डेअरी व पोल्ट्री फार्म, औषध कंपन्या, एनजीओ, बँक, अन्न व दुग्ध उद्योग तसेच अर्ध-सरकारी संस्था यामध्ये नोकरी मिळते. माजी विद्यार्थ्यांचे नेटवर्क देखील नवीन विद्यार्थ्यांसाठी नोकरीच्या संधी वाढविते.

प्लेसमेंट सेल फक्त नोकरी देण्यात मदत करत नाही, तर विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढवीतो आणि त्यांचा व्यावसायिक विकास करतो. रोजगारक्षमता वाढवण्यासाठी सेल द्वारे सॉफ्ट स्किल्स, व्यक्तिमत्व विकास, ग्रुप डिस्कशन, पर्सनल इंटरव्ह्यूवर प्रशिक्षण आणि कार्यशाळा आयोजित केल्या जातात. तसेच उद्योगातील अनुभव सांगण्यासाठी प्रसिद्ध व्यावसायिक आणि उद्योजकांचे व्याख्यानही घेतले जाते. नोटिस, नोकरी जाहिराती व रोजगार एजन्सींच्या संपर्कातून विद्यार्थ्यांना करिअरची माहिती मिळते. हा सेल नेहमी उद्योगांशी संपर्कात राहतो आणि विद्यार्थ्यांसाठी उज्ज्वल भवितव्य सुनिश्चित करतो.

नापवैम, नागपूर येथे अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन

नापवैम, नागपूर येथे कॅम्पस मुलाखत

मुपवैम, मुंबई येथील कॅम्पस मुलाखत

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांनी प्लेसमेंट, उच्च शिक्षण आणि स्पर्धा परीक्षांच्या तयारीत उत्तम कामगिरी केली आहे.

पशुवैद्यक व पशुसंवर्धन विभागातील १९९ विद्यार्थ्यांना प्रतिष्ठित कंपन्यांमध्ये नोकरी मिळाली, २४२ विद्यार्थ्यांनी उच्च शिक्षणाचा मार्ग निवडला, तर ८३ विद्यार्थी स्पर्धा परीक्षांसाठी तयारी करत आहेत. दुग्ध तंत्रज्ञान विभागातील ३४ विद्यार्थ्यांना यशस्वीरीत्या नोकरी मिळाली, १२ विद्यार्थ्यांनी उच्च शिक्षण घेतले आणि ५ विद्यार्थी स्पर्धा परीक्षांसाठी तयारी करत आहेत. मत्स्य विज्ञान विभागातील १४ विद्यार्थ्यांना नोकरी मिळाली, १९ विद्यार्थ्यांनी उच्च शिक्षण सुरू केले, तर २४ विद्यार्थी स्पर्धा परीक्षांसाठी तयारी करत आहेत.

ही सातत्यपूर्ण प्रगती विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांसाठी करिअरच्या संधी उपलब्ध करून देण्याची, उच्च शिक्षणाला प्रोत्साहन देण्याची आणि विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धात्मक वृत्ती विकसित करण्याची वचनबद्धता दर्शवते.

तक्ता क्र. ४.१. विद्यार्थी प्लेसमेंट प्रोफाईल २०२४-२५

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	शासकीय सेवा	खाजगी सेवा	उद्योजक	गैरशासकीय व इतर संस्था	उच्च शिक्षण	स्पर्धा परीक्षांची तयारी करणारे विद्यार्थी	एकूण
	पशुविज्ञान विद्याशाखा							
१	मुंपवैम, मुंबई	००	०६	०२	२३	३१	२६	८८
२	नापवैम, नागपूर	१७	२०	०१	०१	६०	२०	११९
३	पवैम, परभणी	०९	१५	१२	००	५९	१०	१०५
४	पवैम, उदगीर	११	२३	००	००	४३	०२	७९
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	०१	०१	०१	३५	४९	०४	९१
६	पवैम, अकोला	११	०७	०२	०१	००	२१	४२
	एकूण	**४९**	**७२**	**१८**	**६०**	**२४२**	**८३**	**५२४**
	दुग्धतंत्रज्ञान विद्याशाखा							
७	दुतंम, वरुड	००	१८	०१	००	०९	००	२८
८	दुतंम,उदगीर	००	१५	००	००	०३	०५	२३
	एकूण	**००**	**३३**	**०१**	**००**	**१२**	**०५**	**५१**
	मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा							
९	मविम, नागपूर	०२	०५	००	००	०९	१५	३१
१०	मविम, उदगीर	००	०५	०२	००	१०	०९	२६
	एकूण	**०२**	**१०**	**०२**	**००**	**१९**	**२४**	**५७**
	एकंदर एकूण	**५१**	**११५**	**२१**	**६०**	**२७३**	**११२**	**६३२**

४.५ क्रीडा आणि सांस्कृतिक उपक्रम

विद्यार्थी कल्याण संचालनालय नियमितपणे विद्यापीठ स्तरावरील आंतरमहाविद्यालयीन क्रीडा आणि सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन करते. विद्यापीठाद्वारे निवड झालेला संघ दरवर्षी राज्यस्तरीय 'क्रीडा महोत्सव (आंतर विद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा)' आणि 'इंद्रधनुष्य (आंतर विद्यापीठ सांस्कृतिक स्पर्धा)' मध्ये सहभाग घेतात. विद्यापीठाची क्रिकेट टीम आणि इतर क्रीडा संघ कृषी अंतर विद्यापीठ व भाकृअप आयोजित विविध राष्ट्रीयस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धांमध्ये देखील भाग घेतात.

तक्ता क्र. ४.२ : राष्ट्रीय/राज्यस्तरीय क्रीडा, संशोधन आणि सांस्कृतिक स्पर्धांमध्ये विद्यार्थ्यांचा सहभाग

अ. क्र.	स्पर्धेचे नांव	दिनांक	सहभागी विद्यार्थी संख्या			यजमान विद्यापीठ
			मुले	मुली	एकूण	
१	इंद्रधनुष्य -२०२४	०७-११ नोव्हेंबर २०२४	३०	१६	४६	डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
२	क्रिडा महोत्सव-२०२४	१८-२२ फेब्रुवारी, २०२५	६०	४८	१०८	गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली
३	अविष्कार -२०२४	१२-१५ जानेवारी, २०२५	११	०५	१६	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, लोनेरे
४	बॉक्सींग-२०२४ (एआययु)	६ डिसेंबर २०२४ ते ०२ जानेवारी २०२५	०१	००	०१	गुरु काशी विद्यापीठ, भटिंडा (पंजाब)
		एकूण	**१०२**	**६९**	**१७१**	

इंद्रधनुष्य २०२४ मध्ये नापवैम, नागपूरचे विद्यार्थी

क्रीडा महोत्सव २०२४ मध्ये नापवैम, नागपूरचे विद्यार्थी

४.६ राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम

१. राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम नोंदणी केलेले वास्तविक विद्यार्थी

विद्यार्थी कल्याण संचालनालयाद्वारे राष्ट्रीय सेवा योजना (एनएसएस) अंतर्गत विविध सामाजिक उपक्रम राबवले जातात. राज्य शासनाने नियमित कार्यक्रमांसाठी २०२४-२५ साली रासेयो अंतर्गत १००० विद्यार्थी निर्धारित केले होते. विद्यापीठातील एकूण ९ महाविद्यालयामध्ये रासेयो उपक्रम कार्यरत असून एकूण १३ रासेयो युनिट्स आहेत. २०२४-२५ या वर्षात एकूण ९३८ विद्यार्थ्यांची नोंदणी झाली, ज्यात ५८६ मुले आणि ३५२ मुलींचा समावेश आहे. या उपक्रमांत विविध प्रवर्गातील जसे कि अजा - ११५,अज - ५९, इमाव - ३२८, अल्पसंख्याक - ४०, इतर - ३९६ विद्यार्थ्यांनी नोंदणी केली.

विशेष कार्यक्रमांसाठी राज्य शासनाने ५०० रासेयो विद्यार्थी निश्चित केले होते. या विशेष शिबिरात ४५१ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला, ज्यात २७२ मुले आणि १७९ मुलींचा समावेश आहे. या वर्षी विद्यापीठात एकूण ९ रासेयो विशेष शिबिरे आयोजित केली गेली.

तक्ता ४.३ रासेयो स्वयंसेवक संख्या क्षमता आणि वास्तविक नोंदणीकृत विद्यार्थी

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	मंजूर क्षमता	लिंगनिहाय विद्यार्थी नोंदणी		
			मूले	मूली	एकूण
१	मुंपवैम, मुंबई	७५	५१	१५	६६
२	नापवैम, नागपूर	२२५	११०	१११	२२१
३	पवैम, परभणी	१५०	९३	५८	१५१
४	पवैम, उदगीर	१२५	७९	४०	११९
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	१५०	९२	३६	१२८
६	दुतंम, वरुड	७५	४६	१७	६३
७	दुतंम,उदगीर	६५	४४	१६	६०
८	मविम, नागपूर	७५	३९	३१	७०
९	मविम, उदगीर	६०	३२	२८	६०
	एकूण	**१०००**	**५८६**	**३५२**	**९३८**

२. राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत महाविद्यालयनिहाय विशेष शिबिरे आयोजित

विद्यापीठातील घटक महाविद्यालयांमध्ये रासेयो युनिट्स असलेल्या महाविद्यालयांद्वारे निवडलेल्या गावात ७ दिवसांचे विशेष शिबिरे आयोजित केली जातात. हि शिबिरे निवासी असून स्वयंसेवक सक्रियपणे नियोजित उपक्रम राबवतात. या उपक्रमांव्यतिरिक्त विद्यार्थी पशुसंवर्धन, दुग्ध आणि मत्स्य व्यवसायाशी संबंधित विविध कार्यक्रमही राबवतात. २०२४-२५ साली विविध महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या रासेयो विशेष शिबिरांचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :

तक्ता क्र. ४.४ रासेयो कार्यक्रमांतर्गत महाविद्यालयनिहाय आयोजित विशेष शिबीरे

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	सहभागी रासेयो स्वयंसेवकांची संख्या	विशेष कार्यक्रम आयोजन कालावधी	विशेष शिबीराचे स्थळ
१	मुंपवैम, मुंबई	१०७	२०/०२/२०२५ ते २६/०२/२०२५	कोसबाड, ता. डहाणू, जि. पालघर
२	नापवैम, नागपूर	३७	२२/०२/२०२५ ते २८/०२/२०२५	कनियाडोल, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर

३	पवैम, परभणी	७९	०४/०२/२०२५ ते १०/०२/२०२५	वांगी, ता. जि. परभणी
४	पवैम, उदगीर	५९	२३/०३/२०२५ ते २९/०३/२०२५	डोंगरशेळकी, ता. उदगीर,जि. लातूर
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	६४	०३/०२/२०२५ ते ०९/०२/२०२५	नायगाव, ता. खंडाळा, जि. सातारा
६	दुतंम, वरुड	३७	२८/०१/२०२५ ते ०३/०२/२०२५	बंसी, ता. पुसद,जि. यवतमाळ
७	दुतंम,उदगीर	१८	२०/०३/२०२५ ते २६/०३/२०२५	घोन्सी, ता. जळकोट,जि. लातूर
८	मविम, नागपूर	३५	३०/०१/२०२५ ते ०५/०२/२०२५	पेठकालडोंगरी, ता. जि. नागपूर
९	मविम, उदगीर	३०	०६/०२/२०२५ ते १२/०२/२०२५	हैबतपूर, ता. उदगीर, जि. लातूर
	एकूण	**४६६**		

मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई द्वारे शेतक.यांना पूरक आहाराचे वितरण

नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर तर्फे रक्तदान शिबिर

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी तर्फे स्वच्छता मोहीम

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर तर्फे रेबीज विरोधी लसीकरण शिबीर

क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाद्वारे रेबीज जागरुकता या विषयावर पथनाट्य

क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ द्वारे नायगाव येथील गाव सर्वेक्षण

दुतंम, वरुड द्वारे दुग्धजन्य पदार्थ तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

दुतंम, उदगीर येथे स्वच्छता मोहीम

शालेय विद्यार्थ्यांसाठी माविम, नागपूर मार्फत योगा आयोजन

माविम, उदगीर मार्फत रक्तदान शिबिराचे आयोजन

३. राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत आयोजित नियमित उपक्रम

वर्षभरासाठी ठरवलेल्या कार्ययोजना आणि महाराष्ट्र राज्याच्या रासेयो मंत्रालयाकडून वेळोवेळी प्राप्त सूचनांनुसार, रासेयो स्वयंसेवक समाजाशी संबंधित विविध उपक्रमांमध्ये सक्रियपणे सहभागी होतात. २०२४-२५ साली राबवलेल्या नियमित उपक्रमांचा तपशील खालील तक्त्यामध्ये दिला आहे :

तक्ता क्र. ४.५ राष्ट्रीय सेवा योजना नियमित उपक्रम

अ क्र	कार्यक्रम	कार्यक्रमांची/ शिबिरे/उपक्रमांची संख्या	सहभागी रासेयो स्वयंसेवकांची संख्या		
			मूले	मूली	एकूण
१	रक्तदान शिबीर	११	३२२	६३	३८५
२	वृक्षारोपण	०९	४८४	२५९	७४३
३	मुलींसाठी स्वयं संरक्षण प्रशिक्षण	०२	०२	५६	५८
४	आरोग्य/दंत तपासणी शिबीर	१७	४६५	२०६	६७१
५	जनजागृती कार्यक्रम/रॅली/मोहिम/स्वच्छता अभियान	१२७	१८५५	८५९	२७१४
६	श्रमदान कार्यक्रम	५२	३२९	१४०	४६९
	एकूण	**२१८**	**३४५७**	**१५८३**	**५०४०**

४.रासेयो स्वयंसेवकांचे २०२४-२५ मधील महत्वाचे कार्य आणि उपलब्धी

क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ येथील बी.व्ही.एस्सी. व ए.एच., अभ्यासक्रमातील दुसऱ्या वर्षाचे दोन रासेयो स्वयंसेवक महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरचे प्रतिनिधीत्व करत १७ ते २१ मार्च २०२५ दरम्यान सोलापूर विद्यापीठ येथे आयोजित राज्यस्तरीय नेतृत्व विकास शिबिर प्रेरणा मध्ये सहभागी झाले आणि त्यांनी दुसऱ्या क्रमांकाचे बक्षीस जिंकले.

४.७ राष्ट्रीय छात्र सेना उपक्रम

१ महाराष्ट्र रिमाउंट अँड व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन एनसीसी, नागपूर हे महाराष्ट्रातील एकमेव घोडेस्वार-आधारित एनसीसी युनिट आहे. २००४ मध्ये नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात स्थापन झालेले हे युनिट पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्त, एकता आणि राष्ट्रीय सेवा निर्माण करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावते. त्यांची घोडेस्वारी शाळा नागपूर येथील हवाई दल मुख्यालयाजवळील हिरव्यागार परिसरात आहे. युनिटचे मुख्य ध्येय चारिय, नेतृत्व आणि नि:स्वार्थ सेवेची भावना विकसित करणे आहे. ते तीन वर्षांचा प्रशिक्षण कार्यक्रम देते, ज्यामध्ये लष्करी आणि घोडेस्वार प्रशिक्षण यशस्वीरित्या पूर्ण केल्यानंतर ब आणि क प्रमाणपत्रे दिली जातात. कॅडेट्स नियमितपणे राष्ट्रीय शिबिरांमध्ये भाग घेतात आणि नवी दिल्लीतील प्रतिष्ठित प्रजासत्ताक दिन शिबिरात (आरडीसी) महाराष्ट्र संचालनालयाचे प्रतिनिधित्व करतात. युनिटने डॉ. रूपज्योती शर्मा ट्रॉफीसह घोडेस्वारी स्पर्धांमध्ये ८ रौप्य आणि ७ कांस्य पदके मिळवली आहेत. एका कॅडेटने गंगोत्री प्रदेशातील भरतकुंट पर्वत (२१,५७६ फूट) वर देखील चढाई केली. प्रशिक्षणाव्यतिरिक्त, स्क्वाड्रन वृक्षारोपण, रक्तदान, स्वच्छता मोहीम, पशु आरोग्य शिबिरे, लसीकरण कार्यक्रम आणि जागरूकता मोहिमांद्वारे समुदाय कल्याणात सक्रिय योगदान देते. कोविड-१९ साथीच्या काळात, कॅडेट्सनी रेशन वितरणात जिल्हा प्रशासनाला पाठिंबा दिला. अनेक माजी विद्यार्थी भारतीय सशस्त्र दलात सामील झाले आहेत, जे भविष्यातील नेत्यांना तयार करण्याच्या युनिटच्या वारशाचे प्रतिबिंब आहे.

२०२४-२५ मधील ठळक मुद्दे

२०२४-२५ मध्ये, युनिटने आपली चांगली कामगिरी सुरू ठेवली. एकूण ११७ कॅडेट्सनी प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण झाल्या - ६७ जणांना ब प्रमाणपत्र मिळाले आणि ५० जणांना क प्रमाणपत्र मिळाले. मानकापूर क्रीडा संकुलात आयोजित संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षण शिबिरात, १०९ कॅडेट्स (६० पुरुष, ४९ महिला) ड्रिल, शस्त्र हाताळणी, स्थिर व्यवस्थापन आणि व्यक्तिमत्व विकासात सहभागी झाले. सशस्त्र दलातील करिअरच्या संधी, राष्ट्रीय एकात्मता, आरोग्य, स्वच्छता आणि समुदाय विकास यावर व्याख्याने देण्यात आली.

नवी दिल्ली येथील आरडीसीमध्ये नागपूर येथील १ महा आर अँड व्ही स्क्वाड्रन एनसीसीचे कॅडेट्स डॉ. रूपज्योती शर्मा ट्रॉफी स्वीकारताना.

नापवैम, नागपूरचे कॅडेट्स घोड्याच्या पाठीवर बसून योगा करताना

५. संशोधन

५.१ बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प

सन २०२४-२५ या वर्षात, विविध पशुवैद्यकीय आणि संलग्न महाविद्यालयांमध्ये एकूण २३ बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प राबविण्यात आले, ज्यामध्ये एकूण रु. ५४६.१६ लाख किमतीचे चार पूर्ण झालेले प्रकल्प आणि रु. ८४८.८१ लाख किमतीचे १९ सुरू असलेले संशोधन प्रकल्प समाविष्ट आहेत. त्यापैकी, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय रु. ३८१.४३ लाख किमतीचे दोन पूर्ण झालेले प्रकल्प आणि रु. ३१५.८२ लाख किमतीचे सात चालू प्रकल्पांसह आघाडीवर आहे, त्यानंतर मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांचा क्रमांक लागतो, ज्याचा एक पूर्ण झालेला प्रकल्प रु.१२१.९१ लाख किमतीचा आणि सहा चालू प्रकल्प रु. २४३.९१ लाख किमतीचे आहेत. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे रु. ४८.२७ लाख किमतीचा एक चालू प्रकल्प आहे, तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे रु. ३९.९० लाख किमतीचा एक चालू प्रकल्प आहे. क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे रु. ५७.४० लाख किमतीचा एक चालू प्रकल्प आहे आणि पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, अकोला येथे रु. ८०.३० लाख किमतीचे दोन चालू प्रकल्प व्यवस्थापित केले जात आहेत. तसेच दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे रु. ४२.८२ लाख किमतीचा एक प्रकल्प पूर्ण झाला आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा येथे रु. ६३.२१ लाख किमतीचा एक चालू प्रकल्प आहे. यावरुन असे दिसून येते की एकूण संशोधन निधीचा मोठा वाटा नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय येथे केंद्रित आहे, तर इतर महाविद्यालय/संस्था देखील वैयक्तिक, उच्च-मूल्यांच्या प्रकल्पांद्वारे महत्त्वपूर्ण योगदान देत आहेत. हे सक्रिय संशोधन सहभाग विद्यापीठाच्या पशुवैद्यकीय, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञानाच्या प्रगतीसाठी असलेल्या समर्पणावर प्रकाश टाकते. पूर्ण झालेल्या आणि चालू असलेल्या बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्पांच्या संस्थानिहाय संख्येची माहिती तक्ता ५.१ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्र. ५.१. संस्थानिहाय पूर्ण झालेले आणि चालू असलेले बाहय संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	पूर्ण झालेले प्रकल्प		चालू असलेले प्रकल्प	
		संख्या	निधी (रु. लाख)	संख्या	निधी (रु. लाख)
१	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	०१	१२१.९१	०६	२४३.९१
२	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	०२	३८१.४३	०७	३१५.८२
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	-	-	०१	४८.२७
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	-	-	०१	३९.९०
५	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	-	-	०१	५७.४०
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	-	-	०२	८०.३०
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	४२.८२	-	-
८	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	-	-	०१	६३.२१
	एकूण	**०४**	**५४६.१६**	**१९**	**८४८.८१**

५.१.१ बाह्य संस्था पुरस्कृत पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प

विद्यापीठाने २०२४-२५ या आर्थिक वर्षात एकूण रु. ५४६.१६ लाख प्रकल्प निधी असलेले चार बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प पूर्ण केले. पूर्ण झालेल्या संशोधन प्रकल्पांची यादी तक्ता ५.२ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्र. ५.२ शैक्षणिक संस्था आणि अर्थसहाय्य करणाऱ्या संस्थानिहाय पूर्ण झालेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्प

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	योजना प्रमुख	अर्थ सहाय्य करणारी संस्था	एकूण निधी (लक्ष)
	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई			
१	ब्रुसेलोसिससाठी इंट्रामॅक्रोफेज लक्षित नॅनोपार्टिक्युलेट औषध वितरण प्रणाली	डॉ. (श्रीमती) आर. एस. गंदगे	भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	१२१.९१
	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर			
२	ओव्हम पिक-अप (व्ब) आणि इन विट्रो गर्भ उत्पादन (प्टम्) द्वारे स्थानिक गुरांच्या जातींचे संवर्धन आणि गुणाकार.	डॉ. एम. एस. पाटील	भारत सरकार, नवी दिल्ली	२९७.१४
३	प्राण्यांमध्ये ब्रुसेल्ला संसर्गाचे रोगजनक शास्त्र आणि प्राणी व रोगजनकाच्या परस्पर क्रियेचा अभ्यास	डॉ. एम. एस. हेडाउ	भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, नवी	८४.२९
	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर			
४	जवस तेलाच्या सूक्ष्मकणांचा उपयोग करून स्थानिक दुग्धजन्य उत्पादने ओमेगा-३ फॅटी ॲसिडने बळकट करणे: ग्राहकांच्या आरोग्य व कल्याणासाठी एक नाविन्यपूर्ण संशोधन	डॉ. एम.आर. पाटील	राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई	४२.८२
			एकूण	**५४६.१६**

पूर्ण झालेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांची ठळक उपलब्धी

२०२४-२५ मध्ये विद्यापीठाच्या पूर्ण झालेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांची ठळक उपलब्धी खालीलप्रमाणे आहे.

१. ब्रुसेलोसिससाठी इंट्रामॅक्रोफेज लक्षित नॅनोपार्टिक्युलेट औषध वितरण प्रणाली

या प्रकल्पाने ब्रुसेलोसिसच्या उपचारांसाठी नॅनोड्रग वितरण प्रणाली विकसित आणि परिष्कृत करण्याच्या दिशेने लक्षणीय प्रगती केली आहे. प्रकल्पातील प्रमुख कार्यसिद्धी पुढीलप्रमाणे आहेत.

- ऑक्सिटेट्रासाइक्लिन हायड्रोक्लोराइडसाठी नॅनोड्रग डिलिव्हरी सिस्टमचे ऑप्टिमायझेशन एफ १४, एफ२७ आणि एफ ५० या फॉर्म्युलेशनवर केंद्रित होते, ज्यामुळे योग्य आकार, औषध लोडिंग आणि स्थिरता सुनिश्चित झाली.
- थर्मोडायनामिक ॲफिनिटी पॅरामीटर्सची पूर्तता, विश्लेषणात्मक पद्धत विकास आणि डिझाइन केलेल्या

नॅनोपार्टिक्युलेट ड्रग डिलिव्हरी सिस्टीमचे वैशिष्ट्यीकरण पूर्ण केले.

- औषध निर्मितीचे स्केल-अप करण्याचे प्रयत्न सुरू आहेत.
- विविध पॅरामीटर्ससाठी प्लेन ऑक्सिटेट्रासाइक्लिन हायड्रोक्लोराइड (OTC-HCL) विरुद्ध नॅनो फॉर्म्युलेशन्स (एफ ५० आणि एफ २७) चे मूल्यांकन:
  - इन विट्रो अँटीबॅक्टेरियल ॲक्टिव्हिटी आणि सायटोटॉक्सिसिटी.
  - मुरिन RAW २६४.७ सेल लाइन वापरून इन विट्रो परिणामकारकता निश्चित केली गेली.
  - उंदरांमध्ये ब्रुसेला ॲबोर्टस ५४४ स्ट्रेनविरुद्ध इन व्हिव्हो परिणामकारकता यशस्वीरित्या पूर्ण झाली आहे.

२. ओव्हम पिक-अप (OPU) आणि इन विट्रो गर्भ उत्पादन (IVEP) द्वारे स्थानिक गाईंच्या जातींचे संवर्धन व वृद्धीकरण.

- या प्रकल्पांतर्गत देशी गाईंच्या जातींवर एकूण १९० ओव्हम पिक-अप सत्रे पार पाडली असून, त्यातून एकूण १७२० अंडपेशी (oocyte) प्राप्त झाल्या, म्हणजे सरासरी प्रति गाय ९.०५ अंडपेशी मिळाल्या.
- इन विट्रो मॅच्युरेशन, फर्टिलायझेशन आणि इन विट्रो कल्चरनंतर एकूण ७४६ भ्रुण तयार झाले, ज्याचा ब्लास्टोसिस्ट रूपांतरण दर ४३.३७ % होता.
- हे भ्रुण ५०२ प्राप्तकर्त्या गार्यींमध्ये स्थानांतरित करण्यात आले.
- १०७ गार्यींमध्ये यशस्वी गर्भधारणा दिसून आली. सरासरी गर्भधारणेचा दर २१.३१ % होता. आजपर्यंत या तंत्रज्ञानाद्वारे एकूण ५७ जिवंत वासरे निर्माण झाली आहेत.

अंडी पिकअप

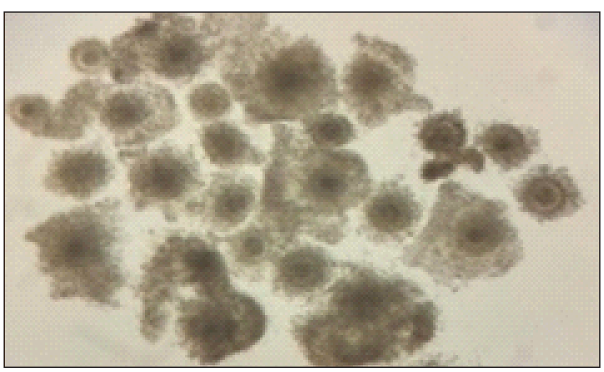
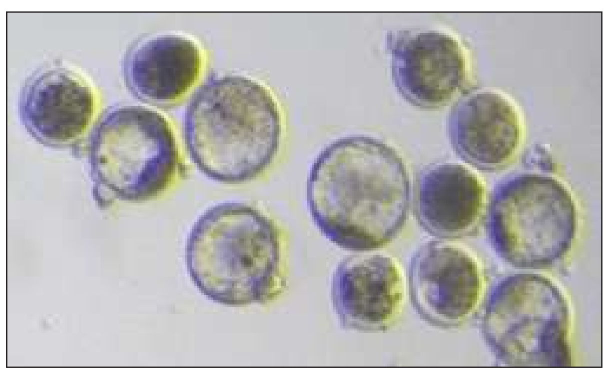

एस्पिरेटेड अंडपेशी आणि भ्रूण

गर्भ स्थानांतरण

गर्भधारणेच्या निदानासाठी अल्ट्रासोनोग्राफी

ईटीटी तंत्रज्ञानाद्वारे झालेली वासरे

३. प्राण्यांमध्ये ब्रुसेल्ला संसर्गाचे रोगजनक शास्त्र आणि प्राणी व रोगजनकाच्या परस्पर क्रियेचा अभ्यास

महाराष्ट्रातील विविध भागांमधून एकूण २२१४ सिरम नमुने आणि २९० योनिस्वॅब नमुने (८०२ गायी, ६० म्हशी, ९८ शेळया आणि २ मानव नमुने) गोळा करण्यात आले. या अभ्यासात ८०२ गायी, ६० म्हशी आणि ९८ शेळयांचे नमुने तपासण्यात आले.

- ९६० सिरम नमुन्यांचे सिरोलॉजिकल चाचण्यांद्वारे परीक्षण करण्यात आले. एकूण सिरोप्रसार दर पुढीलप्रमाणे आढळला: RBPT: ९.६५%, MAT: १७.७८% , ELISA: २०.१२% आणि bcsp३१ PCR:१०.२७%
- गायींपासून ७ ब्रुसेल्ला ॲबोर्टस आयसोलेट्स प्राप्त करण्यात आले.
- मल्टीप्लेक्स व्हायरलन्स जीन पीसीआर ॲसेचे प्रमाणीकरण करण्यात आले आहे सर्व ब्रुसल्ेला ॲबोर्टस आयसोलेटमध्ये पंधरा व्हायरलन्स जीन्स (cbg, VirB, omp31, omp25, omp10, bvfA, BtpA, BtpB, VecC,

BetB, lpsA, lpsB, BPE275, Pmm आणि rfbD) आढळून आले.

- तुलनात्मक जीनोम विश्लेषणातून असे दिसून आले की बी. एबोर्टस आयसोलेटमध्ये virB5, wbkC, wbkB, ManA आणि per हे व्हायरलन्स जीन्स अत्यंत संरक्षित होते.
- सेल लाइन मॉडेलमधील ट्रान्सक्रिप्टोमिक अभ्यासात, GO फंक्शनल विश्लेषणातून असे दिसून आले की बी. एबोर्टस आणि बी. मेलिटेन्सिस सह आव्हान दिलेल्या RAW २६४.७ मॅक्रोफेज पेशींचे DEGs अनेक रोगप्रतिकारक मार्गांमध्ये गुंतलेले होते, जे दाहक प्रतिक्रिया रोगप्रतिकारक प्रतिक्रिया सायटोकाइन क्रियाकलाप आणि केमोकाइन-मध्यस्थ सिग्नलिंग मार्गांमध्ये सहभागी होते.
- उंदरांच्या मॉडेलमधील ट्रान्सक्रिप्टोमिक अभ्यासात, बी. एबोर्टस आणि बी. मेलिटेन्सिस संक्रमित प्लीहा पेशींमध्ये प्रोइन्फ्लेमेटरी सायटोकिन्स, केमोकाइन्स आणि एपोप्टोसिसमध्ये वाढलेली अभिव्यक्ती पातळी दिसून आली तर पेशी चक्राशी संबंधित जनुके कमी नियंत्रित होती, जी ब्रुसेल्लाच्या जगण्याची रणनीती सूचित करते.

सेरो-प्रिव्हलेन्स अभ्यासासाठी नमुना संग्रह

४. जवस तेलाच्या सूक्ष्मकणांचा उपयोग करून स्थानिक दुग्धजन्य उत्पादने ओमेगा-३ फॅटी ॲसिडने बळकट करणे: ग्राहकांच्या आरोग्य व कल्याणासाठी एक नाविन्यपूर्ण संशोधन

- ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाचे पावडर तयार करण्यासाठी २० टक्के जवस तेल आणि ८० टक्के आवरण साहित्य (वसा विरहित दुध भुकटी व मॉडीफाईड स्टार्च ७५:२५ या प्रमाणात) या मिश्रणाचा वापर करुन ३५ टक्के घनपदार्थ असलेल्या मिश्रणास २०,००० आरपीएम या वेगाने १० मिनिटे उच्च गती कर्तण प्रक्रीयेद्वारे एकत्रित करुन त्यानंतर स्प्रे-ड्रायींग करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन या पध्दतीद्वारे तयार केल्यास त्याची मायक्रोइनकॅप्सुलेशन क्षमता आणि सामान्य तापमानास ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.
- कुल्फीच्या परीवर्धना करीता एकुण स्निग्धातील १५ टक्के स्निग्ध पदार्थाच्या ऐवजी ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन याद्वारे तयार केलेल्या १०० ग्रॅम परीवर्धीत कुल्फीतुन अल्फालिनोलिनीक आम्लाची शिफारीत प्रतिदिवस आवश्यकतेच्या ६१.८७ टक्के गरज पुर्ण होते व या पदार्थाची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.
- श्रीखंडच्या परीवर्धनाकरीता ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा ४.६४ ग्रॅम प्रति १०० ग्रॅम या दराने अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन याद्वारे तयार केलेल्या परीवर्धीत श्रीखंडातून अल्फालिनोलिनीक आम्लाची शिफारीत प्रतिदिवस आवश्यकतेच्या ५० टक्के गरज पुर्ण होते व या पदार्थाची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन आक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.

- लस्सीच्या परीवर्धनाकरीता ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा ८.९० ग्रॅम प्रति २०० मिली या दराने अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन याद्वारे तयार केलेल्या परीवर्धीत लस्सीतून अल्फालिनोलिनीक आम्लाची शिफारीत प्रतिदिवस आवश्यकतेच्या ६० टक्के गरज पुर्ण होते व या पदार्थाची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.
- पेढयाच्या परीवर्धनाकरीता ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा ४.६५ ग्रॅम प्रति ४० ग्रॅम या दराने अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन याद्वारे तयार केलेल्या परीवर्धीत पेढयातून अल्फालिनोलिनीक आम्लाची शिफारीत प्रतिदिवस आवश्यकतेच्या ३० टक्के गरज पुर्ण होते व या पदार्थाची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.
- संत्रा बर्फीच्या परीवर्धनाकरीता ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा ५.२७ ग्रॅम प्रति ४० ग्रॅम या दराने अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन याद्वारे तयार केलेल्या परीवर्धीत संत्रा बर्फीतून अल्फालिनोलिनीक आम्लाची शिफारीत प्रतिदिवस आवश्यकतेच्या ३५ टक्के गरज पुर्ण होते व या पदार्थाची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.

ओमेगा-३ समृद्ध फ्लॅक्ससीड मायक्रोकॅप्सूल तेल ओमेगा-३ फोर्टिफाइड डेअरी उत्पादने

५.१.२ बाह्य संस्था पुरस्कृत सुरू असलेले संशोधन प्रकल्प

सन २०२४-२५ या वर्षात, विद्यापीठाकडे एकूण १९ बाह्य प्रकल्प सुरु होते, ज्यासाठी एकूण रु. ८४८.८१ लाख निधी उपलब्ध होता. चालू असलेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांची यादी तक्ता ५.३ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्र. ५.३ महाविद्यालय तसेच बाह्य संस्था पुरस्कृत संस्था निहाय सुरु असलेले संशोधन प्रकल्प

अ. क्र.	प्रकल्पाचे नांव	प्रमुख संशोधक	बाहय संस्था	निधी रु (लक्ष)
	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई			
१	राष्ट्रीय स्तरावर कीटकनाशक अवशेषांचे निरीक्षण	डॉ. आर.जे. झेंडे	भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	०७.८३

२	अखिल भारतीय समन्वयक संशोधन प्रकल्पांतर्गत कापणी पश्चात अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान, भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली			
अ	प्राणीजन्य खाद्यपदार्थांमधील अन्न-जन्य रोगजनकांचा जलद शोध घेण्यासाठी लॅटरल फ्लो ॲसे-आधारित पद्धत	डॉ. आर.जे. झेंडे	अखिल भारतीय समन्वयक संशोधन प्रकल्पांतर्गत कापणी पश्चात अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान, भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१२१.७३
ब	कत्तलखान्यातील टाकाऊ पदार्थ आणि कमी उपयोग झालेल्या कोंबडीच्या मांसापासून पाळीव प्राण्यांसाठी अन्न तयार करणे.	डॉ. आर.जे. झेंडे		
क	मांस उत्पादनांच्या संरक्षणासाठी नैसर्गिक सूक्ष्मजंतूनाशक समाविष्ट नॅनोकंपोझिटचा विकास	डॉ. आर.जे. झेंडे		
३	भारतातील प्राणीजन्य क्षयरोगाचे अंदाजीत धोका आणि मुल्यांकन	डॉ. आर.जे. झेंडे	भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद-निवेदी	४८.८०
४	प्राणिजन्य आजारांसाठी एक आरोग्य दृष्टिकोण वरील अखिल भारतीय नेटवर्क कार्यक्रम	डॉ. व्ही. एम. वैद्य	भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१३.५५
५	एनएबीएल-एफएसएसएआय एकात्मिक पद्धतीने एनएबीएल प्रमाणपत्र मिळविण्याची क्षमता मजबूत करणे	डॉ. आर.जे. झेंडे	भारतीय अन्न सुरक्षा आणि मानके प्राधिकरणए नवी दिल्ली	१०.००
६	पशुधनआणि कुक्कुटपालन उत्पादन सुरक्षितता या विषयावरील अखिल भारतीय नेटवर्क कार्यक्रम	डॉ. एस. एस. सोले	भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	४२.००
			एकूण	**२४३.९१**
	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर			
७	मानव, प्राणी आणि पर्यावरणातील एएमआर संसर्ग हाताळण्यासाठी बॅक्टेरियोफेजचा उपयोग आणि एक-आरोग्य दृष्टिकोण	डॉ. मेघा कावरे	आयसीएमआर, नवी दिल्ली	६८.११
८	भारतातील सीमापार झुनोटिक रोगांना सामोरे जाण्यासाठी एक संघाची स्थापना	डॉ. एन.व्ही. कुरकुरे	डीबीटी, नवी दिल्ली	११३.२७
९	क्यु तापावर साथरोगशास्त्रीय अभ्यास	डॉ. एस.व्ही. शिंदे	आयसीएमआर, नवी दिल्ली	२१.३१
१०	राष्ट्रिय पशुधन मिशन अंतर्गत प्राणिजन्य खाद्यान्नाची गुणवत्ता व सुरक्षीतता तपासणी केंद्र	डॉ. एस. पी. चौधरी	मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन व दुग्धोत्पादन मंत्रालय, नवी दिल्ली	४५.६६
११	प्राणिजन्य आजारांप्रती सकल आरोग्याचा दृष्टीकोन	डॉ. एस. पी. चौधरी	भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	८.२०

१२	भारतात क्षय रोगाचा संभाव्य धोक्याचे मूल्यांकन करणे	डॉ. एस. पी. चौधरी	भा.कृ.अ.प.- राष्ट्रिय पशुरोग व साथरोग सुचना विज्ञान संस्था	४८.८०
१३	पशुधन व मत्स्य प्रजातींतील प्रतीजैवीक प्रतिकार	डॉ. डब्ल्यु. ए. खान	भा.कृ. अ.प.- राष्ट्रिय मत्स्य अनुवांशिक संसाधन ब्युरो	१०.४७
			एकूण	**३१५.८२**
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी			
१४	मेंढ्या आणि शेळीपालकांमध्ये झुनोसिस आणि परजीवी रोगांचा धोका व्यक्त करणे: एक आरोग्य दृष्टिकोन	डॉ. आर.एन. वाघमारे	आयसीएमआर, नवी दिल्ली	४८.२७
			एकूण	**४८.२७**
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर			
१५	महाराष्ट्रातील गोवंशांच्या ओळखीसाठी आणि जिवंत वजन अंदाजासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्ता	डॉ. व्ही.बी. डोंगरे	राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई	३९.९०
			एकूण	**३९.९०**
	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ			
१६	एकात्मिक आरोग्याच्या संदर्भात प्राणी-मानवी इंटरफेसमध्ये प्रतिजैविक प्रतिकार यांचा अभ्यास करणे	डॉ. आर. पी. कोल्हे	आयसीएमआर, नवी दिल्ली	५७.४०
			एकूण	**५७.४०**
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला			
१७	पशुधन जनुकिय संसाधने नेटवर्क प्रकल्प	डॉ. एस.व्ही.कुरळकर	आयसीएआर, एनबीएजीआर, करनाल	२९.००
१८	कैकाडी गाढव पालकांचा वैज्ञानिक पदधतीने कौशल्य विकास प्रकल्प	डॉ. पी. एस. बनकर	आयसीएआर, एनआरसीई, हिसार	५१.३०
			एकूण	**८०.३०**
	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर			
१९	ईशान्यक्षेत्रासह, भारतातील प्राणीप्रसारित रोग आणि सीमापार रोगांवरलक्ष केंद्रित करण्यासाठी वन हेल्थ कंसोर्टियमची स्थापना	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये	डीबीटी, नवी दिल्ली	६३.२१
			एकूण	**६३.२१**
			एकूण	**८४८.८१**

बाह्य संस्था पुरस्कृत सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पांच्या ठळक उपलब्धी

२०२४-२५ मध्ये विद्यापीठाच्या चालू असलेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांच्या ठळक कामगिरीचा तपशील खाली दिला आहे.

१. राष्ट्रीय पातळीवर कीटकनाशकांच्या अवशेषांचे निरीक्षण

- नवीन तांत्रिक कार्यक्रम (२०२४-२५) नुसार दर महिन्याला १० मासे (५ कंसाचे मासे आणि ५ वाळवलेले मासे) नमुने एक्सट्रॅक्शन आणि क्लीन-अप साठी वापरले जातील. त्याच एक्सट्रॅक्ट केलेल्या नमुन्यांचा उपयोग पायलट टेस्ट हाऊस, EIA अंधेरी, मुंबई येथे १२ कीटकनाशकांचे (ऑरगॅनोक्लोरीन व ऑरगॅनोफॉस्फोरस) अवशेष शोधणे व परिणाम निश्चित करण्यासाठी केला जाइल.
- नमुने मुंबई (शिवडी, सायन), मुंबई उपनगर (चेंबूर) आणि नवी मुंबई (सानपाडा) येथून जिओ-टॅगिंगसह गोळा करण्यात आले.
- विश्लेषण अहवाल नियमितपणे योजना प्रमुख MPRNL, ICAR, नवी दिल्ली यांना सादर केला जात आहे.

गॅस क्रोमॅटोग्राफीवरील कीटकनाशकांच्या अवशेषांचे विश्लेषण

२. अखिल भारतीय समन्वयक संशोधन प्रकल्पांतर्गत कापणी पश्चात अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान, भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली

उपप्रकल्प-१

अ. प्राणीजन्य खाद्यपदार्थांमधील अन्न-जन्य रोगजनकांचा जलद शोध घेण्यासाठी लॅटरल फ्लो ॲसे-आधारित पद्धत

- बोरहायड्राइड रिडक्शन पद्धतीचा वापर करून इन-हाउस संश्लेषित केलेल्या गोल्ड नॅनोपार्टिकल्स वापरून प्राणीजन्य खाद्यपदार्थांमधील अन्नजन्य रोगजनकांच्या जलद तपासणीसाठी एलएफए विकसित करण्यात आले.
- संश्लेषित AuNPs चा वापर AuNP-मोनोक्लोनल ॲन्टीबॉडी संयुग तयार करण्यासाठी करण्यात आला, जे टेस्ट स्ट्रिप्सच्या कॉन्जुगेट पॅडवर लावले गेले.
- ॲन्टीबॉडीच्या एकाग्रतेचे ऑप्टिमायझेशन केले गेले आणि असे दिसून आले की प्राथमिक ॲन्टीबॉडीची १०००ग्रॅ/मिली एकाग्रता टेस्ट लाइनसाठी आदर्श होती, तर दुय्यम ॲन्टीबॉडीची ६०० ग्रॅ/मिली एकाग्रता कंट्रोल लाइनसाठी सर्वोत्तम होती.

- एलएफए टेस्ट स्ट्रिप्सची निर्मिती एका विशिष्ट कंट्रोल लाइनच्या यशस्वी विकासामुळे निश्चित झाली, जे टेस्टच्या योग्य कार्याचे सूचक आहे.
- एक स्पष्ट आणि पुनरुत्पादनक्षम टेस्ट लाइन दिसून आली, ज्यामुळे लक्ष्य तपासणीसाठी ॲन्टीबॉडीच्या एकाग्रतेची उपयुक्तता निश्चित झाली.
- तपासणीची मर्यादा $१०^{८}$ आणि $१०^{७}$ बॅक्टेरियल सेल्स अशी निश्चित करण्यात आली, ज्यामध्ये २० मिनिटांच्या आत एक दृश्यमान टेस्ट लाइन दिसून आली.
- इम्युनोॲसेनंतर, सिग्नल वाढवण्यापूर्वी स्ट्रिप्स मिली-क्यू किंवा डीआयोनाइज्ड पाण्याने धुतल्या गेल्या.
- सिल्व्हर एन्हांसमेंट ०.३% AgNO3 आणि ३% हायड्रोक्विनोन च्या द्रावणाचा वापर करून सायट्रेट बफरमध्ये (१:१) करण्यात आले, ज्यामुळे असमान फ्लो ट्रेल असलेला सिग्नल प्राप्त झाला.
- गोल्ड एन्हांसमेंट १% $HAuCl_4$ आणि १० mM $NH_2OH·HCl$ (१:५) चा वापर करून करण्यात आले, ज्यात प्रति टेस्ट झोन ५० मायक्रोलिटर जोडले गेले, ज्यामुळे अधिक एकसमान आणि सु-परिभाषित सिग्नल प्राप्त झाला.
- विशिष्टता आणि संवेदनशीलता सुधारण्यासाठी, ICAR–NMRI, हैदराबाद यांच्या सहकार्याने NCBI आणि UniProt डेटाबेसेसचा वापर करून बायोइन्फॉर्मेटिक्स विश्लेषणेद्वारे लक्ष्य ॲन्टीजेन्स (एस. ऑरियस, ई. कोली) ओळखले गेले आहेत. निवडलेले पेप्टाइड्स व्यक्त केले जातील आणि सशांना रोगप्रतिकारक करण्यासाठी वापरले जातील. सशांना ॲन्टीजेन्सने रोगप्रतिकारक केले जाते आणि दर २-३ आठवड्यांनी बूस्ट केले जाते. ॲन्टीबॉडी टायटर्स एलिसाद्वारे तपासले जातील. विशिष्ट ॲन्टीबॉडीज व्यावसायिक किट्स वापरून गोळा केल्या जातील आणि शुद्ध केल्या जातील. एलिसाद्वारे रासायनिक आकर्षण आणि विशिष्टता तपासली जाईल, ज्यामध्ये असंबंधित बॅक्टेरियल प्रथिनांविरुद्ध क्रॉस-रिएक्टिव्हिटी तपासली जाईल. शुद्ध केलेले ॲन्टीबॉडीज –२०° से किंवा –८०° से तापमानावर ०.०२% सोडियम ॲझाइडसह साठवले जातील. सर्वात कमी शक्य एकाग्रतेवर लक्ष्य जीवाणूंच्या अत्यंत विशिष्ट तपासणीसाठी एलएफए विकसित करण्यासाठी यांचा वापर केला जाईल.

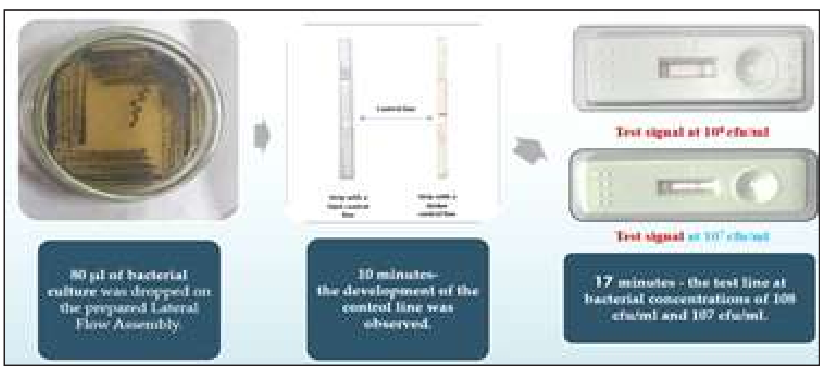

एस ऑरियसच्या वेगवेगळ्या सांद्रतेवर चाचणी सिग्नल दर्शविणारा लॅटरल फ्लो ॲसे

उपप्रकल्प-२

ब) कत्तलखान्यातील टाकाऊ पदार्थ आणि कमी उपयोग झालेल्या कोंबडीच्या मांसापासून पाळीव प्राण्यांसाठी अन्न तयार करणे.

अ. म्हशीच्या मांसाच्या पावडरपासून बनवलेल्या पाळीव प्राण्यांच्या किबल्ससाठी प्रमाणित प्रक्रिया प्रोटोकॉल आणि सभोवतालच्या तापमानावर साठवणूक क्षमतेचा अंदाज (पूर्ण)

- वातावरणीय पॅकेजिंग - १८३ दिवस
- नायट्रोजन गॅस पॅकेजिंग - २१८ दिवस

भौतिक रासायनिक विश्लेषणाचा निकाल:

मापदंड	वातावरणीय पॅकेजिंग		नायटोजन वायू पॅकेजिंग		निष्कर्ष
	० दिवस	१८३ दिवस	० दिवस	२१८ दिवस	
आर्द्रता	३.४४±०.२३	१०.२३±०.२२	३.४४ ± ०.२९	१०.१७ ±०.५०	वाढले
सामु	४.९१±०.०१	६.२१±०.०६	४.८३±०.२७	६.१४ ± ०.०७	हळूहळू वाढ
प्रथिने	८२.३४±०.२७	४७.०३±०.२४	८२.८०±०.६२	५१.३१± ०.४३	कमी झाले
टिबीए	०.३८±०.३९	०.९४±०.०३	०.३६±०.४६	०.८७ ± ०.२०	वाढले
टायरोसीन	५.४०±०.१२	१०.३६±०.२१	५.३६±३.१४	९.८४ ± ०.११	वाढले
पोत-कठिण	३२९३४.१३±१२	२७९८२.३१±२५	३३५६७.२४ ± २५	२७१३७.१८ ± १९	कमी झाले
ठिसूळपणा	२७१०५.२७±३४	२१५१७.६४±२२	२७५१९०१७ ± १०	२२५४७.३६ ± ४१	कमी झाले

सूक्ष्मजीवशास्त्रीय विश्लेषणाचे निकाल:

- वातावरणीय पॅकेज्ड आणि नायट्रोजन पॅकेज्ड किबल्ससाठी अनुक्रमे १९० व्या दिवशी आणि २२५ व्या दिवशी बॅसिलस सेरियसची उपस्थिती खराब झाल्याचे दर्शवते जे नंतर जैवरासायनिक चाचण्यांद्वारे पुष्टी करण्यात आले.
- अशा प्रकारे, वातावरणीय आणि नायट्रोजन गॅस पॅकेजिंगसाठी साठवणूक क्षमता अनुक्रमे १८३ दिवस आणि २१८ दिवसांपर्यंत आहे.

वातावरणीय पॅकेजिंग आणि नायट्रोजन पॅकेजिंग वापरून पॅक केलेले किबल्स

ब. म्हशीच्या मांसाच्या पावडरपासून बनवलेल्या पाळीव प्राण्यांच्या स्नॅक्ससाठी प्रमाणित प्रक्रिया प्रोटोकॉल आणि सभोवतालच्या साठवण तापमानावर साठवणूक क्षमता अंदाज (पूर्ण)

- वातावरणीय पॅकेजिंग - १९० दिवस
- नायट्रोजन गॅस पॅकेजिंग - २३९ दिवस

भौतिक रासायनिक विश्लेषणाचा निकाल:

मापदंड	वातावरणीय पॅकेजिंग		नायट्रोजन वायू पॅकेजिंग		निष्कर्ष
	० दिवस	१९० दिवस	० दिवस	२३९ दिवस	
आद्रता	३.८५ ± ०.६६	१०.६६±०.०४	३.७७±०.३१	९.३४±०.३९	वाढले
सामु	५.३२ ± ०.०१	६.५२±१.६	५.०२±०.०१	६.१४±०.०९	हळूहळू वाढ
प्रथिने	८४.८४±४.२८	३७.६५±०.३०	८५.०१±१.२३	३३.१२±०.४१	कमी झाले
टिबीए	०.३५±०.००	०.९६±०.०६	०.३२±०.०१	०.९६±०.०४	वाढले
टायरोसीन	५.१२±०.२८	१०.८५±०.०९	५.६६±०.५४	९.९४±०.०४	वाढले
पोत-काठिण्य	३७६३७.२४±१२	३४२९१.५३±३४	३७६८६.२४±२४	३५०४३.४०±२४	कमी झाले
ठिसूळपणा	३०५५५.०७±११	२५७६३.२४±३२	३०५२९.१९±१०	२६३२४३.२३±३१	कमी झाले

सूक्ष्मजीवशास्त्रीय विश्लेषणाचे निकाल:

- वातावरणीय आणि नायट्रोजन वायू पॅकेज केलेल्या स्नॅक्समध्ये १९७ व्या दिवशी आणि २४६ व्या दिवशी बॅसिलस सेरियसची उपस्थिती, जी खराब झाल्याचे दर्शवते जे नंतर जैवरासायनिक चाचण्यांद्वारे पुष्टी करण्यात आले.
- अशा प्रकारे, वातावरणीय आणि नायट्रोजन वायू पॅकेजिंगसाठी साठवणूक क्षमता अनुक्रमे १९० दिवस आणि २३९ दिवसांपर्यंत आहे.

वातावरणीय पॅकेजिंग आणि नायट्रोजन पॅकेजिंग वापरून पॅक केलेले पाळीव प्राण्यांचे स्नॅक्स

क. CIFE, वर्सोवा यांच्या सहकार्याने चिकन एक्सट्रुडेड उत्पादनासाठी प्रमाणित प्रक्रिया प्रोटोकॉल आणि भौतिक-रासायनिक, प्रॉक्सिमेट विश्लेषण आणि शेल्फ-लाइफ अभ्यास प्रगतीपथावर आहे.

- प्रजनन क्षमता संपुष्टात आलेल्या कुक्कुट (एक्सट्रुडेड स्पेंट हेन) मांस उत्पादनाचे भौतिक-रासायनिक विश्लेषण आणि सूक्ष्मजैविक विश्लेषण ६० दिवसांपर्यंत पूर्ण झाले.

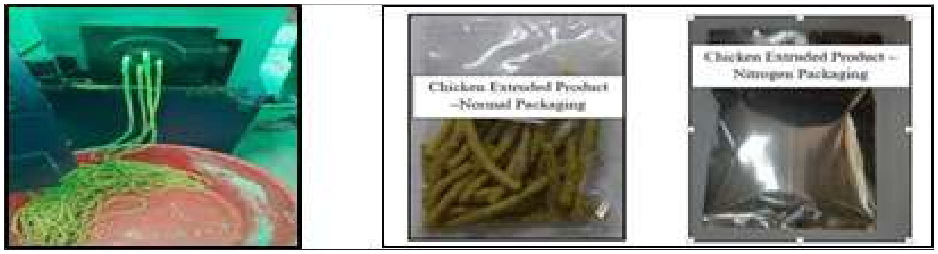

वातावरणीय पॅकेजिंग आणि नायट्रोजन पॅकेजिंग वापरुन तयार केलेले आणि पॅक केलेले स्पेंट हेन एक्सट्रुडेड मीट उत्पादन

उपप्रकल्प-३

क. मांस उत्पादनांच्या संरक्षणासाठी नैसर्गिक सूक्ष्मजंतूनाशक समाविष्ट नॅनोकंपोझिटचा विकास.

वेगवेगळ्या अँटीमायक्रोबियल्सच्या समावेशासह नॅनो-कंपोझिट फिल्म्सचे दोन ट्रायल कॉम्बिनेशन खालील प्रमाणे आहेत:

- नॅनो-कंपोझिट फिल्मचे विकास आणि मानकीकरण करण्यासाठी - मिथाइल सेल्युलोज आणि सोडियम अल्जिनेटचा समावेश, लवंग तेलासह निवडले आहे. शेव्हॉन पॅटीज आणि सीख कबाबच्या गुणवत्तेचा आणि साठवणूक क्षमतेच्या अभ्यासासाठी वरील संयोजन वापरुन प्रोटोकॉल प्रमाणित केला जाईल.
- नॅनो-कंपोझिट फिल्मच्या मानकीकरण आणि विकासासाठी - चिटोसन, मॉन्टमोरिलोनाइट (एमएमटी) आणि निसिनचा समावेश निवडला आहे. चिकन पॅटीज आणि सीख कबाबच्या गुणवत्तेचा आणि साठवणूक क्षमतेच्या अभ्यासासाठी वरील संयोजन वापरुन प्रोटोकॉल प्रमाणित केला जाईल.
- त्यानंतर, वरील नॅनो-कंपोझिट फिल्म्स वापरुन सिरिंज आणि वाईल्स विकसित करण्यासाठी चाचण्या घेतल्या जातील.

३. भारतातील प्राणीजन्य क्षयरोगाचे अंदाजीत धोका आणि मुल्यांकन

- देवनार कत्तलखाना (२१०), मालेगाव कत्तलखाना (१००), इचलकरंजी कत्तलखाना (२०) आणि सातारा कत्तलखाना (५०) येथून कत्तल केलेल्या म्हशींमधून एकूण ३८० नमुने (ब्रोन्कियल, मेडियास्टिनल, मेसेंटेरिक लिम्फ नोड्स आणि फुफ्फुसाच्या ऊतींचे नमुने) गोळा केले गेले, पुढे हे नमुने शीतपेटीत प्रयोगशाळेत नेले गेले, प्रक्रिया होईपर्यंत -८०° से. तापमानावर ठेवले गेले.
- आयसीएआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ व्हेटरनरी एपिडेमियोलॉजी अँड डिसीज इन्फॉर्मेटिक्सच्या संचालकांच्या सूचनेनुसार, एकूण १३ टीबी-संशयित नमुने आयसीएआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ व्हेटरनरी एपिडेमियोलॉजी अँड डिसीज इन्फॉर्मेटिक्स येथे प्रक्रियेसाठी पाठवण्यात आले आहेत आणि निकाल लवकरच प्राप्त होतील.

मायकोबॅक्टेरियम ट्यूबरक्युलोसिस कॉम्प्लेक्स शोधण्यासाठी फुफ्फुसांच्या संशयास्पद नमुन्यांचे संकलन

मायकोबॅक्टेरियम ट्युबरक्युलोसिस कॉम्प्लेक्सच्या शोधासाठी वाढलेल्या
मेसेंटेरिकलिम्फ नोड नमुन्यांचे संकलन

४. झुनोटिक रोगांसाठी वन हेल्थ दृष्टिकोनवरील अखिल भारतीय नेटवर्क कार्यक्रम

सिस्टीसर्कोसिस

- महाराष्ट्रामध्ये सिस्टीसर्कोसिसची टक्केवारी पोस्ट-मॉर्टम तपासणीनुसार विविध कत्तलखाने/किरकोळ दुकानांमध्ये खालीलप्रमाणे आढळली. वराहांमध्ये ०.४० % (२/४८९), म्हशींमध्ये ०.००% (०/३५०) आणि मेंढ्या/बक-यांमध्ये ०.००% (०/७२७).
- व्यावसायिकरित्या उपलब्ध ELISA किट वापरून वराहांमधील सिस्टीसर्कोसिसची सेरो-पॉझिटिव्हिटी टक्केवारी २.१२% (०२/९४) आणि म्हशींमध्ये १.१६% (०१/८६) आढळली आहे.
- महाराष्ट्रामध्ये आणि भारतामध्ये वराहांमधील सिस्टीसर्कोसिसमुळे झालेले एकूण आर्थिक नुकसान (प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष) अनुक्रमे रु. २७,८४,२७८.८८ आणि रु. १०,९९,९५,५११.२ इतके नोंदवले गेले.
- महाराष्ट्रामध्ये आणि भारतामध्ये म्हशींमधील सिस्टीसर्कोसिसमुळे झालेले एकूण आर्थिक नुकसान (अप्रत्यक्ष) अनुक्रमे रु. १,१४,३५,५४६.९७ आणि रु. १५,४९,४६,०४३.२८ इतके नोंदवले गेले.

लेप्टोस्पायरोसिस

- डार्क फील्ड मायक्रोस्कोपी (डीएफएम) वापरून लेप्टोस्पायरा एसपीपीच्या उपस्थितीसाठी एकूण ९१ म्हशींचे नमुने (म्हणजेच, ६७ रक्त आणि २४ मूत्र) आणि ४१ गुरांचे नमुने (म्हणजेच, २३ रक्त आणि १८ मूत्र) तपासण्यात आले, परंतु डीएफएमने तपासणी केल्यानंतर दोन्ही प्रजातींचे कोणतेही नमुने पॉझिटिव्ह आढळले नाहीत.
- जेनोमिक्स बोवाइन लेप्टोस्पायरा अँटीबॉडी इनडायरेक्ट एलायझा चाचणी किट वापरून तपासण्यात आलेल्या एकूण ६२ म्हशी आणि ४४ गोवंशीय सिरा नमुन्यांपैकी, लेप्टोस्पायरा एसपीपीच्या वेगवेगळ्या सेरोव्हर्ससाठी नमुन्यांमध्ये कोणत्याही म्हशी आणि गोवंशीय सिराने टक्केवारी पॉझिटिव्हिटी दर्शविली नाही.

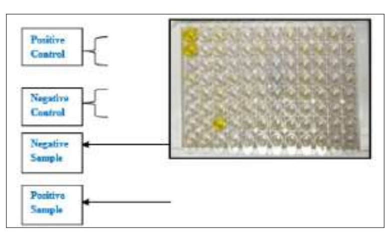

म्हशींमध्ये सिस्टिसर्कोसिसचा शोध घेण्यासाठी एलायझा परीक्षण

५. NABL-FSSAI एकात्मिक पद्धती अंतर्गत NABL प्रमाणपत्र मिळविण्याची क्षमता मजबूत करणे

- भारत सरकार, नवी दिल्ली येथील अन्न सुरक्षा आणि मानक प्राधिकरणाने ''एनएबीएल-एफएसएसएआय एकात्मिक पद्धतीने एनएबीएल प्रमाणपत्र मिळविण्याची क्षमता बळकट करण्यासाठी'' १०,००,०००/- रुपयांचे अनुदान मंजूर केले आहे.
- ५.०० लाख रुपयांचा पहिला हप्ता ३ डिसेंबर २०२१ रोजी प्राप्त झाला आहे आणि दुसरा हप्ता पहिल्या हप्त्याच्या ७५% वापरावर दिला जाईल.

६. आय. सी. ए .आर, ऑल इंडिया नेटवर्क प्रोग्राम ऑन लाइव्हस्टॉक अँड पोल्ट्री प्रॉडक्ट सेफ्टी.

- महाराष्ट्रातून कोंबडी आणि म्हशीच्या मांसाचे नमुने गोळा करून नमुना योजना राबविण्यात आली.
- एचपीएलसी द्वारे नमुन्यांची पद्धत प्रमाणीकरण आणि विश्लेषण पूर्ण झाले.
- उद्दिष्टांनुसार प्रतिजैविक आणि कीटकनाशकांसाठी मांसाचे एकूण २८० नमुने विश्लेषण केले गेले.
- या आर्थिक वर्षात मिळालेला एससीएसपी (शेड्यूल कास्ट सब प्लॅन) निधी एससी समुदायाच्या उन्नतीसाठी कल्याणकारी उपक्रमांसाठी वापरण्यात आला, जसे की कमी उत्पन्न गटातील एससी कुटुंबांना पाणी शुद्धीकरण आणि प्राणी सूक्ष्म पोषक घटकांचे वितरण.
- एन्रोफ्लोक्सासिन आणि क्लोरपायरीफॉससाठी विश्लेषण केलेले म्हशींचे नमुने शोध मर्यादेपेक्षा कमी होते.
- ॲसिफेट, क्लोरटेट्रासाइक्लिन, डॉक्सीसाइक्लिन, सिप्रोफ्लोक्सासिन, सल्फाक्विनॉक्सालिन आणि ऑक्सीटेट्रासाइक्लिन यांसारख्या कीटकनाशकांसाठी विश्लेषण केलेल्या कोंबडीच्या मांसाच्या नमुन्यांमध्येही तपासणी मर्यादेपेक्षा कमी आढळले. हे नमुने मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या औषधनिर्माणशास्त्र आणि विषशास्त्र विभाग येथे विश्लेषण करण्यात आले.

७. मानव, प्राणी आणि पर्यावरणातील एएमआर संसर्ग हाताळण्यासाठी बॅक्टेरियोफेज आणि एक-आरोग्य दृष्टिकोन

- १८ फेब्रुवारी २०२५ रोजी निधी प्राप्त झाला.
- दोन प्रकल्प तांत्रिक सहाय्यक कर्मचाऱ्यांची नेमणूक केली.

८. ईशान्य प्रदेशासह भारतात झुनोटिक आणि सीमापार आजारांना तोंड देण्यासाठी वन हेल्थसाठी एका संघाची स्थापना

- ब्रुसेलल्लोसिस (गाय, म्हैस, मेंढ्या, शेळ्या, डुक्करे), सिस्टिसरकोसिस (वराह), एलएसडी (गायी), क्यू-फिव्हर (गाय, म्हैस), जेई (वराह), साल्मोनेलोसिस (अन्न), लिस्टेरिओसिस (अन्न), क्रिप्टोस्पोरिडिओसिस (मलमल), स्क्रब टायफस (उंदीर), क्षयरोग (गायी, म्हैस) साठी एकूण १४२७ नमुन्यांची चाचणी करण्यात आली.
- पशुधन विकास अधिकारी, सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, पशुधन पर्यवेक्षक आणि शालेय विद्यार्थ्यांसाठी झुनोटिक रोगांबद्दल जागरूकता उपक्रम आयोजित करण्यात आला

झुनोटिक रोगांबद्दल जागरूकता उपक्रम

झुनोटिक रोगांच्या तपासणीसाठी यवतमाळ जिल्ह्यातून रक्ताचे नमुने गोळा करताना

९. मानव आणि प्राण्यांमध्ये क्यू तापाचा महामारीविज्ञान अभ्यास आणि कॉक्सिलोसिससाठी किफायतशीर निदानाचा विकास

प्राण्यांच्या नमुन्यांची तपासणी:

- एकूण ३८६ जनावरांची (१५६ गायी, १०७ शेळ्या, ६२ मेंढ्या आणि ६१ म्हशी) क्यू फिव्हर संसर्ग निदानासाठी आण्विक आणि सेरोलॉजिकल पद्धतीचा वापर करून तपासणी करण्यात आली.
- महाराष्ट्रातून एकूण ९२४ प्राण्यांचे नमुने (३८६ रक्त आणि सीरम नमुने आणि १५२ योनीतून घेतलेले स्वॅब) गोळा करण्यात आले.
- IS१११ आणि Com१ जनुकांना लक्ष्य करून आण्विक चाचण्या करण्यात आल्या .
- ३८६ प्राण्यांपैकी ९७ (४३ गायी, २० म्हशी, १३ मेंढ्या आणि २१ शेळ्या) पीसीआर द्वारे कॉक्सिलोसिससाठी पॉझिटिव्ह आढळले, ज्यापैकी २५ जनावरांची एकूण पॉझिटिव्हिटी २५.१२% दर्शविली.
- याव्यतिरिक्त, तेलंगणातील रायचूर येथील १६० शेळ्यांचे डीएनए आण्विक परीक्षणाद्वारे प्रक्रिया केले गेले, त्यापैकी १०७ (६६.८८%) IS१११ साठी पॉझिटिव्ह आढळले.
- ३८६ नमुन्यांपैकी, ३५६ सीरम नमुने (गायी-१३७, म्हैस-६१, मेंढी-५२, शेळी-१०६) सेरोलॉजिकल तपासणीसाठी वापरले गेले .
- ३५६ सीरम नमुन्यांपैकी ३७ (गायी- १३, म्हशी-०७, शेळ्या-१३ आणि मेंढ्या-०४) पॉझिटिव्ह (१०.३९% पॉझिटिव्हिटी) आढळले.
- १५२ प्राण्यांच्या योनीतून घेतलेल्या स्वॅबपैकी, मोठ्या रुमिनंट्सचे १० स्वॅब आणि शेळीचे एक गर्भपात केलेले Ård ACCM माध्यम वापरून कोक्सिएला वेगळे करण्यासाठी प्रक्रिया करण्यात आले.
- सर्व दहा स्वॅब आयसोलेटमध्ये IS१११ जनुकासाठी पॉझिटिव्हिटी दिसून आली तसेच टिश्यू सॅम्पल आयसोलेटमध्ये IS१११ आणि कॉम जीनसाठी पॉझिटिव्हिटी दिसून आली.

मानवी नमुने तपासणी:

- उच्च जोखीम गटातील व्यक्तींकडून (पशुवैद्य/पशुवैद्यक/पशुवैद्यकीय सहाय्यक / शेतकरी / शेतमजूर) एकूण ५०६ मानवी नमुने (रक्त आणि सेरा प्रत्येकी २४५ आणि गर्भपात पूर्व इतिहास असलेल्या महिलांमधील १६ योनीचे नमुने) गोळा करण्यात आले.
- डीएनए काढण्यासाठी आणि आण्विक तंत्रांसाठी सर्व २४५ रक्त आणि १६ योनीतून घेतलेले स्वॅब नमुने वापरले गेले.
- IS१११ किंवा कॉम१ जनुक वापरून आण्विक तंत्राने पॉझिटिव्ह आले , जे अनुक्रमे ६४.८९% आणि ८७.५% पॉझिटिव्हिटी दर्शवितात.

ACCCM मीडियावर कोक्सिएलाबर्नेटीच्या लहान विशिष्ट वसाहती

mCCDA वर Campylobacter च्या वसाहती

एनआयव्ही पुणे सोबत सेरा आणि रक्त डीएनए नमुन्यांचे आदानप्रदान

- एकूण ५० पॉझिटिव्ह प्राण्यांच्या रक्ताचे डीएनए आणि सीरम नमुने आणि ५० मानवी रक्ताचे डीएनए आणि सीरम नमुने सामायिक केले गेले.
- पाच पॉझिटिव्ह नमुन्यांचे अंड्यातील पिवळ्या भागाचे पडदे देखील सामायिक केले गेले.

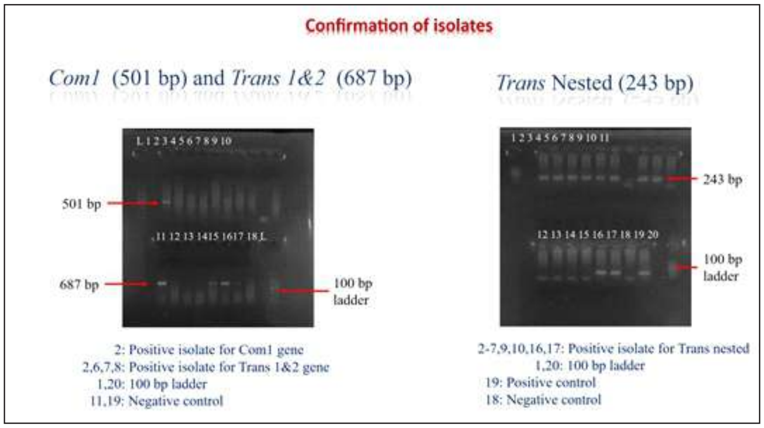

१०. राष्ट्रिय पशुधन मिशन अंतर्गत ''प्राणिजन्य खाद्यान्नाची गुणवत्ता व सुरक्षीतता तपासणी केंद्र''

- प्रकल्पांतर्गत प्राणिजन्य खाद्यन्नातुन संकलीत नमुन्यांची सुक्ष्मजैविक पृथकरण तपासणी केल्यानंतर १५१ नमुन्यातुन एस्चेरिशिया कोलाय (३३.११ टक्के), स्टॅफालोकोकस ऑरीअस (२५.६७ टक्के), साल्मोन्नेला (५.९२ टक्के), कॅम्पायलोबॅक्टर (४.३८ टकके), बॅसिलस सेरियस (१६.४४ टक्के) तसेच लिस्टेरिया मोनोसायटोजेन्स (१.०९ टक्के) असा प्रादुर्भाव निदर्शनास आला
- उत्तर वैदर्भीय क्षेत्रातील संकलीत कच्च्या दुधाचे नमुने हे कच्च्या मांसजन्य तसेच अंडयाच्या नमुन्यंपेक्षा सर्वात जास्त प्रदूषीत आढळून आले.
- प्राणिजन्य खाद्यन्नातुन पृथीकृत नमुने विशिष्ट प्रतीजैवीकांसह रोगकारक व जनसमुहाच्या स्वास्थ्यास हानीकारक असल्याचे निष्कर्षास आले.
- दुग्धपालन तसेच मांस व्यावसायीकांमध्ये व्यापक जनजागृती करण्याची गरज आहे.

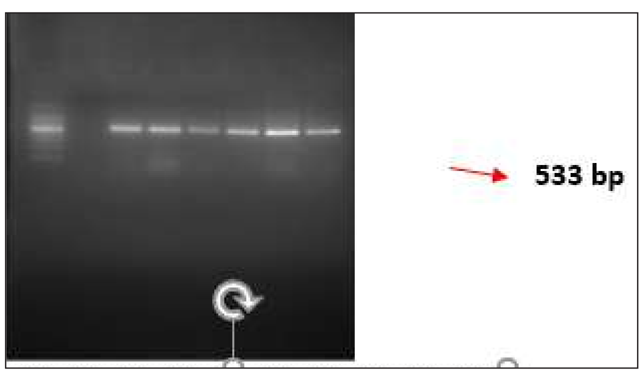

बी. सेरिअस आयसोलेट्सचे वैशिष्ट्य निर्धारण

११. प्राणिजन्य आजारांप्रती सकल आरोग्याचा दृष्टीकोन - अखिल भारतीय नेटवर्क कार्यक्रम

- प्रकल्पांतर्गत क्यु फिव्हर तसेच स्क्रब टायफस या प्राणिजन्य आजारांच्या पडताळणी करिता गोवंश, म्हशी तसेच शेळींचे रक्त व रक्तजल नमुने एलायझा आणि पी.सी.आर. पध्दतीने तपासण्यात आले.
- क्यु फिव्हर करिता गोवंश,म्हशी, शेळी व मेंढींचे ३८६ पैकी ३५६ नमुने एलायझा व्दारे तपासणीत १३.७९

टक्के गोवंशमध्ये, ४.९० टक्के म्हशींमध्ये तर शेळयांमध्ये ११.७६ टक्के प्रादुर्भाव निदर्शनास आला.

- पी.सी.आर. पध्दतीने गोवंश ८.३७ टक्के, ५.८८ टक्के शेळयांमध्ये तर ३.९२टक्के म्हशींमध्ये प्रादुर्भाव आढळून आला.
- पशुधनाशी तसेच व्यावसायीकरित्या निगडीत जनसमुहाचे ८३ रक्त व रक्तजल नमुने एलायझा आणि पी.सी. आर. पध्दतीने तपासण्यात येऊन अनुक्रमे ९.६३ टक्के व ७.२२ टक्के प्रादुर्भाव आढळला.
- स्क्रब टायफस या प्राणिजन्य आजारास कारणीभूत ओरेंशिया त्सुत्सुगामोशी सुक्ष्मजीवाणच्यु पडताळणी करिता एकंदरीत १८१ मनुष्याचे रक्त व रक्तजल नमुने एलायझा व्दारे तपासणीत २.७६ टक्के तर पी.सी. आर. पध्दतीने १.६६ टक्के असा प्रादुर्भाव नोंदविण्यात आला.
- परजीवींच्या ५८५ संकलीत नमुन्यांचे विभीन्न ०५ गट करून तपासणीअंती ०४ गट सकारात्मक आढळले.

१२. भारतात क्षयरोगाच्या संभाव्य धोक्याचे मुल्यांकन करणे

- पशुधनातील क्षयरोगाच्या तपासणी करिता ०५ पशुप्रक्षेत्रांची निवड करण्यात आली.
- पैकी ०४ पशुप्रक्षेत्रावरील गोवंशाचे रक्त व रक्तजल नमुने संकलीत करण्यात आले.
- संकलीत रक्तनमुन्यांची प्ळत पडताळणी करण्यात आली.
- या तपासणीस सकारात्मक आढळलेल्या जनावरांमध्ये स्कील टयुबरक्युलीन टेस्ट करण्यात येईल.

IGRA परीक्षणासाठी रक्त नमुना संकलन

IGRA चाचणी प्लेट

१३. पशुधन व मत्स्य प्रजातींतील प्रतीजैवीक प्रतिकार - अखिल भारतीय नेटवर्क कार्यक्रम

- प्रकल्पांतर्गत दुधाचे ५७ व रेक्टल स्वॅब्सचे ८७ असे एकुण १४४ नमुने संकलीत करण्यात आले.
- संकलीत नमुन्यांची सुक्ष्मजैविक पृथकरण तपासणी केल्यानंतर दुधाच्या नमुन्यातुन इ.कोलाय(१२), स्टॅफालोकोकस ऑरीअस(३३) तसेच कोॲग्युलेझ स्टॅफालोकोकस असे वर्गीकृत करण्यात आले.
- यासमवेतच गायी, म्हशी, शेळी व कोंबडयांचे एकुण ८७ रेक्टल स्वॅब्स संकलीत करून इ. कोलाय (६३) नमुने वर्गीकृत करण्यात आले.

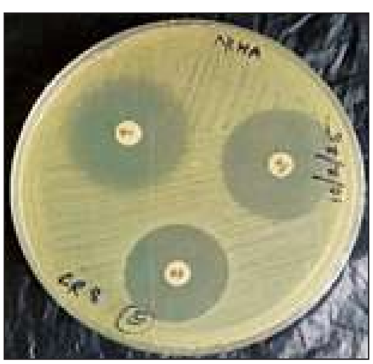

विलगीकरणाचा प्रतिजैविक गुणधर्म

प्राण्यांच्या नमुन्यांचे संकलन

- उपरोक्त नमुन्यांचा विविध प्रतीजैवीकांचा प्रतिकार तपासण्यात आला.
- प्रकल्पांतर्गत यवतमाळ जिल्हयातील पलोटी येथे प्रतीजैवीकांचा किमान वापर या विषयावर एक दिवसीय जनजागृतीपर कार्यशाळा घेण्यात आली.

१४. मेंढ्या आणि शेळीपालकांमध्ये झुनोसिस आणि परजीवी रोगांचा धोका व्यक्त करणे: एक आरोग्य दृष्टिकोन

- मेंढ्या आणि शेळ्यांमधील ब्रुसेल्ला आणि लिस्टेरीया संसर्ग ओळखण्यासाठी निदान सुविधा स्थापन केली.
- मराठवाडा विभागातील परभणी आणि धाराशिव जिल्ह्यांमधून नमुने संकलित करण्यात आले असून, त्यांचे विश्लेषण प्रगतीपथावर आहे.
- मेंढी व शेळीपालकांसाठी 'वन हेल्थ' दृष्टिकोनातून झूनोटिक रोग नियंत्रणावर दोन कार्यशाळा आयोजित करण्यात आल्या (एकूण ८४ शेतकरी लाभार्थी).

शेतकरी प्रशिक्षण आणि नमुना संकलन

१५. महाराष्ट्रातील गोवंशांच्या ओळखीसाठी आणि जिवंत वजन अंदाजासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्ता

- प्रकल्पाची व्याप्ती व प्रगती: महाराष्ट्रातील पाच गोवंश (देवणी, रेड कंधारी, गवळाउ, खिल्लार, डांगी) यांच्या ओळखी, शरीर वजनाचा अंदाज व विविध ऋतूंमध्ये त्यांच्या स्थानिक भागातील अनुकूलतेचा अभ्यास करण्यासाठी इन्फ्रारेड थर्मल इमेजिंगचा वापर करून संशोधन करण्यात येत आहे. प्रकल्पाच्या पहिल्या वर्षात देवणी गोवंशावर अभ्यास पूर्ण करण्यात आला आहे.
- कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या साहाय्याने जातीची ओळख: एकूण १४५० डिजिटल प्रतिमा (५००x५०० पिक्सेल) देवणी गोवंशाच्या वापरुन CNN, ऑब्जेक्ट डिटेक्शन, कॅनी एज डिटेक्शन, k-means इमेज सेगमेंटेशन, ऑब्जेक्ट कॉन्टूर डिटेक्शन व ग्रेस्केल इमेजिंग अशा तंत्रांचा वापर करून देवणी जातीची ओळख निश्चित करण्यात आली. प्रशिक्षण डेटावर ओळख अचूकता ९६.०% आणि चाचणी डेटावर ६१.८% होती. अन्य जातींच्या प्रतिमा समाविष्ट केल्यास अचूकता सुधारू शकते. हे निष्कर्ष अंधाधुंद संकरण टाळण्यासाठी आणि कृत्रिम रेतन प्रक्रियेसाठी योग्य निर्णय घेण्यासाठी उपयुक्त ठरतील.
- आनुवंशिक व शारीरिक अनुकूलता: उष्णतेच्या सहनशक्तीसाठी महत्त्वाच्या समजल्या जाणा-या HSP७० जनुकाचे आनुवंशिक विश्लेषण करण्यात आले. विविध जीनोटाइप्समध्ये मलाशयाचे तापमान व श्वासाचा वेग यामध्ये लक्षणीय फरक (p>०.०५) आढळला नाही. जनुक अभिव्यक्ती अभ्यासामध्ये सकाळच्या शरीर तापमानाशी नकारात्मक संबंध तर संध्याकाळी जवळजवळ शून्य संबंध आढळला, ज्यावरून देवणी गोवंश स्थानिक हवामानात चांगल्या प्रकारे अनुकूल झालेला आहे हे दिसून येते.

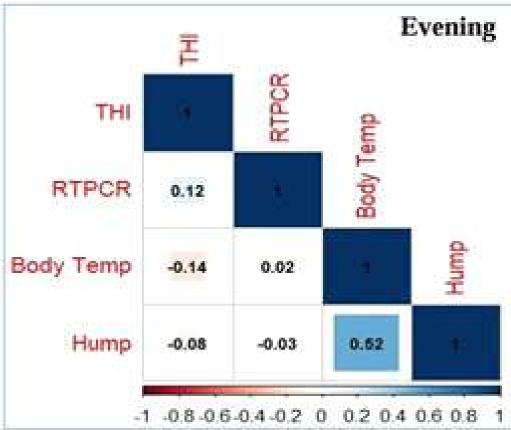

शरीराच्या पृष्ठभागाच्या तापमानाचा THI आणि HSP ७० जनुक अभिव्यक्तीशी सहसंबंध(संध्याकाळच्या वेळी)

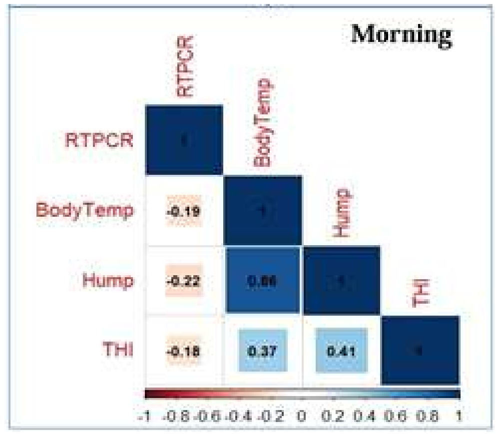

शरीराच्या पृष्ठभागाच्या तापमानाचा THI आणि HSP ७० जनुक अभिव्यक्तीशी सहसंबंध (सकाळी)

३D प्रतिमा विश्लेषण रेकॉर्डिंग

इन्फ्रारेड थर्मल इमेजिंग

१६. एकात्मिक आरोग्याच्या संदर्भात प्राणी-मानव इंटरफेसमध्ये प्रतिजैविक प्रतिकाराचा अभ्यास करणे:

- विविध पदार्थ, मल आणि पर्यावरणीय नमुन्यांमधील डीआरपी अनुसार निर्देशक जीवांचे नमुना संकलन, विलगीकरण आणि वैशिष्ट्यीकरण पूर्ण करण्यात आले आहे.
- मेटाजेनोमिक अभ्यास, प्रजाती-विशिष्ट जीन्सचे आंशिक अनुक्रमण आणि एएमआर जनुकांचे विश्लेषण पूर्ण झाले आहे.
- *E-coli* आणि *Enterococci* यांचे PFGE कार्य मानव आणि प्राण्यांपासून विलग केलेल्या नमुन्यांवर पूर्ण केले गेले.
- फेनोटाइपिक आणि जीनोटाइपिक एएमआर अभ्यास पूर्ण झाले आहेत.

१७. पशुधन जनुकिय संसाधने - भाकृअप-एनबीएजीआर नेटवर्क प्रकल्प

- महाराष्ट्रातील मेळघाट प्रदेशातील मेळघाटी गोवंशांचे बाहय रूप आणि शारिरीक मापे वैशिष्ट्यीकरण.
- मेळघाटी गोवंश पालकांच्या सामाजिक- आर्थिक स्थिती आणि त्यांनी स्वीकारलेल्या पशुपालन पद्धतींचे दस्तऐवजीकरण
- मेळघाटी गोवंशांमधील महत्त्वाच्या उत्पादन आणि प्रजनन वैशिष्ट्यांची नोंद.

पैदास क्षेत्रात NBAGR शास्त्रज्ञांची भेट

मेळघाट भागातील धारणी गावात मेळघाटी पशुवैद्यक शास्त्रज्ञ आणि मेळघाटी गायीपालक मेळाव्यात माननीय कुलगुरू महोदय.

१८. कैकाडी गाढव पालकांचा वैज्ञानिक पदधतीने कौशल्य विकास - भाकृअप-एससीएसपी नेटवर्क प्रकल्प

- महाराष्ट्रातील अकोला, अमरावती आणि बुलढाणा जिल्ह्यातील कैकाडी गाढव पालकांचे सर्वेक्षण.
- गाढव पालकांसाठी प्रक्षेत्रातील प्रात्यक्षिके, पशुआरोग्य शिबिरे आणि प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन.

डॉ. प्रवीण बनकर यांनी कैकाडी गाढव शेतकऱ्यांशी क्षेत्रीय पातळीवर संवाद साधला.

कैकाडी गाढव शेतकऱ्यांना कौशल्य विकासासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम

१९. ईशान्य क्षेत्रासह, भारतातील प्राणीप्रसारित रोग आणि सीमापार रोगांवर लक्ष केंद्रित करण्यासाठी वन हेल्थ कंसोर्टियमची स्थापना

- या अभ्यासाचा उद्देश सेरोलॉजिकल किंवा मॉलीक्यूलर चाचण्यांद्वारे निवडक पशुधन रोगांचा प्रसार शोधणे आहे. जसे की ब्रूसेला, क्यू-फिव्हर, सिस्टिसरकोसिस, जपानी एन्सेफलायटीस, लिस्टेरिओसिस, क्रिप्टोस्पोरोडिओसिस, क्षयरोग, सीसीएचएफ इत्यादी.
- महाराष्ट्र, कर्नाटक, केरळ, गुजरात, मध्य प्रदेश, झारखंड, उत्तर प्रदेश इत्यादी. भारतातील राज्यांमधून संधीसाधू नमुने गोळा केले गेले.
- गोळा केलेल्या ६७७ नमुन्यांपैकी ५०० नमुन्यांमधून ब्रूसेलोसिसची तपासणी करण्यात आली, त्यापैकी एकही नमुने पॉझिटिव्ह आढळले नाहीत.
- त्याचप्रमाणे, ६७७ नमुन्यांपैकी ४४५ नमुन्यांमधून क्यू-फिव्हरची तपासणी करण्यात आली, त्यापैकी एकही पॉझिटिव्ह आढळला नाही.
- २९८ नमुन्यांपैकी २१५ नमुन्यांमधून सिस्टिसरकोसिसची तपासणी करण्यात आली, त्यामधून २.५टक्के नमुने पॉझिटिव्ह आढळले.
- गोळा केलेल्या २३१ नमुन्यांपैकी ८१ नमुन्यांमधून जपानी एन्सेफलायटीसची तपासणी करण्यात आली, त्यापैकी एकही नमुने पॉझिटिव्ह आढळले नाहीत.
- ४२१ नमुन्यांमधून तपासलेल्या १३५ नमुन्यांपैकी एकही नमुने लिस्टेरिओसिससाठी पॉझिटिव्ह आढळले नाहीत.
- त्याचप्रमाणे, गोळा केलेल्या १२८ नमुन्यांपैकी १०७ नमुने क्रिप्टोस्पोरोडिओसिस साठी तपासले आणि

त्यापैकी एकही नमुने पॉझिटिव्ह आढळले नाहीत.

- १३३ नमुन्यांपैकी ६१ नमुने तपासले गेले. त्यापैकी एकही नमुने क्षयरोगासाठी पॉझिटिव्ह आढळले नाही.
- ५० पैकी ४६ नमुने तपासले गेले, त्यापैकी एकही नमुने सीसीएचएफ साठी पॉझिटिव्ह आढळले नाही.

प्रयोगशाळेत नमुने प्रक्रिया करतांना

पीसीआर वापरून झुनोटिक रोगांसाठी नमुने तपासणी

५.२ पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प

५.२.१ महाविद्यालयनिहाय पूर्ण झालेले पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प

२०२४-२५ या वर्षात, विद्यापीठात एकूण १८१ पदव्युत्तर (पी.जी) संशोधन प्रकल्प पूर्ण झाले. यामध्ये १७८ स्नातकोत्तर पदवी प्रकल्प आणि तीन आचार्य प्रकल्पांचा समावेश आहे. महाविद्यालय निहाय पूर्ण झालेल्या पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्पांची माहिती तक्ता ५.४ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ५.४ महाविद्यालनिहाय पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांद्वारे पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	पूर्ण झालेल्या पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्पांची संख्या		
		स्नातकोत्तर पदवी	आचार्य पदवी	एकूण
१	मुंपवैम, मुंबई	३७	०१	३८
२	नापवैम, नागपूर	३०	०१	३१
३	पवैम, परभणी	३३	०१	३४
४	पवैम, उदगीर	२१	००	२१
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	३१	००	३१
६	पवैम, अकोला	२५	००	२५
७	दुतंम, वरुड	०१	००	०१
	एकूण	**१७८**	**०३**	**१८१**

५.२.२ विभागनिहाय पूर्ण झालेले पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प

पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेने एकूण १८० पदव्युत्तर (पीजी) संशोधन प्रकल्प पूर्ण केले, ज्यात १७७ एम.व्ही. एस.सी. (MVSC) आणि ३ आचार्य प्रकल्प आहेत. दुग्धतंत्रज्ञान विद्याशाखेमध्ये एक पदव्युत्तर प्रकल्प पूर्ण झाला. पशुवैद्यकीय विद्या शाखेमध्ये सर्वाधिक योगदान पशुवैद्यकीय शस्त्रचिकित्सा व क्ष किरणशास्त्र विभागाने दिले, ज्यांचे १९ प्रकल्प होते, त्यानंतर पशुपोषणशास्त्र, पशुप्रजनन स्त्रीरोग व प्रसूतीशास्त्र आणि चिकित्सालयीन औषधवैद्यक शास्त्र यांचा क्रमांक लागतो, ज्यामध्ये प्रत्येकी १५ प्रकल्प होते. पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभागाने १३ प्रकल्प पूर्ण केले, पशुउत्पादन व व्यवस्थापन १२ आणि पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ विभाग व कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग यांनी प्रत्येकी ११ प्रकल्पांचे योगदान दिले. पशुधन उत्पादने तंत्रज्ञान आणि औषधनिर्माणशास्त्र आणि विषशास्त्र यासारख्या विभागांनी प्रत्येकी १० प्रकल्प पूर्ण केले, पशुधन उत्पादने तंत्रज्ञानाने देखील एक पीएच.डी. प्रकल्पाचे योगदान दिले. इतर उल्लेखनीय योगदानांमध्ये पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र (८ एम.व्ही.एससी. व १ पीएच.डी.), पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र

(८), पशुवैद्यकीय शरीरक्रियाविज्ञान (८), आणि पशुवैद्यकीय आणि पशुसंवर्धन विस्तार (८) यांचा समावेश आहे. पशुवैद्यकीय जीवरसायनशास्त्र (४), सूक्ष्मजीवशास्त्र आणि जैवतंत्रज्ञान (७) आणि पशुवैद्यकीय शरीररचनाशास्त्र (२) या विषयांमधून लहान पण महत्त्वाचे योगदान मिळाले, तर पशुवैद्यकीय प्रतिबंधक औषध व रोगप्रसारशास्त्र विभाग यांनी एक पीएच.डी. प्रकल्प पूर्ण केला. पशुवैद्यकीय जैवतंत्रज्ञान शिक्षण आणि संशोधन कक्षाने देखील एक प्रकल्प पूर्ण केला. ही सर्वसमावेशक विभागणी जवळजवळ सर्व शाखांमधील सक्रिय संशोधनाचे प्रतिबिंब दर्शवते, ज्यामध्ये प्रायोगिक आणि पशुवैद्यकीय संशोधनावर विशेष भर दिला आहे. पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेच्या विभागनिहाय पूर्ण झालेल्या पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्पांशी संबधित माहिती तक्ता ५.५ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ५.५ विभागनिहाय पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांद्वारे केलेले संशोधन प्रकल्प - पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्या शाखा

अ. क्र.	विभागाचे नाव	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या	
		स्नातोकत्तर	आचार्य
१	पशुवैद्यकीय शरीररचना शास्त्र विभाग	२	०
२	पशुवैद्यकीय शरीरक्रिया शास्त्र विभाग	८	०
३	पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग	४	०
४	पशुवैद्यकीय औषधशास्त्र व विषशास्त्र विभाग	१०	०
५	पशुपरजिवी शास्त्र विभाग	८	१
६	पशुवैद्यकीय सुक्ष्मजीवशास्त्र व जैव तंत्रज्ञान विभाग	७	०
७	पशुवैद्यकीय विकृती शास्त्र विभाग	१३	०
८	पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग	११	०
९	पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग	१५	०
१०	पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र विभाग	८	०
११	पशु उत्पादन व व्यवस्थापन विभाग	१२	०
१२	पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग	१०	१
१३	पशुप्रजनन स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग	१५	०
१४	पशुवैद्यकीय शल्यचिकित्सा व क्ष किरण शास्त्र विभाग	१९	०
१५	चिकित्सालयीन औषधवैद्यक शास्त्र,विभाग	१५	०
१६	पशुवैद्यकीय प्रतिबंधक औषध व रोगप्रसार शास्त्र विभाग	०	१
१७	पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार विभाग	८	०
१८	कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग	११	०
१९	पशुवैद्यकीय जैवतंत्रज्ञान शिक्षण व संशोधन कक्ष	१	०
	एकूण	**१७७**	**०३**
	दुतंम, वरुड	०१	०
	एकूण	**०१**	**०**
	एकंदर एकूण	**१७८**	**०३**

५.३ खाजगी संस्था प्रकल्प - संस्था-उद्योग सहयोग

सन २०२४-२५ या वर्षात, विद्यापीठाने १३ चालू आणि १५ पूर्ण झालेल्या खाजगी एजन्सी प्रकल्पांमध्ये सहभाग घेतला, ज्यामध्ये रू. ४८.२९ लाख आणि रू. १०१.६९ लाख अनुक्रमे आर्थिक बजेट होते. महाविद्यालयानिहाय सुरू असलेल्या आणि पूर्ण झालेल्या खाजगी एजन्सी प्रकल्पांशी संबंधित माहिती तक्ता ५.६ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ५.६ खाजगी एजन्सी प्रकल्प - संस्था - उद्योग - सहकार्य

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प	निधी (रुपये लाखात)	सुरू असलेले संशोधन प्रकल्प	निधी (रुपये लाखात)
१	मुंपवैम, मुंबई	०३	१६.५०	०१	३.५०
२	नापवैम, नागपूर	०४	२६.२७	०५	२०.६६
३	पवैम, परभणी	०३	१३.८५	०५	१८.६२
४	पवैम, उदगीर	०२	३०.८९	०३	५.५१
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	०२	१२.२०	००	००
६	पवैम, अकोला	०१	०१.९८	००	००
	एकूण	**१५**	**१०१.६९**	**१३**	**४८.२९**

५.४ संशोधन शिफारसी

विद्यापीठ मुख्यालयामध्ये दिनांक १८ ते २६ जून २०२४ दरम्यान मा. कुलगुरू डॉ. एन.व्ही. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली २२ वी संयुक्त पशुविज्ञान संशोधन परिषद बैठक आयोजित केली होती. या बैठकीत विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांनी सन २०२३-२४ दरम्यान हाती घेतलेल्या संशोधन उपक्रमांचा सखोल आढावा घेतला आणि सविस्तर चर्चा करण्यात आली.

या बैठकीत पूर्ण झालेल्या आणि सुरू असलेल्या प्रकल्पांच्या प्रगतीचा सखोल आढावा घेण्यात आला. एकूण पूर्ण झालेले २६४ प्रकल्प (२४६ अंतर्गत आणि १८ बाहय), १०९ चालू प्रकल्प (८० अंतर्गत आणि २९ बाहय)आणि ३१० प्रस्तावित प्रकल्प (२१६ अंतर्गत आणि ९४ बाहय) यावर चर्चा करण्यात आली. पशुवैद्यकीय विज्ञान, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यविज्ञान क्षेत्राशी संबंधित महत्वाच्या संशोधनावर विशेष भर देण्यात आला.

या चर्चेतून विविध क्षेत्रांतील संबंधित घटकांसाठी लाभदायक ठरतील अशा २५ संशोधन शिफारशी तयार करण्यात आल्या आहेत, ज्यांचे वर्गीकरण पुढीलप्रमाणे केले आहे.

श्रेणी १: उद्योगक्षेत्र (पशुआहार/चारा/पशुधन/दुग्धव्यवसाय/मत्स्यपालन), पशुधन प्रक्षेत्र आणि शेतकऱ्यांसाठी शिफारसी

श्रेणी २ : पशुवैद्यकीय चिकित्सक/प्रॅक्टिशनर्स/दवाखान्यांसाठी शिफारसी

श्रेणी ३ : शैक्षणिक, संशोधनकर्ता, निदान क्षेत्रातील तज्ञ, आणि औषधनिर्माण कंपन्यांसाठी शिफारसी

दरवर्षी, या संशोधन शिफारसी विद्यापीठ संकेतस्थळावर आणि पुस्तिकेच्या स्वरूपात प्रकाशित केल्या जातात, ज्याचा फायदा शेतकरी, उद्योग, पशुवैद्यकीय व्यावसायिक, शिक्षण आणि संशोधन क्षेत्राला होतो. २२ व्या संयुक्त पशुविज्ञान संशोधन परिषद बैठकीच्या शिफारसी १३-१४ फेब्रुवारी २०२५ रोजी विद्यापीठ मुख्यालयात झालेल्या १२ व्या संशोधन परिषदेच्या बैठकीत मा. कुलगुरू आणि इतर मान्यवरांच्या शुभहस्ते जाहिर केल्या.

२२ वी संयुक्त पशुविज्ञान संशोधन परिषदेची बैठक

संशोधन शिफारसी पुस्तिकेचे प्रकाशन

५.४.१ श्रेणी १ : उद्योगक्षेत्र (पशुआहार/चारा/पशुधन/दुग्धव्यवसाय/मत्स्यपालन), पशुधन प्रक्षेत्र आणि शेतकऱ्यांसाठी शिफारसी

१.	प्रबंधाचे नाव	:	देशी गायीच्या दुधापासुन मिळवलेल्या बायोएक्टिव्ह पेप्टाइल्सने समृद्ध केलेल्या कार्यात्मक किण्वित दुधाची तयारी.
	संशोधक	:	पी.एस.पाटील, ए.आर.सरोदे, व्ही.के.लुले, एम.आर.पाटील आणि पी.डी. सावळे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)
	शिफारस	:	गवळाऊ, देवणी व लाल कंधारी गायीच्या दुधात किण्वन प्रक्रियेद्वारे जास्तीत जास्त अल्फा-ग्लुकोसिडेस, Dpp-IV व ACE-I प्रतिबंधक पेपटाइस निर्माण करण्यासाठी लॅक्टोबॅसिलस हेल्व्हेटिकस NCDC २९२ आणि लॅक्टोबॅसिलस असिडोफिलस NCDC १५ हे प्रभावशाली सुक्ष्मजीवाणु वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२.	प्रबंधाचे नाव	:	महाराष्ट्रातील विदर्भ आणि मराठवाडा भागातील देशी गायीच्या दुधापासून मिळवलेल्या बायोएक्टिव्ह पेप्टाइल्सने समृद्ध केलेल्या कार्यात्मक किण्वित दुधाची तयारी.
	संशोधक	:	पी.एस.पाटील, एस.आर.सरोदे, व्ही.के.लुले, एम.आर पाटील आणि पी.डी. सावळे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)
	शिफारस	:	शिफारस करण्यात येते की दुधात @२% लॅक्टोबॅसिलस हेल्व्हेटिकस NCDC २९२ सुक्ष्मजीवाणुचा वापर तसेच ४२ अंश तापमानावर ३६ तास किण्वन प्रक्रिया ही जास्तीत जास्त अल्फाग्लुकोसिडेस, Dpp-IV व ACE-१ प्रतिबंधक पेपटाइडस निर्माण करण्यासाठी इष्टतम किण्वन स्थिती आहे.
३.	प्रबंधाचे नाव	:	महाराष्ट्रातील विदर्भ आणि मराठवाडा भागातील देशी गायीच्या दुधापासून मिळवलेल्या बायोएक्टिव्ह पेप्टाइल्सने समृद्ध केलेल्या कार्यात्मक किण्वित दुधाची तयारी.
	संशोधक	:	पी.एस.पाटील, एस.आर.सरोदे, व्ही.के.लुले, एम.आर पाटील आणि पी.डी. सावळे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)
	शिफारस	:	गवळाऊ गार्यीच्या दुधात Lactobascillus helveticus NCDC २९२ सुक्ष्मजीवाणुचा वापर करून किण्वन प्रक्रियाद्वारे मिळालेले पेपटाइडस समृध्द फॉम्युलेशन (३००० dalton पेक्षा लहान असलेले), हे किण्वनीकृत दुधात वर्धित अल्फा-ग्लुकोसिडेस, Dpp-IV व ACE-१ प्रतिबंधक क्षमता वाढविण्यासाठी कार्यात्मक घटक म्हणुन वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४.	प्रबंधाचे नाव	:	जवस तेलाच्या सूक्ष्मकणांचा उपयोग करून स्थानिक दुग्धजन्य उत्पादने ओमेगा-३ फॅटी ॲसिडने बळकट करणे: ग्राहकांच्या आरोग्य व कल्याणासाठी एक नाविन्यपूर्ण संशोधन
	संशोधक	:	एस.एस.चोपडे, एम.आर.पाटील, पी.जी. वासनिक, एन.आर.पवार, एस.डी कल्याणकर आणि व्ही.के लुले
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	:	ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रो इनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाचे पावडर तयार करण्यासाठी २० टक्के जवस तेल आणि ८० टक्के आवरण साहित्य (वास विरहित दुध भुकटी व मॉडिफाईड स्टार्च ७५:२५ या प्रमाणात) या मिश्रणाचा वापर करून ३५ टक्के घनपदार्थ असलेल्या मिश्रणास २०,००० आरपीएम या वेगाने १० मिनिटे उच्च गती कर्तण प्रक्रीयेद्वारे एकत्रित करून त्यानंतर स्प्रे-ड्रायींग करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन या पध्दतीद्वारे तयार केल्यास त्याची मायक्रोइनकॅप्सुलेशन क्षमता आणि सामान्य तापमानास ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.
५.	प्रबंधाचे नाव	:	जवस तेलाच्या सूक्ष्मकणांचा उपयोग करून स्थानिक दुग्धजन्य उत्पादने ओमेगा-३ फॅटी ॲसिडने बळकट करणे: ग्राहकांच्या आरोग्य व कल्याणासाठी एक नाविन्यपूर्ण संशोधन
	संशोधक	:	एस.एस.चोपडे, एम.आर.पाटील, पी.जी. वासनिक, एन.आर.पवार, एस.डी कल्याण्कर आणि व्ही.के लुले
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	:	कुल्फीच्या परिवर्धनाकरिता एकूण स्निग्धातील १५ टक्के स्निग्ध पदार्थाच्या ऐवजी ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समुद्ध मायक्रोॲनकॅपॅसिलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
६.	प्रबंधाचे नाव	:	जवस तेलाच्या सूक्ष्मकणांचा उपयोग करून स्थानिक दुग्धजन्य उत्पादने ओमेगा-३ फॅटी ॲसिडने बळकट करणे: ग्राहकांच्या आरोग्य व कल्याणासाठी एक नाविन्यपूर्ण संशोधन
	संशोधक	:	एस.एस.चोपडे, एम.आर.पाटील, पी.जी. वासनिक, एन.आर.पवार, एस.डी कल्याणकर आणि व्ही.के लुले
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	:	श्रीखंडाच्या व लस्सीच्या परीवर्धनाकरीता ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा अनुक्रमे ४.६४ ग्रॅम प्रति १०० ग्रॅम व ८.९० ग्रॅम प्रति २०० मिली या दराने अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येत असून याद्वारे तयार केलेल्या परीवर्धीत श्रीखंडातून व लस्सीतून अल्फा लिनोलिनीक आम्लाची शिफारस प्रति दिवस आवश्यकतेच्या अनुक्रमे ५० टक्के व ६० टक्के गरज पूर्ण होते व या दोन्ही पदार्थाची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.

७.	प्रबंधाचे नाव	:	जवस तेलाच्या सूक्ष्मकणांचा उपयोग करून स्थानिक दुग्धजन्य उत्पादने ओमेगा-३ फॅटी ॲसिडने बळकट करणे: ग्राहकांच्या आरोग्य व कल्याणासाठी एक नाविन्यपूर्ण संशोधन
	संशोधक	:	एस.एस.चोपडे, एम.आर.पाटील, पी.जी. वासनिक, एन.आर.पवार, एस.डी कल्याण्कर आणि व्ही.के लुले
	महाविद्यालयाचे नाव	:	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	:	पेढयाच्या व संत्रा बर्फीच्या परीवर्धनाकरीता ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडरचा अनुक्रमे ४.६५ ग्रॅम व ५.२७ ग्रॅम प्रति ४० ग्रॅम या दराने अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येत असुन याद्वारे तयार केलल्या परीवर्धीत पेढा व संत्रा बर्फीतून अल्फा लिनोलिनीक आम्लाची शिफारस प्रति दिवस आवश्यकतेच्या अनुक्रमे ३० टक्के व ३५ टक्के गरज पूर्ण होते व या दोन्ही पदार्थांची संवेदी गुणधर्म अबाधित राहुन ऑक्सिडेटिव्ह स्थिरता चांगली राहते.
८.	प्रबंधाचे नाव	:	ब्रॉयलर पक्ष्यांच्या विविध वाढीव अवस्थेसाठी खाद्यामध्ये प्रोटीएझ विकारासह तांदळाच्या डीडीजीएसचा वापर.
	संशोधक	:	जी.ए.बुटले, ए.पी.ढोक, एस.व्ही.चोपडे, एम.आर.जावळे, बी.एन.रामटेके, पी.एम.सोनकुसळे आणि डी.बी.भैसारे.
	महाविद्यालयाचे नाव	:	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	:	शिफारस करण्यात येते की, मांसल कोंबडी पालनात अधिक नफ्यासाठी डिस्टिलरीतील तांदळाचा विद्रव्य झालेला वाळलेला चोथा २० टक्के प्रमाणात प्रोटिएझ विकरासह (१०००० इपीयु) / ३०० ग्रॅम प्रति टन स्टार्टर व फिनिशर या वाढीच्या टप्प्या दरम्यान खाद्यात वापरावा.
९.	प्रबंधाचे नाव	:	फायटोझोम संयुग्मित कार्व्हेक्रोल आणि सिनामल्डिहाइड अत्यावश्यक तेलाचा मांसल कोंबडयांच्या खाद्यात वापर करुन त्यांची उत्पादन क्षमता व पचन संस्थेच्या आरोग्यावर होणारा परिणाम
	संशोधक	:	जयश्री चौरसिया, एस.व्ही.चोपडे, एम.आर.जावळे, ए.पी.ढोक, बी.एन. रामटेके, एम.एम.कदम, एम.एस.हेडाऊ आणि एन.व्ही.कुरकुरे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	:	मांसल कोंबडयांच्या अधिक वजन वाढीसाठी, आतडयांचे आरोग्य योग्य ठेवण्यासाठी आणि किफायतशीर मांसल कोंबडीपालनासाठी त्यांच्या खाद्यामध्ये प्रतिजैविकांच्या ऐवजी संभाव्य नैसर्गिक वाढ प्रवर्तक म्हणून फायटोझोम संयुग्मित सिनामल्डीहाइड आवश्यक तेल @ १०० मि.ग्रॅम प्रति किलो खाद्य वापर करण्याची शिफारस करण्यात येते.

१०.	प्रबंधाचे नाव	:	ओरेगॅनो आवश्यक तेलाचा मांसल कोंबड्यांच्या आहारात अवलंब करून त्याचा मांसल कोंबड्यांवर होणारा परिणाम
	संशोधक	:	जी.एस.गव्हाड, जी.एम.गादेगावकर, एम.एम.वैद्य, आर.सी.कुलकर्णी, एम. जी.चव्हाण, एस.पी.आवंडकर आणि एस.जे.कोमटवार
	महाविद्यालयाचे नाव	:	पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञन महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	:	मांसल कोंबडयांच्या अधिक वजन वाढीसाठी, आतडयांचे आरोग्य योग्य ठेवण्यासाठी आणि किफायतशीर मांसल कोंबडीपालनासाठी त्यांच्या खाद्यामध्ये ओरेगॅनो आवश्यक तेल @ ४०० मि.ग्रॅम प्रति किलो खाद्य वापर करण्याची शिफारस करण्यात येते.
११.	प्रबंधाचे नाव	:	रॉस ब्रॉयलर कोंबड्यांच्या वाढत्या वयाचा मांसाच्या गुणवत्तेवर आणि अर्थशास्त्रावर होणारा परिणाम
	संशोधक	:	हर्षल बोकडे, एम.एम.कदम आणि डी.बी.भैसारे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	:	ब्रॉयलर पक्षांच्या मांसाची गुणवत्ता, रोगप्रतिकारशक्ती आणि सुव्यवस्था कल्याण लक्षात घेता, रॉस ब्रॉयलर पक्षी ३५ व्या दिवसा पर्यंत किफायतशीर मांस उत्पादनासाठी पाळले पाहिजेत, अशी शिफारस करण्यात येते.
१२.	प्रबंधाचे नाव	:	स्वतंत्र लैंगिक संगोपन व आहार अंतर्गत व्यावसायिक ब्रॉयलरची कामगिरी
	संशोधक	:	एन. ढोरे, ए. एस. कदम, व्ही. डी. लोणकर, सी. एस. मोटे एस. एन. जाधव आणि बी.आर.कदम.
	महाविद्यालयाचे नाव	:	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	:	स्वतंत्र लैंगिक संगोपन व आहार अंतर्गत व्यावसायिक ब्रॉयलरच्या फिनिशर आहारात अनुक्रमे १८ टक्के व १९.५ टक्के प्रथिनांबरोबर प्रति किलो ३२०० किलो कॅलरी ऊर्जा वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
१३.	प्रबंधाचे नाव	:	जनावरांच्या शरीराच्या वजनाचा अंदाज घेण्यासाठी मोबाईल एप्लिकेशनचा विकास
	संशोधक	:	टी.सी.शेंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	:	होलस्टेन फ्रिजियन जातीच्या संकरित जनावरांमध्ये शरीराच्या निवडक मोजमापांचा वापर करून त्यांच्या वजनाचा अचूक अंदाज लावण्यासाठी पशुभार मोबाईल एप्लिकेशनचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
१४.	प्रबंधाचे नाव	:	जनावरांच्या शरीराच्या वजनाचा अंदाज घेण्यासाठी मोबाईल एप्लिकेशनचा विकास
	संशोधक	:	टी.सी.शेंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ

शिफारस	:	शास्त्रज्ञ आणि शेतकऱ्यांनी होस्टेन फ्रिजियन जातीच्या संकरित जनावरांचे अंदाजित वजन ८४.९ टक्के अचूकतेसह माहिती करून घेण्यासाठी (अंदाजित वजन (y) = १०४९.४३६ + (३.१४४) * छातीचा घेर + (२.६५६) * पोटाचा घेर + (१.१६१) * शरीराची लांबी + (१.०२८) * खांद्याची उंची +e) या समीकरणाचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
१५. प्रबंधाचे नाव	:	पंढरपुरी म्हशींमध्ये रेषीय शरीरमापन वापरुन जिवंत शरीराच्या वजनाचा अंदाज
संशोधक	:	टी.सी.शेंडे, ए.वाय.डोईफोडे, ए.के.बराटे, एस.एम.भालेराव आणि एम.एन. रांगणेकर
महाविद्यालयाचे नाव	:	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
शिफारस	:	शास्त्रज्ञ आणि शेतकऱ्यांनी पंढरपूरी म्हशींचे अंदाजित वजन ८६.५ टक्के अचूकतेसह माहिती करून घेण्यासाठी (अंदाजित वजन (y) = -२५९.९० + (४.६१२)* मानेचा घेर + (२.४७)* ढोपर हाडांमधील अंतर + (१.५२९)* शरीराची लांबी -(१.७९) * खांद्याची उंची + (०.७९९) * पोटाचा घेर+e) या समीकरणाचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५.४.२ श्रेणी २ : पशुवैद्यकीय चिकित्सक,प्रॅक्टिशनर्स आणि दवाखान्यांसाठी शिफारसी

१. प्रबंधाचे नाव	:	श्वानांमधील लांब अस्थिभंगाच्या उपचाराकरिता इंट्रामेड्युलरी पिनिंगसाठी प्लेन आणि एंड थ्रेडेड स्टेनमनपिनचे तुलनात्मक मूल्यांकन.
संशोधक	:	राहुल धोंगडे, डॉ.बी.के.भदाणे, डॉ.एस.बी.आखरे आणि डॉ.जी.ए.फिस्के
महाविद्यालयाचे नाव	:	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
शिफारस	:	स्टेनमनपिनच्या तुलनेत सेल्फटॅपिंग पॉइंट सह एंडथ्रेडेड इंट्रामेडयुलरी पिन तरुण श्वानांमधील लांब हाडांच्या डायफायसील भागाचा अस्थिभंग स्थिर करण्यासाठी सोपी आणि किफायतशीर असल्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२. प्रबंधाचे नाव	:	म्हशींमध्ये अन्ननलिकेतील अडथळा दूर करण्यासाठी डायझेपाम-केटामाइन-ग्वायफेनेसिन संयोजनाची संवेदन शून्यता देणारा प्रभाव
संशोधक	:	डॉ. ए. सी. घोडके, डॉ. एस. एस. पिटलावार, डॉ.आर.व्ही.सूर्यवंशी, डॉ.एस.ए. ढेंगे, डॉ.एस.जी.चव्हाण आणि डॉ. पी. एम. घुले.
महाविद्यालयाचे नाव	:	पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
शिफारस	:	शिफारस करण्यात येते की, अन्ननलीकेत अडकलेली अखाद्य वस्तु मांसपेशी शिथीलीकरण करुन पोटात ढकलण्याकरिता डायझेपॅम (@ ०.४ मिग्रॅ/किलोग्रॅम शारीरिक वजनानुसार शिरेव्दारे) आणि केटामिन-गुवाइफेनेसिन (२ मिग्रॅ/मिली केटामिन आणि ५० मिग्रॅ/मिली गुवाइफेनसिन चे द्रावण डी-५टक्के मधील ५०० मिली @ १.५ मिली/किलोग्राम शारीरिक वजनानुसार शिरेव्दारे) उपयुक्त असून पोटात ढकलण्यात आलेली अखाद्य वस्तु रुमिनॅटोमी व्दारे काढता येते.

३.	प्रबंधाचे नाव	:	लहान जनावरांतील अस्थिभंगाच्या उपचारासाठी वापरण्यात येणा-या लवचिक टायटॅनियम सळई रोपण तंत्राचे मूल्यमापन
	संशोधक	:	अमनकुमार तिवारी आणि डॉ.एस.ए.चौहान
	महाविद्यालयाचे नाव	:	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	:	श्वान आणि मांजरींच्या लांब हाडांच्या ट्रान्सव्हर्स, तिरकस आणि डायफायसरी भागाचा अस्थिभंगाच्या उपचारासाठी लवचिक टायटॅनियम सळई पध्दतीची शिफारस करण्यात येत आहे. यामध्ये जनावरांना लवकरात लवकर दुखत्या पायावर भार देऊन उभे राहणे आणि चालणे शक्य होते.
४.	प्रबंधाचे नाव	:	म्हशी आणि मेंढ्यांमधील घातक कॅटररल तापावरील क्लिनिकल-पॅथॉलॉजिकल आणि जनुकीय अभ्यास
	संशोधक	:	अरुणेश कुमार आर., व्ही. एस. धायगुडे, सी. एस. मोटे, सी. डी. भोंग, एम. एस. बुधे आणि एस. बी. स्वामी
	महाविद्यालयाचे नाव	:	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	:	म्हशीमध्ये उच्च ताप, चारा कमी खाणे किंवा न खाणे, प्रिस्कॅपुलर लसीका ग्रंथींना सूज येणे, डोळयातून व नाकातून अतिस्त्राव येणे, डोळे लाल होणे, डोळयातील कॉर्निया पांढरट पडणे, तोंडातून लाळ येणे आणि श्वसनास त्रास इत्यादी लक्षणे आढळल्यास विभेदक निदानामध्ये (differential diagnosis) मेंढयांशी संबंधित मॅलिगन्ट कॅटररहल फिव्हर या रोगाचाही विचार करावा.
५.	प्रबंधाचे नाव	:	पावसाळ्यामधील स्तनदाहाचे रोगकारण
	संशोधक	:	एस. पी. आवंडकर, पी. एस. मसारे आणि एम. बी. कुलकर्णी
	महाविद्यालयाचे नाव	:	पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	:	शिफारस करण्यात येते की, कासदाहाचा उपचार करीत असतांना प्रतिजैविकांना प्रतिसाद न देणाऱ्या रुग्णांमध्ये कोडामिया ओमरी सारख्या असमान्य झुनोटिक किण्व सहभागाची शक्यता विचारात घ्यावी आणि बुरशीजन्य कासदाहाचा उपचार करण्यापूर्वी अँटीफंगल संवेदनशीलता चाचणी केली जावी.
६.	प्रबंधाचे नाव	:	१. महाराष्ट्र राज्यातील नागपूर विभागातील रिपिसेफॅलस मायक्रोप्लस गोचिडांमधील डेल्टामेथ्रिनया गोचीड प्रबंधकाची प्रतिकारता शोधणे २. महाराष्ट्रातील मराठवाडा प्रदेशातील हायलोमा प्रजातीमध्ये कीटकनाशक (ॲकारिसाइड) प्रतिकार स्थितीचे प्रयोगशाळेतील (In-vitro) मूल्यांकन
	संशोधक	:	१. पी. जी. मनमोड, पी. डी. जुमडे, एस. जी. जाधव आणि एस. डब्ल्यू. कोलते २. एस. टी. कदम, जी. एम. चिगुरे, बी. डब्ल्यू. नरलदकर, बी. एस. खिल्लारे, एस. टी. काळवाघे आणि एन. डी. जाधव

	महाविद्यालयाचे नाव	:	१. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर २. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी
	शिफारस	:	रिफीसीफॅलस मायक्रोप्लस व हायलोमा एनॅटोलीक या प्रकारचे गोचीड हे डेल्टामेथ्रीन नावाचे किटकनाशकाला प्रतिरोध दर्शवितात म्हणून या गोचीड नियंत्रणासाठी शक्यतो डेल्टामेथ्रीन या किटकनाशकाचा उपयोग टाळावा.
७.	प्रबंधाचे नाव	:	क्लेरोडेंड्रम इन्फोर्टुनॅटम (खंडू चक्का) वनस्पतीच्या अर्कापासून बनविलेल्या मलमाची गुरांमधील जखमा बरे करण्याची उपयोगिता
	संशोधक	:	आर.पी. लिमसे, ए. पी. सोमकुवर, ए. आर. कोकाटे, प्रभू राम आणि जी. ए. मोरे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	:	शिफारस करण्यात येते की, प्राण्यांमधील जखमांवर क्लेरोडेंड्रम इंफोरचुनेटम (खंडू चक्का) या वनस्पतीच्या पानापासून बनविलेला मीथ्यानोल अर्क मलमामध्ये १० टक्के या प्रमाणात वापरावा.

५.४.३ श्रेणी ३ -शैक्षणिक, संशोधक, निदान क्षेत्रातील तज्ञ आणि औषधनिर्माण कंपन्यांसाठी शिफारसी

१.	प्रबंधाचे नाव	:	देशी दाता गार्यीमध्येअति उत्तेजन उपरांत प्रतीक्षा कालावधीचा योनीपार पद्धतीने संकलित स्त्रीबीज प्राप्ती व कृत्रिम परिवेषीय भृण (Blastocyst) उत्पादनावर होणारा परिणाम
	संशोधक	:	एम. एस. पाटील, डी. एस. रघुवंशी, ए. पी.गावंडे, एम. एस. बावस्कर,एस. ए. इंगळे आणि कु. शीतल डी. मुंजेवार, ए. एम. शेंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	:	दाता देशी गाईंमध्य कृत्रिम परिवेशीय निषेचनाद्वारे भृण निर्मिती करण्याकरता आवश्यक असणारे संप्रेरक FSH हे (एकूण १०० मिलिग्रॅम उतरत्या मात्रेत) देऊन अति उत्तेजन केल्यानंतर शेवटच्या मात्रे पासून ४८ तासांनी योनीपार स्त्रीबीज चूसन केल्यास जास्त स्त्रीबीजे व विस्तारित भृण मिळतात.
२.	प्रबंधाचे नाव	:	गोवंशातील गोवंशीय श्वसन सिन्सिशियल विषाणू (BRSV) संसर्गावर पॅथॉलॉजिकल आणि आण्विक अभ्यास
	संशोधक	:	बी.पी.कामडी, आर.एस.इंगोले आणि एस. डब्ल्यू. हजारे
	महाविद्यालयाचे नाव	:	पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला
	शिफारस	:	महाराष्ट्र राज्यातील गायी आणि म्हशींमध्ये फुफुसदाह रोगाचे निदान करतांना बोवाइन रेस्पायरेटरी सिंसीटियल विषाणू हा फुफुसदाह करणाऱ्या इतर तत्सम रोगकारकांपैकी एक म्हणून समाविष्ट करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
३.	प्रबंधाचे नाव	:	दूध उत्पादकांचे मुरघास बनवण्याबद्दलचे ज्ञान आणि दृष्टिकोन: एक हस्तक्षेपात्मक अभ्यास
	संशोधक	:	एस.व्ही.सवंडकर, एन.व्ही.खोडे आणि एस.आर.आव्हाड
	महाविद्यालयाचे नाव	:	पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

शिफारस	:	शिफारस करण्यात येते की, विस्तार कार्यकत्यांनी प्रशिक्षणाचे आयोजन करताना मुरघासाबाबत ऐकणे, वाचणे, पाहणे आणि प्रत्यक्ष अनुभव घेण्याची संधी उपलब्ध होईल अशा शैक्षणिक पध्दतींचा वापर करावा.

५.५ प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख

वर्ष २०२४-२५ मध्ये, विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी एकूण ३४३ संशोधन लेख प्रसिद्ध केले, ज्यात २८६ राष्ट्रीय आणि ५७ आंतरराष्ट्रीय शोधनिबंधांचा समावेश आहे.

५.५.१ विद्याशाखा आणि महाविद्याल निहाय प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख

पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेने एकूण ३१७ संशोधन लेख प्रकाशित केले (२७५ राष्ट्रीय, ४२ आंतरराष्ट्रीय). दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखेने नऊ शोधनिबंध प्रकाशित केले, तर मत्स्य विज्ञान विद्याशाखेने एकूण १७ शोधनिबंध प्रकाशित केले. विद्याशाखा आणि महाविद्यालनिहाय प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेखसंख्या तक्ता ५.७ मध्ये दिलेली आहे.

तक्ता ५.७ विद्याशाखा आणि महाविद्यालयनिहाय प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	राष्ट्रीय	आंतरराष्ट्रीय	एकूण
	पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखा			
१	मुंपम, मुंबई	५९	००	५९
२	नापवैम, नागपूर	८२	११	९३
३	पवैम, परभणी	४७	१६	६३
४	पवैम, उदगीर	२१	००	२१
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	३७	०४	४१
६	पवैम, अकोला	२८	०३	३१
७	वसंप्रकें, गोरेवाडा	०१	०८	०९
	एकूण	**२७५**	**४२**	**३१७**
	दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा			
८	दुतंम, वरुड	०४	०३	०७
९	दुतंम, उदगीर	०२	००	०२
	एकूण	**०६**	**०३**	**०९**
	मत्स्यविज्ञान विद्याशाखा			
१०	मविम, नागपूर	०५	०७	१२
११	मविम, उदगीर	००	०५	०५
	एकूण	**०५**	**१२**	**१७**
	एकंदर एकूण	**२८६**	**५७**	**३४३**

५.५.२ विभागनिहाय प्रकाशित संशोधन लेख

विद्यापीठाच्या तीन विद्याशाखे अंतर्गत विभागनिहाय प्रकाशित संशोधन लेखांची माहिती तक्ता ५.८ मध्ये दिलेली आहे.

तक्ता ५.८ विभागनिहाय प्रकाशित संशोधन लेख

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	राष्ट्रीय	आंतरराष्ट्रीय	एकूण
१	पशुवैद्यकीय शरीररचना शास्त्र विभाग	०५	००	०५
२	पशुवैद्यकीय शरीरक्रिया शास्त्र विभाग	१६	०२	१८
३	पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग	०४	०१	०५
४	पशुवैद्यकीय औषधशास्त्रव विषशास्त्र विभाग	२६	०१	२७
५	पशुपरजिवी शास्त्र विभाग	१०	०४	१४
६	सुक्ष्मजीवशास्त्र वजैवतंत्रज्ञान विभाग	१८	००	१८
७	पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभाग	११	०१	१२
८	पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग	१०	०५	१५
९	पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग	१४	०६	२०
१०	पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र विभाग	१३	०६	१९
११	पशु उत्पादन व व्यवस्थापन विभाग	१८	००	१८
१२	पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग	१०	०३	१३
१३	पशुप्रजनन स्त्रीरोग वप्रसूती शास्त्र विभाग	२४	००	२४
१४	पशुवैद्यकीयशल्यचि. व क्ष किरणशास्त्र विभाग	३८	००	३८
१५	चिकित्सालयीनऔषधवैद्यकशास्त्र,विभाग	३६	०४	४०
१६	पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धनविस्तार विभाग	०४	००	०४
१७	कुक्कुटपालन शास्त्रविभाग	१५	०१	१६
१८	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल	०२	००	०२
१९	पशुचिकित्सा संकुल	००	००	०२
२०	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०१	०८	०९
	एकूण	**२७५**	**४२**	**३१७**
	ब. दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा			
१	दुग्ध रसायनशास्त्र विभाग	०३	००	०३
२	दुग्ध तंत्रज्ञान विभाग	००	००	००
३	दुग्ध अभियांत्रिकी विभाग	००	०३	०३
४	दुग्ध सूक्ष्मजीव शास्त्र विभाग	०१	००	०१
५	दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन विभाग	०२	००	०२
६	विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धप्रक्रिया केंद्र	००	००	००
	एकूण	**०६**	**०३**	**०९**
	क. मत्स्यविज्ञान विद्याशाखा			
१	मत्स्य विस्तार, अर्थ व सांख्यिकी विभाग	००	००	००
२	जल पर्यावरण व्यवस्थापन विभाग	००	००	००
३	मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग	०३	००	०३
४	मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग	०१	०१	०२
५	मत्स्य संवर्धन विभाग	०१	१०	११
६	मत्स्यव्यवसायसंसाधन व्यवस्थापन विभाग	००	०१	०१
७	जलचर प्राणी आरोग्य व्यवस्थापन विभाग	००	००	००
	एकूण	**०५**	**१२**	**१७**
	एकंदर एकूण	**२८६**	**५७**	**३४३**

५.६ नवीन पशुधन जातींची नोदणी:

नवीन वराह जातीची नोंदणी- करकम्बी
करकम्बी वराहाची राष्ट्रीय पातळीवर नोंद

विद्यापीठाद्वारे सादर केलेल्या प्रस्तावावर केंद्रीय संस्थेद्वारे मंजुरी प्राप्त झाली आणि करकम्बी या महाराष्ट्रातील पहिल्या आणि देशातील पंधराव्या वराह (डुक्कर) जातीची नोंद कर्नाल (हरियाना)येथील राष्ट्रीय पशू आनुवांशिकी संशोधन संस्थेमध्ये करण्यात आली आहे.

पशुधन नस्ल पंजीकरण
ANIMAL BREED REGISTRATION
प्रमाण पत्र | Certificate

ॲग्रो विशेष

Karakambi Pig Breed: करकम्बी वराहाची राष्ट्रीय पातळीवर नोंद

Nationally Registered: करकम्बी या महाराष्ट्रातील पहिल्या आणि देशातील पंधराव्या वराह (डुक्कर) जातीची नोंद कर्नाल (हरियाना) येथील राष्ट्रीय पशू आनुवांशिकी संशोधन संस्थेमध्ये करण्यात आली आहे.

६. प्रक्षेत्रातील उपक्रम

६.१ पशुधन प्रक्षेत्र

६.१.१ प्रक्षेत्र स्थापना आणि उद्दिष्ट : पशुधन संवर्धनामध्ये सुधार आणि शिक्षण

१. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

सन १९७४ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थी, शेतकरी आणि प्राध्यापकांना प्रत्यक्ष प्रशिक्षण आणि प्रात्यक्षिके प्रदान करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावत आहे. हे प्रक्षेत्र शेळी आणि दुग्धव्यवसाय क्षेत्रातील संशोधन आणि विकासात सक्रियपणे सहभागी आहे, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष अनुभव आधारित व्यावहारिक शिक्षण मिळते. हे प्रक्षेत्र उच्च-उत्पादन देणाऱ्या दुग्धजन्य जातीच्या मुर्रा म्हशींचे संवर्धन करण्यासाठी देखील समर्पित आहे आणि पशुधन उत्पादकता सुधारण्यासाठी आणि शाश्वत प्रक्षेत्र पद्धती विकसित करण्यासाठी ठिकाण-विशिष्ट तंत्रज्ञान तयार करण्यावर लक्ष केंद्रित करते.

२. पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गाय संशोधन केंद्र,इगतपुरी

सन १९४६ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र डांगी गाईच्या संवर्धन आणि प्रजनन करण्यासाठी समर्पित आहे. ही जात जास्त पावसाच्या प्रदेशात चांगल्या प्रकारे जुळवून घेते. डोंगराळ आणि ओल्या परिस्थितीत टिकून राहण्यासाठी ओळखल्या जाणाऱ्या डांगी जातीचे अस्तित्व आणि अनुवांशिक शुद्धता सुनिश्चित करण्यात, हे प्रक्षेत्र महत्त्वाची भूमिका बजावते. तसेच प्रतिकूल परिस्थितीत या गोवंशाची कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी वैज्ञानिक संशोधन आणि निवडक प्रजनन धोरणांमध्ये देखील ते योगदान देते.

३. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नागपूरपशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर

सन १८९० मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र महत्त्वाच्या दोन देशी जातींच्या संवर्धनावर लक्ष केंद्रित करतेरू दूध उत्पादनासाठी मौल्यवान असलेली नागपुरी म्हैस आणि तिच्या श्रम क्षमतांसाठी ओळखली जाणारी गवळाऊ गाय. हे प्रक्षेत्र या स्थानिक जातींचे अनुवांशिक जतन सुनिश्चित करते आणि विद्यार्थी आणि संशोधनासाठी एक व्यावहारिक प्रात्यक्षिक केंद्र म्हणून काम करते. या स्थानिक जातींवर लक्ष केंद्रित केल्याने या विभागात शाश्वत पशुधन पालनास चालना मिळते.

४. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल,पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी

सन १९७२ मध्ये स्थापन झालेले पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, लाल कंधारी गायी, मराठवाडी म्हशी, उस्मानाबादी शेळी आणि दख्खनी मेंढ्या यासारख्या स्थानिक पशुधन जातींच्या संवर्धनात बहुआयामी भूमिका बजावत आहे. संशोधन आणि शिक्षणासाठी स्थापन केलेले हे प्रक्षेत्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देते आणि शाश्वत शेती पद्धतींसाठी एक प्रात्यक्षिक युनिट म्हणून काम करते. शुद्ध वंश संग्रहाचे संवर्धन आणि स्थानिक जातींच्या विकासात हे प्रक्षेत्र महत्त्वपूर्ण योगदान देते.

५. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल,पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी

सन १९५२ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र देवणी गायींच्या संवर्धनावर लक्ष केंद्रित करते, जे त्यांच्या दूध उत्पादन आणि श्रम क्षमता या दुहेरी उद्देशाच्या गुणांसाठी प्रसिद्ध आहेत. याशिवाय हे प्रक्षेत्र मराठवाडी म्हशी आणि उस्मानाबादी शेळ्यांचे संवर्धन आणि अनुवांशिक सुधारणा देखील करतात, जे त्यांच्या टिकाऊपणा आणि अनुकूलतेसाठी ओळखले

जातात. हे प्रक्षेत्रवैरण उत्पादनात देखील अग्रस्थानी आहे, जे दर्जेदार वैरण उत्पादन प्रदान करून शाश्वत पशुधन शेती सुनिश्चित करते. हे प्रक्षेत्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थी आणि स्थानिक शेतक-यांसाठी संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र म्हणून काम करते.

६. मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर

सन २००३ मध्ये स्थापन झालेले उदगीर येथील मपमविवि, उपकेंद्र स्थानिक पशुधन जातींचे संवर्धन आणि अनुवांशिकदृष्ट्या सुधारणा करण्यासाठी समर्पित आहे. हे प्रक्षेत्र देवणी गायींवर लक्ष केंद्रित करते, ज्या दूध उत्पादन आणि श्रम शक्ती या दोन्ही बाबतीत त्यांच्या दुहेरी उपयोगितांसाठी प्रसिद्ध आहेत. तसेच मराठवाडी म्हैस आणि उस्मानाबादी शेळी, ज्या स्थानिक परिस्थितीशी जुळवून घेण्याच्या क्षमतेसाठी ओळखले जातात, त्यांच्या संवर्धनावर देखील लक्ष केंद्रित करते. याव्यतिरिक्त, हे प्रक्षेत्र पशुपालनाला आधार देणारा शाश्वत वैरण पुरवठा सुनिश्चित करण्यासाठी चारा उत्पादनात सहभागी आहे. हे प्रक्षेत्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांसाठी एक महत्वपूर्ण प्रशिक्षण केंद्र म्हणून काम करते, जेथे त्यांना जाती वंश संवर्धन आणि प्रक्षेत्र व्यवस्थापन पद्धतींमध्ये प्रत्यक्ष अनुभव मिळतो.

७. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकिय महाविद्यालय, शिरवळ

सन १९९२ मध्ये स्थापन झालेले, शिरवळ येथील हे प्रक्षेत्र खिल्लार गायी, पंढरपुरी म्हैस आणि संगमनेरी शेळ्यांचे संवर्धन आणि अनुवांशिक सुधारणा करण्यात गुंतलेले आहे. या जाती स्थानिक परिस्थितीशी चांगल्या प्रकारे जुळवून घेतात आणि या प्रदेशात शाश्वत पशुधन शेतीसाठी महत्त्वपूर्ण आहेत. हे प्रक्षेत्र शैक्षणिक आणि प्रात्यक्षिक केंद्र म्हणून देखील काम करते, जिथे विद्यार्थ्यांना पशुधन व्यवस्थापन आणि संवर्धनाचे प्रत्यक्ष प्रशिक्षण मिळते.

८. मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर

सन २००८-०९ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र पूर्णाथडी म्हशींच्या संवर्धनासाठी समर्पित आहे, ही जात तिच्या लवचिकता आणि उत्पादकतेसाठी ओळखली जाते. हे प्रक्षेत्र शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांसाठी व्यापक सुविधा प्रदान करते, ज्यामुळे या म्हशींच्या प्रजनन आणि व्यवस्थापनावर वैज्ञानिक संशोधनाला चालना मिळते. पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांना व्यावहारिक प्रशिक्षण देताना ही जात टिकवून ठेवण्यात हे प्रक्षेत्र महत्त्वाची भूमिका बजावते.

९. मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर

सन २००१ मध्ये स्थापन झालेले हे केंद्र बेरारी शेळ्या आणि दख्खनी मेंढ्यांच्या जातींचे संवर्धन, संशोधन आणि प्रात्यक्षिक यावर लक्ष केंद्रित करते. हे केंद्र शेतकरी आणि पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देते आणि शाश्वत प्रजनन आणि व्यवस्थापन पद्धतींचे प्रदर्शन करते. हे प्रक्षेत्र स्थानिक पशुधन संसाधनांच्या जतन आणि सुधारासाठी एक महत्त्वपूर्ण केंद्र म्हणून कार्यरत आहे.

६.१.२. पशुधन संख्या

विद्यापीठाच्या संशोधन आणि पशुधन प्रक्षेत्रांमध्ये पशुधन आणि कुक्कुट यांचा समावेश विविध जातींच्या अस्तित्वाचे प्रतिनिधीत्व करतो.

- **पशुधन:** विद्यापीठामध्ये एकूण १,२८२ पशु आहेत, ज्यामध्ये ५१३ गोवंश, २२५ म्हशी, ८४ मेंढ्या आणि ४६० शेळ्या यांचा समावेश आहे. परभणी येथे २७९ पशुंसह सर्वात जास्त पशुधन आहे, त्यानंतर नागपूर (१८५) आणि उदगीरमधील माफसू उपकेंद्र (१६२) आहे.

- **कुक्कुट:** विविध प्रक्षेत्रांमध्ये एकूण ३४८५ पक्षी उपलब्ध आहेत, ज्यामध्ये शिरवळ १,६३१ पक्ष्यांसह आघाडीवर आहे, त्यानंतर अकोला (१,३६०) आणि परभणी (२८०) यांचा क्रमांक लागतो.

प्रत्येक केंद्र विशिष्ट जाती आणि प्रजातींमध्ये अग्रेसर आहे, जसे की इगतपुरी येथील डांगी गाय संशोधन केंद्र जे केवळ गोवंशावर लक्ष केंद्रित करते (१३९ गोवंश), आणि बोरगाव केंद्र जे (१२९ शेळी/ मेंढी) शेळ्या आणि मेंढ्यांच्या संशोधनासाठी समर्पित आहे. विद्यापीठाच्या अंतर्गत येणाऱ्या विविध प्रक्षेत्रातील पशुधन आणि कुक्कुट संखेची माहिती खाली दिली आहे.

तक्ता ६.१ विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रातील पशुधन आणि कुक्कुट संख्येची माहिती

अ. क्र	प्रक्षेत्राचे नाव	पशुधन					
		गाय	म्हैस	मेंढी	शेळी	एकुण	कुक्कुट
१	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंपवैम, मुंबई	२४	१४	१५	६१	११४	-
२	पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गायी संशोधन केंद्र, इगतपुरी	१३९	-	-	-	१३९	-
३	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नापवैम, नागपूर	६८	५०	०२	६५	१८५	२१४
४	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पवैम, परभणी	१५८	२८	४३	५०	२७९	२८०
५	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पवैम, उदगीर	३८	२८	११	४६	१२३	-
६	मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर	५१	४५	-	६६	१६२	-
७	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांनापा पवैम, शिरवळ	२८	३१	-	५६	११५	१६३१
८	पूर्णाथडी म्हैस प्रक्षेत्र, स्नापवैम, अकोला	७	२९	-	-	३६	१३६०
९	बेरारी शेळी, दख्खनी मेंढी संशोधन, प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षण केंद्र, बोरगाव (मंजू), अकोला	-	-	१३	११६	१२९	-
	एकूण	**५१३**	**२२५**	**८४**	**४६०**	**१२८२**	**३४८५**

६.१.३ जमीन आणि चाऱ्याची उपलब्धता

विद्यापीठाच्या संशोधन आणि पशुधन प्रक्षेत्रांमध्ये लागवड, चराई आणि इतर उद्देशांसाठी एकूण ८३८.५७ एकर जमीन उपलब्ध आहे, ज्यामध्ये बोरगाव (मंजू) अकोला (३१९ एकर) आणि इगतपुरी (१६२ एकर) येथे सर्वात जास्त जमीन आहे. उपलब्ध जमिनीपैकी मोठे क्षेत्र पशुपोषणाकरिता चारा उत्पादनासाठी समर्पित आहे.

सर्व प्रक्षेत्रांमध्ये, एकूण ४२७८.०८ मेट्रिक टन हिरवा चारा आणि २९०.९० मेट्रिक टन कोरडा चारा उत्पादन होते, असे एकूण ४,५६८.९८ मेट्रिक टन चारा उत्पादन झाले. परभणी येथे (१,८९९ मेट्रिक टन) सर्वाधिक चारा उत्पादन होते, त्यानंतर शिरवळ (४८४ मेट्रिक टन) आणि मुंबई (४७६.२० मेट्रिक टन) आहेत. या प्रक्षेत्रांमध्ये लागवडीच्या आणि चराईच्या जमिनींचा समावेश करून पशुधनासाठी चा-याची सतत उपलब्धता सुनिश्चित केली जाते, ज्यामुळे शाश्वत पशुधन व्यवस्थापनास मदत मिळते.

तक्ता क्र. ६.२ विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रातील जमीन आणि चाऱ्याच्या उपलब्धतेविषयेची माहिती

अ. क्र	प्रक्षेत्राचे नाव	(जमीन)				वैरण उत्पादन (मे. टन)		
		लागवड	चराई	इतर	एकुण	हिरवी	सुकी	एकुण
१	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंपवैम, मुंबई	१५.००	००	२०.००	३५.००	४७६.२०	००	४७६.२०
२	पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गाय संशोधन केंद्र, इगतपुरी	३३.००	११४.००	१५.००	१६२.००	२९१.७०	५७.७०	३४९.४०
३	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नापवैम, नागपूर	२०.२०	०५.००	२५.००	५०.२०	३६७.००	१००.००	४६७.००
४	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पवैम, परभणी	१००.००	१०.००	१०.००	१२०.००	१८३३.००	६६.००	१८९९.००
५	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पवैम, उदगीर	२०.००	२५.००	-	४५.००	३५०.००	२९.००	३७९.००
६	मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर	१८.००	२५.००	-	४३.००	३५०.००	२९.००	३७९.००
७	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांनापा पवैम, शिरवळ	३६.५२	०.४८	२०.००	५७.००	४८१.३५	२.२०	४८३.५५
८	पूर्णाथडी म्हैस प्रक्षेत्र, पवैम, अकोला	७.४५	००	००	७.४५	९६.९३	७.००	१०३.९३
९	बेरारी शेळी, दख्खनी मेंढी संशोधन, प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षण केंद्र, बोरगाव (मंजू), अकोला	७.००	२९१.९२	२०.००	३१८.९२	३१.९०	-	३१.९०
	एकूण	**२५७.१७**	**४७१.४०**	**११०.००**	**८३८.५७**	**४२७८.०८**	**२९०.९०**	**४५६८.९८**

६.१.४ महसूल उत्पादन

विद्यापीठ अधिनस्त पशुधन आणि संशोधन प्रक्षेत्र विविध उपक्रमांद्वारे महत्वपूर्ण महसूल उत्पन्न मिळवत आहेत, ज्याची रक्कम वर्ष २०२४-२५ मध्ये रु. १.०७ कोटी (१०७ लाख) आहे. महसुलाचे मुख्य स्रोतांमध्ये दूध, पशु-पक्षी, अंडी आणि इतर प्रक्षेत्र उत्पादने, जसे की चारा, बियाणे आणि कंपोस्ट यांचा समावेश आहे.

- **दुधाची विक्री:** महसुलामध्ये सर्वात मोठे योगदान दूध विक्रीचे आहे, जी ५३.५८ लाख रुपये आहे. यामध्ये नागपूर (२०.३७ लाख रुपये) आणि मुंबई (८.४१ लाख रुपये) येथे सर्वाधिक दुध विक्री आहे.
- **पशु-पक्ष्यांची विक्री:** या उपक्रमातून २२.४१ लाख रुपये उत्पन्न मिळाले, ज्यामध्ये शिरवळ (७.६७ लाख रुपये) आणि परभणी (४.२० लाख रुपये) यांची विक्रीत आघाडी आहे.
- **इतर महसूल:** विस्तार प्रशिक्षण (रु. ८.०२ लाख), अंड्यांची विक्री (रु. ७.१६लाख), चारा विक्री आणि अन्य उत्पादने जसे गांडुळखत आणि कंपोस्ट (रु. ८.०७ लाख) यासारख्या अतिरिक्त उत्पन्नाच्या स्रोतांमुळे प्रक्षेत्रांच्या आर्थिक शाश्वततेत योगदान मिळत आहे. या विविध उत्पन्नाच्या स्रोतांमुळे प्रक्षेत्र कार्यपद्धती टिकवून ठेवण्यास मदत करतात, तसेच संशोधन, शिक्षण आणि विस्तार सेवांना समर्थन देखील करतात.

तक्ता क्र. ६.३ विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रांमधील महसूल उत्पन्नाबाबतची माहिती

अ.क्र	प्रक्षेत्राचे नाव	महसूल (रु. लाख)							
		विस्तार प्रशिक्षण	दूध विक्री	पशु/पक्षी विक्री	अंडी विक्री	वैरण, बीज अझोला ई विक्री	पशु लिलाव	इतर (गांडुळखत, कंपोस्ट, धान्ये इ.)	एकूण (रु.) लाखात
१	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंपवैम, मुंबई	२.२९	८.४१	२.५२	-	-	-	-	१३.२२
२	पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गायी संशोधन केंद्र, इगतपुरी	०.२४	-	१.५४	०.६९	-	-	१.२०	३.६७
३	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नापवैम, नागपूर	४.०७	२०.३७	३.२५	०.७६	०.५१	-	-	३१.६०
४	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पवैम, परभणी	-	६.८९	४.२०	३.३०	०.६५	-	०.७०	१५.७४
५	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पवैम, उदगीर	-	२.९८	०.३८	-	४.२९	-	४.८५	१२.५०
६	मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर	-	३.१९	०.९९	-	२.१४	-	०.८१	७.१३
७	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांनापा पवैम, शिरवळ	०.३०	७.६५	७.६७	०.७५	०.२६	-	०.२५	१६.८८
८	पूर्णाथडी म्हैस प्रक्षेत्र, स्नापवैम, अकोला	-	४.०९	-	-	२.२२	०.३८	-	४.६९
९	बेरारी शेळी, दख्खनी मेंढी संशोधन, प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षण केंद्र, बोरगाव (मंजू), अकोला	१.१२	-	१.८६	१.६६	-	-	-	४.६४
	एकूण	**८.०२**	**५३.५८**	**२२.४१**	**७.१६**	**८.०७**	**०.३८**	**७.८१**	**१०७.४३**

६.२ मत्स्य प्रक्षेत्र

१. मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर

नागपूर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाच्या मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राची स्थापना २००७-२००८ मध्ये झाली. या केंद्रात प्रामुख्याने एक स्पॉनिंग पूल, दोन इन्क्युबेशन पूल आणि एक स्पॉनरी यांचा समावेश असलेली एक वर्तुळाकार हॅचरी आहे आणि ती नियमितपणे भारतीय प्रमुख कार्प्स जसे की कटला, रोहू आणि मृगल यांच्या बीज उत्पादनात सहभागी आहे. याव्यतिरिक्त, केंद्रात ०६ नर्सरी तलाव (१४०० चौरस मीटर), ०३ संगोपन तलाव २००० चौरस मीटर) आणि ०३ साठवण तलाव (४०८० चौरस मीटर) यांचा समावेश असलेली बीज संगोपन सुविधा आहे. केंद्राचे एकूण क्षेत्रफळ २.३८ हेक्टर आहे आणि पाण्याचा प्रसार क्षेत्र ०.७८ हेक्टर आहे. या केंद्रात स्पॉन, फ्राय, सेमी-फिंगरलिंग आणि फिंगरलिंग या स्वरूपात बियाणे तयार केले जाते.

या केंद्राच्या सुविधांचा वापर मत्स्यव्यवसाय विद्याशाखेतील पदवीधर विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष अनुभव देण्यासाठी तसेच READY कार्यक्रमांतर्गत विद्यार्थ्यांना इंटर्नशिप देण्यासाठी नियमितपणे केला जातो. उत्पादित मत्स्यबीज मत्स्यपालक, मच्छीमार (भोई/धीवर), उद्योजक, छंदप्रेमी आणि राज्य मत्स्यव्यवसाय विभागाचे निवडक लाभार्थी अशा विविध भागधारकांना पुरवले जातात. नागपूर जिल्ह्यातील आणि आसपासच्या विविध शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालये आणि वरिष्ठ महाविद्यालये या केंद्राला नियमितपणे भेट देतात. गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालनावर सशुल्क प्रशिक्षण कार्यक्रम देखील आयोजित करण्यात येतात.

मत्स्य तलाव

गोलाकार कार्प हॅचरी

२. शैक्षणिक मत्स्यप्रक्षेत्र, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील शैक्षणिक मत्स्य प्रक्षेत्राची स्थापना २०११ मध्ये झाली. या प्रक्षेत्रामध्ये एक वेट लॅब, चार संगोपन तलाव आणि चार संचयन तलाव उपलब्ध आहेत. तसेच, राजीव गांधी विज्ञान व तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई यांच्या अर्थसहाय्याने फायबर ग्लास रिइन्फोर्स्ड प्लास्टिक कार्प हॅचरी युनिटचीही स्थापना करण्यात आली आहे. ह्या सर्व सुविधा अध्यापन, संशोधन व विस्तार कार्यासाठी प्रभावीपणे वापरल्या जातात. हे शैक्षणिक मत्स्य प्रक्षेत्र विद्यार्थी READY कार्यक्रम २०२४-२५ अंतर्गत अनुभवाधिष्ठित शिक्षण, कौशल्य विकास कार्यक्रम आणि प्रकल्प कार्यासाठी एक महत्त्वाचे केंद्र ठरले. लघु जलाशयांमधील मत्स्यसंवर्धन प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी प्रात्यक्षिक सत्रे तसेच मत्स्य शेतकरी दिनानिमित्त आयोजित कार्यशाळा या प्रक्षेत्रामध्ये यशस्वीपणे घेतल्या जातात. याशिवाय, मत्स्य विज्ञान विद्याशाखेतील पदवीपूर्व विद्यार्थ्यांचे नियमित प्रात्यक्षिक वर्ग या प्रक्षेत्रावर घेण्यात आले, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना मत्स्यपालन, तलाव व्यवस्थापन आणि प्रक्षेत्रावरील प्रत्यक्ष कार्यपद्धतींचा थेट अनुभव मिळत आहे.

शैक्षणिक मत्स्यप्रक्षेत्र, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे विद्यार्थी READY कार्यक्रम

एफआरपी कार्प हॅचरी युनिट

६.३ दुग्ध शाळा

१. विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)

दूध प्रक्रिया आणि दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादन युनिट: प्रक्रिया युनिटची क्षमता ३०० एलपीएच (प्रति तास लिटर दूध) होती आणि दुसरे २०२० मध्ये स्थापन झाले म्हणजेच आईस्क्रीम आणि कॅँडी उत्पादन युनिट ज्यामध्ये २०० लिटर प्रति बॅच क्षमता आहे आणि साठवणूक आणि वाहतूक सुविधा आहेत. दोन्ही अनुभवात्मक शिक्षण युनिट भाकृअप, नवी दिल्ली यांच्या निधीतून स्थापन केले आहेत. या सुविधांचा मोठ्या प्रमाणात अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांसाठी वापर केला जातो.

सन २०२४-२५ मध्ये या संसाधनांचा आणि फिरत्या निधीचा वापर करून, महाविद्यालयाने विद्यार्थ्यांना 'हॅंड्स ऑन ट्रेनिंग' देण्यासाठी शेतकरी आणि स्थानिक विक्रेत्यांकडून यशस्वीरित्या दूध खरेदी केले. अंतिम वर्षाचे विद्यार्थी कच्चे दूध खरेदी धोरण निश्चित करण्यासाठी स्थानिक क्षेत्रात सर्वेक्षण करतात, नंतर स्थानिक शेतकरी आणि विक्रेत्यासाठी दूध खरेदी करतात, मागणीनुसार दुग्धजन्य पदार्थ तयार करतात आणि ते बाजारात नेऊन विकतात. या आर्थिक वर्षात अनुभवात्मक शिक्षण युनिटने ४,३०,५३८/-रुपयांची पावती मिळवली आणि १,०६,६६१/- रुपयांचा नफा मिळवला.

भाकृअप, नवी दिल्लीच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार महाविद्यालय नफ्यातील ५० टक्के विद्यार्थ्यांना दिले जाते. या व्यतिरिक्त, अनुभवात्मक शिक्षण युनिट्सचा वापर नवीन उद्योजक, शेतकरी, स्वयंसेवा गट, बेरोजगार तरुणांना दुग्ध व्यवसाय स्थापित करण्यास मदत करण्यासाठी, दुग्ध व्यवसाय, गुणवत्ता नियंत्रण आणि उत्पादन प्रशिक्षण देण्यासाठी केला जातो.

विद्यार्थी प्रशिक्षण डेअरी प्लांटमध्ये दुधाच्या थैलीचे पॅकेजिंग ऑपरेशन

विद्यार्थी प्रशिक्षण डेअरी प्लांटमध्ये पनीर उत्पादन

२. विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

डिसेंबर २०१२ मध्ये मराठवाडा विकास योजनेअंतर्गत दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि.लातूर येथे ५० लिटर/तास क्षमतेची अत्याधुनिक विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा (डेअरी प्लांट) उभारण्यात आला. बी.टेक (दुग्ध तंत्रज्ञान) अभ्यासक्रम शिकणारे विद्यार्थी, दुग्ध उत्पादक आणि नवीन उद्योजकांना दूध प्रक्रिया, पारंपारिक दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन व विक्री, उपकरणांची हाताळणी व देखभाल इत्यादी पैलूंवर प्रत्यक्ष प्रशिक्षण देणे हा ह्या दुग्धशाळेचा मुख्य उद्देश आहे.

आर्थिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळेत, बीटेक (दुग्ध तंत्रज्ञान) अभ्यासक्रमाच्या आठव्या सत्रामधील २३ विद्यार्थ्यांसाठी सहा महिने कालावधीचा 'अनुभवातून प्रशिक्षण' हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या आयोजित करण्यात आला. त्या दरम्यान स्थानिक दुग्ध व्यावसायिकांकडून १३८२ लिटर दुध संकलित करून विविध दुग्ध पदार्थ बनवून स्थानिक बाजारपेठेत विक्री करण्यात आली. त्याद्वारे महाविद्यालयास रु. १,४४,८१७/- एवढा महसूल प्राप्त झाला व त्यातून रु. १५,९६५/- एवढा निव्वळ नफा झाला. तसेच रु.१०००/प्रशिक्षणार्थी शुल्क आकारून शेतकरी व दुग्ध व्यावसायिकांकरिता 'मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थ निर्मिती तंत्रज्ञान' या विषयावरील तीन दिवसीय प्रशिक्षण आयोजित केले. सदर प्रशिक्षणात महाराष्ट्र राज्यातील विविध विभागातील १९ शेतकऱ्यांनी सहभाग नोंदविला.

शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रम 'मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थ निर्मिती तंत्रज्ञान'

अनुभवातून प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत दुग्ध पदार्थ विक्री केंद्र

७.विस्तार

विद्यापीठात राबविण्यात येणाऱ्या विस्तार उपक्रमांमध्ये पशुपालन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालनात आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करून शेती समुदायांसाठी शाश्वत विकास आणि उत्पादकता सुधारण्यासाठी बदल घडवून आणण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. शेती-आधारित शिक्षण देणाऱ्या विद्यापीठाचा विस्तार हा एक महत्त्वाचा आधारस्तंभ आहे. संशोधनाद्वारे विकसित केलेल्या उत्पादन-केंद्रित नाविन्यपूर्ण तंत्रज्ञानाचा पूर्णपणे वापर तेव्हाच होतो जेव्हा ही तंत्रज्ञाने शेतकरी समुदायांना आणि इतर अंतिम वापरकर्त्यांना त्यांच्या फायद्यासाठी प्रभावीपणे हस्तांतरित केली जातात. विस्तार शिक्षण संचालनालयाच्या छत्राखाली क्षेत्र विस्तार शिक्षण उपक्रमांचे काम प्रामुख्याने संचालनालय आणि विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालये, कृषि विज्ञान केंद्रे आणि संलग्न पदविका महाविद्यालयांद्वारे केले जाते. ग्रामीण भागात उद्योजकीय क्रियाकलापांना बळकटी देण्यासाठी कौशल्य-आधारित प्रशिक्षण देऊन, संचालनालय राज्यभरातील व्यावसायिक, शेतकरी, महिला आणि बेरोजगार तरुणांसाठी प्रशिक्षण आणि क्षमता बांधणी उपक्रमांमध्ये सक्रियपणे सहभागी आहे.

७.१ मंजूर झालेले प्रकल्प

विस्तार शिक्षण संचालनालय २०२४-२५ दरम्यान खालील विस्तार-आधारित प्रकल्प राबवत आहे. या प्रकल्पांमध्ये सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रांमध्ये समवयस्क शिक्षणाद्वारे दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांसाठी क्षमता निर्माण, माविम, मुंबई द्वारे महाराष्ट्रात शेळी आणि कुक्कुटपालन क्षेत्रात गुंतलेल्या महिला स्वयंसेवी गटांच्या सक्षमीकरणासाठी पशुसखी आणि आघाडीच्या महिलांची क्षमता बांधणी, स्मार्ट समर्थित शेतकरी उत्पादक संस्थांद्वारे ग्रामीण भागात शेळी आणि कुक्कुटपालन विकासासाठी पशुसखींना प्रशिक्षण देणे यासारख्या प्रमुख उपक्रमांचा समावेश आहे. मैत्री प्रशिक्षण हे विशेषत: ग्रामीण भागांसाठी कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञांचा एक समर्पित केडर तयार करण्यासाठी डिझाइन केलेले आहे. हे प्रशिक्षित मानव संसाधन क्षेत्रात विस्तार अधिकारी म्हणून काम करेल आणि पशुपालन समुदायासाठी वैज्ञानिक तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यास मदत करेल. याशिवाय, पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी चांगल्या पशुपालन पद्धतींवरील पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता बांधणी हा पशुधन उत्पादन प्रणालींमध्ये पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा समस्या सुधारण्यासाठी क्षेत्रीय पशुवैद्यकांना लक्ष्य करणारा आणखी एक प्रकल्प आहे. अनुसूचित जाती, जमाती आणि महिला यासारख्या भागधारकांच्या विशेष श्रेणींना संबोधित करणारा हा प्रकल्प गडचिरोली, नंदुरबार, नांदेड आणि अमरावती सारख्या त्यांच्या मूळ भागातील या विभागांसाठी खास डिझाइन केलेल्या प्रकल्पांद्वारे देखील लक्षित आहे. विस्तार शिक्षण संचालक हे ९७७.३९ लाख रुपयांच्या निधीसह खाली सूचीबद्ध केलेल्या सर्व चालू प्रकल्पांसाठी प्रकल्प प्रमुख आहेत.

तक्ता ७.१ चालू/पूर्ण झालेल्या विस्तार प्रकल्पांची यादी

अ. क्र.	प्रकल्पाचे शिर्षक	निधी देणारी संस्था	प्रकल्प समन्वयक	बजेट तरतूद (लाखांमध्ये)
१	सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना	एनडीडीबी, आनंद	डॉ. एस. पी. लांडगे	२३.८७
२	महाराष्ट्रामधील शेळी आणि कुक्कुटपालनामध्ये गुंतलेल्या महिला स्वयंसहाय्यता बचत गटांच्या सक्षमीकरणासाठी पशुसख्यांची क्षमता आणि आघाडीच्या महिलांची क्षमता वाढवणे	महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई	डॉ. डी. एस. देशमुख	४१७.७३
३	शेळी आणि कुक्कुटपालन सुधारण्यासाठी पशुसख्यांसाठी कौशल्य वृद्धिंगत प्रशिक्षण	स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र शासन	डॉ. एस. पी. लांडगे	१३४.०६
४	पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढवण्यासाठी चांगल्या पशुपालन पद्धती प्रशिक्षणामार्फत पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता बांधणी	स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र शासन	डॉ. जी. जे. पंचभाई	२८.८०
५	ग्रामीण भारतातील बहुउद्देशीय कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञांच्या प्रशिक्षणावरील प्रकल्प (मैत्री)	महाराष्ट्र पशुधन विकास महामंडळ, नागपूर	डॉ. ए. यु. भिकाने	१९५.३०
६	गडचिरोलीतील लोकांना प्रजनन व्यवस्थापन पद्धतींद्वारे शाश्वत उपजीविका देणे	आयसीएआर- टीएसपी	डॉ. क्रांती पी. खारकर	११.२०

७	शास्त्रोक्त पशुसंवर्धन व्यवसायामार्फत शाश्वत जीवनाचा आधार म्हणून महाराष्ट्राच्या अमरावती जिल्ह्यातील मेळघाट भागात आदिवासींचे जीवनमान उंचावणे	आयसीएआर- टीएसपी	डॉ. ए. पी. ढोक	२४.००
८	नागपूर जिल्ह्यातील अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबांच्या अंगणात उद्योजक कौशल्ये विकसित करण्यासाठी कुक्कुटपालन निवारा मॉडेलची स्थापना	आयसीएआर- टीएसपी	डॉ. एम. एम. कदम	०५.००
९	महाराष्ट्र राज्यातील गडचिरोली जिल्ह्यात पशुवैद्यकीय सेवा वितरण प्रणाली मजबूत करणे	आयसीएआर- टीएसपी	डॉ. अलका सावरकर	०७.७५
१०	महाराष्ट्र राज्यातील नागपूर जिल्ह्यातील शाश्वत शेळीपालन उपक्रमांद्वारे अनुसूचित जाती (एससी) समुदायाच्या शेतकऱ्यांचे सामाजिक-आर्थिक सक्षमीकरण	आयसीएआर - एससीएसपी	डॉ. व्ही के. बसुनाथे	०७.६३
११	पश्चिम महाराष्ट्रात वैज्ञानिक शेळीपालनावर अनुसूचित जातीच्या शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण आणि पश्चिम महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातीच्या शेतकऱ्यांच्या शाश्वत उपजीविकेसाठी शास्त्रीय शेळीपालन	आयसीएआर- एनआयएचएसएडी आणि माफसू	डॉ. पी. डी. पवार	२७.००
१२	स्वच्छ आणि सुरक्षित दुध उत्पादन	आत्मा, अकोला	डॉ. एस. पी. आवंडकर	०.२५
१३	महाराष्ट्र राज्यातील यवतमाळ जिल्ह्यातील आदीवासी समुदायाचा शेती, दुग्धव्यवसाय, शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन प्रशिक्षण व प्रात्यक्षिकातून सामाजिक व आर्थिक विकास	आयसीएआर- एससीएसपी	डॉ. जी. एन. नारनवरे	२३.००
१४	डेअरी फार्म व्यवस्थापन आणि मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन	आत्मा, लातूर	डॉ. एम. आर. पाटील	०१.२५
१५	गडचिरोली जिल्ह्यात मत्स्यशेतीमध्ये शाश्वत उपजीविका विकास सुनिश्चित करण्यासाठी संघटित मत्स्यबीज उत्पादन, संवर्धन आणि विपणनाचा विकास	विज्ञान आणि तंत्रज्ञान संसाधन केंद्र, गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली	डॉ. पी. ए. तेलवेकर	५८.१०
१६	महाराष्ट्र राज्यातील शेततळ्यांवर आधारित एक्वापोनिक्स तंत्रज्ञानाचा व्यवहार्यता अभ्यास	राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली अंतर्गत तारापोरवाला मरीन बायोलॉजिकल रिसर्च स्टेशन	श्री. एस. डब्लू. बेलसरे	१३.१८
			एकूण	**९७७.३९**

प्रकल्पांची प्रगती

१. सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रांची स्थापना

विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर यांनी बिना ता. कामठी जिल्हा नागपूर, जोगाहेटी, ता. कारंजा जि. वर्धा व कामनापूर घुसली, ता. धामणगाव रेल्वे, जि. अमरावती येथे तीन सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रे स्थापन केली आहेत. जिल्हयातील पशुपालक शेतकऱ्यांकरिता शेतकरी ते शेतकरी अश्या प्रशिक्षणाचा माध्यमातून प्रशिक्षणासाठी एनडीडीबी, आनंद, गुजरात यांच्या सहकार्याने ४३२० दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांना प्रशिक्षणासाठी रु. २३.८७ लाख एवढा निधी प्राप्त झाला. या तीन सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रांनी प्रकल्पाच्या सुरुवातीपासून १२६ प्रशिक्षणांचे आयोजन केले आहे आणि एकूण ३२८९ दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे.

सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर येथे संतुलित चारा तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्र, अमरावती येथे बायोगॅस प्रकल्प तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

२. महाराष्ट्रात शेळी आणि कुक्कुटपालनात गुंतलेल्या महिला बचत गटाच्या सक्षमीकरणासाठी पशुसखी आणि आघाडीच्या महिलांची क्षमताबांधणी

माविम प्रायोजित प्रकल्पांतर्गत एकूण १०१५ पशुसखींनी शेळीपालन मॉड्यूल-१ चे १० दिवसांचे प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे आणि ८७८ पशुसखींनी शेळीपालन मॉड्यूल-२ चे ५ दिवसांचे प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे आणि या प्रशिक्षित पशुसखींनी महाराष्ट्रातील १०५० गावांमध्ये विस्तार सेवा प्रदान केल्या आहेत.

माविम प्रायोजित पशुसखी प्रशिक्षणाची झलक

३. शेळी आणि कुक्कुटपालन सुधारण्यासाठी पशुसख्यांसाठी कौशल्य वृद्धिंगत प्रशिक्षण

महाराष्ट्र सरकारच्या निधीतून 'शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन सुधारण्यासाठी पशुसखींसाठी कौशल्य विकास प्रशिक्षण' या विषयावर २०२३-२४ आणि २०२४-२५ दरम्यान विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांमध्ये स्मार्ट प्रकल्प राबविण्यात आला ज्यामध्ये ९ प्रशिक्षणांद्वारे एकूण २२५ पशुसखींना प्रशिक्षण देण्यात आले. शेळीपालन आणि कुक्कुटपालनाचे विविध पैलू सैद्धांतिकदृष्ट्या शिकविण्यात आले आणि व्यावहारिकदृष्ट्या प्रात्यक्षिक करण्यात आले.

मुंपवैम, मुंबई येथे अंडी उबवणी व्यवस्थापनाचे प्रात्यक्षिक

नापवैम, नागपूर येथे चारा जातींच्या प्रात्यक्षिकासाठी प्रक्षेत्र भेट

पवैम, उदगीर येथे प्रशिक्षण किट देताना सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. एन. झेड. गायकवाड

पवैम, परभणी येथे डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसु नागपूर, रोटा मिक्सर मशीनची पाहणी करतांना

क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथे पशुसखींच्या तुकडीसोबत डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसु, नागपूर

पवैम, अकोला येथे मूल्यवर्धित मांस उत्पादन तयारीचे प्रात्यक्षिक

४. पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढवण्यासाठी पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता वाढवणे.

माननीय बाळासाहेब ठाकरे कृषी व्यवसाय आणि ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्पांतर्गत महाराष्ट्र सरकारच्या पशुसंवर्धन विभागाने निधी पुरवलेल्या 'पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी चांगल्या पशुसंवर्धन पद्धतींवर पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता वाढवणे' हा प्रकल्प पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला येथे एकूण रु. २८.८० लाख रुपयांच्या बजेटसह राबविण्यात आला.

'पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी चांगल्या पशुसंवर्धन पद्धती' या विषयावरील ५ दिवसांच्या निवासी प्रशिक्षणात पशुसंवर्धन विभागातील एकूण १२५ अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षित करण्यात आले.

प्रशिक्षणार्थीसाठी खाद्य तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

प्रशिक्षणार्थींना प्रमाणपत्र देताना डॉ. ए. यू. भिकाणे, संचालक, विस्तार शिक्षण, माफसु, नागपूर

५. ग्रामीण भारतातील बहुउद्देशीय कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञ (मैत्री)

महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाकडून राष्ट्रीय गोकुळ मिशन अंतर्गत 'ग्रामीण भारतातील बहुउद्देशीय कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञ' (मैत्री) प्रशिक्षण प्रकल्प राज्याच्या ३४ जिल्ह्यांतील ६३० बेरोजगार तरुणांना रुपये १.९५ कोटी अर्थसंकल्पीय वाटपासह प्रशिक्षण देण्यासाठी विद्यापीठाला प्राप्त झाला. सर्व सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये/संस्थानी २०२४-२५ मध्ये या प्रशिक्षणांची अंमलबजावणी केली. या मॉड्यूलमध्ये तीन महिन्यांचे प्रशिक्षण असते ज्यामध्ये महाविद्यालय/संस्थेत एक महिन्याचे निवासी प्रशिक्षण दिले जाते आणि त्यानंतर पशुधन विकास अधिकारी यांच्या देखरेखीखाली दोन महिने फील्ड वर्क केले जाते. हे प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर त्यांनी फील्ड पशुवैद्यकांच्या मार्गदर्शनाखाली कृत्रिम रेतन आणि इतर सहाय्यक उपचारांसाठी सेवांचा विस्तार करणे अपेक्षित आहे. मैत्री केवळ कृत्रिम रेतन सेवांच्या तरतुदीतच महत्त्वाची भूमिका बजावणार नाही तर पशुपालक शेतकऱ्यांसाठी पशुपालनाशी संबंधित विस्तार सेवांचा विस्तार करण्यासाठी देखील उपयुक्त ठरेल.

ना प वै म , नागपूर येथे सहभागींना मार्गदर्शन करतांना माफसुचे माननीय कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटील

नापवैम, नागपूर येथे मैत्री प्रशिक्षणाच्या समारोप समारंभात प्रशिक्षणार्थींना संबोधित करताना डॉ. ए. यू. भिकाने

६. गडचिरोलीतील लोकांना प्रजनन व्यवस्थापन पद्धतींद्वारे शाश्वत उपजीविका देणे

माजाचे एकत्रीकरण केल्यानंतर बेरारी बोकडाच्या वीर्य स्ट्रॉ वापरून कृत्रिम रेतन सेवांचा लाभ ६० अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांना मिळाला. वैज्ञानिक प्रशिक्षण कार्यक्रमाचा लाभ २०० लाभार्थ्यांना झाला आणि २०० प्रशिक्षणार्थींना शास्त्रोक्त शेळीपालनाचे प्रशिक्षण साहित्य मिळाले. पशु आरोग्य शिबिरात ६३६ जनावरांवर उपचार करण्यात आले.

७. शास्त्रोक्त पशुसंवर्धन व्यवसायामार्फत शाश्वत जीवनाचा आधार म्हणून महाराष्ट्राच्या अमरावती जिल्ह्यातील मेळघाट भागात आदिवासींचे जीवनमान उंचावणे

मेळघाट प्रदेशातील धारणी आणि चिखलदरा ब्लॉकमध्ये हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. आदिवासींसाठी शेळी, कुक्कुटपालन आणि मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थांवरील सघन प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. दुधाचे मूल्यवर्धन आणि त्याच्या विपणनासाठी आदिवासींमध्ये जागरूकता निर्माण करण्यात आली. मेळघाट आदिवासी प्रदेशातील चिखलदरा तहसीलमधील बदनापूर आणि वस्तापूर गावे आणि तहसील धारणी येथील हरिसाल आणि सदराबाडी गावांमध्ये आदिवासींसाठी दुग्धजन्य पदार्थांच्या तयारीवरील प्रशिक्षण देण्यात आले. शेळ्या आणि कोंबड्यांच्या व्यावसायिक आणि शास्त्रोक्त संगोपनासाठी आदिवासींमध्ये जागरूकता निर्माण करण्यात

आली. मेळघाटच्या धारणी तहसीलमध्ये शास्त्रोक्त शेळीपालन, व्यावसायिक कुक्कुटपालन यावरील प्रत्येकी चार दिवसांचा प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या प्रशिक्षण कार्यक्रमांच्या मूल्यांकनाच्या आधारे लाभार्थ्यांची निवड करण्यात आली आणि कुक्कुटपालन प्रशिक्षणातील ५० लाभार्थ्यांना आणि शेळी प्रशिक्षणातील ५० लाभार्थ्यांना तात्पुरते शेड प्रदान करण्यात आले. कुक्कुटपालन प्रशिक्षण लाभार्थ्यांना कुक्कुटपालनासह अतिरिक्त फीडर आणि ड्रिंकर प्रदान करण्यात आले आणि शेळी प्रशिक्षण लाभार्थ्यांना स्प्रिंग हॅंगिंग बॅलन्स, शेळीचे खाद्य प्रदान करण्यात आले.

८. उद्योजक विकसित करण्यासाठी नागपूर जिल्ह्यातील अनुसूचित जमाती कुटुंबांच्या अंगणात कुक्कुटपालन निवारा मॉडेलची स्थापना .

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या कुक्कुटपालन विभागाने २९ मार्च २०२५ रोजी कोलितमारा गाव, ता. पारशिवनी, जिल्हा नागपूर येथे 'परसातील शास्त्रोक्त कुक्कुटपालन आणि इनपुट वितरण' या विषयावर एक दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम यशस्वीरित्या आयोजित केला.

या कार्यक्रमाचे उद्घाटन डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसु, नागपूर प्रमुख पाहुणे म्हणून आणि डॉ. किशोर मानकर, मुख्य वनसंरक्षक, वन विभाग, नागपूर यांच्या उपस्थितीत करण्यात आले. डॉ. ए. यू. भिकाने, विस्तार शिक्षण संचालक यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. कुक्कुटपालन निवारा मॉडेल, पिल्ले, पेय पदार्थ, फीडर, प्रीमिक्स, चारा, पेन आणि नोटबुक यासारख्या कुक्कुटपालन निविष्ट्यांचे वाटप ५० आदिवासी महिलांना करण्यात आले.

९. महाराष्ट्र राज्यातील गडचिरोली जिल्ह्यात पशुवैद्यकीय सेवा वितरण प्रणाली मजबूत करणे

पशुधनाची उत्पादन क्षमता सुधारण्यासाठी प्राण्यांच्या आजारांची नोंद आणि प्रतिसाद देण्यासाठी एक मजबूत यंत्रणा विकसित करण्यात आली. तयार केलेल्या डेटा बेसच्या मदतीने, जिल्ह्यातील विविध संसर्गजन्य रोगांची शक्यता वर्तवता येते आणि त्यानुसार उपचार आणि प्रतिबंधासाठी उपाययोजना करता येतात.

आयसीएआर टीएसपी प्रकल्पांतर्गत शेतकरी शास्त्रज्ञांची बैठक

१०. महाराष्ट्र राज्यातील नागपूर जिल्ह्यातील शाश्वत शेळीपालन उपक्रमांद्वारे अनुसूचित जाती समुदायाच्या शेतकऱ्यांचे सामाजिक-आर्थिक सक्षमीकरण

नागपूर जिल्ह्यातील कामठी ब्लॉकमधील निवडक ०४ गावांमधील अनुसूचित जातीच्या ३० शेळीपालकांसाठी 'शाश्वत शेळीपालन' या विषयावर पाच दिवसांचे प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते. नापवैम, नागपूर येथे 'शाश्वत शेळीपालन व्यवसाय' या विषयावर आणखी एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती ज्यामध्ये प्रकल्प क्षेत्रातील आणि नागपूर जिल्ह्यातील सुमारे १२५ शेळीपालकांनी कार्यशाळेत भाग घेतला. सहभागींना नोंदणी किटसह शेळ्यांसाठी खनिज मिश्रण आणि जंतनाशक यासारख्या इनपुट आणि पुस्तिका देण्यात आल्या. नागपूर जिल्ह्यातील कामठी ब्लॉकमधील प्रकल्प क्षेत्रातील २४ अनुसूचित जातीच्या शेळी लाभार्थ्यांना ६ महिन्यांच्या कालावधीसाठी ५ शेळ्यांच्या गटाचा विचार करून ३२६ किलोग्रामचे माफसुने उत्पादन केलेले खनिज खाद्य वाटप करण्यात आले.

माननीय कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटील कार्यशाळेतील सहभागींना इनपुट किटचे वाटप करतांना

११. पश्चिम महाराष्ट्रात वैज्ञानिक शेळीपालनावर अनुसूचित जातीच्या शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण आणि पश्चिम महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातीच्या शेतकऱ्यांच्या शाश्वत उपजीविकेसाठी शास्त्रीय शेळीपालन

दि. १८ मार्च ते २३ मार्च २०२५ या कालावधीत अनुसूचित जातीच्या तीस शेतकऱ्यांना शास्त्रोक्त शेळीपालनाचे प्रशिक्षण देण्यात

आले. प्रत्येक शेतकऱ्याला चार शेळ्या, प्रमाणपत्र आणि प्रथमोपचार किटचे वितरण डॉ. एन. व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसु, नागपूर, डॉ. नागराजन, डॉ. जी. वेंकटेश, प्रमुख शास्त्रज्ञ, भाकृअप-निशाद, भोपाळ आणि डॉ. व्ही. एस. वासकर, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रांनापा पवैम, शिरवळ यांच्या उपस्थितीत करण्यात आले.

१२. स्वच्छ आणि सुरक्षित दूध उत्पादन

आत्मा प्रकल्पांतर्गत, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, पवैम, अकोला यांनी 'स्वच्छ आणि सुरक्षित दूध उत्पादन' या विषयावर एक माहिती पुस्तिका प्रकाशित केली आणि लाभार्थ्यांना वाटली. अकोला जिल्ह्यातील अकोट, तेल्हारा, अकोला, बार्शीटाकळी आणि पातूर तहसीलमधील एकूण १९५ लाभार्थ्यांना याचा लाभ मिळाला.

१३. महाराष्ट्र राज्यातील यवतमाळ जिल्ह्यातील आदीवासी समुदायाचा शेती, दुग्धव्यवसाय, शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन प्रशिक्षण व प्रात्यक्षिकातून सामाजिक व आर्थिक विकास.

महाराष्ट्रातील यवतमाळ जिल्ह्यातील पुसद ब्लॉकमधील चिलवाडी गावात आयसीएआर एससीएसपी कार्यक्रम पार पडला. कुक्कुटपालन, दुग्धव्यवसाय आणि शेळीपालन तसेच उद्योजकता विकास या विषयावरील प्रशिक्षण अभ्यासक्रम आयोजित करण्यात आले. 'दुग्धव्यवसाय, शेळी आणि कुक्कुटपालनातून आदिवासी समुदायांमध्ये कृषी उद्योजकतेचा विकास' या विषयावरील कार्यशाळेत ४०० लोकांनी भाग घेतला. शिवाय, तीन दिवसांच्या या कार्यक्रमात ३३० सहभागी सहभागी झाले होते आणि त्यात दुग्धव्यवसाय, शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन यासारख्या विषयांचा समावेश होता. प्रत्येक प्रशिक्षण सहभागीला शेळीचा चारा, कुक्कुटपालनाचा चारा, उपकरणे आणि दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांसाठी पशुखाद्य यासारखे इनपुट मिळाले.

डॉ. नितीन पाटील, मा. कुलगुरू, माफसू, नागपूर शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

आयसीएआर टीएसपी प्रकल्पांतर्गत शेतकरी-शास्त्रज्ञ बैठक

१४. डेअरी फार्म व्यवस्थापन आणि मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन

आत्मा, लातूर प्रायोजित प्रकल्पांमध्ये दूध प्रक्रिया आणि दुग्धजन्य पदार्थांच्या उत्पादनाशी संबंधित विविध पैलूंवर प्रशिक्षण देण्यात आले. प्रशिक्षणादरम्यान दुग्ध उत्पादक (पुरुष आणि महिला), बेरोजगार तरुण आणि लघु उद्योजकांना ज्ञान मिळाले.

१५. गडचिरोली जिल्ह्यात मत्स्यशेतीमध्ये शाश्वत उपजीविका विकास सुनिश्चित करण्यासाठी संघटित मत्स्यबीज उत्पादन, संवर्धन आणि विपणनाचा विकास.

एकूण ८ शेतकरी हित गट (FIGs) हे २५० सक्रिय मत्स्यपालकांच्या सदस्यांसह एफएफपीओ निर्मितीसाठी गडचिरोली येथील विज्ञान आणि तंत्रज्ञान संसाधन केंद्रात नोंदणीकृत आहेत.

जुलै-ऑगस्ट २०२४ दरम्यान, ४ स्थापित हॅचरीजमध्ये भारतीय प्रमुख कार्प माशांचे प्रेरित प्रजनन आणि बियाणे उत्पादन साध्य झाले. या हॅचरीजमध्ये एकूण ५१५ लाख माशांच्या अंडी तयार झाल्या ज्यापैकी १८ लाख बोटुकली तयार झाल्या. हॅचरी ऑपरेटर्सनी २३८ शेतकऱ्यांना माशांच्या अंडी वितरित केल्या. त्याचप्रमाणे, डिसेंबर २०२४ ते जानेवारी २०२५ दरम्यान, २ स्थापित हॅचरीजमध्ये एकूण १३० लाख कॉमन कार्प माशांच्या अंडी तयार झाल्या. गडचिरोली जिल्ह्यातील ६३ मत्स्यपालकांना कॉमन कार्प बियाणे प्रदान करण्यात आले. गडचिरोली जिल्ह्यात बाजारपेठेशी जोडणी विकसित करण्यासाठी २५ जानेवारी २०२५ रोजी मत्स्य विक्रेते आणि खरेदीदारांची बैठक देखील आयोजित करण्यात आली होती.

चामोर्शी, गडचिरोली येथील मत्स्यव्यवसाय हितसंबंध गटाने उत्पादित केलेले मत्स्यबीज

मविम, नागपूर द्वारे गडचिरोली जिल्ह्यातील आरमोरी येथे मासे विक्री युनिटची स्थापना

१६. महाराष्ट्र राज्यातील शेततळ्यांवर आधारित एक्वापोनिक्स तंत्रज्ञानाचा व्यवहार्यता अभ्यास.

आरजीएसटीसीने प्रायोजित केलेल्या 'महाराष्ट्र राज्यातील शेततळ्यांवर आधारित एक्वापोनिक्स तंत्रांचा व्यवहार्यता अभ्यास' या प्रकल्पामुळे प्रात्यक्षिक आणि प्रायोगिक हेतूंसाठी कार्यात्मक एक्वापोनिक्स युनिटचा विकास यशस्वीरित्या सुरु झाला. एक्वापोनिक्स सुविधेचे नूतनीकरण आणि दुरुस्ती पूर्ण झाली आहे, ज्यामुळे चाचण्या आणि प्रशिक्षण उपक्रमांसाठी तयारी सुनिश्चित झाली आहे. समर्पित बायोफिल्ट्रेशन युनिटची स्थापना पूर्ण झाली आहे. सन २०२४-२०२५ दरम्यान एक्वापोनिक्स प्रणाली ऑपरेशन्स आणि प्रयोगांसाठी आवश्यक असलेली आवश्यक उपकरणे, उपभोग्य वस्तू आणि साहित्य खरेदी पूर्ण झाली आहे.

७.२. प्रशिक्षणाचे आयोजन

पशुविज्ञान, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यव्यवसाय या क्षेत्रातील प्राध्यापकांच्या सामुहीक प्रयत्नांद्वारे वैज्ञानिक माहिती आणि तंत्रज्ञान हस्तांतरणाचा प्रसार करण्यासाठी विद्यापीठाने प्रयत्न केले आहेत.

विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालये, संस्था आणि कृषी विज्ञान केंद्रांद्वारे अधिकारी, संबंधित विभागातील व्यावसायिक तसेच पशपालक शेतकरी, कुक्कुटपालक आणि मत्स्यपालकांना प्रशिक्षण देते.

७.२.१ शेतकऱ्यांचे प्रशिक्षण

बेरोजगार तरुण आणि इच्छुक उद्योजकांमध्ये उद्योजकता विकासासाठी पशुपालन, कुक्कुटपालन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यपालन आणि पशुजन्य उत्पादनांच्या मूल्यवर्धनाच्या विविध पैलूंवर प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करणे हा विद्यापीठाचा नियमित उपक्रम आहे.
राज्यभरातील ४९५१ प्रशिक्षणार्थीसाठी आयोजित केलेल्या १६०१ दिवसांच्या प्रशिक्षणातून पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालन क्षेत्रातील विविध भागधारकांसाठी एकूण १३९ प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. हे प्रशिक्षण पशुपालन क्षेत्रातील नवोदित कृषी उद्योजकांमध्ये उद्योजकता विकसित करण्यासाठी दिले जाते.

यामध्ये व्यावसायिक कुक्कुटपालन, शेळीपालन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यपालन, दूध आणि मांस उत्पादनांची तयारी, वराह पालन व्यवस्थापन, शास्त्रोक्त गाढवपालन, नैसर्गिक शेती इत्यादी प्रशिक्षणांचे विषय समाविष्ट होते. स्मार्ट आणि माविम प्रकल्पांतर्गत पशुसखींसाठी प्रशिक्षण तसेच मैत्री प्रकल्पांतर्गत बेरोजगार तरुणांना देखील प्रशिक्षण देण्यात आले.

महाविद्यालयांनी कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन संस्था (ATMA) आणि शेतकरी, महिला आणि बेरोजगार तरुणांसाठी काम करणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांसारख्या इतर राज्य सरकारी संस्थांच्या सहकार्याने विविध प्रशिक्षणांचे आयोजन केले. शेळीपालनावर एकूण ५६ प्रशिक्षणे, दुग्धव्यवसायावर २३, कुक्कुटपालनावर १४, मत्स्यपालनाशी संबंधित उपक्रमांवर ६, दूध आणि मांस उत्पादन तयार करण्यासाठी ९, वराह पालनावर २ प्रशिक्षणे, शेतीशी संबंधित उपक्रमांवर ६ प्रशिक्षणे आणि मैत्री, माविम, स्मार्ट इत्यादी इतर उपक्रमांवर २३ प्रशिक्षणे आयोजित करण्यात आली. यापैकी बहुतेक ५ दिवसांच्या कालावधीचे ३९ प्रशिक्षणे, ३ दिवसांच्या कालावधीचे २४ प्रशिक्षणे, १० दिवसांच्या कालावधीचे १० प्रशिक्षणे, एक दिवसाच्या कालावधीचे २५ प्रशिक्षणे, १५ दिवसांच्या कालावधीचे ६ प्रशिक्षणे, २ दिवसांच्या कालावधीचे ५ प्रशिक्षणे, ७ दिवसांच्या कालावधीचे ९ प्रशिक्षणे आणि १ महिन्याच्या कालावधीचे २१ प्रशिक्षणे विविध भागधारकांसाठी आयोजित करण्यात आली होती.

तक्ता ७.२. शेतकऱ्यांसाठी आयोजित संस्थानिहाय प्रशिक्षणे

अ. क्र.	संस्थेचे नांव	आयोजित केलेल्या प्रशिक्षणांची संख्या	एकूण कालावधी (दिवसांची संख्या)	सहभागी / प्रशिक्षणार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१९	१६०	७९०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२७	५३३	७२८
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१५	३४४	६३९
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१४	१४८	५४२
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	२०	२१२	५८६
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	२२	१४९	६४०
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	०५	१५	३९७
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०३	१९
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	०५	१७	१२४
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०३	३२
११	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०३	११	१०५
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	०२	०१	११९
१३	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०५	०५	२३०
	एकूण	**१३९**	**१६०१**	**४९५१**

शेतकऱ्यांसाठी आयोजित केलेल्या प्रातिनिधिक प्रशिक्षणांची माहिती खालीलप्रमाणे आहे

- **नागपूर येथील एलएफसी, एनव्हीसी द्वारे ''वैज्ञानिक दुग्धव्यवसाय'' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम**

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील पशुधन प्रक्षेत्र संकूल येथे २७ ते ३१ मे २०२४ दरम्यान ग्रामीण बेरोजगार तरुण आणि किरकोळ दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांसाठी 'शास्त्रोक्त दुग्धव्यवसाय' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात विदर्भातील विविध जिल्ह्यांतील एकूण १३ तरुण आणि शेतकरी सहभागी झाले होते. प्रशिक्षणार्थींना शास्त्रोक्त दुग्धव्यवसाय आणि आरोग्य सेवा व्यवस्थापनाच्या विविध पैलूंवर मार्गदर्शन करण्यात आले.

यशस्वी दुग्ध उद्योजकाच्या प्रक्षेत्राला प्रशिक्षणार्थींची भेट

- **मविम, नागपूर द्वारे 'इंडियन मेजर कार्प्सचे प्रेरित प्रजनन आणि बीज उत्पादन' या विषयावर प्रशिक्षण**

दि. २० ते २२ जुलै २०२४ दरम्यान श्रीनिवासपूर, ता. चामोर्शी, जिल्हा गडचिरोली येथे एसटीआरसी, गडचिरोली निधीतून नागपूर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयात कार्यरत असलेल्या प्रकल्पांतर्गत 'इंडियन मेजर कार्प्सचे प्रेरित प्रजनन आणि बीज उत्पादन' या विषयावर शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात एकूण २६ मत्स्यपालक आणि मत्स्यबीज उत्पादक सहभागी झाले होते.

प्रशिक्षणादरम्यान भारतीय मेजर कार्प्सच्या प्रेरित प्रजननाचे प्रात्यक्षिक

- **नापवैम, नागपूर येथे ‘सेंद्रिय आणि नैसर्गिक पशुधन शेती’ या विषयावर प्रशिक्षण**

आरसीओएनएफ, नागपूर यांनी प्रायोजित केलेल्या ‘सेंद्रिय आणि नैसर्गिक पशुधन शेती’ या विषयावरील २१ दिवसांच्या प्रशिक्षण कार्यक्रमात २९ जुलै ते १८ ऑगस्ट २०२४ दरम्यान नागपूर येथील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात विविध क्षेत्रे आणि कृषी क्षेत्रातील सहभागी सहभागी झाले होते. हा कार्यक्रम शाश्वत शेती पद्धतींवर केंद्रित होता, ज्यामध्ये सेंद्रिय पद्धती आणि नैसर्गिक पशुधन व्यवस्थापनावर भर देण्यात आला.

सहभागींसह मान्यवर

- **मुंपवैम, मुंबई येथे ‘दूध प्रक्रिया आणि मूल्यवर्धन’ या विषयावरील प्रशिक्षण कार्यक्रम**

दि. २३ ते २५ ऑक्टोबर २०२४ दरम्यान मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे ‘दूध प्रक्रिया आणि मूल्यवर्धन’ या विषयावरील तीन दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. प्रशिक्षण कार्यक्रमात एकूण ९ सहभागींनी भाग घेतला होता. सहभागींना दूध आणि दुग्धजन्य पदार्थांच्या फायदेशीर गुणधर्मांबद्दल देखील माहिती देण्यात आली.

- **क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथे शेळीपालन प्रशिक्षण**

क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे पशु अनुवंशशास्त्र आणि पशु उत्पादन विभागातर्फे १६ ते १८ डिसेंबर २०२४ दरम्यान सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद मेश्राम यांच्या मार्गदर्शनाखाली ‘शेळीपालन’ या विषयावरील तीन दिवसांचे प्रशिक्षण घेण्यात आले. प्रशिक्षण कार्यक्रमात एकूण २० प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते.

प्रशिक्षणार्थींची चारा प्लॉटला भेट

- **पवैम, नागपूर येथे ‘व्यावसायिक कुक्कुटपालन’ या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम**

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील कुक्कुटपालन विज्ञान विभागाने १६ ते २० डिसेंबर २०२४ दरम्यान कुक्कुट संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर येथे ४३ शेतकरी आणि बेरोजगार तरुणांसाठी ‘व्यावसायिक कुक्कुटपालन’ या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता. प्रशिक्षण कार्यक्रमादरम्यान विविध व्यावहारिक पैलूंवर प्रात्यक्षिके देण्यात आली.

व्याख्यान देताना तज्ज्ञ

- **दुतंम, उदगीर कडून ‘मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थ’या विषयावर प्रशिक्षण**

उदगीर येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाने दि. ३ ते ६ फेब्रुवारी २०२५ दरम्यान दुतंम, उदगीर येथे ‘मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थ’ या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला. महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यांतील १९ सहभागींसाठी दुधाचे मूल्यवर्धन, दूध आणि दुग्धजन्य पदार्थांचे गुणवत्ता मूल्यांकन इत्यादी विविध विषयांवर व्याख्याने आणि दुग्धजन्य पदार्थ तयार करण्याचे व्यावहारिक प्रात्यक्षिक आयोजित करण्यात आले.

मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थ तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

- **पवैम, परभणी येथे आधुनिक शेळीपालन प्रशिक्षण कार्यक्रम**

पशुधन उत्पादन व्यवस्थापन विभाग, पवैम, परभणी यांनी ४ ते ६ फेब्रुवारी २०२५ दरम्यान तीन दिवसांचे ऑनलाइन ‘आधुनिक शेळीपालन‘ प्रशिक्षण आयोजित केले होते. या प्रशिक्षणात एकूण ३७ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते.

- **पवैम,उदगीर येथे ‘दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन आणि शेळीपालन’ या विषयावरील प्रशिक्षण**

पवैम, उदगीरने ICAR-SC-SP प्रकल्पांतर्गत SC-SP लाभार्थ्यांमध्ये पशुधनाबद्दल वैज्ञानिक ज्ञानाचे बळकटीकरण आणि विकास’ या शीर्षकासह १७ ते १९ मार्च २०२५ दरम्यान ‘दुग्धव्यवसाय’, २० ते २२ मार्च २०२५ दरम्यान ‘परसातील कुक्कुटपालन’ आणि २४ ते २६ मार्च २०२५ दरम्यान ‘शेळीपालन’ या विषयावरील तीन दिवसांचे तीन प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केले. या प्रशिक्षणांचा नागलगाव, कासारळ, लिंबगाव, जानापूर, शिरोळ, शेल्हाळ, नागलगाव आणि पिंपरी येथील एकूण १५० शेतकऱ्यांना फायदा झाला.

सहभागींना मुरघास बॅग, पशुखाद्य आणि खनिज मिश्रणाचे वाटप

- **मत्स्य महाविद्यालय, उदगीर द्वारे ‘लहान जलाशयांतील मत्स्यसंवर्धन’या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम**

मत्स्य महाविद्यालय, उदगीर द्वारे ११ ते १३ मार्च २०२५ दरम्यान एटीएमए, लातूर द्वारे निधी प्राप्त ‘लहान जलाशयांतील मत्स्यसंवर्धन’ या विषयावर तीन दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. व्याख्यानांव्यतिरिक्त, मत्स्यपालन केंद्रांमध्ये क्षेत्रभेटी आयोजित करण्यात आल्या.

महाविद्यालयातील प्राध्यापकांसह सहभागी

- **दुतंम, वरुड द्वारे ‘उद्योजकता आणि कौशल्य विकास’ या विषयावर प्रशिक्षण**

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड येथे १७ ते १९ मार्च २०२५ दरम्यान ‘कुक्कुटपालनात उद्योजकता विकास’ या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता, तर २२ ते २३ मार्च २०२५ रोजी यवतमाळ तालुक्यातील पुसद येथील चिलवाडी येथे अनुसूचित जमातीच्या लोकांसाठी ‘शेळीपालन आणि दुग्धव्यवसाय’ या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम

मा. कुलगुरु डॉ. नितीन पाटील, मेळाव्याला संबोधित करताना

आयोजित केला होता. हे प्रशिक्षण 'महाराष्ट्र राज्यातील यवतमाळ जिल्ह्यातील शेती, दुग्धव्यवसाय, शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन हस्तक्षेपांसाठी प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षणाद्वारे अनुसूचित जमाती (एसटी) चा सामाजिक-आर्थिक विकास'या प्रकल्पाचा भाग म्हणून २३ लाखांच्या बजेटसह मंजूर करण्यात आले होते. या प्रशिक्षणात ४०० अनुसूचित जमातीच्या लोकांनी सहभाग घेतला.

- **पवैम अकोला येथे 'शास्त्रोक्त गाढव पालन' या विषयावर प्रशिक्षण आणि प्रात्यक्षिक**

ICAR-NRCE अनुदानित SCSP प्रकल्पांतर्गत, पवैम, अकोला येथे १९ ते २१ मार्च २०२५ आणि २७ ते २९ मार्च २०२५ दरम्यान 'शास्त्रोक्त गाढव पालन' या विषयावर दोन प्रशिक्षण आणि प्रात्यक्षिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. एकूण ६३ गाढव पालन करणाऱ्या शेतकऱ्यांना जखमांवर प्रथमोपचार व्यवस्थापनाचे प्रशिक्षण आणि प्रात्यक्षिक देण्यात आले. प्रशिक्षणार्थींना प्रथमोपचार किट आणि उपजीविकेसाठी आवश्यक साहित्य वाटण्यात आले.

- **कृविकें, नागपूर द्वारे 'नैसर्गिक शेती' या विषयावर प्रशिक्षण**

कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर द्वारे आत्मा नागपूरच्या सहकार्याने १० ते ११ सप्टेंबर २०२४ दरम्यान 'नैसर्गिक शेती' या विषयावर दोन दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. प्रशिक्षण कार्यक्रमात एकूण ४४ शेतकऱ्यांनी भाग घेतला.

महाविद्यालयातील तज्ज्ञ प्राध्यापकांसह प्रशिक्षणातील सहभागी

नैसर्गिक शेती या प्रशिक्षण कार्यक्रमातील सहभागी

७.२.२. अधिकारी, विद्यार्थी, व्यावसायिक, पॅराव्हेट्ससाठी प्रशिक्षण

पशुवैद्यकीय विद्यार्थी, पदवीधर, पशुधन विकास अधिकारी, संशोधक इत्यादींसाठी ३४३ दिवसांच्या कालावधीचे ६१ प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते ज्यामध्ये ३४४३ व्यावसायिकांना रोगनिदानातील प्रगती, एक आरोग्य, पशुवैद्यकीय प्रॅक्टिसमधील प्रगत तंत्रे इत्यादी क्षेत्रात प्रशिक्षण देण्यात आले. अधिकाऱ्यांसाठी आयोजित विविध प्रशिक्षणांमध्ये लहान प्राण्यांमध्ये छाती आणि पोटाची अल्ट्रासोनोग्राफी, लहान प्राण्यांच्या प्रॅक्टिसमध्ये लॅप्रोस्कोपिक शस्त्रक्रिया, मोठ्या प्राण्यांमध्ये भूल आणि फ्रॅक्चर व्यवस्थापन, श्वानांमध्ये सर्वोत्तम जन्म नियंत्रण पद्धती, पशुवैद्यकीय रोगनिदान अल्ट्रासोनोग्राफी, वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनाची मूलतत्त्वे, वन्य प्राण्यांमध्ये रासायनिक बधिरीकरण, वन्यजीव न्यायवैद्यकशास्त्र इत्यादींचा समावेश आहे

तक्ता ७.३. व्यावसायिकांसाठी आयोजित संस्थानिहाय प्रशिक्षणे

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण		
		आयोजित प्रशिक्षणांची संख्या	एकूण कालावधी (दिवसांची संख्या)	सहभागी/उपस्थित प्रशिक्षणार्थींची संख्या
१	मुंपवैम, मुंबई	१३	३७	३५३
२	नापवैम, नागपूर	०५	३१	४८९
३	पवैम, परभणी	०५	१६२	१०६४
४	पवैम, उदगीर	०३	३६	२४
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	०७	२१	१६२
६	पवैम, अकोला	०६	२६	१७१
७	वसंप्रकें, गोरेवाडा	२१	२९	१०९७
८	कृविकें, सांगली	०१	०१	८३
	एकूण	**६१**	**३४३**	**३४४३**

यावसायिकांसाठी आयोजित केलेल्या प्रातिनिधिक प्रशिक्षणांची माहिती खालीलप्रमाणे आहे

- **मुंपवैम, मुंबई द्वारे आयोजित व्यावसायिकांसाठी प्रशिक्षण**

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबईने २०२४-२५ या वर्षात 'लहान आणि मोठ्या प्राण्यांच्या भूलशास्त्राची मूलभूत माहिती', 'रेडिओलॉजी आणि रेडिओलॉजिकल व्याख्यांची मूलभूत माहिती', 'स्कोपिंग विथ द स्कोप', 'लहान प्राण्यांच्या छाती आणि पोटाची अल्ट्रासोनोग्राफी', 'रेबीज निदानासाठी नमुना संकलन आणि तंत्रे', 'लहान प्राण्यांच्या प्रॅक्टिशनर्ससाठी नेत्ररोगशास्त्र', 'लहान प्राण्यांची लवचिक आणि कठोर एंडोस्कोपी', 'श्वान आणि मांजरांमधील डायग्नोस्टिक अल्ट्रासोनोग्राफी', 'महिला पशुवैद्यकांसाठी पशुवैद्यकीय निदान इमेजिंग', 'लहान प्राण्यांच्या प्रॅक्टिसमध्ये इलेक्ट्रोकार्डियोग्राफी' इत्यादी विविध प्रशिक्षणे आयोजित केली.

जनरल सर्जनसाठी लॅपरोस्कोपीचे प्रत्यक्ष प्रशिक्षण कार्यक्रम

- **मुंपवैम, मुंबई येथे 'स्वच्छ आणि फायदेशीर चिकन मांस उत्पादनासाठी एकात्मिक व्यवस्थापन दृष्टिकोन' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम**

पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाने दि. २ ते ३ मे २०२४ दरम्यान कुक्कुटपालन प्रक्रिया उद्योगात काम करणाऱ्या सीईओ, व्यवस्थापक आणि गुणवत्ता नियंत्रण अधिकारी यासारख्या उद्योग व्यावसायिकांसाठी 'स्वच्छ आणि फायदेशीर चिकन मांस उत्पादनासाठी एकात्मिक व्यवस्थापन दृष्टिकोन' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता. प्रशिक्षण कार्यक्रमाचा उद्देश सहभागींना कुक्कुटपालन उत्पादन, शेती व्यवस्थापन, संयंत्र व्यवस्थापन, विपणन ट्रेंडसाठी कत्तल तंत्र आणि पोल्ट्री क्षेत्रातील गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणालीचा आढावा घेण्यास संवेदनशील करणे हा होता.

प्रशिक्षणादरम्यान व्याख्यान देताना डॉ. आर. जे. झेंडे

- **वसंप्रकें, गोरेवाडा द्वारे आयोजित प्रशिक्षण**

वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा, नागपूर यांनी महाराष्ट्र वन विभागाच्या रेंज फॉरेस्ट ऑफिसर्स आणि वनरक्षकांसाठी 'वन्यजीव व्यवस्थापनाची मूलभूत तत्त्व' या विषयावरील प्रशिक्षण आयोजित केले. प्राणीसंग्रहालय आणि बचाव केंद्रे तसेच संक्रमण उपचार केंद्रांमधील पशुवैद्यकांसाठी 'वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनातील प्रगती' आणि 'वन्यजीव न्यायवैद्यक शास्त्र' या विषयावरील प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते, जेणेकरून वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनातील त्यांचे ज्ञान आणि कौशल्ये वाढतील.

वनरक्षकांना व्याख्यान देताना डॉ. शालिनी ए.एस.

- **नापवैम, नागपूर येथे 'एव्हियन साल्मोनेलोसिसमध्ये नेक्रोप्सी आणि सॅम्पलिंगवरील सैद्धांतिक आणि व्यावहारिक शाळा' या विषयावर आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण**

नापवैम, नागपूर येथील पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभागाने हिप्रा इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेडच्या सहकार्याने ८ ते ९ जुलै २०२४ दरम्यान 'एव्हियन साल्मोनेलोसिसमध्ये नेक्रोप्सी आणि सॅम्पलिंगवरील सैद्धांतिक आणि व्यावहारिक शाळा' या विषयावर आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण

आयोजित केले. हिप्रा, स्पेन येथील ग्लोबल प्रोडक्ट मॅनेजर डॉ. सॅंटियागो डी कॅस्ट्रो आणि दक्षिण कोरिया येथील हिप्रा येथील प्रादेशिक तांत्रिक आणि विपणन व्यवस्थापक डॉ. म्योंग सेओब किम यांनी शेतातील परिस्थितीत साल्मोनेलोसिसच्या प्रतिबंध आणि नियंत्रणासाठी धोरणात्मक लसीकरण कार्यक्रमांबद्दल सखोल माहिती दिली.

सहभागींना संबोधित करताना माफसुचे माननीय कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटील

- **पवैम, परभणी द्वारे 'सांख्यिकीय साधने' या विषयावर राष्ट्रीय प्रशिक्षण कार्यक्रम**

दि. १४ ते २१ ऑक्टोबर २०२४ दरम्यान पवैम, परभणी विभागाने 'अनुभवजन्य संशोधन आणि डेटा विश्लेषणातील सांख्यिकीय साधने' या विषयावर एक आठवड्याचा राष्ट्रीय ऑनलाइन प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता. या प्रशिक्षणात संपूर्ण भारतातील विद्यार्थी, शिक्षणतज्ज्ञ, संशोधक, माफसुचे कर्मचारी आणि क्षेत्रीय कामगारांसह एकूण ४५५ सहभागींनी व्हर्च्युअल पद्धतीने भाग घेतला.

- **क्रांनापा पवैम, शिरवळ द्वारे आयोजित फील्ड पशुवैद्यकांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम**

क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ आणि ट्रेनिंग अँड एज्युकेशनल सेंटर ऑफ इंडियन ॲग्रिकल्चरल रिसर्च - आयव्हीआरआय, पुणे यांनी संयुक्तपणे दि. ०९ ते ११ डिसेंबर २०२४ दरम्यान 'फील्ड अप्लायबल लॅबोरेटरी डायग्नोस्टिक टेक्निक्स', दि. २८ ते ३० जानेवारी २०२५ दरम्यान 'दुग्धजन्य प्राण्यांमधील लंगडेपणाचे व्यवस्थापन' आणि दि. ०५ ते ०७ फेब्रुवारी २०२५ दरम्यान 'व्हेटेरिनरी डायग्नोस्टिक अल्ट्रासोनोग्राफी' या विषयांवर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये एकूण ४६ पशुवैद्यकांनी भाग घेतला.

अल्ट्रासोनोग्राफी प्रशिक्षण

- **पवैम, उदगीर येथे WVS प्रशिक्षण**

उदगीर येथील पशुवैद्यकीय आणि पशु विज्ञान महाविद्यालयाने वर्ल्ड वाइड पशुवैद्यकीय सेवा (WVS इंडिया), यूके यांच्या सहकार्याने 'श्वानांमध्ये जन्म नियंत्रण' या विषयावर प्रत्यक्ष प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला. हे प्रशिक्षण कार्यक्रम ४ ते १४ फेब्रुवारी २०२५, १७ ते २८ फेब्रुवारी २०२५ आणि ३ ते १४ मार्च २०२५ या तीन बॅचमध्ये आयोजित करण्यात आले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये पवैम, उदगीरच्या एकूण २८ माजी विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला.

सहभागींना प्राण्यांच्या जन्म नियंत्रण शस्त्रक्रियेचे प्रात्यक्षिक

७.३ कार्यशाळा/सेमिनार/वेबिनार/शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

७.३.१ शेतकऱ्यांसाठी कार्यशाळा

कार्यशाळा आणि चर्चासत्रांचे आयोजन हा आउटरीच उपक्रमाचा एक भाग म्हणून केला जाणारा आणखी एक उपक्रम आहे. या अंतर्गत शेतकऱ्यांसाठी ५८ कार्यशाळा आणि १७ शेतकरी मेळावे या कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले असून यामध्ये ५१३० शेतकरी सहभागी झाले होते.

विद्यापीठाच्या पशुवैद्यकीय, दुग्ध तंत्रज्ञान, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये आणि कृषि विज्ञान केंद्रे यांनी शेतकऱ्यांसाठी आयोजित केलेल्या कार्यशाळांमध्ये 'अश्वांची काळजी आणि व्यवस्थापन', 'दुग्धजन्य पशुंसाठी संतुलित आहार',

‘गोवंशांमध्ये वंध्यत्व समस्या’, ‘शास्त्रोक्त शेळीपालन’, ‘स्वच्छ दूध उत्पादन’, ‘पशु पूरक आहाराचे महत्त्व’, ‘परसातील कुक्कुटपालन आणि शेळीपालन’ या विषयावरील कार्यशाळा, महिलांच्या स्वयंसहाय्यता गटासाठी आयोजित ‘दुग्ध व्यवसाय आणि दुग्धपदार्थ उत्पादन’, ‘कुटीर पातळीवर दुग्धजन्य पदाथ निर्मिती’, ‘विदर्भात मत्स्यपालन विकास’, ‘मत्स्यबीज उत्पादन’, ‘शेततळयातील मत्स्य संवर्धन’, शेतकन्यांसाठी मान्सूनपूर्व (खरीप) कार्यशाळा, ‘पशुसंवर्धनाचे महत्त्व’, ‘पशुसंवर्धन क्षेत्रातील संधी आणि आव्हाने’ या विषयावर शेतकरी मेळावा आणि जागरूकता कार्यक्रम, ‘पशुसंवर्धनात महिलांची भूमिका’ या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आणि शेतकरी मेळावा इत्यादींचा समावेश होता.

तक्ता क्र. ७.४ संस्थानिहाय शेतकरी कार्यशाळा/शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	शेतकऱ्यांसाठी कार्यशाळा/सेमिनार/ वेबिनार आयोजन		शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन	
		कार्यशाळांची संख्या	सहभागींची संख्या	शेतकरी बैठक	सहभागींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०२	८७	००	००
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२२	१६२४	०२	३००
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०४	१६७	००	००
४	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०३	४५०	०३	४५०
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०२	७०	०२	१६८
६	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	१०	४४३	०३	३७०
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०२	४९	०२	३६
८	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	०३	१२९	०१	२२५
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	४३	०१	२०
१०	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०२	६६	०१	१३५
११	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०७	४२८	०२	१७०
	एकूण	**५८**	**३५५६**	**१७**	**१५७४**

- **पवैम, अकोला येथे ‘नफादायी दूध उत्पादनासाठी सहाय्यक पुनरुत्पादन तंत्रज्ञानाचा वापर’ या विषयावर कार्यशाळा**

जागतिक दूध दिनानिमित्त, पशु पुनरुत्पादन स्त्रीरोग आणि प्रसूतीशास्त्र विभाग, पवैम, अकोला यांनी १ जून २०२४ रोजी ‘नफादायी दूध उत्पादनासाठी सहाय्यक पुनरुत्पादन तंत्रांचा वापर’ या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित केली होती ज्यामध्ये ५२ उमेदवार जसे की शेतकरी, विद्यार्थी, कर्मचारी उपस्थित होते.

कार्यशाळेत व्याख्यान देताना डॉ. एम. व्ही. इंगवले

- **मविम, नागपूर येथे ‘मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादने’ या विषयावर कार्यशाळा**

नागपूर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाने १२ जून २०२४ रोजी मत्स्यशेती उत्पादक संघटनेच्या (एफएफपीओ) २५ महिला सदस्यांसाठी ‘मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादन’ या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आणि प्रात्यक्षिक कार्यक्रम आयोजित केला होता. एफएफपीओच्या महिला सदस्यांना मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादनांचे महत्त्व आणि गरज याबद्दल प्रशिक्षण देण्यात आले आणि मत्स्य उत्पादने तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक दाखवण्यात आले.

मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादन तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक दाखवताना तज्ञ

• मविम, उदगीर द्वारे गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालनातील प्रगती या विषयावर कार्यशाळा

'राष्ट्रीय मत्स्यपालक दिनानिमित्त' उदगीर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाने १० जुलै २०२४ रोजी राज्य मत्स्यपालन विभाग, लातूर यांच्या संयुक्त सहकार्याने 'गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालनातील प्रगती' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. ४३ शेतकऱ्यांसाठी तज्ञांनी मत्स्यपालनाच्या विविध पैलूंवर तांत्रिक व्याख्याने दिली. त्याचप्रमाणे, नागपूर येथील मत्स्यपालन विज्ञान महाविद्यालयाने तेलकामठी जलाशयात जलाशयातील मत्स्यपालनातील व्यावहारिक आव्हानांवर लक्ष केंद्रित करणारी कार्यशाळा आयोजित केली होती ज्यामुळे ४० मत्स्यपालकांना फायदा झाला.

डॉ. बी. आर. खरटमोल, सहयोगी अधिष्ठाता मेळाव्याला संबोधित करताना

• पशुसंवर्धनातील अद्ययावत तंत्रज्ञानावर एक दिवसीय कार्यशाळा

कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी यांनी ६ डिसेंबर २०२४ रोजी रामटेक विकास शिक्षण संस्था डिप्लोमा स्कूल, खुमारी, तालुका रामटेक, जिल्हा नागपूर येथे पशुसंवर्धनातील अद्ययावत तंत्रज्ञानावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित केली होती. प्रशिक्षणाचा एकूण ३६ सहभागींनी लाभ घेतला.

कार्यशाळेत व्याख्यान देताना डॉ. एस. आर. लेंडे, विषयतज्ञ, कृविकें, नागपूर

• मविम, उदगीर द्वारे 'ॲक्वेरियम फॅब्रिकेशन अँड सेटिंग' या विषयावर कार्यशाळा

उदगीर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाने २३ डिसेंबर २०२४ रोजी उन्नत भारत अभियान, हैबतपूर, तहसील उदगीर, जिल्हा लातूर अंतर्गत दत्तक घेतलेल्या गावातील जिल्हा परिषद शाळेमध्ये 'ॲक्वेरियम फॅब्रिकेशन अँड सेटिंग' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित केली होती. या कार्यशाळेचा लाभ एकूण ४५ विद्यार्थ्यांना झाला.

मत्स्यालय निर्मिती आणि सेटिंग्जचे प्रात्यक्षिक

• दुतंम, उदगीर द्वारे 'कुटीर पातळीवर पनीर तयार करणे' या विषयावर कार्यशाळा

सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त, उदगीर येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाने ३ जानेवारी २०२५ रोजी उन्नत भारत अभियान अंतर्गत दत्तक घेतलेल्या घोणशी, ता. उदगीर, जिल्हा लातूर या गावाला 'कुटीर पातळीवर पनीर तयार करणे' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. या कार्यक्रमात महिला बचत गटातील एकूण ४५ महिला सहभागी झाल्या होत्या.

कुटीर पातळीवर पनीर तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

• महाराष्ट्रातील मेळघाट प्रदेशात शास्त्रोक्त शेळीपालनावर शेतकरी-शास्त्रज्ञांचा मेळावा

दि. ४ जानेवारी २०२५ रोजी अमरावतीतील धारणी येथे माफसू, नागपूर अंतर्गत पवैम, अकोला द्वारे शास्त्रोक्त शेळीपालनावर शेतकरी-शास्त्रज्ञांचा मेळावा आयोजित करण्यात आला होता. भाकृअप- राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबाद यांच्या सहकार्याने आयोजित या कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट मेळघाटमधील १५० हून अधिक आदिवासी शेतकऱ्यांना सक्षम बनवणे होते. आधुनिक शेळीपालन पद्धती, निवास, पोषण आणि विपणन यावर तज्ञांनी सहभागींना मार्गदर्शन केले. माहितीपूर्ण पुस्तिका, प्रशिक्षण संच आणि प्रमाणपत्रे वाटण्यात आली. प्रदर्शन आणि पारंपारिक आदिवासी नृत्याने कार्यक्रम समृद्ध झाला. माफसू, चे कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांनी सुधारित उपजीविकेसाठी शास्त्रोक्त शेळीपालनावर भर दिला.

डॉ. एन. व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, माफसु, नागपूर शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

• मेळघाटमध्ये कमी ज्ञात असलेल्या एएनजीआर साठी शेतकरी-शास्त्रज्ञांचा मेळावा आयोजित

मेळघाटी गुरेढोरे आणि म्हशींसाठी आयसीएआर एनबीएजीआर नेटवर्क प्रकल्प, पवैम, अकोला अंतर्गत शेतकरी-शास्त्रज्ञांचा मेळावा ३ जानेवारी २०२५ रोजी चिखलदरा येथील घाटंग गावात आणि ४ जानेवारी २०२५ रोजी अमरावती जिल्ह्यातील धारणी तहसीलमधील बाबंडा येथे आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाला माफसु नागपूरचे मा. कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटील, भाकृअप- राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबादचे संचालक डॉ. एस. बी. बारबुद्धे, गुजरातमधील दंतेवाडा येथील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाचे माजी प्राचार्य डॉ. के. आर. ताजणे, माफसु, नागपूर येथील संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. ए. यू. भिकाने आणि राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबाद येथील शास्त्रज्ञ डॉ. पी. बसवा रेड्डी उपस्थित होते. मेळघाटीतील एकूण ३८ गायी आणि म्हशी मालकांनी या बैठकीला हजेरी लावली आणि शास्त्रज्ञांशी संवाद साधला.

पशुपालकांचा सत्कार करताना डॉ. एन. व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, माफसू, नागपूर

• मविम, उदगीर द्वारे शास्त्रज्ञ-शेतकरी मेळावा

उदगीर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाने ७ फेब्रुवारी २०२५ रोजी हैबतपूर तहसील उदगीर, जिल्हा लातूर येथे शास्त्रज्ञ-शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन केले होते. या कार्यक्रमात स्थानिक शेतकरी गटातील एकूण २० शेतकऱ्यांनी भाग घेतला.

डॉ. ए. एस. कुलकर्णी व्याख्यान देताना

• यवतमाळ येथे गवळाऊ म्हैस शेतकरी शास्त्रज्ञ मेळावा संपन्न

दि. ८ मार्च २०२५ रोजी आयसीएआर एनबीएजीआर नेटवर्क प्रकल्पांतर्गत गवळाउ म्हैस पालक शेतकऱ्यांचा शेतकरी शास्त्रज्ञ मेळावा बेलोना, ता. कळंब, जिल्हा यवतमाळ येथे आयोजित करण्यात आला होता, ज्यामध्ये एकूण ६० शेतकऱ्यांनी सहभाग घेतला होता. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन डॉ. एन. व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, माफसू, नागपूर यांच्या हस्ते करण्यात आले.

डॉ. एन. व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, माफसु, नागपूर यांचा सत्कार

• पवैम, उदगीर द्वारे टीएसपी अंतर्गत किनवट येथे एक दिवसीय शेतकरी शास्त्रज्ञ मेळाव्याचे आयोजन

पवैम, उदगीर द्वारे राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबाद आणि महाराष्ट्राच्या पशुसंवर्धन विभागाच्या सहकार्याने आयसीएआर-टीएसपी अंतर्गत ०९ मार्च २०२५ रोजी किनवट, जिल्हा, नांदेड येथे 'शास्त्रोक्त शेळीपालन' या विषयावर एक दिवसीय शेतकरी शास्त्रज्ञ मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षपद माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांनी भूषवले आणि कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबादचे संचालक डॉ. एस. बी. बारबुधे होते.

किनवट येथे शेतकऱ्यांना संबोधित करताना मा. कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील

• किनवट जिल्हा नांदेड येथे गायी आणि म्हशींमधील अखाद्य वस्तू सेवनाचे दुष्परिणाम या विषयावर जागरूकता-सह-नियंत्रण कार्यक्रम

उदगीर येथील पशुवैद्यकीय आणि पशु विज्ञान महाविद्यालयाने ०९ मार्च २०२५ रोजी नांदेड जिल्ह्यातील किनवट तालुक्यातील नवखेडा गावात अनुसूचित जमाती योजनेअंतर्गत गायी आणि म्हशींमधील अखाद्य वस्तू सेवनाचे दुष्परिणाम या विषयावर जागरूकता-सह-नियंत्रण कार्यक्रम आयोजित केला. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन माफसू नागपूरचे ल माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आले. या कार्यक्रमाला शेतकरी आणि पशुपालकांसह सुमारे १०० सहभागी उपस्थित होते.

शेतकऱ्यांना संबोधित करताना माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील

• नापवैम, नागपूर येथे 'पशुधन क्षेत्रात महिला सक्षमीकरण' या विषयावर कार्यशाळा

दि. ११ मार्च २०२५ रोजी नागपूर येथील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात 'पशुधन क्षेत्रात महिला सक्षमीकरण' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यक्रमात या क्षेत्रातील प्रसिद्ध तज्ज्ञांची व्याख्याने आणि प्रात्यक्षिके सादर करण्यात आली. कार्यक्रमाचा एक भाग म्हणून, सहभागींनी आधुनिक पशुधन व्यवस्थापन पद्धतींचा व्यावहारिक अनुभव घेऊन माफसु संग्रहालय, कुक्कुट प्रक्षेत्र आणि पशुपालन प्रक्षेत्राला भेट दिली. शेतकरी आणि तज्ञांमध्ये थेट संवाद साधण्यासाठी एक विशेष शेतकरी-शास्त्रज्ञ मेळावा आणि किसान गोष्ठी देखील आयोजित करण्यात आली.

कार्यशाळेतील सहभागींना प्रमाणपत्रांचे वितरण

• पवैम, अकोला येथे अनुसूचित जातीच्या महिलांसाठी 'कमी इनपुट तंत्रज्ञानाचे हस्तांतरण' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा

दि. ११ मार्च २०२५ रोजी 'सुधारित देशी कोंबडी पाळून उपजीविका वाढविण्यासाठी अनुसूचित जातीच्या महिलांना कमी इनपुट तंत्रज्ञानाचे हस्तांतरण' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती, ज्यामध्ये ३० महिलांनी भाग घेतला होता.

डॉ. ए. यू. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण सहभागींना कुक्कुटपालन संच देताना

• परसातील कुक्कुटपालन या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा

परसातील कुक्कुटपालन या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा १९ मार्च २०२५ रोजी पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे आयोजित करण्यात आली होती. हा कार्यक्रम महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर आणि भाकृअप- राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबाद यांनी संयुक्तपणे आयोजित केला होता.

पवैम, परभणीचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. एस. आर. राजूरकर कुक्कुटपालन व्यावसायिकांना निविष्ठांचे वाटप करताना

• पशुसंवर्धनातील नजीकच्या काळातील उन्नत तंत्रज्ञानावर एक दिवसीय कार्यशाळा

डॉ. एस. आर. लेंडे, विषय तज्ज्ञ, कृविकें, दुधबर्डी यांनी ६ डिसेंबर २०२४ रोजी डॉ. एस. पी. लांडगे, वरिष्ठ शास्त्रज्ञ आणि प्रमुख, कृविकें यांच्या अध्यक्षतेखाली रामटेक विकास शिक्षण संस्थेद्वारे संचालित डिप्लोमा स्कूल, खुमारी, तालुका रामटेक, जिल्हा नागपूर, महाराष्ट्र येथे आयोजित केली होती. या प्रशिक्षणाचा एकूण ३६ सहभागींना फायदा झाला.

• पशुंपासून उत्पन्न होणाऱ्या अन्नाचे महत्त्व या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा

आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त दि. ८ मार्च २०२५ रोजी सावनेर तालुका येथे कृविकें, नागपूरचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ आणि प्रमुख, डॉ. एस. पी. लांडगे यांच्या अध्यक्षतेखाली महिलांच्या आहारात पशुंपासून उत्पन्न होणाऱ्या अन्नाचे महत्त्व या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या चर्चासत्रात एकूण ३० महिलांनी भाग घेतला होता.

महिलांमध्ये प्राणीजन्य अन्नाचे महत्त्व या विषयावर कृविकें, नागपूरद्वारे चर्चासत्राचे आयोजन

७.३.२ व्यावसायिकांसाठी कार्यशाळेचे आयोजन

क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांसाठी एकूण ३२ तांत्रिक ऑफलाइन/ऑनलाइन कार्यशाळा आणि चर्चासत्रे आयोजित करण्यात आली होती ज्यात २२५५ अधिकाऱ्यांनी भाग घेतला होता. पशुधन विकास अधिकारी, पशुसंवर्धन विभागाचे सहाय्यक आयुक्त, स्त्रीरोगतज्ज्ञ, मानवी शल्यचिकित्सक, विद्यार्थी आणि संशोधक अशा व्यावसायिकांसाठी या कार्यशाळा आयोजित करण्यात आल्या होत्या. या कार्यशाळांमध्ये राष्ट्रीय ऑनलाइन क्लिनिकल केस कॉन्फरन्स, पशुवैद्यकीय शस्त्रक्रियेतील प्रगती, श्वानांमधील आणि मांजरीमधील आजारांचे अल्ट्रासोनोग्राफीद्वारे निदान, पशुवैद्यकीय विस्तारातील संशोधन पद्धती इत्यादी विषयांचा समावेश होता.

तक्ता क्र ७.५ व्यावसायिकांसाठी आयोजित संस्थानिहाय कार्यशाळा

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	अधिकाऱ्यांसाठी कार्यशाळा/सेमिनार/वेबिनार आयोजित	
		कार्यशाळांची संख्या	सहभागींची संख्या
१	मुंपम, मुंबई	०६	३६९
२	नापवैम, नागपूर	०५	४८९
३	पवैम, परभणी	०४	२८०
४	पवैम, उदगीर	०२	५०
५	क्रांनापा, पवैम, शिरवळ	०५	४८०
६	पवैम, अकोला	०८	५२९
७	दुतंम, वरूड	०२	६७
	एकूण	**३२**	**२२५५**

१. 'महाराष्ट्रातील AnGR मध्ये अनुवांशिक सुधारणांसाठी प्रगत संशोधन मार्ग' या विषयावर ब्रेन स्टॉर्मिंग सत्र

पवैम, अकोला येथील पशु प्रजनन विभागाने २९ ऑगस्ट २०२४ रोजी विद्यापीठाच्या मुख्यालयात माननीय कुलगुरू, माफसू, नागपूर यांच्या अध्यक्षतेखाली 'महाराष्ट्रातील ।दळत मध्ये अनुवांशिक सुधारणांसाठी प्रगत संशोधन मार्ग' या विषयावर एक ब्रेन स्टॉर्मिंग सत्र आयोजित केले. डॉ. बी. पी. मिश्रा, संचालक, आयसीएआर-एनबीएजीआर कर्नाल (हरियाणा), डॉ. टी. के. दत्ता, संचालक, आयसीएआर-सीआयआरबी, हिस्सार (हरियाणा), डॉ. एस. एस. तोमर, प्रक्षेत्र संचालक, नानाजी देशमुख पशुविज्ञान विद्यापीठ, जबलपूर, डॉ. सुशील कुमार, प्रमुख, सीजीबी, भाकृअप आणि सीआयआरसी, मेरठ (उत्तर प्रदेश) आणि डॉ. इंद्रजित गांगुली, प्रमुख शास्त्रज्ञ, आयसीएआर-एनबीएजीआर, कर्नाल यांनी या कार्यक्रमात भाग घेतला. ऑगस्टमध्ये विद्यापीठ अधिकाऱ्यांच्या उपस्थितीत झालेल्या या कार्यक्रमादरम्यान प्रतिनिधींनी गवळाउ (बेलोना) म्हशी आणि खामगाव गोवंश पत्रकांचे प्रकाशन केले. लाल कंधारी गुरांच्या संवर्धनात उल्लेखनीय योगदान दिल्याबद्दल माळसोना परभणी येथील लाल कंधारी पशुपालक श्री. दादासाहेब लाड यांचा गौरव करण्यात आला.

२. 'फ्लूइड थेरपी आणि पशुवैद्यकीय क्षेत्रात त्याचे महत्त्व' या विषयावर एक दिवसीय तांत्रिक चर्चासत्र

दि. १२.०९.२०२४ रोजी पवैम, अकोलायेथे शैक्षणिक कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांसाठी 'फ्लूइड थेरपी आणि पशुवैद्यकीय क्षेत्रात त्याचे महत्त्व' या विषयावर एक दिवसीय तांत्रिक चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले होते. या चर्चासत्रासाठी एकूण ७५ सहभागी उपस्थित होते. डॉ. अंशिता सिन्हा, उत्पादन कार्यकारी-पीएमटी, झेनेक्स ॲनिमल हेल्थ इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड यांनी पशुवैद्यकीय व्यवहारात द्रव थेरपी या विषयावर सादरीकरण केले.

सहभागींना संबोधित करताना डॉ. अंशिता सिन्हा

३. ‘लहान प्राण्यांचे हृदयरोग: ईसीजी आणि २डी इकोकार्डियोग्राफीचा आढावा’ या विषयावर एक दिवसीय तांत्रिक कार्यशाळा

दि. ०५.०२.२०२५ रोजी पवैम, अकोलायेथे ‘लहान प्राण्यांचे हृदयरोग: ईसीजी आणि २डी इकोकार्डियोग्राफीचा आढावा’ या विषयावर एक दिवसीय तांत्रिक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यशाळेत एकूण ३० सहभागी उपस्थित होते.

इकोकार्डियोग्राफी या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन

इकोकार्डियोग्राफीचे व्यावहारिक प्रात्यक्षिक

४. एक आरोग्य उपक्रम: झुनोटिक रोगांचे जलद निदान

दि. १७.०१.२०२५ रोजी पवैम, अकोला येथील पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाने ‘एक आरोग्य उपक्रम: झुनोटिक रोगांचे जलद निदान’ या विषयावर एक दिवसीय प्रत्यक्ष कार्यशाळा आयोजित केली होती ज्यामध्ये ३८ विद्यार्थी आणि प्राध्यापकांना लाभ झाला.

सहभागींना मार्गदर्शन करतांना तज्ञ

प्रत्यक्ष कार्यशाळेतील सहभागी

५. राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन

दि. २६ डिसेंबर २०२४ रोजी पवैम, अकोला येथे 'पशुवैद्यकीय क्षेत्रात पुढील पिढीतील नवकल्पना' या विषयावर राष्ट्रीय परिसंवाद आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेचे अध्यक्ष डॉ. उमेशचंद्र शर्मा, नवी दिल्ली यांच्या हस्ते झाले. डॉ. एन. व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसू, नागपूर, डॉ. एस. आर. गडाख, माननीय कुलगुरू, डॉ. पीडीकेव्ही, अकोला, डॉ. एस.व्ही. इंगळे सर, भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेचे माननीय उपाध्यक्ष, आणि कार्यकारी परिषद सदस्य, मपमविवि, नागपूर, डॉ. राजेश जयपूरकर, माजी प्र-कुलगुरू, संगाबाअविए अमरावती, डॉ. एन.व्ही. कुरकुरे, संशोधन संचालक, मपमविवि, नागपूर आणि डॉ. जी.डी. मुरतकर, प्राध्यापक, वनीकरण महाविद्यालय, चिखलदरा, अमरावती यांनी २२५ सहभागींना मार्गदर्शन केले.

६. मुंपवैम, मुंबई येथे 'लहान प्राण्यांमधील अंत:स्रावी विकारांचे निदान आणि उपचारांमधील सद्यस्थिती' यावर राष्ट्रीय कार्यशाळा

'लहान प्राण्यांमधील अंत:स्रावी विकारांचे निदान आणि उपचारांमधील सद्यस्थिती' या विषयावर एक दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा दि. २२ सप्टेंबर २०२४ रोजी मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय क्लिनिकल मेडिसिन, नैतिकता आणि न्यायशास्त्र विभाग, तसेच रेडिओ आयसोटोप प्रयोगशाळेसह पशुवैद्यकीय अणुऊर्जा औषधशास्त्र विभागाने इंडियन सोसायटी फॉर व्हेटरनरी मेडिसिन यांच्या सहकार्याने आयोजित केली होती. संपूर्ण भारतातून ९५ कार्यरत पशुवैद्यक आणि पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांनी या कार्यक्रमासाठी नोंदणी केली होती.

एंडोक्राइनोलॉजी कार्यशाळेच्या उद्घाटन समारंभादरम्यान सहभागींनी सादर केलेले पोस्टर सादरीकरण.

आदरणीय पाहुण्यांच्या हस्ते स्मरणिकेचे प्रकाशन

७. नापवैम, नागपूर येथे राष्ट्रीय परिसंवाद आणि आयपीएसएसीओएनचे वार्षिक संमेलन

भारतीय कुक्कुट विज्ञान संघटनेचा (IPSACON २०२४) राष्ट्रीय परिसंवाद आणि वार्षिक संमेलन, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालयाच्या कुक्कुट विज्ञान विभाग आणि सेंट्रल एव्हियन रिसर्च इन्स्टिट्यूट, इज्जतनगर, बरेली (उत्तर प्रदेश) यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. १६ ते १८ ऑक्टोबर, २०२४ दरम्यान नापवैम, नागपूर येथे आयोजित करण्यात आले होते.

८. 'बाल संगोपन रजा आणि इतर रजा- नियम आणि कायदे' या विषयावर कार्यशाळा

'बाल संगोपन रजा आणि इतर रजा- नियम आणि कायदे' या विषयावर २३ नोव्हेंबर २०२४ रोजी नागपूर येथील माफसु मुख्यालयी एक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. श्री. प्रदीप देशपांडे, सेवानिवृत्त मुख्य प्रशासकीय अधिकारी, हे प्रमुख वक्ते होते. सर्व महिला अध्यापक आणि शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी या कार्यशाळेत ऑनलाइन आणि प्रत्यक्ष दोन्ही पद्धतीने सहभाग घेतला.

९. मुंपवैम, मुंबई येथे 'पशुवैद्यकीय क्लिनिकल एंडोक्राइनोलॉजीचा परिचय' या विषयावर वेबिनार

मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय क्लिनिकल मेडिसिन, नैतिकता आणि न्यायशास्त्र विभाग, पशुवैद्यकीय अणुऊर्जा औषध विभाग (रेडिओ आयसोटोप प्रयोगशाळेसह) यांनी इंडियन सोसायटी फॉर व्हेटरनरी मेडिसिन यांच्या सहकार्याने, दि. ०२ डिसेंबर २०२४ रोजी पदवीधर विद्यार्थ्यांसाठी 'पशुवैद्यकीय क्लिनिकल एंडोक्राइनोलॉजीचा परिचय' या विषयावर वेबिनार आयोजित केला.

१०. क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे 'व्हेटोपिया २०२४ - लहान प्राण्यांचे न्यूरोलॉजी' यावर कार्यशाळा आयोजन

क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथील पशुवैद्यकीय शस्त्रक्रिया आणि रेडिओलॉजी विभागात पेट डॉक्टर्स असोसिएशन पुणे यांच्या सहकार्याने, दि. ०१ डिसेंबर २०२४ रोजी 'व्हेटोपिया २०२४ - लहान प्राण्यांचे न्यूरोलॉजी' या विषयावर एक दिवसीय प्रात्यक्षिक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. रॉयल व्हेटरनरी कॉलेजचे न्यूरोलॉजीचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. डेकर हे तज्ञ वक्ते आणि प्रशिक्षक होते.

डॉ. डेकर प्रात्यक्षिकाद्वारे प्रत्यक्ष प्रशिक्षण देतांना

११. क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे आयएव्हीपीएचएसची राष्ट्रीय परिषद आणि राष्ट्रीय परिसंवाद

इंडियन असोसिएशन ऑफ व्हेटर्नरी पब्लिक हेल्थ स्पेशालिस्ट्सची २० वी वार्षिक परिषद आणि 'एकात्मिक आरोग्य: मानव-पशु-पर्यावरण यांच्यातील दरी सांधणे' या विषयावरील राष्ट्रीय परिसंवाद क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे दि. १४ ते १५ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान आयोजित करण्यात आला होता. या परिषदेत आंतरराष्ट्रीय तसेच राष्ट्रीय स्तरावरील तज्ञ, संशोधक, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक आणि विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

राष्ट्रीय परिसंवादाचे उद्घाटन

माननीय पाहुण्यांच्या हस्ते संकलनाचे प्रकाशन.

१२. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात जागतिक पशु पोषण परिषद WANACON २०२५ आणि फीड टेक एक्स्पोचे आयोजन

माफसु अंतर्गत नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या पशु पोषण विभागाने, ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशनच्या सहकार्याने, दि. २० ते २२ जानेवारी २०२५ दरम्यान नागपूर येथे 'उपजीविका, अन्न आणि पोषण सुरक्षेसाठी हवामान-लवचिक पशु उत्पादनासाठी पशु पोषण संशोधनातील नवीन दृष्टिकोन' या विषयावर WANACON-२०२५ या जागतिक पशु पोषण परिषदेचे आयोजन केले. या परिषदेत शास्त्रज्ञ, शिक्षणतज्ञ, उद्योग क्षेत्रातील व्यक्ती, धोरणकर्ते, क्षेत्रीय पशुवैद्यक, पाळीव प्राणी चिकित्सक आणि पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसह ४०० हून अधिक प्रतिनिधींनी सहभाग घेतला.

परिषदेच्या उद्घाटन समारंभाला प्रमुख पाहुण्या म्हणून महाराष्ट्र शासनाच्या पशुसंवर्धन मंत्री मा. श्रीमती पंकजाताई मुंडे; सन्माननीय पाहुणे म्हणून आयसीएआर, नवी दिल्लीचे मा. महासंचालक डॉ. हिमांशू पाठक; आयसीएआर, नवी दिल्लीचे मा. उपमहासंचालक डॉ. राघवेंद्र भट्टा; नॅशनल ॲकॅडमी ऑफ व्हेटरनरी सायन्स, नवी दिल्लीचे मा. अध्यक्ष डॉ. डी.व्ही.आर. प्रकाश राव; माफसु, नागपूरचे मा. कुलगुरु डॉ. नितीन पाटील; महाराष्ट्र शासनाच्या पशुसंवर्धन विभागाचे मा. सचिव डॉ. रामास्वामी एन.; महाराष्ट्र शासनाच्या पशुसंवर्धन विभागाचे मा. आयुक्त डॉ. प्रवीणकुमार देवरे; ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशन, आयव्हीआरआय, बरेलीचे अध्यक्ष डॉ. एल.सी. चौधरी; आणि ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशन, आयव्हीआरआय, बरेलीचे सरचिटणीस डॉ. एस.के. साहा उपस्थित होते. मान्यवरांच्या हस्ते शोधनिबंधांचा संग्रह, मुख्य शोधनिबंध आणि स्मरणिकेचे प्रकाशन करण्यात आले.

श्रीमती पंकजाताई मुंडे, WANACON-२०२५ चे उद्‌घाटन करताना

श्रीमती पंकजाताई मुंडे यांची फीड टेक एक्स्पोला भेट

१३. नापवैम, नागपूर येथे 'श्वान दंतचिकित्सा, ग्रीवेच्या शिरेतील हार्टवर्म शस्त्रक्रिया- एक नैदानिक आढावा, मांजरांमधील मूत्रमार्गातील अडथळा आणि मांजरांमधील नासाग्रसनीतील पॉलिप्स' या विषयावर कार्यशाळा-सह-परिसंवाद

'श्वान दंतचिकित्सा, ग्रीवेच्या शिरेतील हार्टवर्म शस्त्रक्रिया- एक नैदानिक आढावा, मांजरांमधील मूत्रमार्गातील अडथळा आणि मांजरांमधील नासाग्रसनीतील पॉलिप्स' या विषयावर दि. १७ फेब्रुवारी २०२५ रोजी पशुवैद्यकीय क्लिनिकल कॉम्प्लेक्स आणि पशुवैद्यकीय शस्त्रक्रिया व रेडिओलॉजी विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथे कार्यशाळा-सह-परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेत एकूण १५ प्राध्यापक, १२ पदव्युत्तर आणि ६० पदवीधर विद्यार्थी उपस्थित होते, तर परिसंवादासाठी २५ प्राध्यापक, २२ पदव्युत्तर आणि ८५ पदवीधर विद्यार्थी उपस्थित होते.

डॉ. रवी मुरारका पाळीव प्राण्यांवर विशेष शस्त्रक्रियांचे प्रात्यक्षिक दाखवताना

७.४. शेतकरी आणि अधिकाऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके आयोजन

प्रशिक्षण कार्यक्रमांदरम्यान, शेतकऱ्यांच्या संस्थांना भेटी तसेच शास्त्रज्ञांनी शेतात आणि दत्तक गावांना भेटींच्या वेळी शेतकऱ्यांसाठी विविध प्रकारची प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली. त्याचप्रमाणे, प्रशिक्षणादरम्यान व्यावसायिकांसाठी विविध कौशल्य-आधारित कृतींची प्रात्यक्षिकेही आयोजित करण्यात आली. ही परिणाम आणि पद्धतींची प्रात्यक्षिके तंत्रज्ञानाचे महत्त्व दर्शवण्यासाठी आणि शेतातील विविध कामे करण्याच्या सर्वात योग्य पद्धती दाखवण्यासाठी एक उत्तम माध्यम ठरतात.

७.४.१. शेतकऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके

विविध चारा पिकांची लागवड आणि व्यवस्थापन, मुरघास बनवणे, अझोला लागवड, संतुलित पशुखाद्य मिश्रण तयार करणे, निकृष्ट प्रतीच्या चाऱ्यावर युरिया प्रक्रिया, कुक्कुट पिलांचे संगोपन व्यवस्थापन, अंडी उबवणे आणि हॅचरी व्यवस्थापन, अंडी आणि अंड्यांच्या उत्पादनांची गुणवत्ता नियंत्रण, सीएमटी चाचणी, जंतनाशक आणि फवारणीवरील प्रात्यक्षिके, मोकळी गोठा पद्धत, शेती पद्धती, जनावरांची निवड, वय निश्चिती, जाती ओळखणे, कानाला टॅग लावणे, खच्चीकरण, दूध प्रक्रिया आणि मूल्यवर्धन, स्वच्छ दूध उत्पादन आणि भेसळ ओळखणे, जनावरांना पाडणे आणि नियंत्रित करणे, कृत्रिम रेतन तंत्र, कुटीर स्तरावर दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन, पनीर आणि ताक पेये तयार करणे, पारंपरिक दुग्धजन्य पदार्थ तयार करणे, गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालन, मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादने तयार करणे, मातीचे नमुना गोळा करणे, बीजप्रक्रिया, माशांचे खाद्य आणि पोषण, भारतीय प्रमुख कार्प माशांचे प्रेरित प्रजनन आणि बीज उत्पादन, माशांचे खाद्य आणि आहार, शोभिवंत माशांच्या टाकीची निर्मिती आणि सजावट, मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादने तयार करणे, मूल्यवर्धित आणि जलद रेस्टॉरंटसाठी मत्स्य उत्पादने तयार करणे, शेततळ्यात मत्स्यबीज सोडणे, घोड्यांच्या खुरांना आकार देणे, घोड्यांच्या पोटात नळी घालणे, वराह व्यवस्थापन पद्धती इत्यादी प्रात्यक्षिके वर्षभर शेतकऱ्यांना देण्यात आली. उपरोक्त बाबींचा समावेश असलेली एकूण ३३४ प्रात्यक्षिके १७७ प्राध्यापकांनी आयोजित केली, ज्यामध्ये ११०७२ शेतकऱ्यांनी लाभ घेतला.

तक्ता क्र. ७.६ महाविद्यालय / संस्थानिहाय शेतकऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिके

अनु. क.	महाविद्यालयाचे नांव	महाविद्यालयाचे सहभागी अधिकारी	शेतकऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिकांची संख्या	उपस्थित लाभार्थींची संख्या
१	मुंपम, मुंबई	२७	१३	४४१
२	नापवैम, नागपूर	५९	१२२	५१२०
३	पवैम, परभणी	१३	१८	६९६
४	क्रांनापा, पवैम, शिरवळ	३५	९४	१४६७
५	पवैम, अकोला	१२	५२	१३९४
६	दुतंम, वरूड	०५	१७	१५२६
७	दुतंम, उदगीर	०६	०४	१२६
८	मविम, नागपुर	१०	०८	१८५
९	मविम, उदगीर	०६	०२	२८
१०	कृविके, ठाणे	०४	०४	८९
	एकूण	**१७७**	**३३४**	**११०७२**

पवैम, परभणी येथे मुरघास बनविण्याचे प्रात्यक्षिक

पवैम, अकोला येथे कॅलिफोर्निया स्तनदाह चाचणीचे प्रात्यक्षिक देतांना डॉ. एस.पी. आवंडकर

दुतंम, उदगीर यांच्यामार्फत घोनसी येथे कुटीर स्तरावर दुग्धजन्य पदार्थ तयार करण्याच्या प्रात्यक्षिकाचे आयोजन

क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथे पशुसखींना कोंबडीच्या मांसापासून उप-उत्पादने तयार करण्याच्या पद्धतीचे प्रात्यक्षिक दाखवितांना

मविम, नागपूर द्वारे प्रेरित मत्स्य प्रजननावर प्रात्यक्षिक

मविम, उदगीर येथे मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादनांची प्रात्यक्षिके

७.४.२ अधिकाऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके

क्षेत्रीय अधिकारी आणि व्यावसायिकांसाठी प्रगत रोग निदान पद्धती आणि क्षेत्रात उपयुक्त असलेले प्रोटोकॉल, ईसीजी रेकॉर्डिंग आणि विश्लेषण, २डी इको, शेळ्यांमध्ये माज संक्रमण आणि कृत्रिम रेतन, लहान आणि मोठ्या प्राण्यांच्या भूलशास्त्राची मूलभूत तत्त्वे, पशुवैद्यकीय व्यावसायिकांसाठी दैनंदिन नेत्ररोगशास्त्र, लहान प्राण्यांची छाती आणि पोटाची अल्ट्रासोनोग्राफी, लहान प्राण्यांची लवचिक आणि कठोर एंडोस्कोपी, पशुवैद्यकीय निदान इमेजिंग, संसर्गजन्य रोगांच्या निदानासाठी आण्विक जीवशास्त्र साधनांमधील तंत्रे, पशुवैद्यकीय प्रयोगशाळा निदान तंत्रे, पशुवैद्यकीय आघातशास्त्र आणि अस्थिभंग दुरुस्ती, लहान प्राण्यांच्या वैद्यकीय पद्धतीमध्ये लॅपरोस्कोपिक शस्त्रक्रिया, रेबीज निदानासाठी नमुना संग्रह आणि तंत्रे, वन्य प्राण्यांमध्ये रासायनिक निश्चेतन तंत्रे, वन्यजीव न्यायवैद्यकशास्त्र, वन्यजीवांमध्ये शवविच्छेदन इत्यादी प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली. एकूण ५३ प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली, ज्यामध्ये १०८५ व्यावसायिकांनी लाभ घेतला.

तक्ता क्र. ७.७ महाविद्यालय / संस्थानिहाय अधिकाऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिके

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रात्याक्षिकांची संख्या	उपस्थित लाभार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०६	१८०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०४	१६०
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०६	१८०
४	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	२७	१६२
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	०७	१८८
६	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०१	२१५
	एकूण	**५३**	**१०८५**

रेबीज निदानासाठी नमुना गोळा करण्याच्या प्रक्रियेचे प्रात्यक्षिक

प्रयोगशाळा निदान तंत्रांचे प्रात्यक्षिक

अल्ट्रासोनोग्राफी तंत्रांचे प्रात्यक्षिक

प्रशिक्षणार्थींना रायफल प्रशिक्षणाचे प्रात्यक्षिक दाखवितांना तज्ञ

प्रशिक्षणार्थींना पशु जन्म नियंत्रण शस्त्रक्रियेचे प्रात्यक्षिक दाखवितांना

मृतदेहावर लहान प्राण्यांसाठी लवचिक आणि कडक एंडोस्कोपीचे प्रात्यक्षिक

७.५. माफसु सल्ला

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, रिलायन्स फाउंडेशनच्या सहकार्याने, व्हाट्सअप ग्रुपद्वारे पशुधन मालकांना गरजेनुसार सल्ला मजकूर आणि प्रतिमा स्वरूपात प्रसारित करते. सन २०२४-२५ मध्ये, अकोला येथील पशुवैद्यक महाविद्यलय कडून गोळा केलेले तीन सल्ले, नागपूर येथील मस्य महाविद्यलय कडून एक सल्ला आणि नागपूर येथील पशुवैद्यक महाविद्यलय कडून तीन सल्ले प्रसारित करण्यात आले. महाराष्ट्रातील एकूण ७१११९४ पशुपालकाना प्रसारित करण्यात आली.

७.६ प्रदर्शनी आयोजन/सहभाग

शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी विविध संस्थांनी आयोजित केलेल्या ४६ प्रमुख प्रदर्शनांमध्ये जसे की राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शन - २०२४ (परळी वैजनाथ, जिल्हा बीड), कृषी संजीवनी महोत्सव - २०२५ (परभणी), ॲग्रोव्हिजन-२०२५, ॲग्रोटेक एक्स्पो-२०२४, सह्याद्री-पशुधन आणि कृषी प्रदर्शन - २०२५, मत्स्यव्यवसाय प्रदर्शन, ११ वा ग्लोबल कोकण महोत्सव तथा प्रदर्शन २०२५, नांदेड येथील माळेगाव यात्रा आणि राज्यभरातील इतर कार्यक्रमांमध्ये विद्यापीठाचा सहभाग हा विद्यापीठाची अद्ययावत तंत्रज्ञाने प्रदर्शित करण्याच्या दृष्टीने एक महत्त्वाची संपर्क मोहीम आहे.

तक्ता क्र.७.८ महाविद्यालय/ संस्थानिहाय प्रदर्शनी आयोजन/ सहभाग

अनु. क.	महाविद्यालयाचे नांव	महाविद्यालयाचे सहभागी अधिकारी	शेतकऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिकांची संख्या	उपस्थित लाभार्थींची संख्या
१	मुंपम, मुंबई	०२	०४	१००
२	नापवैम, नागपूर	१३	४२	२५५०
३	पवैम, परभणी	०४	०८	५००
४	पवैम, उदगीर	०१	०३	३५०
५	क्रांनापा, पवैम, शिरवळ	०४	४५	२०३५
६	पवैम, अकोला	०५	२७	५०००
७	दुतंम, वरूड	०१	०१	१४५०
८	दुतंम, उदगीर	०४	०६	४२५
९	मविम, नागपुर	०२	०२	२०००

१०	मविम, उदगीर	०४	०८	६७४
११	कृविके, ठाणे	०४	०८	५७०
१२	वसंप्रके, गोरेवाडा	०२	०९	१३१
	एकूण	**४६**	**१६३**	**१५७८५**

खालील प्रदर्शनात विद्यापीठाचे अधिकारी सहभागी झाले होते.

१. राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शन - २०२४ मधील सहभाग

महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या कृषी विभागातर्फे परळी वैजनाथ, जिल्हा बीड येथे शेतकरी आणि पशुपालकांना कृषी व पशुधन तंत्रज्ञानातील नवीनतम प्रगतीची माहिती मिळावी यासाठी राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. परिसरातील आणि शेजारील जिल्ह्यांतील अनेक शेतकऱ्यांनी या प्रदर्शनाला भेट दिली. महाराष्ट्र पशू व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांच्या निर्देशानुसार आणि सहयोगी अधिष्ठाता, पवैम, परभणी यांच्या कार्यालयाच्या आदेशानुसार, उपरोक्त प्रदर्शनात एक प्रदर्शन कक्ष उभारण्यात आला होता आणि प्रगत पशुसंवर्धन पद्धती, पशुखाद्य, सुधारित चारा पिकांचे वाण, जंतनिर्मूलन आणि पशुधनाचे लसीकरण याबद्दल माहिती देण्यासाठी आठ शैक्षणिक कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती करण्यात आली होती.

२. कृषी संजीवनी महोत्सव-२०२५ मधील सहभाग

पवैम, परभणीने १४ ते १८ फेब्रुवारी, २०२५ दरम्यान परभणी येथे आयोजित प्रतिष्ठित राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शन - कृषी संजीवनी महोत्सव-२०२५ मध्ये सक्रिय सहभाग घेतला. महाविद्यालयाने शेतकरी समुदायासाठी पशुवैद्यकीय तंत्रज्ञान, सेवा आणि नवकल्पना प्रदर्शित करणारा एक तांत्रिक स्टॉल उभारला. प्राध्यापकांच्या एका चमूने पशुपालक शेतकऱ्यांसाठी जागेवरच प्रात्यक्षिके, तज्ञांशी संवाद आणि तांत्रिक मार्गदर्शन यांचे आयोजन केले. हा कार्यक्रम ज्ञान देवाणघेवाण, संस्थात्मक तंत्रज्ञानाची प्रसिद्धी आणि शेतकरी-संस्था संबंध मजबूत करण्यासाठी एक प्रभावी व्यासपीठ ठरला.

३. ॲग्रोव्हिजन-२०२४ आणि ॲग्रिटेक एक्स्पो-२०२४ मधील सहभाग

नागपूर मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय आणि नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांनी २०२४-२०२५ दरम्यान ॲग्रोव्हिजन-२०२४ आणि ॲग्रिटेक एक्स्पो-२०२४ या दोन प्रदर्शनांमध्ये सहभाग घेतला. महाविद्यालयाच्या प्रदर्शन स्टॉलमध्ये मत्स्यपालन पद्धती, महत्त्वाचे मत्स्यव्यवसाय आणि मत्स्यशेती तंत्रज्ञान, लागवडीयोग्य मासे, माशांच्या खाद्याचे व्यवस्थापन, पाण्याची गुणवत्ता व्यवस्थापन आणि रोग व्यवस्थापन याविषयी माहिती प्रदर्शित करण्यात आली होती. त्याचप्रमाणे, महत्त्वाच्या मत्स्य प्रजनन आणि शेती तंत्रज्ञानाचे छोटे नमुने तसेच फिश एक्वैरियम देखील दोन्ही प्रदर्शनांमध्ये प्रदर्शित करण्यात आले होते, ज्यांना २००० हून अधिक शेतकरी आणि अभ्यागतांनी भेट दिली.

४. मत्स्य प्रदर्शनात सहभाग

मविम, उदगीर यांनी २८.०२.२०२५ रोजी हैबतपूर, ता. उदगीर, जि. लातूर येथे मत्स्य प्रदर्शनाचे आयोजन केले. या प्रदर्शनात शोभिवंत मासे, आधुनिक मत्स्यपालन प्रणालींचे विविध नमुने आणि फ्लेक्स, मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादने आणि जिवंत प्रदर्शनीय वस्तू प्रदर्शित करण्यात आल्या.

५. वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा यांचा विविध प्रदर्शनांमध्ये सहभाग

राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावर वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राची ओळख वाढवण्यासाठी, ही संस्था प्रदर्शनांमध्ये सहभागी होऊन आपली उपलब्धी प्रदर्शित करण्याचा सातत्याने प्रयत्न करते. वसंप्रकें वन्यजीवप्रेमींना पक्षी, सस्तन प्राणी आणि सरपटणाऱ्या प्राण्यांसह विविध प्रजातींबद्दल आवश्यक माहिती प्रदान करते. याव्यतिरिक्त, ते बेशुद्धीकरणाच्या पद्धती, तसेच शारीरिक आणि रासायनिक प्रतिबंध तंत्रज्ञानाशी संबंधित वस्तू आणि उपकरणांबद्दल जागरुकता निर्माण करते, जी सामान्य जनता आणि वन्यजीवप्रेमींसाठी उपलब्ध करून दिली जातात. शिवाय, वसंप्रकें विविध वन्य प्राण्यांना होणाऱ्या सामान्य आजारांवर माहिती देणारी पत्रके आणि माहितीपत्रके वितरित करते, तसेच शवविच्छेदनातून नमुना गोळा करण्याच्या मार्गदर्शनासह इतर विषयांवरही माहिती देते.

परळी येथील राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शनात शेतकऱ्यांची विद्यापीठाच्या स्टॉलला भेट

परभणी येथील प्रदर्शनातील विद्यापीठाच्या स्टॉलला शालेय विद्यार्थ्यांची भेट

डॉ. पी.डी.के.व्ही. द्वारे आयोजित ॲग्रोटेक २०२४ दरम्यान माननीय कृषी मंत्र्यांनी महाविद्यालयाच्या स्टॉलला दिलेली भेट

माननीय कुलगुरू (माफसू) आणि संचालक (एनएमआरआय) यांचा धारणी (अमरावती) येथील प्रदर्शनाच्या स्टॉलला भेट.

ॲग्रोटेक -२०२४ मध्ये पवैम, अकोला चा सहभाग

हावगीस्वामी यात्रा उत्सवादरम्यान प्रदर्शनात उदगीर येथील महाविद्यालयांचा सहभाग

ॲग्रोव्हिजन २०२४ मध्ये माफसूचा सहभाग

ॲग्री टेक २०२४ मध्ये मविम, नागपूरचा सहभाग

सह्याद्री-पशुधन आणि कृषी प्रदर्शन२०२५मधील पवैम, शिरवळ महाविद्यालयाच्या स्टॉलला मा. कुलगुरू, माफसू यांची भेट

मुख्यमंत्री - महिला सक्षमीकरण कार्यक्रमाप्रसंगी आयोजित प्रदर्शनात मविम उदगीर महाविद्यालयाचा सहभाग

जागतिक कोकण महोत्सवात मुंपवैम, मुंबईचा सहभाग

माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांनी इतर मान्यवरांसह WANACON-२०२५ मधील WRTC च्या स्टॉलला दिलेली भेट

माननीय पशुसंवर्धन, पर्यावरण आणि हवामान बदल मंत्री श्रीमती पंकजाताई गोपीनाथ मुंडे यांनी WANACON २०२५ अंतर्गत फीड टेक एक्स्पोमधील प्रात्यक्षिक युनिटला दिलेली भेट

नापवैम, नागपूर यांच्याद्वारे मेळघाटात शेतकऱ्यांच्या प्रशिक्षणादरम्यान आयोजित प्रदर्शन

७.७. पशुधन प्रदर्शनीमध्ये सहभाग

विद्यापीठाचे तज्ञ राज्यभरात आयोजित केलेल्या विविध पशुधन प्रदर्शनांमध्ये सहभागी होत आहेत. सन २०२४-२५ या वर्षात, एकूण ३०१ विद्यापीठाच्या तज्ञांनी १९ पशुधन प्रदर्शनांमध्ये परीक्षण समितीचे सदस्य/अध्यक्ष म्हणून सहभाग घेतला आहे.

तक्ता ७.९. संस्थानिहाय पशुधन प्रदर्शनी आयोजन आणि सहभाग

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	शास्त्रज्ञांनी प्रक्षेत्रावर दिलेल्या भेटींची संख्या	प्रक्षेत्रास भेटी दिलेल्या शास्त्रज्ञांची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०२	२०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०२	०२
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०२	०३
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०२	१२
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०४	४७
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०४	०२
७	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०१	०२
	एकूण	**१९**	**८८**

१. पशु-पक्षी प्रदर्शनातील सहभाग

पवैम, उदगीर, दुतंम, उदगीर आणि मविम, उदगीर यांनी १५ जानेवारी २०२५ रोजी उदगीर येथे श्री. हावबीस्वामी यात्रा महोत्सवाच्या निमित्ताने आयोजित पशुधन प्रदर्शनात सहभाग घेतला. महाविद्यालयाच्या स्टॉल्समध्ये पशुसंवर्धन पद्धती, दुग्धव्यवसाय पद्धती, विविध दुग्धजन्य आणि मत्स्य उत्पादनांच्या निर्मिती प्रक्रियेची माहिती प्रदर्शित करण्यात आली. शोभिवंत आणि संवर्धनीय मासे, विविध प्रतिकृती आणि आधुनिक मत्स्यपालन प्रणालींचे प्रदर्शन इत्यादी थेट प्रदर्शने मांडण्यात आली होती. शेतकरी, युवक, विद्यार्थी, दूध उद्योजक यांच्यासह एकूण ५०० अभ्यागतांनी स्टॉल्सना भेट दिली. पवैम, उदगीर येथील तज्ञांनी पशुधन प्रदर्शनात परीक्षक म्हणून सहभाग घेतला.

२. ठाणे येथील पशुधन आणि कुक्कुटपालन प्रदर्शनात मुंपवैम, मुंबईचा सहभाग

पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मुंपवैम, मुंबईने २१ फेब्रुवारी, २०२५ रोजी ठाणे जिल्ह्यातील भिवंडी, बापगाव येथे आयोजित जिल्हास्तरीय पशुधन आणि कुक्कुटपालन प्रदर्शनात सहभाग घेतला. या कार्यक्रमात, आयसीएआर-अखिल भारतीय समन्वित संशोधन प्रकल्प अंतर्गत विकसित केलेल्या नाविन्यपूर्ण तंत्रज्ञानाचे प्रदर्शन करण्यात आले. कृषी, पशुवैद्यकीय आणि संबंधित क्षेत्रांतील तज्ञांनी महाविद्यालयाच्या स्टॉलला भेट दिली आणि त्यात विशेष रुची दाखवली. मुंपवैम, मुंबईचे प्राणीशास्त्र संग्रहालय व्यवस्थापक तसेच तंत्रज्ञ यांनी प्रदर्शित केलेल्या नाविन्यांबद्दल शेतकरी, कृषी व्यावसायिक आणि विद्यार्थ्यांना सविस्तर माहिती दिली.

३. सह्याद्री- पशुधन आणि कृषी प्रदर्शन-२०२५ मधील सहभाग

क्रांनापा पवैम, शिरवळ आणि मविम, उदगीर यांनी क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, जिल्हा सातारा येथे आयोजित सह्याद्री- पशुधन आणि कृषी प्रदर्शन-२०२५ मध्ये सहभाग घेतला. महाविद्यालयाच्या स्टॉलमध्ये मूल्यवर्धित मत्स्य उत्पादनांसह आधुनिक मत्स्यपालन तंत्रज्ञानाचे विविध फ्लेक्स प्रदर्शित करण्यात आले होते. शेतकरी आणि उद्योजकांसह २०० हून अधिक अभ्यागतांनी महाविद्यालयाच्या स्टॉलला भेट दिली. मा. डॉ. नितीन पाटील, कुलगुरु, मॉफसू, नागपूर यांनी डॉ. एस.व्ही. उपाध्ये, शिक्षण संचालक व अधिष्ठाता (पशुवैद्यकीय), डॉ. एन.व्ही. कुरकुरे, संशोधन संचालक आणि डॉ. ए.यू. भिकाणे, विस्तार शिक्षण संचालक, माफसू, नागपूर यांच्यासह स्टॉलला भेट दिली.

पवैम, अकोला येथील तज्ञांचा ॲग्रोटेक २०२४ मध्ये पशुधनाच्या मूल्यमापनात सहभाग

पवैम, परभणी येथील तज्ज्ञांकडून लाल कंधारी बैलाची निवड

सह्याद्री २०२५ मध्ये क्रांनापा पवैम, शिरवळ'चा सहभाग

मुंपवैम, मुंबई यांच्यामार्फत अभ्यागतांना माहितीपत्रकांचे वाटप

७.८ उत्सव

१. पशु-पक्षी प्रदर्शनातील

दि. २७ एप्रिल, २०२४ रोजी 'पशुवैद्य हे आवश्यक आरोग्य कर्मचारी आहेत' या संकल्पनेवर आधारित जागतिक पशुवैद्यक दिन माफसूच्या घटक पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांनी साजरा केला. नापवैम, नागपूरने माफसू, एनडीडीबी, एनएडब्लूएआरावार, वेंकीज इंडिया लिमिटेड आणि पशुसंवर्धन विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने जागतिक पशुवैद्यक दिनाचा कार्यक्रम आयोजित केला. मुंपवैम, मुंबई येथे महाविद्यालयातील प्राध्यापक आणि विद्यार्थ्यांसाठी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. क्रांनापा पवैम, शिरवळने वेलकॉन ॲनिमल हेल्थच्या सहकार्याने जागतिक पशुवैद्यक दिनाचा कार्यक्रम आयोजित केला. डॉ. सत्यवान आगिवले यांनी 'पशुवैद्य एक आवश्यक आरोग्य कर्मचारी' या विषयावर व्याख्यान दिले. पवैम, उदगीरने एक दिवसीय तांत्रिक परिसंवादाचे आयोजन केले आणि डॉ. टी. पी. बावने, सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, वणी, यवतमाळ हे प्रमुख वक्ते होते. कृषी विज्ञान केंद्र, ठाणे यांनी मुरबाड तालुका, ठाणे जिल्ह्यातील पारटाळे गावात शास्त्रज्ञांचा शेतकरी भेटीचा कार्यक्रम आयोजित करून जागतिक पशुवैद्यक दिन साजरा केला.

डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसू, नागपूर हे नापवैम, नागपूर येथील सभेत उपस्थितांना संबोधित करताना.

२. आंतरराष्ट्रीय जैवविविधता दिनाचे आयोजन

दि. २२ मे २०२४ रोजी पवैम, अकोला आणि मविम, नागपूर येथे आंतरराष्ट्रीय जैवविविधता दिन साजरा करण्यात आला. पवैम, अकोला येथे डॉ. पी. एस. बनकर यांनी आकाशवाणी, अकोला येथे विशेष रेडिओ भाषण दिले आणि मुद्रित माध्यमांद्वारे जनजागृती केली. मविम, नागपूर येथे कृषी विज्ञान केंद्र, मेघालयचे शास्त्रज्ञ डॉ. मिलिंद कटारे यांनी माशांच्या जैवविविधतेवर आणि भारतातील ईशान्येकडील राज्यांमध्ये सुरू असलेल्या मत्स्य संवर्धनाच्या प्रयत्नांवर आपले विचार व्यक्त केले. सक्षम सेल, पवैम, उदगीर यांच्या वतीने राजमाता जिजाऊ गर्ल्स हॉस्टेल, उदगीर येथे पशुवैद्यकीय, मत्स्य आणि दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनींसाठी 'जैवविविधता योजनेचा भाग बना' या संकल्पनेवर आधारित जनजागृती मोहीम आणि आरोग्य तपासणी शिबिराचे आयोजन करण्यात आले.

डॉ. मिलिंद कटारे, मविम, नागपूर येथे व्याख्यान देतांना

३. जागतिक पर्यावरण दिनाचे आयोजन-२४

दि. ५ जून २०२४ रोजी विस्तार शिक्षण संचालनालय, माफसू, नागपूर, दुतंम, उदगीर, मविम, उदगीर, मविम, नागपूर, राजमाता जिजाऊ मुलींचे वसतिगृह, उदगीर आणि कृविकें, ठाणे येथे व्याख्याने आयोजित करून आणि संस्थाप्रमुखांचे हस्ते वृक्षारोपण करून साजरा करण्यात आला. विस्तार शिक्षण संचालनालयात, डॉ. ए. यू. भिकाने, संचालक यांनी नागपूर येथील शेतकरी वसतिगृहाच्या परिसरात वृक्षारोपण केले.

शेतकरी भवन येथे वृक्षारोपण करताना डॉ.ए.यू.भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण

४. आंतरराष्ट्रीय योग दिनाचे आयोजन

आठवा आंतरराष्ट्रीय योग दिन दि. २१ जून, २०२४ रोजी माफसूच्या मुख्यालय आणि घटक महाविद्यालयांमध्ये साजरा करण्यात आला, ज्यामध्ये कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांनी योग तज्ञांच्या मार्गदर्शनाखाली विविध योगासने केली.

मविम, नागपूर येथे आंतरराष्ट्रीय योग दिनाचा सोहळा

५. जागतिक झुनोसिस दिनाचे आयोजन

माफसूच्या घटक पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांनी झुनोटिक रोगांबद्दल सार्वजनिक जागरूकता वाढविण्याच्या उद्देशाने दि. ६ जुलै २०२४ रोजी जागतिक झुनोसिस दिन साजरा केला. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाने, महाराष्ट्र राज्य पशुवैद्यक परिषदेच्या सहकार्याने 'समानता आणि सुलभतेसाठी एक आरोग्य- सर्व समुदायांमध्ये सर्वसमावेशक पशुवैद्यकीय सेवा सुनिश्चित करणे' या विषयावर निरंतर पशुवैद्यकीय शिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन केले. या निमित्ताने, यवतमाळ येथील पशुसंवर्धन विभागाच्या सहकार्याने पशुपालक आणि इतर जोखमीच्या गटांमधील झुनोटिक रोगांच्या तपासणीसाठी एका शिबिराचे आयोजन करण्यात आले, ज्यामध्ये पशुवैद्यक आणि सहाय्यक पशुवैद्यकांचे रक्त नमुने देखील गोळा करण्यात आले. डॉ. संदीप चौधरी आणि डॉ. एस. डब्ल्यू. कोल्ते यांनी झुनोटिक रोगांवर जागरूकतापर व्याख्याने दिली. क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथील डॉ. विकास वासकर आणि डॉ. राहुल कोल्हे यांनी सावित्रीबाई फुले हायस्कूल, नायगाव, जि. सातारा येथील विद्यार्थ्यांशी संवाद साधून त्यांना रोगांच्या संक्रमणाबद्दल जागरूक केले. पवैम, अकोला येथील डॉ. आर. एस. इंगोले आणि डॉ. बी. पी. कामडी यांनी अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन केले आणि रेडिओवर चर्चासत्र सादर केले. वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, नागपूरने गोरेवाडा वन्यजीव बचाव केंद्राच्या कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय जागरूकता कार्यक्रमाचे आयोजन केले.

डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरु, माफसू, नागपूर हे उपस्थितांना संबोधित करताना.

एनआयव्ही, पुणेचे संचालक डॉ. नवीन कुमार उपस्थितांना संबोधित करताना.

६. मविम, नागपूरद्वारे मत्स्य शेतकरी दिनाचे आयोजन

मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूरने जागृती मत्स्य सहकारी संस्थेच्या सदस्यांच्या सहकार्याने दि. १० जुलै, २०२४ रोजी केशारनाला तलाव, तेलकामठी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथे मत्स्य शेतकरी दिन साजरा केला. या कार्यक्रमाचे मुख्य आकर्षण संस्थेच्या जलाशयात मत्स्यबीज सोडणे हे होते. या उपक्रमाचा उद्देश स्थानिक मत्स्यसाठा वाढवणे आणि या प्रदेशात शाश्वत मत्स्यपालन पद्धतींना प्रोत्साहन देणे हा होता.

जागृती मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था संस्थेच्या जलाशयात मत्स्यबीजांचे पालन

७. डब्ल्यूआरटीसी, गोरेवाडा द्वारे वन्यजीव सप्ताह २०२४ चे आयोजन

वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा यांनी दि. २ ते ८ ऑक्टोबर २०२४ दरम्यान विविध जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन करून वन्यजीव सप्ताह साजरा केला. वन्यजीव सप्ताह - २०२४ च्या उत्सवादरम्यान डब्ल्यूआरटीसी, गोरेवाडा द्वारे पक्षी निरीक्षण, ५-७ वर्षे वयोगटातील मुलांसाठी किडोज ॲडव्हेंचर क्रूझ कार्यक्रम, रक्तदान शिबिर, योग सत्र आणि कीपर्स डे सेलिब्रेशन, रांगोळी स्पर्धा, फुलपाखरू भ्रमंती, चित्रकला स्पर्धा आणि १७० वर्षे जुन्या वटवृक्षाचा वाढदिवस असे विविध उपक्रम आयोजित करण्यात आले.

श्री. शिव बाला (आयएफएस) यांच्या हस्ते चित्रकला स्पर्धेतील विजेत्याचा सत्कार

८. जागतिक प्रतिजैविक प्रतिरोध सप्ताहाचे आयोजन

क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ यांनी उन्नत भारत अभियानांतर्गत दत्तक घेतलेल्या सातारा जिल्ह्यातील खंडाळा तालुक्यातील भोळी या गावात दि. २७ नोव्हेंबर २०२४ रोजी जागतिक प्रतिजैविक प्रतिरोध जागृती सप्ताहानिमित्त एका जनजागृती कार्यक्रमाचे आयोजन केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी शाळेचे मुख्याध्यापक श्री. बोबडे होते. सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. डी. एम. मुगळीकर आणि डॉ. एम. एस. बुध्दे यांनी व्याख्याने दिली.

प्रतिजैविक प्रतिरोध या विषयावर व्याख्यान देतांना

९. राष्ट्रीय शेतकरी दिनाचे आयोजन

माफसूच्या घटक महाविद्यालयांनी दि. २३ डिसेंबर २०२४ रोजी प्रगतशील शेतकऱ्यांचा सत्कार करून राष्ट्रीय शेतकरी दिन साजरा

मविम, नागपूर यांच्या वतीने राष्ट्रीय शेतकरी दिनानिमित्त प्रगतिशील शेतकऱ्यांचा सत्कार

पवैम, उदगीर यांच्या वतीने राष्ट्रीय शेतकरी दिनानिमित्त प्रगतिशील शेतकऱ्यांचा सत्कार

केला. महाविद्यालयांनी दत्तक घेतलेल्या गावांमध्ये कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. तज्ञांनी शेतकऱ्यांसाठी 'पशुपालनामध्ये माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर' आणि 'शाश्वत दुग्धव्यवसाय', शास्त्रीय शेळी व कुक्कुटपालन, आव्हाने आणि त्यावरील उपाय, 'मत्स्यपालन - एक फायदेशीर व्यवसाय' यांसारख्या विविध विषयांवर व्याख्याने दिली. मविम, नागपूर येथे, डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, संचालक (शिक्षण) आणि अधिष्ठाता (पशुविज्ञान), डॉ. ए. यू. भिकाने, विस्तार शिक्षण संचालक, डॉ. एम. बी. आमले, मत्स्यविज्ञान अधिष्ठाता यांनी मत्स्यपालकांना संबोधित केले आणि या प्रसंगी प्रगतशील मत्स्यपालकांचा सत्कार केला.

१०. आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचा उत्सव

माफसूच्या घटक महाविद्यालयांमध्ये दि. ८ मार्च २०२५ रोजी मुंपवैम, मुंबई येथे 'सशक्त स्त्री, आरोग्यदायी भविष्य' या संकल्पनेवर आधारित विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी एक परिसंवाद आयोजित करण्यात आला होता. नापवैम, नागपूरने 'सर्व महिला आणि मुलींसाठी- हक्क, समानता आणि सक्षमीकरण' या संकल्पनेखाली आंतरराष्ट्रीय महिला दिन २०२५ साजरा केला. मानसिक आरोग्य, ध्यानधारणा, तणाव व्यवस्थापन, वैयक्तिक स्वच्छता आणि आहार यावर ज्ञान-वाटप सत्रांव्यतिरिक्त, जागरूकता पसरवण्यासाठी आणि महिलांच्या सामर्थ्याचा उत्सव साजरा करण्यासाठी मॅरेथॉन आणि रॅलीचे आयोजन करण्यात आले होते. पवैम, उदगीरने सिव्हिल हॉस्पिटल उदगीरच्या सहकार्याने एक यशस्वी आरोग्य तपासणी शिबिर आयोजित केले, ज्याचा लाभ ४० विद्यार्थिनी आणि २५ पशुसखींसह ६५ व्यक्तींना झाला. उदगीर येथील राजमाता जिजाऊ गर्ल्स हॉस्टेलमध्येही हा दिवस साजरा करण्यात आला, जिथे पशुवैद्यकीय, मत्स्यविज्ञान आणि दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनींसाठी प्रेरणादायी वक्ते प्रा. डॉ. एम. बी. स्वामी यांचे 'सशक्त महिला, जगाला सशक्त करतात' या विषयावर व्याख्यान आणि 'सहज योग ध्यान कार्यक्रम' आयोजित करण्यात आला होता. पवैम, परभणीने 'कृतीला गती द्या' या प्रेरणादायी कार्यक्रमासह जागतिक महिला दिन साजरा केला. या कार्यक्रमात प्रमुख पाहुण्या पोलीस उपनिरीक्षक स्वाती कावळे यांच्यासह प्रतिष्ठित वक्त्यांचा सहभाग होता. मविम, नागपूरने 'धाडसी मन, शूर हृदय, अमर्याद भविष्य- माहितीमुळे जग बदलत असताना' या संकल्पनेखाली हा दिवस साजरा केला. कृविकें, नागपूरने सावनेर तालुक्यात 'महिलांच्या आहारात पशुजन्य अन्नाचे महत्त्व' या विषयावर परिसंवादाचे आयोजन केले.

कृविकें, नागपूर यांच्या वतीने सावनेर येथे जागतिक महिला दिन साजरा

पवैम, परभणी येथे पोलीस उपनिरीक्षक स्वाती कावळे यांच्यासह कर्मचारी आणि विद्यार्थी

११. माफसूच्या जनजागृती मोहिमा

विद्यापीठाच्या रौप्य महोत्सवी वर्षानिमित्त, माफसू, नागपूरच्या विस्तार शिक्षण संचालनालयाच्या पुढाकाराने विशेष 'दूध जनजागृती मोहीम', 'रेबीज जनजागृती मोहीम', 'अंडी जनजागृती मोहीम' आणि 'मत्स्य जनजागृती मोहीम' आयोजित करण्याची योजना आखण्यात आली.

• माफसू-दूध जनजागृती मोहीम

माफसू, नागपूरच्या सर्व घटक महाविद्यालये आणि कृषी विज्ञान केंद्रांच्या प्राध्यापकांद्वारे 'दूध प्या, दीर्घायुषी व्हा' या घोषवाक्यासह विविध शाळांमध्ये दूध जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. विविध शालेय विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित या कार्यक्रमांमध्ये विविध दुग्धजन्य पदार्थांच्या प्रक्रियेचे प्रात्यक्षिक, दैनंदिन आहारात दूध आणि दुग्धजन्य पदार्थांचे महत्त्व यावर माहिती देणे, स्वच्छ दूध उत्पादनावर पथनाट्याचे आयोजन इत्यादींचा समावेश होता. माफसूने दूध आणि दुग्धजन्य पदार्थांवर ११ माहितीपत्रके प्रकाशित केली आणि ती शेतकरी/विद्यार्थ्यांमध्ये वितरित केली. उदगीर, जि. लातूर येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाने मानवांसाठी पौष्टिक असलेले 'गुळ पेढा' आणि 'व्हे ड्रिंक' विकसित केले.

दुतंम, वरुड यांच्यावतीने आयोजित दूध जनजागृती अभियान

दुतंम, उदगीर कडून शालेय विद्यार्थ्यांना दुधाचे वाटप

कृविकें, सांगली यांच्यावतीने गावांमध्ये दूधविषयक जनजागृती मोहिमांचे आयोजन

• माफसूचा रौप्यमहोत्सवी उपक्रम 'मिशन झिरो रेबीज डेथ्स'

आपल्या रौप्यमहोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाने (माफसू), नागपूर, 'मशन झिरो रेबीज डेथ्स' नावाची राज्यव्यापी रेबीज जनजागृती अभियान सुरू केला आहे. या अभियानाचा उद्देश रेबीज आजाराची जागरूकता वाढवणे, रेबीज निदानाची क्षमता वाढवणे आणि महाराष्ट्र राज्यातील प्राणी व मानवांमध्ये रेबीजमुळे होणारे मृत्यू कमी करण्यासाठी लसीकरणाचे प्रयत्न तीव्र करणे हा आहे.

जागतिक रेबीज दिन २०२४ च्या निमित्ताने, माफसू अंतर्गत विविध घटक महाविद्यालये आणि संस्थांनी रेबीज प्रतिबंध आणि नियंत्रणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी मोफत रेबीज-विरोधी लसीकरण शिबिरे, जागरूकता कार्यक्रम आणि शैक्षणिक उपक्रम आयोजित केले.

या व्यापक उपक्रमांद्वारे, माफसू संपूर्ण महाराष्ट्रात रेबीज जागरूकता आणि प्रतिबंधाला प्रोत्साहन देत आहे, ज्यामुळे प्राणी आणि मानव दोघांसाठीही सुरक्षित वातावरणाची खात्री केली जात आहे.

डॉ. ए. यू. भिकाने विद्यार्थ्यांना रेबीज रोगाविषयी मार्गदर्शन करतांना

येथील नापवैम, नागपूर येथे आयोजित सामूहिक लसीकरण कार्यक्रमाच्या समारोप समारंभात डॉ. ए. पी. सोमकुवर संबोधित करताना.

मुंपवैम मुंबई येथे नमुना संकलनाचे प्रात्यक्षिक आणि रेबीज निदानावर प्रत्यक्ष प्रशिक्षण.

• अंडी जागरूकता मोहीम

दि. ११ ऑक्टोबर २०२४, म्हणजेच जागतिक अंडी दिनानिमित्त, एक वर्षभर चालणारी अंडी जागरूकता मोहीम सुरु करण्यात आली. नागपूर येथील म महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (माफसू) अंतर्गत असलेल्या सर्व घटक महाविद्यालये आणि कृषी विज्ञान केंद्रांच्या प्राध्यापकांनी विविध शाळांमध्ये 'रोज खाऊ अंडी मस्त, शरीराला ठेवू तंदुरुस्त' या घोषवाक्यासह अंडी जागरूकता कार्यक्रमांची मालिका सक्रियपणे आयोजित केली. तज्ञांनी मानवी आहारात अंड्यांच्या महत्त्वावर व्याख्याने दिली. या उपक्रमांचा उद्देश मानवी आरोग्य सुधारण्यासाठी अंडी खाण्याच्या महत्त्वावर प्रकाश टाकणे हा होता. या कार्यक्रमांमध्ये अंड्यांचे पौष्टिक फायदे आणि त्यांचा दैनंदिन आहारात समावेश करण्यावर लक्ष केंद्रित करण्यात आले. सहभागींना सर्जनशीलपणे गुंतवून ठेवण्यासाठी आणि जागरूकता वाढवण्यासाठी अंड्यांच्या पाककृती स्पर्धा, प्रश्नमंजुषा, घोषवाक्य लेखन आणि अंडी खाण्याच्या स्पर्धांसारख्या विविध स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या. याव्यतिरिक्त,

पवैम, उदगीर कडून विद्यार्थ्यांना अंडी वाटप

क्रांनापा पवैम, शिरवळ यांच्यातर्फे अंडी खाण्याची स्पर्धा

नापवैम, नागपूरच्या शेळीपालन प्रशिक्षणार्थीमध्ये अंड्यांबद्दल जागरूकता

अंडी खाण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती उपक्रमाचा एक भाग म्हणून शालेय विद्यार्थी आणि शेतकऱ्यांमध्ये उकडलेली अंडी वाटण्यात आली.

- **मत्स्य जागरूकता मोहीम**

दि. २१ नोव्हेंबर २०२४, म्हणजेच जागतिक मत्स्यपालन दिनापासून एक वर्षभर चालणारी मत्स्य जागरूकता मोहीम सुरु करण्यात आली. महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाने (माफसू), नागपूर आणि उदगीर येथील आपल्या मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयांना ही मत्स्य जागरूकता मोहीम यशस्वीपणे राबवण्यासाठी सज्ज केले. माफसूने 'मासे खा, निरोगी रहा' या घोषवाक्यासह सुरु केलेल्या या मत्स्य जागरूकता मोहिमेचा उद्देश विविध भागधारकांना मासे आणि मत्स्यपालनाचे महत्त्व पटवून देणे, शाश्वत पद्धतींना प्रोत्साहन देणे आणि परिसंवाद, व्याख्याने, कार्यशाळा इत्यादी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून समाजाचा सहभाग वाढवणे हा आहे.

नागपूर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाच्या या उपक्रमांतर्गत वेणा धरण, पेठकालडोंगरी येथे शेतकऱ्यांसाठी मत्स्यबीज संवर्धनाचा कार्यक्रम, रांगोळी, वैज्ञानिक प्रतिकृती बनवणे आणि वक्तृत्व स्पर्धा यांसारख्या विद्यार्थ्यांसाठी स्पर्धा, तसेच मत्स्यपालनाच्या कार्यशाळा यांचा समावेश होता, ज्याद्वारे शाश्वत पद्धती, माशांचे पोषण आणि मत्स्यपालनातील आर्थिक संधींना प्रभावीपणे प्रोत्साहन देण्यात आले.

जागरूकता व्याख्याने, परिसंवाद आणि स्पर्धांसारख्या विविध कार्यक्रमांद्वारे, या महाविद्यालयांनी विविध गटांमध्ये मत्स्यांविषयी जागरूकता वाढवली.

मा. कुलगुरु, माफसू आणि इतर मान्यवर वेणा धरणात आयएमसी माशांची पिल्ले सोडताना.

मविम, उदगीर येथे पोस्टर मेकिंग स्पर्धा

मविम, नागपूर येथे मत्स्य जागरूकता कार्यक्रम

७.९ शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी

घटक महाविद्यालय/संस्थेतील तज्ञ दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालन करणाऱ्या शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन आणि प्रात्यक्षिके देण्यासाठी नियमितपणे शेतकऱ्यांच्या शेतांना भेटी देतात. विद्यापीठ आणि इतर राष्ट्रीय संस्थांनी विकसित केलेल्या तंत्रज्ञानाचे फायदे शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचावेत आणि शेतकरी या तंत्रज्ञानाचा लाभ घेऊ शकतील यासाठी नियमितपणे प्रात्यक्षिके दिली जातात.

या शेती आणि क्षेत्रभेटी विद्यापीठाच्या विस्तार कार्याबद्दल शेतकऱ्यांमध्ये सलोख्याचे संबंध निर्माण करण्याच्या प्रक्रियेचा एक महत्त्वाचा भाग आहेत. विद्यापीठाचे कर्मचारी प्रगतशील शेतकऱ्यांना नवीनतम तंत्रज्ञान प्रसारित करण्यासाठी नियमितपणे भेटी देतात, जेणेकरुन संपूर्ण शेतकरी समुदायामध्ये त्यांच्या फायद्यासाठी ते तंत्रज्ञान अवलंबले जाईल याची खात्री करता येईल. एकूण १४९ तज्ञांनी शेतकऱ्यांच्या शेतांना २०२ भेटी दिल्या आणि राज्यभरातील ४५८५ शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले.

तक्ता क्र. ७.१० महाविद्यालय व संस्थानिहाय शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	शास्त्रज्ञांनी प्रक्षेत्रावर दिलेल्या भेटींची संख्या	प्रक्षेत्रास भेटी दिलेल्या शास्त्रज्ञांची संख्या	लाभार्थी संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	६१	३९	७९०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	११	०९	२९०
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०२	०३	१५०
४	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महावि., शिरवळ	२०	४०	१५२०
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	४४	०९	१०८
६	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	२२	०५	०८
७	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	०८	०५	०८
८	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०४	८७
९	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०७	०८	२४

१०	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	१८	१९	२४
११	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०६	०५	३४
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०२	०३	४४
	एकूण	**२०२**	**१४९**	**४५८५**

डॉ. पी. व्ही. पाटील यांची शेळी फार्मला भेट

पवैम, अकोला येथील तज्ञांची निर्वाणा शेळी

पवैम, परभणी येथील शास्त्रज्ञांचा मथुरा पशुपालकांशी संवाद

माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील गडचिरोली कारागृह, गडचिरोली येथे आयएमसी बियाणे वितरित करतांना

कृविकें, ठाणे येथील शास्त्रज्ञांचा क्षेत्रीय दौरा

मविम,उदगीर येथील तज्ञांचा वढवणा गावातील शेततळ्याला क्षेत्रभेट

कृविकें, ठाणे य येथील शास्त्रज्ञांची पशुधनाच्या गोठ्यांना भेट

सबक्लिनिकल स्तनदाह चाचणीसाठी डॉ. एस.पी. आवंडकर यांची डेअरी फार्मला भेट

मविम,उदगीर येथील तज्ञांची दिग्रस गाव, तालुका उदगीर येथील शेततळ्याला भेट

कृविकें, सांगलीच्या कार्यक्षेत्रातील शेतकऱ्यांच्या शेतांना शास्त्रज्ञांनी दिलेली भेट

७.१० शेतकऱ्यांच्या महाविद्यालयास भेटी

शेतकरी विविध पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय उपक्रमांची माहिती व तांत्रिक ज्ञान मिळवण्यासाठी, ज्यात पशु उत्पादने, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालनातील मूल्यवर्धनाचा समावेश आहे, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाच्या विविध संस्था/प्रक्षेत्रांना नियमितपणे वैयक्तिकरित्या आणि गटागटाने भेट देत असतात. याव्यतिरिक्त, शेतकरी तज्ञांकडून सल्ला आणि सेवा घेण्यासाठी विविध विभागांनाही भेट देतात. महाविद्यालये/संस्थांमधील तंत्रज्ञान प्रात्यक्षिक केंद्रे आणि संग्रहालये ही शेतकऱ्यांच्या भेटीची नियमित ठिकाणे आहेत. गेल्या वर्षी माफसूच्या घटक महाविद्यालये/संस्थांना एकूण ४०१० शेतकऱ्यांच्या भेटींची नोंद झाली, ज्यात ८९ तज्ञ आणि ५२६२ शेतकऱ्यांचा सहभाग होता.

श्री. ए. के. कुलकर्णी महाविद्यालयाला भेट देणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

पशुधन प्रक्षेत्र, उदगीर येथे भेट देणाऱ्या शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करताना डॉ. पी. व्ही. पाटील

कुक्कुटपालक शेतकऱ्यांची मुंपवैम, मुंबईला भेट

शेतकऱ्यांनी उदगीर पशुचिकित्सालयाला दिलेली भेट

७.११ विस्तार प्रकाशने

स्थानिक वृत्तपत्रे आणि मासिकांमध्ये प्रकाशित झालेल्या लेखांव्यतिरिक्त, विस्तार शिक्षण संचालनालयाने खालील प्रकाशने प्रकाशित केली आहेत.

१. वार्षिक अहवाल: वार्षिक अहवाल हा शिक्षण, संशोधन, विस्तार आणि प्रशासन या क्षेत्रांतील विद्यापीठाच्या कार्यांचे प्रतिनिधित्व करतो. सन २०२३-२४ च्या वार्षिक अहवालात स्थापना, शिक्षण, संशोधन, शेतीविषयक उपक्रम, विस्तार, बांधकाम आणि लेखाविषयक माहितीचा समावेश होता. हा अहवाल महाराष्ट्र राज्याच्या अर्थसंकल्पीय अधिवेशनात विधान परिषद आणि विधानसभेत सादर करण्यात आला आणि त्याला मंजुरी मिळाली.

२. माफसू वार्ता: हे एक त्रैमासिक वार्तापत्र आहे, जे विद्यापीठाची एक अद्वितीय ओळख आहे आणि त्यात विद्यापीठातील महत्त्वाच्या घडामोडींचा समावेश असतो. हे वार्तापत्र केवळ विद्यापीठातील महत्त्वाच्या घटनांचाच समावेश करत नाहीत, तर त्यात माननीय कुलगुरुंचे विशिष्ट विषयांवर आधारित संपादकीय आणि विद्यापीठाच्या महत्त्वाच्या घटना/तांत्रिक विकास आणि महत्त्वपूर्ण कामगिरीवर दोन पानांची सचित्र मुखपृष्ठ कथा देखील असते. एप्रिल २०२४ ते मार्च २०२५ या वर्षात माफसु वार्तापत्राचे चार अंक प्रकाशित करण्यात आले.

३. माहिती पत्रके: दूध जागरुकता, अंडी जागरुकता, रेबीज जागरुकता आणि मत्स्यपालन जागरुकता अभियानांच्या निमित्ताने विद्यापीठाने शेतकरी, संबंधित भागधारक, विद्यार्थी इत्यादींना वितरणासाठी माहितीपूर्ण माहितीपत्रके प्रकाशित केली. मोठ्या प्राण्यांमधील रक्त संक्रमण, सर्पदंश, माफसू संग्रहालय, करकंबी वराह, कठाणी गुरे, भीमथडी घोडा, दुभत्या गायी आणि म्हशींमधील मृदूअस्थि, म्हशींमधील कोड आणि त्यावर उपचार इत्यादी विषयांवरील माहितीपत्रकेही विद्यापीठाने प्रकाशित केली.

४. माफसू दिनदर्शिका २०२५: ही दिनदर्शिका महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरच्या स्थापनेच्या रौप्य महोत्सवी वर्षानिमित्त विद्यापीठाच्या सर्व संस्थांच्या २५ वर्षांच्या प्रवासाच्या संकल्पनेवर आधारित आहे. याव्यतिरिक्त, या दिनदर्शिकेच्या प्रती पशुसंवर्धन विभाग, दुग्धविकास आणि मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या सर्व जिल्हा अधिकाऱ्यांना दिल्या जातात आणि त्या राज्यातील प्रत्येक तालुक्यात पोहोचेल याची खात्री केली जाते. तसेच, या दिनदर्शिकेची एक प्रत विद्यापीठाच्या वेबसाइटवरही उपलब्ध आहे.

५. माफसू दैनंदिनी २०२५: यामध्ये विद्यापीठाच्या महत्त्वाच्या कामगिरीची माहिती, दुग्धव्यवसाय, शेळीपालन, कुक्कुटपालन, मत्स्यव्यवसाय, दुग्ध तंत्रज्ञान, दूध, मांस आणि इतर पशु उत्पादनांमध्ये मूल्यवर्धन, विविध श्रेणींच्या जनावरांसाठी चारा आणि खाद्य, श्वानांची काळजी आणि व्यवस्थापन आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान व मत्स्यव्यवसायाशी संबंधित इतर उपयुक्त माहिती शेतकऱ्यांसाठी उपलब्ध आहे. माफसू डायरीच्या प्रती घटक महाविद्यालये आणि राज्यभरात पसरलेल्या कनिष्ठ शिक्षण संस्थांच्या जाळ्याद्वारे मोठ्या प्रमाणावर वितरित केल्या जातात. याव्यतिरिक्त, ही माहितीपूर्ण डायरी व्यापक वापरासाठी विद्यापीठाच्या वेबसाइटवर देखील उपलब्ध करून दिली जाते.

६. विस्तार प्रकाशने: प्राध्यापकांद्वारे प्रकाशित होणारी लोकप्रिय प्रकाशने सामान्यत: शेतकरी आणि इतर संबंधितांसाठी वैज्ञानिक माहिती आणि तंत्रज्ञानाच्या हस्तांतरणाशी संबंधित असतात आणि ती स्थानिक वर्तमानपत्रे/मासिके इत्यादींमध्ये प्रकाशित केली जातात.

तक्ता क्र. ७.११ महाविद्यालयनिहाय विस्तार प्रकाशने

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	पुस्तके/ पुस्तिका/ स्मरणिका/प्रशिक्षण पुस्तिका/ नियतकालिकांची संख्या	स्थानिक प्रकाशनाची संख्या (वर्तमानपत्रे)	पत्रके / घडीपत्रिकांची संख्या
१	विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर	००	००	१४
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०५	२४	०२
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	३५	९२	०१
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०३	२७	०६
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१०	२७	०२
६	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महावि., शिरवळ	०९	३१	००
७	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	१०	५६	०७
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०१	००	०१
९	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०१	०२	०५
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	०१	०२	००
११	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०२	००
१२	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	००	१०	००
	एकूण	**७६**	**२७३**	**३८**

विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी प्रतिष्ठित वर्तमानपत्रे, मासिके आणि नियतकालिकांमधून एकूण २७३ तांत्रिक आणि लोकप्रिय प्रकाशने प्रकाशित केली आहेत. प्राध्यापकांनी ७६ पुस्तके/पुस्तिका/मार्गदर्शिका/स्मरणिकांच्या प्रकाशनासाठीही योगदान दिले आहे आणि त्यांच्याद्वारे एकूण ३८ माहितीपत्रके आणि घडीपत्रिका देखील प्रकाशित करण्यात आल्या आहेत. विद्यापीठाने प्रकाशित केलेल्या माहितीपत्रकांवर एक विशिष्ट क्यूआर कोड असतो आणि ही प्रकाशने शेतकरी समुदायाद्वारे तसेच सर्व संबंधितांद्वारे शेतकऱ्यांनी नवीनतम तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर वापरली जातात.

७.१२ रेडीओ आणि दूरदर्शन कार्यक्रम

माध्यमांवर आधारित विस्तारः पशुपालक शेतकऱ्यांसाठी प्रसारण सत्रे

आजकालचे शेतकरी इंटरनेटद्वारे रेडिओ आणि दूरदर्शनच्या वापराशी सुपरिचित आहेत आणि यामुळे शेतकऱ्यांमध्ये, विशेषतः तरुणांमध्ये, या माध्यमांची पोहोच लक्षणीयरीत्या वाढली आहे. रेडिओ आणि दूरदर्शनसारख्या इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांचा वापर शेतकऱ्यांपर्यंत संशोधन-आधारित नवकल्पना आणि नवीन तंत्रज्ञान पोहोचवण्यासाठी प्रभावी ठरला आहे.

महाविद्यालयातील प्राध्यापकांनी अखिल भारतीय रेडिओ (AIR) आणि दूरदर्शनद्वारे पशुधनाचे आरोग्य, पोषण, प्रजनन आणि रोग प्रतिबंधक यांसारख्या विषयांवर तज्ञ चर्चासत्रे देऊन सार्वजनिक संपर्कात सक्रियपणे योगदान दिले. 'शेतशिवार', कृषिवाणी' आणि राज्य-स्तरीय जनजागृती मोहिमांसारख्या कार्यक्रमांतर्गत प्रसारित झालेल्या या दृकश्राव्य सत्रांचा उद्देश शेतकरी समुदायांपर्यंत वैज्ञानिक ज्ञान सुलभ पद्धतीने पोहोचवणे हा होता. या चर्चासत्रांमध्ये हंगामी रोग नियंत्रण, प्रजनन व्यवस्थापन आणि कुक्कुटपालन व दुग्धव्यवसायातील सर्वोत्तम पद्धतींचा समावेश होता, ज्यामुळे शेतकऱ्यांची जागरूकता वाढली, वैज्ञानिक हस्तक्षेपांना प्रोत्साहन मिळाले आणि शाश्वत पशुधन विकासाला पाठिंबा मिळाला.

विद्यापीठाच्या तज्ञ प्राध्यापकांनी एकूण ५६ रेडिओ चर्चासत्रे आणि २९ दूरदर्शन चर्चासत्रे दिली. दूरदर्शन आणि आकाशवाणीच्या प्रादेशिक सल्लागार बैठकांमध्ये सहभाग घेऊन रेडिओ आणि दूरदर्शनला प्रोत्साहन दिले जाते आणि एआयआर व दूरदर्शनच्या त्रैमासिक वेळापत्रकात या विषयांचा समावेश करण्यासाठी अधिकाधिक संशोधन-आधारित नवीन तंत्रज्ञानाचे समर्थन केले जाते.

दूध जनजागृती मोहिमेवरील टीव्ही चर्चा

माफसू संशोधनवर टीव्ही चर्चा

७.१३ उन्नत भारत अभियान

उन्नत भारत अभियानाची संकल्पना ही महाविद्यालय-ज्ञान-गाव (कॉलेज-नॉलेज-व्हिलेज) या मार्गाला एकत्रित करून, प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांद्वारे संशोधन आणि विकास संस्थांमधील उपलब्ध तंत्रज्ञान गावांपर्यंत पोहोचवणे आहे.

विद्यापीठ या दत्तक घेतलेल्या किंवा कार्यरत गावांद्वारे शेतकऱ्यांपर्यंत नवीनतम तंत्रज्ञान पोहोचवण्यासाठी कार्य करत आहे. आत्मनिर्भर भारताचे ध्येय साध्य करण्यासाठी ग्रामीण भागाच्या शाश्वत आणि समन्वित विकासाकरिता उच्च शिक्षण संस्थांना गावांसोबत जोडण्याच्या भारत सरकारच्या महत्त्वाकांक्षी ग्रामीण विकास कार्यक्रम 'उन्नत भारत अभियाना' अंतर्गत एकूण ३० गावे दत्तक घेण्यात आली आहेत.

तक्ता क्र. ७.१२ संस्थानिहाय प्रयोगशाळेमार्फत पुरविण्यात आलेल्या रोगनिदान सेवा

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	दत्तक गावांची संख्या	विस्तार कार्यांची संख्या	सहभागी तज्ञांची संख्या	सहभागींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	५	१३	२७	४६९
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	५	१४	२६	५२५
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	५	१६	१२	४५०
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	५	८३	२०	५२३०
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	५	१२	१६	६९६
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालया, अकोला	५	२१	१५	७००
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	१	१३	५	४९७
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१	२०	६	१०८३
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	१	९	४	३२६
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१	३	८	८५
	एकूण	**३० गावे**	**२०४**	**१३९**	**१००६१**

या उपक्रमामध्ये गावांमध्ये विविध विकास उपक्रम आयोजित करण्यासाठी विद्यापीठाच्या शास्त्रज्ञांच्या दत्तक घेतलेल्या गावांना भेटींचा समावेश आहे. विद्यापीठाने या कार्यक्रमात आणखी सुधारणा करण्यासाठी प्रत्येक गावासाठी ५००००/- रुपयांची तरतूद करून एक अनोखे पाऊल उचलले आहे, ज्यामुळे पुढील पाच वर्षांसाठी या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी दरवर्षी एकूण १५.०० लाख रुपयांचे बजेट उपलब्ध झाले आहे. गेल्या वर्षी, शेतांना भेटी, शेतकरी-शास्त्रज्ञ भेट, गटचर्चा, जनजागृती मोहीम, वृक्षारोपण, स्वच्छता अभियान, चारा उत्पादन, मूल्यवर्धित दूध, मांस आणि मत्स्य उत्पादने तयार करणे, फिरत्या वैद्यकीय सेवा, पशु आरोग्य शिबिरे, प्रशिक्षण, प्रात्यक्षिके, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसायातील नवीन तंत्रज्ञानाबद्दल मार्गदर्शन इत्यादींसारख्या २०४ विविध कार्यक्रमांद्वारे, महाविद्यालयांमधील १३९ तज्ञांच्या सहभागाने विद्यापीठाच्या या दत्तक घेतलेल्या गावांमध्ये एकूण १००६१ शेतकऱ्यांना फायदा झाला.

मंपवैम, मुंबई यांच्यामार्फत जोहे, ता. पेण, जि. रायगड येथील विद्यार्थ्यांसाठी रेबीजविषयी जनजागृती.

नापवैम, नागपूरच्या विद्यार्थ्यांकडून निलगाव येथे मतदान जागृती अभियान.

पवैम, परभणी तर्फे नांदापूर, ता. आणि जिल्हा परभणी येथील कुक्कुटपालकांना पोल्ट्री फीड वाटप

पवैम, अकोला यांनी आयोजित केलेल्या पशु आरोग्य शिबिरात तज्ञ डॉक्टर शस्त्रक्रिया करताना

मविम, उदगीर येथील दत्तक घेतलेल्या गावात मत्स्यव्यवसाय प्रदर्शनाचे आयोजन

दुतंम, उदगीर यांच्यामार्फत मुलांचे आरोग्य सुधारण्यासाठी फ्लेवर्ड दुधाची निर्मिती आणि वितरण

क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथील विद्यार्थ्यांद्वारे बाह्य परजीवीनाशक फवारणी

मविम, नागपूर यांनी आयोजित केलेल्या कार्यशाळेदरम्यान प्रमुख पाहुणे शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

७.१४ पशू आरोग्य शिबिरे

घटक महाविद्यालयांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रात आयोजित केलेले पशु आरोग्य शिबिर हा विद्यापीठाबद्दल सदिच्छा वाढवण्यासाठी आणि ग्रामीण शेतकऱ्यांना तज्ञांच्या सेवा पुरवण्यासाठीचा आणखी एक नाविन्यपूर्ण उपक्रम आहे, ज्या अंतर्गत १०९ पशु आरोग्य शिबिरांमधून १२१९९ प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले. याव्यतिरिक्त, विद्यापीठातील तज्ञ शेतकरी प्राण्यांची उत्पादकता आणि उत्पादन सुधारण्यासाठी नवीनतम तंत्रज्ञानाबद्दल शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करत आहेत.

तक्ता क्र. ७.१३ पशू आरोग्य शिबिरांमध्ये उपचार केलेली प्रकरणे

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	पशू आरोग्य शिबिरांची संख्या	शिबिरात उपचार घेतलेली जनावरे संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१९	२९८२
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०३	८००
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०३	२७७
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१७	२८२९
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	३२	३८४८
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला	३१	१२६४
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	०२	३८
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	१३१
९	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०१	३०
	एकूण	**१०९**	**१२१९९**

मुंपवैम, मुंबई येथे लसीकरण शिबिर

पवैम, परभणी येथील तज्ञ पशु आरोग्य शिबिरादरम्यान जनावराची तपासणी करताना

मुंपवैम, मुंबई द्वारे वंध्यत्व शिबिर

पवैम, अकोला यांनी आयोजित केलेल्या शिबिरादरम्यान प्राण्यांची तपासणी.

पवैम, उदगीर येथील डॉ. पी. व्ही. पाटील शिबिरादरम्यान वासराला जंतनाशक औषध पाजतांना

शिबिरादरम्यान नापवैम, नागपूरचे तज्ञ प्राण्यांवर उपचार करतांना

७.१५ दवाखाना सेवा

महाविद्यालयांमधील पशुचिकित्सा संकूल या प्रदेशातील पशुधन आणि पाळीव प्राण्यांच्या मालकांना सर्वसमावेशक क्लिनिकल सेवा प्रदान करते. या सेवा तज्ञ चिकित्सक आणि तांत्रिक कर्मचाऱ्यांद्वारे प्रगत निदान, उपचार आणि बाह्यसेवा सुविधांच्या माध्यमातून पुरविल्या जातात. याव्यतिरिक्त, पशुचिकित्सा संकूलाचे कर्मचारी महाविद्यालयांद्वारे आयोजित केल्या जाणाऱ्या बाहेरील पशु आरोग्य शिबिरांमध्ये सक्रियपणे सहभागी होतात.

पशुचिकित्सा संकूलाच्या कर्मचाऱ्यांनी एकूण ११७६७१ प्रकरणांवर उपचार केले, ज्यामध्ये रुग्णालयांमध्ये ११३९७४ प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले आणि महाविद्यालयांद्वारे पुरविल्या जाणाऱ्या फिरत्या सेवांदरम्यान ३६९७ प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले, तर शिबिरांमध्ये १२१९९ प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले. उपचार केलेल्या प्रकरणांपैकी, ४०४७२ औषधोपचार प्रकरणे, ७०४५८ शस्त्रक्रिया प्रकरणे आणि १४९६१ स्त्रीरोगविषयक प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले.

तक्ता क्र. ७.१४ महाविद्यालयनिहाय दवाखान्यात आणि फिरते रुग्णालयात उपचार घेतलेली जनावरे संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	उपचार घेतलेली जनावरे संख्या			महसूल उत्पन्न (रु)
		दवाखान्यात उपचार घेतलेली जनावरे	फिरते रुग्णालयात उपचार घेतलेली जनावरे	एकूण	
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	५१८७२	५६७	५२४३९	१६५४२९३
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	३१९३६	४७	३१९८३	१११८२१६५
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	५१३५	०	५१३५	७०८१९५
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	६७०४	१९४७	८६५१	१९५७६७०
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	९९३९	२१३	१०१५२	४१०६९८०
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालया, अकोला	८०९८	९२१	९०१९	१५९४५६४
७	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	२९०	०२	२९२	००
	एकूण	**११३९७४**	**३६९७**	**११७६७१**	**२१२०३८६७**

गोरवाडा येथील डब्ल्यूआरटीसीमध्ये टायगर जीटी-३८ वर गोचीड प्रादुर्भावासाठी उपचार

पशुचिकित्सा संकूलए पवैम, अकोला येथे मोठ्या प्राण्यांवर उपचार

विद्यापीठाच्या रुग्णालयातील तज्ञांनी ५८३० केसेससाठी क्ष-किरण तंत्रज्ञान तर ५०२२ केसेससाठी अल्ट्रासोनोग्राफी तंत्रज्ञान यासारख्या आधुनिक इमेजिंग तंत्रज्ञानाचा वापर केला.

तक्ता क्र. ७.१५ महाविद्यालयनिहाय पशुचिकित्सा संकूल येथे रोगनिदान सेवा

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	उपचार घेतलेली जनावरे संख्या	
		क्ष - किरण	अल्ट्रासोनोग्राफी
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	२२५	१२००
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१२६०	९१४
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	४२९	४६९
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	६३३	१०८
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	२९०८	२०५७
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालया, अकोला	३६२	२७३
७	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	१३	०१
	एकूण	**५८३०**	**५०२२**

७.१६ प्रयोगशाळेमार्फत रोगनिदान सेवा

विविध प्रयोगशाळा निदान सेवांमध्ये माफसूच्या पशुवैद्यकीय महाविद्यालये आणि संस्थांमधील विकृतीशास्त्र, परजीवीशास्त्र, जीवरसायनशास्त्र, सुक्ष्मजीवशास्त्र आणि शैक्षणिक पशुचिकित्सा संकूल येथील प्रयोगशाळांमध्ये प्रक्रिया केलेल्या नमुन्यांचा समावेश आहे. पशुचिकित्सा संकूलामध्ये सुसज्ज क्लिनिकल प्रयोगशाळा आहेत, जिथे सर्व रक्तविषयक आणि जैवरासायनिक तपासण्या नियमितपणे केल्या जातात.

रुग्णालयांमध्ये एकूण १२८०९ रक्ताच्या नमुन्यांचे संपूर्ण रक्त गणना साठी विश्लेषण करण्यात आले, ८६१६ रक्ताचे स्मीअर्स तपासले गेले, ३१७५ शेणाच्या नमुन्यांची परजीवी संसर्गासाठी तपासणी करण्यात आली आणि १४१८४ जैवरासायनिक तपासण्या करण्यात आल्या.

तक्ता क्र. ७.१६ संस्थानिहाय प्रयोगशाळेमार्फत पुरविण्यात आलेल्या रोगनिदान सेवा

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रक्रिया केलेल्या नमून्यांची संख्या				
		संपूर्ण रक्त गणना	ब्लड स्मीअर	विष्ठा तपासणी	जैवरासा-यनिक	इतर तपासणी
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१०२३	१५२	१५८७	११७७	३०१
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२५८४	२५९०	७१२	९४७९	१५८१
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	८७	८४	५३	९५६	००
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१८९०	६६३	११४	८६७	००
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	५९२९	३९२९	३९९	९४२	१५०५
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	१०४२	१०९८	३२	६६०	१०६१
७	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	२५४	१००	२७८	१०३	२२४९
	एकूण	**१२८०९**	**८६१६**	**३१७५**	**१४१८४**	**६६९७**

७.१७ उद्घाटन

१. दुतंम, वरुड येथील एस.टी.डी.पी. मध्ये नाविन्यपूर्ण संशोधन-आधारित दुग्धजन्य पदार्थांचे अनावरण

दि. ५ एप्रिल २०२४ रोजी, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद) येथे संशोधन-आधारित दुग्धजन्य पदार्थांची एक नाविन्यपूर्ण श्रेणी सुरु करण्यात आली. यामध्ये म्हैसूर पाक, छन्ना-पोडो आणि खरबूज व आंब्याच्या आईस्क्रीमच्या दोन प्रकारांचा समावेश आहे. या पदार्थांचे अनावरण डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, डॉ. ए. यू. भिकाने, विस्तार शिक्षण संचालक, डॉ. कुरकुरे, संशोधन संचालक आणि डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान यांच्या हस्ते करण्यात आले.

मा. कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटील दुग्धजन्य पदार्थांचे अनावरण करतांना

२. दुतंम, उदगीरद्वारे व्हे ड्रिंक्स आणि गूळ पेढ्याचे अनावरण

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीरने तयार केलेली दोन व्हे ड्रिंक्स (आंबा आणि सांयाच्या चवीची) आणि गूळ पेढा ही दुग्धजन्य उत्पादने, माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांच्या हस्ते दि. १८ जून २०२४ रोजी नागपूर येथील माफसूच्या मुख्यालयात २१ व्या संयुक्त संशोधन परिषदेच्या बैठकीच्या उद्घाटन समारंभात लॉन्च करण्यात आली.

व्हे ड्रिंक्स आणि गुळाचा पेढा या दोन नाविन्यपूर्ण दुग्धजन्य पदार्थांचे लॉंचिंग

३. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या गोरेगाव येथील नवीन इमारतीचा भूमिपूजन समारंभ

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या नवीन इमारतीचा भूमिपूजन समारंभ दि. ११ ऑक्टोबर २०२४ रोजी, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे प्रति-कुलपती आणि महसूल, पशुसंवर्धन व दुग्धविकास मंत्री, माननीय श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील यांच्या हस्ते, मुंबई उत्तर-पश्चिमचे खासदार माननीय श्री. रवींद्र दत्ताराम वायकर, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील, मुंबई उपनगरचे जिल्हाधिकारी माननीय श्री. राजेंद्र क्षीरसागर (आयएएस), महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे संचालक आणि अधिष्ठाता डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये आणि मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. एस. यू. गुळवणे यांच्या सन्माननीय उपस्थितीत पार पडला.

गोरेगाव येथील मुंपवैमच्या नवीन महाविद्यालयाच्या इमारतीच्या पायाभरणी समारंभ

४. क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथे पशुधन उत्पादन विक्री केंद्राचे उद्घाटन

माफसूचे माननीय कुलगुरु डॉ. नितीन पाटील यांनी दि. १४ नोव्हेंबर २०२४ रोजी क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे पशुधन उत्पादन विक्री केंद्राचे उद्घाटन केले. यावेळी डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, अधिष्ठाता (पशुवैद्यक शाखा), डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे, संशोधन संचालक आणि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद मेश्राम उपस्थित होते.

पाहुण्यांच्या हस्ते 'केएनपी मिल्क' चे अनावरण.

५. कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, नागपूरचे उद्घाटन

दि. १९ जानेवारी २०२५ रोजी, कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, नागपूरच्या नवनिर्मित प्रशासकीय इमारतीचे आणि शेतकरी वसतिगृहाचे उद्घाटन माननीय डॉ. हिमांशू पाठक, सचिव, डीएआरइ आणि महासंचालक, आयसीएआर, नवी दिल्ली यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरचे कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील होते. याप्रसंगी डॉ. एस. के. रॉय, संचालक, आयसीएआर-अटारी, पुणे, डॉ. वाय. जी. प्रसाद, संचालक, आयसीएआर-सीआयसीआर, डॉ. एन. जी. पाटील, संचालक, आयसीएआर-एनबीएसएस अँड एलयूपी, नागपूर, डॉ. एस. के. शुक्ला, आयसीएआर-सीआयआरसीटी, डॉ. ए. यू. भिकाने, विस्तार शिक्षण संचालक, नागपूर आणि डॉ. एस. पी. लांडगे, वरिष्ठ शास्त्रज्ञ आणि प्रमुख, कृषी विज्ञान केंद्र, नागपूर हे व्यासपीठावर उपस्थित होते.

डॉ. हिमांशू पाठक, माननीय सचिव, डेअर आणि महासंचालक, आयसीएआर, यांच्या हस्ते कृविकें, नागपूरच्या प्रशासकीय इमारतीचे उद्घाटन

६. मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर आणि कौशल्य विकास केंद्राच्या नवीन इमारतीचे उद्घाटन

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर आणि कौशल्य विकास केंद्राच्या नवीन इमारतीचे उद्घाटन दि. २० जानेवारी, २०२५ रोजी महाराष्ट्र शासनाच्या पशुसंवर्धन, पर्यावरण आणि हवामान बदल मंत्री, माननीय पंकजाताई मुंडे यांच्या हस्ते करण्यात आले. डॉ. हिमांशू पाठक, माननीय सचिव (डेअर) आणि महासंचालक, आयसीएआर, नवी दिल्ली, डॉ. एन. रामास्वामी, माननीय सचिव, पशुसंवर्धन, दुग्धविकास आणि मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन आणि डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू,

मविम, नागपूरच्या नवीन इमारतीचे उद्घाटन करताना माननीय पंकजाताई मुंडे

माफसू, नागपूर हे सन्माननीय अतिथी म्हणून उपस्थित होते. या कार्यक्रमाला महाराष्ट्र शासनाचे पशुसंवर्धन आयुक्त डॉ. प्रवीण कुमार देवरे, आयसीएआर, नवी दिल्लीचे उपमहासंचालक डॉ. राघवेंद्र भट्टा यांच्यासह माफसू, नागपूरचे वरिष्ठ अधिकारी उपस्थित होते.

७. पवैम, अकोला येथे पदव्युत्तर मुलांच्या वसतिगृहाचे उद्घाटन

पवैम, अकोला येथील नव्याने बांधलेल्या पदव्युत्तर मुलांच्या वसतिगृहाचे उद्घाटन दि. १६ मार्च २०२५ रोजी, मा. डॉ. नितीन व्ही. पाटील, कुलगुरू, माफसू, नागपूर यांच्या हस्ते, डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, संचालक (शिक्षण) आणि अधिष्ठाता (पशुवैद्यकीय विज्ञान), माफसू, नागपूर यांच्या उपस्थितीत करण्यात आले.

पवैम, अकोला येथे मुलांच्या वसतिगृहाचे उद्घाटन

८. डिजिटल पशुधनशाळेचे उद्घाटन

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर, यांनी शेतकरी समुदायाच्या फायद्यासाठी विस्तार उपक्रम संयुक्तपणे राबवण्यासाठी पाणी फाउंडेशनसोबत सामंजस्य कराराद्वारे धोरणात्मक भागीदारी केली आहे. या सामंजस्य कराराच्या अनुषंगाने, पाणी फाउंडेशन आणि राज्य कृषी विद्यापीठांच्या भागीदारीने दि. १९ जून २०२४ रोजी 'डिजिटल पशुधनशाळा' नावाचा एक प्रमुख उपक्रम सुरु करण्यात आला. 'डिजिटल पशुधनशाळा' कार्यक्रम महत्त्वाच्या विषयांवर तज्ञांद्वारे रिअल-टाइम माहिती देण्यासाठी तयार करण्यात आला आहे. हा उपक्रम विस्तार सेवांच्या प्रभावी प्रसारासाठी डिजिटल प्लॅटफॉर्मचा वापर करण्याच्या माफसूच्या वचनबद्धतेवर भर देतो.

डिजिटल पशुधनशाळेत तज्ज्ञांचा सहभाग

८. सामंजस्य करार

मपमविवि, नागपूरने देशातील नामांकित संस्थांसोबतच्या धोरणात्मक भागीदारीद्वारे आपल्या सहकार्यात्मक संपर्काचा विस्तार सातत्याने वाढविला आहे. सन २०२४–२५ या कालावधीत करण्यात आलेल्या सामंजस्य करारांमधून विद्यापीठाची शाश्वत पशुधन विकास, अनुप्रयुक्त संशोधन, ज्ञानविनिमय आणि सामाजिक परिणाम यांप्रती असलेली बांधिलकी अधोरेखित होते. अशा उपक्रमांमुळे प्राध्यापक, विद्यार्थी आणि हितधारकांसाठी नवीन संधी निर्माण होतील तसेच विद्यापीठाचे शैक्षणिक प्रयत्न उद्योग व समाजाच्या गरजांशी सुसंगत राहतील.

१. सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्प आणि वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार
२. RESQ, पुणे आणि WRTC, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार
३. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि मेड-क्युबेटर इनोव्हेशन्स प्रायव्हेट लिमिटेड यांच्यात सामंजस्य करार.
४. मपमविवि, नागपूर आणि BAIF विकास संशोधन फाउंडेशन, उरुळीकांचन, पुणे यांच्यात सामंजस्य करार,
५. मपमविवि, नागपूर आणि आयसीएआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ ॲलनिमल न्यूट्रिशन ॲंड फिजियोलॉजी, आदुगोडी, बेंगळुरू, कर्नाटक यांच्यात सामंजस्य करार
६. मपमविवि, नागपूर आणि VNMKV, परभणी यांच्यात सामंजस्य करार
७. मपमविवि, नागपूर आणि CIRG, मखदूम, उत्तर प्रदेश यांच्यात सामंजस्य करार
८. आयसीएआर-सीएसडब्ल्यूआरआय अविकानगर आणि मपमविवि, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार
९. आयसीएआर-निवेदी, बेंगळुरु आणि माफसू, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार
१०. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मपमविवि, नागपूर आणि इम्युरेका ॲनिमल हेल्थ प्रायव्हेट लिमिटेड, सिकंदराबाद यांच्यात सामंजस्य करार
११. मपमविवि आणि ICAR - सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ऑन कॅटल, मेरठ कॅन्ट यांच्यात सामंजस्य करार
१२. मपमविवि आणि अण्णासाहेब शिंदे फाउंडेशन, यांच्यात सामंजस्य करार
१३. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि सेंटर फॉर पीपल्स कलेक्टिव्ह (सीपीसी), नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार
१४. मपमविवि आणि अहमदाबाद येथील प्रॉम्प्ट इक्विपमेंट्स प्रायव्हेट लिमिटेड सोबत सामंजस्य करार
१५. मपमविवि आणि ॲग्निनोव्हेट इंडिया लिमिटेड सोबत सामंजस्य करार

१. सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्प आणि वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

एप्रिल २०२४ रोजी नागपूर येथील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात जागतिक पशुवैद्यकीय दिनानिमित्त सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्प आणि वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करण्यात आली. हा सामंजस्य करार परस्पर फायदेशीर ठरेल, कारण वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर मध्येकाम करणा-या कर्मचा-यांना संरक्षित क्षेत्रातील वन्य जीवांना आरोग्य कवच प्रदान करणे, या ठिकाणी संशोधन आणि प्रशिक्षण घेण्यासाठी सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्प मदत करेल तर वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र,वन्यजीव आरोग्य आणि व्यवस्थापनाच्या क्षेत्रात तांत्रिक कौशल्य आणि समर्थन प्रदान करेल.

वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूरचे संचालक डॉ. शिरीष उपाध्येआणि सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्पाचे क्षेत्र संचालक श्री. रामानुजन यांनी मपमविवि, नागपूरचे मा. कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांच्या उपस्थितीत यासामंजस्य करारावर स्वाक्षरी केली.

सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्प आणि वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

२. RESQ, पुणे आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र (WRTC), नागपूर आणि आरईएसक्यू (RESQ) यांच्यामध्ये दि. २१ मे २०२४ रोजी सामंजस्य करार (MoU) करण्यात आला. हा करार डॉ. शिरीष उपाध्ये, संचालक, WRTC आणि सौ. नेहा पंचमिया, संस्थापक व अध्यक्ष, आरईएसक्यू चारिटेबल ट्रस्ट, पुणे यांनी स्वाक्षरीत केला. या कराराचा उद्देश आरईएसक्यू सीटी केंद्रात आणल्या जाणा-या वन्यप्राण्यांपासून रक्त व ऊतक नमुने (blood / tissue samples) उपलब्ध करून देऊन त्या आधारे नमुना संग्रह (repository) तयार करणे हा आहे. WRTC कडून वन्यजीव आरोग्य, फॉरेन्सिक तपासणी, सहाय्यक प्रजनन तंत्रज्ञान, प्रयोगशाळा व नैदानिक सुविधा तसेच वन्यजीवांच्या आरोग्य व व्यवस्थापनाशी संबंधित तज्ज्ञ सेवा प्रदान केल्या जातील.

RESQ, पुणे आणि WRTC, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

३. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि मेड-क्युबेटर इनोव्हेशन्स प्रायव्हेट लिमिटेड यांच्यात सामंजस्य करार.

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या शस्त्रचिकित्सा आणि रेडिओलॉजी विभाग आणि मेड-क्युबेटर इनोव्हेशन्स प्रायव्हेट लिमिटेड यांच्यात दि. ८ जुलै २०२४ रोजी सामंजस्य करार झाला, हा करार तीन वर्षांसाठी लागू होईल. या कराराचा उद्देश वैद्यकीय आणि पशुवैद्यकीय तज्ज्ञांना "मिनिमली इनव्हेसिव्ह सर्जरी" मध्ये प्रशिक्षण देणे, उद्योग-शैक्षणिक संस्था परस्पर संवाद वाढविणे, कौशल्य आणि तांत्रिक ज्ञान वृद्धिंगत करणे, तसेच शल्यचिकित्सेतील नव्या तंत्रज्ञानाबद्दल शैक्षणिक क्षेत्रात जागरूकता वाढविणे आणि त्याचा व्यावहारिक वापर सुलभ करणे हा आहे.हा सामंजस्य करार मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. एस. यू. गुळवणे आणि मेड-क्यूबेटर इनोव्हेशन्स प्रा. लि. चे संचालक श्री. रोहित गंधारे यांनी स्वाक्षरी करून पूर्ण केला.

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि मेड-क्युबेटर इनोव्हेशन्स प्रायव्हेट लिमिटेड यांच्यात सामंजस्य करार

४. मपमविवि, नागपूर आणि BAIF विकास संशोधन फाउंडेशन, उरुळीकांचन, पुणे यांच्यात सामंजस्य करार,

मपमविवि, नागपूर आणि BAIF यांच्यात सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर आणि BAIF विकास संशोधन फाउंडेशन, उरुळीकांचन, पुणे यांनी दि १२ जून २०२४ रोजी सामंजस्य करारवर स्वाक्षरी करून सहकार्य करारांना औपचारिक मान्यता दिली. या सामंजस्य कराराचे प्राथमिक उद्दिष्ट बहुविद्याशाखीय संशोधन आणि विस्तार प्रयत्नांना सुलभ करणे तसेच दोन्ही संस्थांमधील बौद्धिक सहकार्य आणि शैक्षणिक देवाणघेवाणीला प्रोत्साहन देणे आहे. मपमविवि, नागपूरचे माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि BAIF विकास संशोधन फाउंडेशनचे अध्यक्ष आणि व्यवस्थापकीय विश्वस्त डॉ. भरत काकडे यांनी त्यांच्या संबंधित संस्थांचे प्रतिनिधित्व करून सामंजस्य करारांवर स्वाक्षरी केली. मपमविवि, नागपूरच्या वतीने, संशोधन संचालक डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे आणि शिरवळ येथील क्रा.ना.पा.प.वै.म. शिरवळ चे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. एम. डी. मेश्राम, स्वाक्षरी समारंभाचे साक्षीदार होते.

५. मपमविवि, नागपूर आणि आयसीएआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ ॲलनिमल न्यूट्रिशन अँड फिजियोलॉजी, आदुगोडी, बेंगळुरू, कर्नाटक यांच्यात सामंजस्य करार

मपमविवि, नागपूर आणि आयसीएआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ ॲनिमल न्यूट्रिशन अँड फिजियोलॉजी, आदुगोडी, बेंगळुरू, कर्नाटक यांच्यात सामंजस्य करार

दि. १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरने आयसीएआर -नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ ॲडनिमल न्यूट्रिशन अँड फिजियोलॉजी (NIANP), बेंगळुरू सोबत एक सामंजस्य करार केला. हा करार पदव्युत्तर आणि आचार्य विद्यार्थ्यांसाठी पदव्युत्तर संशोधनाच्या संधी उपलब्ध करून देताना पशुंच्या पोषण आणि शरीरक्रियाविज्ञानात सहयोगी संशोधनाला चालना देण्यावर लक्ष केंद्रित करतो .

नागपूर येथे आयोजित दुग्धव्यवसाय - उपजीविका, आरोग्य आणि पोषणाचे साधन या विषयावरील राष्ट्रीय परिषदेदरम्यान हा सामंजस्य करार करण्यात आला. मा.श्री. नितीन जी गडकरी, रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री, भारत सरकार यांच्या उपस्थितीत हा कार्यक्रम झाला. ज्यांनी कागदपत्रांची औपचारिक देवाणघेवाण पाहिली. या सामंजस्य करारावर मपमविवि, नागपूरचे मा. कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि ICAR-NIANP चे मा. संचालक डॉ. आर्तबंधू साहू यांनी स्वाक्षरी केली.

६. मपमविवि, नागपूर आणि VNMKV, परभणी यांच्यात सामंजस्य करार

दि. १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी नागपूर येथील महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU) आणि परभणी येथील वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापीठ (VNMKV) यांनी सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करून औपचारिक

भागीदारी केली. या कराराचे उद्दिष्ट अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांमध्ये सहकार्य वाढवणे आहे. दोन्ही संस्थांमधील पदवीपूर्व विद्यार्थ्यांसाठी व्यावहारिक प्रशिक्षण आणि इंटर्नशिपसह पदव्युत्तर आणि आचार्य संशोधनात सहयोगी प्रयत्नांना देखील प्रोत्साहन दिले जाते .

नागपूर येथे आयोजित दुग्धव्यवसाय - उपजीविका, आरोग्य आणि पोषणाचे एक साधन या विषयावरील राष्ट्रीय परिषदेदरम्यान, मा.श्री. नितीन जी गडकरी, रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री, भारत सरकार यांच्या उपस्थितीत हा सामंजस्य करार करण्यात आला. MAFSU चे माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि VNMKV चे माननीय कुलगुरू डॉ. इंद्र मणी यांनी या करारावर स्वाक्षरी केली.

मपमविवि, नागपूर आणि VNMKV, परभणी यांच्यात सामंजस्य करार

७. मपमविवि, नागपूर आणि CIRG, मखदूम, उत्तर प्रदेश यांच्यात सामंजस्य करार

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर आणि ICAR- सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ऑन गोट्स (CIRG), मखदूम, उत्तर प्रदेश यांनी १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी एका सामंजस्य कराराद्वारे त्यांच्या भागीदारीला औपचारिक मान्यता दिली. हा करार शेळी आरोग्य आणि उत्पादनाशी संबंधित संशोधनात सहकार्य करण्यावर तसेच प्रशिक्षण कार्यक्रम, पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट विद्यार्थ्यांसाठी संशोधन कार्य आणि पदवीपूर्व विद्यार्थ्यांसाठी इंटर्नशिप सुलभ करण्यावर केंद्रित आहे.

नागपूर येथे आयोजित दुग्धव्यवसाय - उपजीविका, आरोग्य आणि पोषणाचे साधन या विषयावरील राष्ट्रीय परिषदेच्या उद्घाटन सत्रादरम्यान हा सामंजस्य करार करण्यात आला. या कार्यक्रमाला मा.श्री. नितीन जी गडकरी, रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री, भारत सरकार उपस्थित होते. माफसूचे माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि CIRG चे माननीय संचालक डॉ. मनीष कुमार यांनी त्यांच्या संबंधित संस्थांच्या वतीने करारावर स्वाक्षरी केली.

८. आयसीएआर-सीएसडब्ल्यूआरआय अविका नगर आणि मपमविवि, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

विविध संस्थांसोबत सहयोगी शैक्षणिक आणि संशोधन उपक्रमांना चालना देण्यासाठी सुरू असलेल्या प्रयत्नांचा एक भाग म्हणून, दि. १ ऑक्टोबर २०२४ रोजी आयसीएआर-सेंट्रल शीप अँड वूल रिसर्च इन्स्टिट्यूट, अविकानगर आणि माफसू, नागपूर यांच्यात एक सामंजस्य करार करण्यात आला. या सामंजस्य कराराचा उद्देश दोन्ही पक्षांमधील अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांमध्ये सहकार्य करणे आहे. या करारावर माफसूचे माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि आयसीएआर-सीएसडब्ल्यूआरआय, अविकानगर, राजस्थानचे माननीय संचालक डॉ. अरुण कुमार तोमर यांनी स्वाक्षरी केली.

९. आयसीएआर- -निवेदी, बेंगळुरू आणि माफसू, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

आयसीएआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ व्हेटरिनरी एपिडेमियोलॉजी अँड डिसीज इन्फॉर्मेटिक्स (ICAR & NIVEDI), बेंगळुरू, कर्नाटक आणि महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर यांच्यातील सामंजस्य करार १६ ऑक्टोबर २०२४ रोजी स्वाक्षरीत करण्यात आला.

आयसीएआर-निव्हेदीने "एस्टिमेट्स ऑफ रिस्क अँड अस्सेसमेंट ऑफ बर्डन ऑफ झूनोटिक टीबी इन इंडिया (ERAzTB)" या शीर्षकाचा एक सहयोगी प्रकल्प हाती घेतला आहे. या प्रकल्पास पेनसिल्व्हेनिया स्टेट युनिव्हर्सिटी (PSU), यूएसए यांचे सहकार्य प्राप्त आहे. या प्रकल्पात नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय (NVC), नागपूर आणि मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई सहभागी आहेत.

हा करार महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे मा. कुलगुरू डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि आयसीएआर-निव्हेडीचे संचालक डॉ. बलदेव गुलाटी यांच्या स्वाक्षरीने संपन्न झाला.

१०. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मपमविवि, नागपूर आणि इम्युरेका ॲनिमल हेल्थ प्रायव्हेट लिमिटेड, सिकंदराबाद यांच्यात सामंजस्य करार

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ नागपूर आणि इम्युरेका ॲनिमल हेल्थ प्रायव्हेट लिमिटेड, सिकंदराबाद यांनी सामंजस्य करार करून औपचारिक भागीदारी स्थापन केली आहे.

या सामंजस्य कराराचा उद्देश संयुक्त संशोधनाला चालना देणे, कल्पना व ज्ञानाची देवाणघेवाण प्रोत्साहित करणे आणि उच्च दर्जाच्या संशोधन कौशल्याच्या वृद्धीसह ज्ञानवृद्धीला हातभार लावणे हा आहे. या भागीदारी अंतर्गत संशोधनाचे प्रमुख क्षेत्र प्राणी व पशुवैद्यकीय विज्ञान असेल.

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मपमविवि, नागपूर आणि इम्युरेका ॲनिमल हेल्थ प्रायव्हेट लिमिटेड, सिकंदराबाद यांच्यात सामंजस्य करार

हा सामंजस्य करार १८ ऑक्टोबर २०२४ रोजी नागपूर व्हेटरिनरी कॉलेज येथे आयोजित राष्ट्रीय परिषद "IPSACON २०२४"च्या समारोप कार्यक्रमा दरम्यान विनिमय करण्यात आला. या दस्तऐवजांच्या औपचारिक देवाण घेवाणीने संयुक्त संशोधनाच्या नव्या प्रवासाची सुरुवात झाली.

हा करार ऑगस्ट महिन्यात महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे मा. कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटीलयांच्या उपस्थितीत विनिमय करण्यात आला. सामंजस्य करारावर डॉ. ए. पी. सोमकुवर, सहयोगी अधिष्ठाता, एनव्हीसी, नागपूर आणि डॉ. डी. के. डे, कार्यकारी संचालक, इम्युरेका ॲनिमल हेल्थ प्रा. लि., सिकंदराबाद, तेलंगणा यांनी स्वाक्ष-या केल्या.

११. मपमविवि, नागपूर आणि ICAR- सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ऑन कॅटल, मेरठ कॅन्ट यांच्यात सामंजस्य करार

दि. २१ ऑक्टोबर २०२४ रोजी, माफसू, नागपूर आणि ICAR - सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ऑन कॅटल (CIRC), मेरठ कॅन्ट यांच्यात पशु संशोधनाच्या अत्याधुनिक क्षेत्रात विद्यार्थी प्रशिक्षण आणि दर्जेदार पदव्युत्तर आणि पीएच.डी. संशोधनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी सहकार्यासाठी सामंजस्य करार करण्यात आला. माफसूचे माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि डॉ. अशोक कुमार मोहंती, संचालक- ICAR & CIRC, मेरठ कॅन्ट यांनी या करारावर स्वाक्षरी केली

१२. मपमविवि, नागपूर आणि अण्णासाहेब शिंदे फाउंडेशन, मुंबई यांच्यात सामंजस्य करार

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर आणि अण्णासाहेब शिंदे फाउंडेशन अॅदग्रो अॅड सोशल डेव्हलपमेंट, मुंबई यांनी दि. १३ नोव्हेंबर २०२४ रोजी पशुपालनातील सहयोगी उपक्रमांना बळकटी देण्यासाठी एक सामंजस्य करार केला. हे सहकार्य मिश्र शेती प्रणालींमध्ये शाश्वत संगोपनासाठी देशी गायींच्या प्रसार आणि संवर्धनावर लक्ष केंद्रित करते. शेतकरी उत्पादक कंपन्यांसाठी (FPCs) व्यवसाय योजना विकसित करण्यासाठी महाराष्ट्रातील झालावडी शेळी मूल्य साखळीचे सखोल मूल्यांकन करण्याबरोबरच गावाव गायी, झालावडी शेळी आणि दखनी मेंढ्या यासारख्या देशी पशुधन जातींचे संगोपन करण्याची आर्थिक व्यवहार्यता मूल्यांकन करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

मपमविवि, नागपूर आणि अण्णासाहेब शिंदे फाउंडेशन, यांच्यात सामंजस्य करार

१३. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि सेंटर फॉर पीपल्स कलेक्टिव्ह (सीपीसी), नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ आणि सेंटर फॉर पीपल्स कलेक्टिव्ह (CPC), नागपूर यांच्यातील सामंजस्य करार दि. १९ डिसेंबर २०२४ रोजी स्वाक्षरीत करण्यात आला.

या कार्यक्रमाला महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे मा. कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील, संशोधन संचालक डॉ. नितीन कुरकुरे, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. अनिल भिकाने, तसेच विद्यापीठातील अन्य प्रख्यात प्राध्यापकांची उपस्थिती लाभली होती-CPC तर्फे संचालक श्री. सजल कुलकर्णी आणि पशुपालक समुदायातील सदस्य उपस्थित होते. ही भागीदारी पशुपालक समुदाय व त्यांच्या संस्थांना बळकटी देणे, स्थानिक जनावरांच्या वांशिक जातींचे संवर्धन करणे, तसेच शाश्वत पशुपालन पद्धतींच्या प्रसाराला चालना देणे या उद्दिष्टांसाठी एका नव्या पर्वाची सुरुवात दर्शवते.

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि सेंटर फॉर पीपल्स कलेक्टिव्ह (सीपीसी), नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

१४. मपमविवि, नागपूर अहमदाबाद येथील प्रॉम्प्ट इक्विपमेंट्स प्रायव्हेट लिमिटेड सोबत सामंजस्य करार

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरने २० जानेवारी २०२५ रोजी अहमदाबाद येथील प्रॉम्प्ट इक्विपमेंट्स प्रायव्हेट लिमिटेड सोबत एक सामंजस्य करार केला. या सामंजस्य कराराचा उद्देश सहकार्य, सल्लागार आणि संशोधन आणि विकास सेवांना प्रोत्साहन देणे आहे, ज्यामुळे माफसूतील तज्ज्ञांचा वापर करून उद्योग-केंद्रित शिक्षण, प्रशिक्षण आणि संशोधन प्रणाली विकसित करणे शक्य होईल. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात राष्ट्रीय परिषद WANACON २०२५ च्याउद्घाटन सत्रा दरम्यान हा करार औपचारिकपणे पार पडला.

१५. मपमविवि, नागपूर ॲग्निनोव्हेट इंडिया लिमिटेड सोबत सामंजस्य करार केला

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाने (MAFSU),नागपूर आणि ॲयग्रिनोव्हेट इंडिया लिमिटेड, नवी दिल्ली सोबत एक सामंजस्य करार केला. या सहकार्याचे उद्दिष्ट विद्यापीठ तंत्रज्ञानाचे व्यापारीकरण सुलभ करणे, आयपीआरशी संबंधित बाबींचे निराकरण करणे आणि नवोन्मेष पोहोच आणि उद्योग संबंध मजबूत करणे आहे. दि १८ फेब्रुवारी २०२५ रोजी सक्षम अधिका-यांनी या करारावर औपचारिक स्वाक्षरी केली.

९. पुरस्कार/ सन्मान/पदके

९.१ विद्यापीठ/ संस्था पुरस्कार

- प्रा. एस. एन. गावंडे, विद्यापीठ ग्रंथपाल, यांच्या दूरदर्शी नेतृत्वाखाली, नागपूर येथील (माफसु) विद्यापीठ ग्रंथालयाला २०२४ मध्ये पश्चिम क्षेत्रासाठी प्रतिष्ठित "Best Resource Sharing of CeRA Resources through J-Gate Discovery Platform Award" हा पुरस्कार मिळाला. राज्य कृषी विद्यापीठे, केंद्रीय कृषी विद्यापीठे आणि अभिमत विद्यापीठांमध्ये (Deemed Universities) देण्यात येणारी ही मान्यता, संसाधन वाटप आणि डिजिटल प्रवेशात ग्रंथालयाच्या उत्कृष्ट प्रयत्नांवर प्रकाश टाकते. दि. १२ डिसेंबर २०२४ रोजी बंगळुरू येथील इन्फॉर्मेटिक्स पब्लिशिंग लिमिटेडने कृषी शिक्षण विभागाच्या सहकार्याने दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषी विद्यापीठात आयोजित केलेल्या Regional J-Gate@CeRA प्रशिक्षण कार्यक्रमादरम्यान हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

विद्यापीठाच्या वतीने पुरस्कार स्वीकारताना डॉ. के. यू. टेकाळे, ग्रंथपाल, पवैम, परभणी

- स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला माजी विद्यार्थी संघटनेच्या दि. २६ डिसेंबर २०२४ रोजी आयोजित चौथ्या मेळाव्यात, माननीय डॉ. नितीन पाटील, कुलगुरू, महाराष्ट्र पश ु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांना पशुवैद्यकीय व्यवसायातील त्यांच्या उल्लेखनीय योगदानाबद्दल जीवनगौरव पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

माननीय कुलगुरू डॉ. एन. व्ही. पाटील जीवनगौरव पुरस्कार स्विकारतांना

९.२ कर्मचारी सन्मान

माफसूच्या अधिव्याख्याता मंडळातील प्राध्यापकांना आठ फेलो पुरस्कार आणि तीन असोसिएट फेलो पुरस्कार विविध व्यावसायिक संस्थांकडून प्रदान करण्यात आले. याशिवाय, माफसूच्या कर्मचाऱ्यांना नऊ प्रतिष्ठित संस्थांचे पुरस्कार, सत्तावीस सर्वोत्कृष्ट तोंडी व पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार, अकरा माफसू पुरस्कार आणि अकरा एनजीओ व अन्य संस्थांचे पुरस्कार प्राप्त झाले.

१. फेलो/ असोसिएट फेलो पुरस्कार

- **डॉ. ए. पी. ढोक**, प्राध्यापक, पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग आणि **डॉ. एम. एम. कदम**, प्राध्यापक, कुक्कुट विज्ञान विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर या दोघांना ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशन (IVRI) यांच्या

कडून फेलो ऑफ द ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशन हा सन्मान २० जानेवारी २०२५ रोजी प्रदान करण्यात आला.

- **डॉ. आर. जे. झेंडे**, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, यांना पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य क्षेत्रातील त्यांच्या उल्लेखनीय योगदानाबद्दल असोसिएशन ऑफ पब्लिक हेल्थ व्हेटरिनेरियन्स (APHV) यांचेकडून फेलो पुरस्कार २० फेब्रुवारी २०२५ रोजी देण्यात आला. तसेच त्यांना नॅशनल ॲकॅडमी ऑफ व्हेटरिनरी सायन्सेस (NAVS - India), नवी दिल्ली यांच्या कडून ८ मार्च २०२५ रोजी फेलो पुरस्कार बहाल करण्यात आला.
- **डॉ. एस. एन. रिंधे**, सहयोगी प्राध्यापक, पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी, यांना असोसिएशन ऑफ मीट सायंटिस्ट्स ॲंड टेक्नॉलॉजिस्ट्स (AMST) यांच्या दि.२१ ते २३ नोव्हेंबर २०२४ या कालावधीत पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, बेंगळुरू, (KVAFSU) येथे आयोजित सातव्या वार्षिक अधिवेशनात एएमएसटी फेलो पुरस्कार-२०२४ ने गौरविण्यात आले.
- **डॉ. एस. डब्ल्यू. बोंडे**, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय जैव रसायन शास्त्र विभाग, यांना दि.२७-२९ नोव्हेंबर २०२४ रोजी आयसीएआर-सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ऑन कॅटल, मेरठ येथे आयोजित सोसायटी ऑफ ॲनिमल फिजियोलॉजिस्ट ऑफ इंडिया (SAPI) च्या ३२व्या वार्षिक परिषदेत पद्मश्री डॉ. एम. एल. मदान, माजी उपमहासंचालक (पशुविज्ञान), आयसीएआर यांच्या हस्ते फेलो पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- **डॉ. एस. एच. दळवी**, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय जैव रसायन शास्त्र विभाग, मुंबई व्हेटरिनरी कॉलेज, मुंबई, यांना सोसायटी ऑफ व्हेटरिनरी बायोकेमिस्ट्स ॲंड बायोटेक्नॉलॉजिस्ट्स ऑफ इंडिया कडून दि. २०-२१ डिसेंबर २०२४ रोजी दुवासू, मथुरा (उ.प्र.) येथे झालेल्या ८व्या वार्षिक अधिवेशनात फेलो पुरस्कार देण्यात आला.
- **डॉ. एच. एम. गावंडे**, सहाय्यक प्राध्यापक (दुग्ध रसायनशास्त्र), दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, यांना नॅशनल ॲकॅडमी ऑफ डेअरी सायन्स (इंडिया), करनाल, हरियाणा कडून असोसिएट फेलोशिप एप्रिल २०२४ मध्ये दुवासू, मथुरा येथील आठव्या दीक्षांत समारंभात प्रदान करण्यात आली.
- **डॉ. शुभांगी वारके**, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीव शास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, यांना दि. २३-२५ ऑक्टोबर २०२४ रोजी प्रोड्डुतूर, आंध्रप्रदेश येथे आयोजित एसव्हीएसबीटी च्या अकराव्या वार्षिक अधिवेशनात असोसिएट फेलो पुरस्कार देण्यात आला.
- **डॉ. एम. एम. कदम**, प्राध्यापक, कुक्कुट विज्ञान विभाग, यांना नॅशनल ॲकॅडमी ऑफ व्हेटरिनरी सायन्सेस, नवी दिल्ली यांच्या कडून असोसिएट फेलो म्हणून फेब्रुवारी २०२५ मध्ये बेंगळुरू येथे गौरविण्यात आले.

डॉ. सचिन डब्ल्यू. बोंडे, पद्मश्री डॉ. एम. एल. मदान, यांच्या हस्ते फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. एस. एच. दळवी एसव्हीबीबीआय फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. अतुल ढोक फेलो ऑफ द ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशन हा सन्मान स्विकारतांना

डॉ. मुकुंद एम. कदम ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशनचे फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

APHVCON २०२५ दरम्यान डॉ. आर. जे. झेंडे यांना APHV चा फेलो पुरस्कार २०२५ स्विकारतांना

डॉ. संदीप रिंधे, एएमएसटी फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. आर. जे. झेंडे यांना एनएव्हीएसचा फेलो पुरस्कार प्राप्त

डॉ. शुभांगी वारके एसव्हीएसबीटी, २०२४ चा असोसिएट फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

२. व्यावसायिक संस्थांचे पुरस्कार (Professional Society Award)

- दि. ६ जुलै २०२४ रोजी नागपूर येथील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात जागतिक प्राणीरोग दिनानिमित्त पशुवैद्यकीय क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण आणि उत्कृष्ट योगदान दिल्याबद्दल महाराष्ट्र राज्य पशुवैद्यकीय परिषदेकडून **डॉ. एस. पी. वाघमारे**, प्राध्यापक आणि रुग्णालय अधीक्षक, स्नापवैम, अकोला, **डॉ. एस. व्ही. कुरळकर**, प्राध्यापक आणि विद्यापीठ प्रमुख, स्नापवैम, अकोला आणि **डॉ. एम. एम. कदम**, सहयोगी प्राध्यापक आणि प्रमुख, कुक्कुटपालन विज्ञान विभाग, नापवैम ,नागपूर यांना उत्कृष्ट पशुवैद्यकीय पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

- **डॉ. शुभांगी वारके**, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीव शास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना इंडियन व्हेटरिनरी असोसिएशन (IVA) लखनौ यांच्या कडून आउटस्टँडिंग लेडी इन द व्हेटरिनरी प्रोफेशन हा सन्मान १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी प्राप्त झाला.
- **डॉ. शुभांगी वारके**, प्राध्यापक आणि विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी इंडियन व्हेटरिनरी असोसिएशन (IVA), लखनऊ यांनी पशुवैद्यकीय व्यवसायातील उत्कृष्ट महिला म्हणून गौरवले. त्यांना एसव्हीएसबीटी कडून सर्वोत्कृष्ट संशोधन लेख २०२४ पुरस्कार, पशुप्रहारी कडून डॉ. सी. एम. सिंह 'सुश्रुत' गौरव रत्न सन्मान २०२४, पशुप्रहारी कडून उत्कृष्ट वैयक्तिक कामगिरी आणि राष्ट्राला विशिष्ट व्यावसायिक सेवा दिल्याबद्दल क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले महिला अचिव्हर पुरस्कार २०२५, आयएएव्हीआर कडून श्यामा सिंग आणि बालामती देवी स्मृति पुरस्कार २०२५ आणि पशुप्रहारी कडून अहिल्याबाई होळकर नारी शक्ती पुरस्कार २०२५ मिळाला.
- अकोला येथील पशु चिकित्सा संकूल विभागाचे प्राध्यापक आणि रुग्णालय अधीक्षक **डॉ. एस. पी. वाघमारे** यांना २०२४ मध्ये स्नापवैम, अकोला माजी विद्यार्थी संघटनेकडून सर्वोत्कृष्ट शिक्षक/ शिक्षणतज्ज्ञ पुरस्कार आणि माजी विद्यार्थी प्रशंसा पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. गायत्री वानखेडे**, रुग्णालय अधीक्षक, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला, यांना नोव्हेंबर २०२४ मध्ये व्हीआयपीएम (VIPM) तर्फे अप्रिसिएशन पुरस्कार प्राप्त झाला.
- **प्रा. (डॉ.) जी. एस. खांडेकर**, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, पशुशल्यचिकित्सा शास्त्र विभाग, यांना वन हेल्थसाठी प्रतिष्ठित फेडरेशन ऑफ स्मॉल ॲनिमल प्रॅक्टिशनर्स असोसिएशन ऑफ इंडिया (FSAPAI) राष्ट्रीय पुरस्कार २०२४ मिळाला.
- **डॉ. व्ही. एस. धायगुडे** यांना दि. २८ ते ३० नोव्हेंबर २०२४ या कालावधीत जम्मू आणि काश्मीरच्या केंद्रशासित प्रदेशातील शेर-ए-काश्मीर कृषी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठात आयोजित अधिवेशनात आयएव्हीपी प्रेसिडेंट्स ॲप्रिसिएशन अवॉर्ड / आयएव्हीपी बेस्ट वर्कर अवॉर्ड प्रदान करण्यात आला.
- **डॉ. आर. जे. झेंडे,** मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे प्राध्यापक आणि प्रमुख यांना फब्रुवारी २०२५ मध्ये पशुवैद्यकीय व्यावसायिक कल्याण संघटना (VPWA), मुंबई कडून पशुवैद्यकीय शैक्षणिक क्षेत्रातील उत्कृष्टतेसाठी कर्तृत्व गौरव पुरस्कार २०२५ प्रदान करण्यात आला.

डॉ. एस. पी. वाघमारे उत्कृष्ट पशुवैद्यकीय पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. एस. व्ही. कुरळकर उत्कृष्ट पशुवैद्यकीय पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. एम. एम. कदम उत्कृष्ट पशुवैद्यकीय पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. शुभांगी वारके SVSBT चा सर्वात्कृष्ट संशोधन लेख २०२४ पुरस्कार स्विकारतांना

प्रा. (डॉ.) जी. एस. खांडेकर WSAVA परिषदेत वन हेल्थसाठी FSAPAI राष्ट्रीय पुरस्कार २०२४ स्वीकारताना

डॉ. व्ही. एस. धायगुडे यांना आयएव्हीपी उत्कृष्ट कार्यकर्ता पुरस्कार प्रदान

३. परिषद पुरस्कार (सर्वोत्कृष्ट शोध निबंध/पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार)

- **डॉ. उमा तूमलाम**, सहाय्यक प्राध्यापिका, सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील, शिरवळ यांना इंडियन असोसिएशन ऑफ व्हेटर्नरी मायक्रोबायोलॉजी (IAVMICON) २०२४ द्वारे कॉलेज ऑफ व्हेटर्नरी अँड ॲनिमल सायन्स, नवनिया, वल्लभनगर, उदयपूर (राजस्थान) येथे दि. ६ ते ७ जून २०२४ दरम्यान आयोजित राष्ट्रीय परिषदेत सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. गायत्री वानखेडे**, सहाय्यक प्राध्यापिका, पशुवैद्यकीय औषध विभाग, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ यांना फार्म ॲनिमल डर्मेटोलॉजी सत्रात प्रथम क्रमांक, स्मॉल ॲनिमल डर्मेटोलॉजी ओरल सेशन आणि पोस्टर सेशनमध्ये तिसरा क्रमांक मिळाला तसेच **डॉ. जी. एस. खांडेकर**, प्राध्यापक आणि प्रमुख, व्हीएसआर, एमव्हीसी, मुंबई यांना ६ ते ९ जून २०२४ दरम्यान गोवा येथे झालेल्या आयएव्हीडीच्या तिसऱ्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत 'प्रॅक्टिशनर केस प्रेझेंटेशन' श्रेणीत तिसरा क्रमांक मिळाला.
- **डॉ. एस.एम. कोलंगथ** यांना दि. ३० जुलै २०२४ रोजी म्हैसूर येथील चामराजेंद्र प्राणीसंग्रहालय येथे झालेल्या 'रोअरिंग फॉरवर्ड: इफेक्टिव्ह ॲक्शन्स फॉर बिग कॅट कन्झर्वेशन' या विषयावरील चर्चासत्रात पोस्टर सादरीकरणामध्ये प्रथम पारितोषिक मिळाले.
- नागपूर येथील पशुवैद्यकीय जैव रसायनशास्त्र विभाग, नागपूर येथे दि.४ ते ५ सप्टेंबर २०२४ दरम्यान आयोजित पहिल्या वार्षिक परिषदेत आणि सोसायटी ऑफ वन हेल्थ बायोकेमिस्ट्स च्या (SOHB) राष्ट्रीय संगोष्ठीत नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील **डॉ. सोनाली बोरकर**, सहाय्यक प्राध्यापक,

पशुवैद्यकीय जीवरसायनशास्त्र विभाग यांना तोंडी आणि पोस्टर सादरीकरणात प्रथम पारितोषिक, **डॉ. शायनी जॉय**, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय जीवरसायनशास्त्र विभाग, **डॉ. सोनल इंगळे**, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय जैवतंत्रज्ञान विभाग आणि **डॉ. एस. एम. कोलंगथ** यांना तोंडी सादरीकरणात प्रथम पारितोषिक मिळाले.

- **डॉ. व्ही. के. बसुनाथे**, प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभाग, यांनी नोव्हेंबर २०२४ मध्ये आयोजित ३९ व्या आयपीएसएसीओएन (IPSACON) परिषदेत सवात्कृष्ट पोस्टर पुरस्कार मिळविला.
- **डॉ. एस. व्ही. चोपडे**, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग, यांनी IAWV, दुवासू (DUVASU), मथुरा येथे नोव्हेंबर २०२४ मध्ये सर्वोत्कृष्ट तोंडी व पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळविले.
- **डॉ. एस. एम. कोलंगथ**, विषयतज्ञ, वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथील **डॉ. एस. आर. कोल्हे**, सहयोगी प्राध्यापक आणि **डॉ. यु. एम. तुमलाम**, प्राध्यापक यांना १४ ते १५ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, जिल्हा सातारा येथे आयोजित इंडियन असोसिएशन ऑफ व्हेटरनरी पब्लिक हेल्थ स्पेशालिस्ट्सच्या २० व्या वार्षिक परिषदेत आणि राष्ट्रीय संगोष्ठीत सवोत्कृष्ट पोस्टर प्रेझेंटेशन पुरस्कार मिळाले. हयाच परिषदेत **डॉ. आर. जे. झेंडे**, प्राध्यापक व विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांनी सवात्कृष्ट तोंडी सादरीकरणात तिसरा क्रमांक प्राप्त केला.
- मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे प्राध्यापक **डॉ. व्ही. एम. वैद्य** आणि **डॉ. आर. जे. झेंडे** यांना दि.१४-१५ नोव्हेंबर २०२४ रोजी इंडियन असोसिएशन ऑफ व्हेटरनरी पब्लिक हेल्थ स्पेशलिस्ट्स ((IAVPHS) च्या वार्षिक परिषदेत क्रांनापापवैम, शिरवळ, महाराष्ट्र येथे **एस.पी. सिंग** उत्कृष्ट संशोधन पेपर पुरस्कार मिळाला.
- दि. १९-२१ नोव्हेंबर २०२४ रोजी मथुरा येथील दुवासू येथील पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन महाविद्यालयातील आयएसव्हीपीटी, इंडियन सोसायटी ऑफ व्हेटरनरी फार्माकोलॉजी अँड टॉक्सिकोलॉजी येथे औषधनिर्माणशास्त्र आणि विषशास्त्र विभागाचे सहाय्यक प्राध्यापक **डॉ. एस. एस. सोले** यांना सर्वोत्कृष्ट तोंडी सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- दि.२१ ते २२ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान बिहार ॲनिमल सायन्सेस युनिव्हर्सिटी, पटना यांनी आयोजित केलेल्या ISAGB च्या १८ व्या वार्षिक अधिवेशन आणि राष्ट्रीय परिषदेत, परभणी येथील पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान महाविद्यालयातील पशुअनुवंशशास्त्र आणि प्रजनन विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक **डॉ. एम. चोपडे** यांना सर्वोत्कृष्ट पोस्टर प्रेझेंटेशन पुरस्कार मिळाला.
- दि. २२ ते २४ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान उत्तर प्रदेशातील मेरठ येथे आयोजित पाचव्या वार्षिक संगोष्ठी आणि पशुवैद्यकीय अंतर्गत आणि प्रतिबंधात्मक औषध परिषदेत, व्हीईपीएम विभागाचे प्राध्यापक **डॉ. बी. एन. अंबोरे** यांना सर्वोत्कृष्ट लीड पेपर प्रेझेंटेशन पुरस्कार मिळाला.
- दि. २७ ते २९ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान उत्तर प्रदेशातील मेरठ येथील आयसीएआर-सीआयआरसी येथे झालेल्या सोसायटी ऑफ ॲनिमल फिजियोलॉजिस्ट ऑफ इंडिया (एसएपीआय) च्या ३२ व्या परिषदेत, मुंपवैम, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय शरीरक्रियाविज्ञान विभागाचे प्राध्यापक **डॉ. एस. डी. इंगोले** यांना सर्वोत्कृष्ट तोंडी सादरीकरण पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- दि.१४ ते १५ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे आयोजित आयएव्हीपीएचएसच्या २० व्या वार्षिक परिषदेत आणि राष्ट्रीय संगोष्ठीत, पवैम, परभणी येथील

सहाय्यक प्राध्यापक **डॉ. जी. एन. भंगाळे** यांना सवोत्कृष्ट तोंडी सादरीकरण तसेच सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाले. तसेच दि. १७ ते १९ डिसेंबर २०२४ दरम्यान पीव्ही नरसिंह राव तेलंगणा पशुवैद्यकीय विद्यापीठ, हैदराबाद येथे आयोजित ३३ व्या राष्ट्रीय पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र कॉंग्रेस (एनसीव्हीपी-३३) आणि राष्ट्रीय संगोष्ठीत, त्यांना सवात्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार देखील मिळाला.

- दि. २६ नोव्हेंबर ते १ डिसेंबर २०२४ दरम्यान लुधियानातील गडवासू येथे झालेल्या आयएसएएसएआरच्या ३९ व्या वार्षिक परिषदेत पोस्टर सादरीकरणात मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील प्राध्यापक **डॉ. एन. आर. डगली** आणि **डॉ. एस. एम. गायकवाड** यांना प्रथम आणि द्वितीय पुरस्कार प्राप्त झाले.
- दि.२९ नोव्हेंबर ते १ डिसेंबर २०२४ या कालावधीत लुधियाना येथील गडवासु येथील आयएसएएसआर परिषदेत पशु प्रजनन, स्त्रीरोग आणि प्रसूतीशास्त्र विभागाच्या प्राध्यापिका आणि प्रमुख **डॉ. कविता पी. खिल्लारे** यांना सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- दि. २९ नोव्हेंबर ते १ डिसेंबर २०२४ या कालावधीत लुधियाना येथील गडवासु येथील आयएसएएसआर परिषदेत पशु पुनरुत्पादन, स्त्रीरोग आणि प्रसूतीशास्त्र विभागाचे प्राध्यापक **डॉ. एम. एन. रांगणेकर** यांना सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र विभागाचे प्राध्यापक डॉ. एच. वाय. पालमपल्ले आणि पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक **डॉ. जे. जी. गुडेवार** यांना दि.१९ डिसेंबर २०२४ रोजी हैदराबाद येथील पवैम येथील आयएएव्हीपी येथे सवात्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- डिसेंबर २०२४ मध्ये आयोजित ३३ व्या राष्ट्रीय पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र कॉंग्रेस आणि राष्ट्रीय संगोष्ठी येथे पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र विभागाचे सहाय्यक प्राध्यापिका तथा विभाग प्रमुख **डॉ. पी. डी. जुमडे** यांना सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. टी. सी. शेंडे**, सहयोगी प्राध्यापक, पशु अनुवंशशास्त्र आणि प्रजनन विभाग, क्रांनापा पवैम, शिरवळ यांना दि.२१-२२ जानेवारी २०२५ रोजी पशु अनुवंशशास्त्र आणि प्रजनन विभाग, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, बेंगळुरू येथे आयोजित राष्ट्रीय संगोष्ठी आणि २२व्या वार्षिक अधिवेशन (SOCDAB.२०२५) येथे दोन सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाले.
- **डॉ. डी. एस. काळे** यांना जानेवारी २०२५ मध्ये SOCDAB च्या राष्ट्रीय संगोष्ठी आणि २२व्या वार्षिक अधिवेशनात पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. एम. आर. जावळे**, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुपोषण विभाग, यांना फेब्रुवारी २०२५ मध्ये IAAVR, ACVM जयपूर येथे सर्वोत्कृष्ट लीड पेपर आणि सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. व्ही. एम. धूत** यांना २०२५ मध्ये ISVM आणि SKUST, जम्मू येथे मौखिक सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. जी. एम. गादेगावकर**, प्राध्यापक, पशुपोषण विभाग, पवैम, उदगीर यांना जानेवारी २०२५ मध्ये पशु पोषण विभाग, नापवैम, नागपूर आणि पशुपोषण संघटना, इज्जतनगर यांनी नापवैम, नागपूर येथे आयोजित वॅनाकॉन-२०२५ मध्ये पोस्टर पुरस्कार प्राप्त झाला.
- पशुवैद्यकीय आणि पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभागाचे प्राध्यापक **डॉ. व्ही. के. बसुनाथे** यांना जानेवारी २०२५ मध्ये वॅनाकॉन २०२५ मध्ये सवात्कृष्ट पोस्टर पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- **डॉ. एस. डी. कल्याणकर** यांना २५ जानेवारी २०२५ रोजी हिंगोली येथे झालेल्या राष्ट्रीय परिषदेत प्रथम पुरस्कार, सर्वोत्कृष्ट पोस्टर पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

डॉ. व्ही. एम. धूत यांना आयएसव्हीएममध्ये सवात्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्कार प्रदान

डॉ. सोनाली बोरकर यांना सर्वोत्कृष्ट मौखिक आणि पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्रदान

आयएडब्ल्यूव्हीमध्ये सर्वोत्कृष्ट मौखिक आणि सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार स्वीकारताना डॉ. शितल चोपडे

मौखिक सादरीकरणात प्रथम पारितोषिक स्वीकारताना डॉ. शायनी जॉय

एनसीव्हीपीमध्ये डॉ. जी. एन. भंगाळे यांना सर्वोत्कृष्ट मौखिक आणि सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्रदान

आयएव्हीडी परिषदेत तीन बक्षिसे स्वीकारताना डॉ. गायत्री वानखेडे

डॉ. एम. आर. जावळे यांना आयएव्हीआर येथे सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्कार प्रदान

डॉ. एम. एम. चोपडे यांना आयएसएबीसीओएन २०२४ मध्ये सर्वोत्कृष्ट पोस्टर प्रेझेंटेशन पुरस्कार प्रदान

४. विद्यापीठ पुरस्कार (MAFSU Awards)

- **डॉ. सुनीत वानखेडे,** प्राध्यापक, पशुपोषण विभाग, पवैम, परभणी यांना सर्वोत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार-२०२४ ने सन्मानित करण्यात आले.
- **डॉ. शैलेश इंगोले,** सहयोगी अधिष्ठाता, पवैम, मुंबई यांना सर्वोत्कृष्ट संशोधक पुरस्कार-२०२४ ने सन्मानित करण्यात आले.
- **डॉ. सारिपुत लांडगे,** प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय आणि पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण, नापवैम, नागपूर यांना २०२३ साठी सर्वोत्कृष्ट विस्तार अधिकारी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- **डॉ. वैशाली बांठिया,** सहयोगी प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय आणि पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण, नापवैम, नागपूर यांना २०२४ साठी सर्वोत्कृष्ट विस्तार अधिकारी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- **डॉ. व्ही. एम. वैद्य** आणि **डॉ. रवींद्र जे. झेंडे,** प्राध्यापक आणि प्रमुख, पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, यांना ३ डिसेंबर २०२४ रोजी माफसु, नागपूर कडून माफसू सर्वोत्कृष्ट संशोधन प्रकाशन पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- **श्री. प्रवीण बागडे** यांना सर्वोत्कृष्ट अधिकारी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- पवैम, अकोला येथील **श्री. भीमराव पाटील** यांना सर्वोत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- पवैम, मुंबई येथील **डॉ. एन. के. जोगदंड** आणि इतरांना सर्वोत्कृष्ट संशोधन लेख पुरस्कार मिळाला.

५. इतर एनजीओ आणि सोसायटी पुरस्कार

- **डॉ. एम. एस. बावस्कर,** प्राध्यापक, पशुप्रजनन, स्त्रीरोग आणि प्रसूतीशास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूर यांना २०२४ साठी डॉ. सी. एम. सिंग राष्ट्रीय उत्कृष्टता पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- **डॉ. एम. एस. बावस्कर** यांना डॉ. बी. आर. आंबेडकर 'व्हेट फॉर नेशन पुरस्कार' २०२४ आणि क्रांती ज्योती सावित्रीबाई फुले महिला अचिव्हर्स पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- **डॉ. दीपश्री एन. देसाई,** प्रमुख आणि सहाय्यक प्राध्यापक, कुक्कुटपालन विज्ञान विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय यांना २७ एप्रिल २०२४ रोजी जागतिक पशुवैद्यकीय दिनानिमित्त पशुधन प्रहारी यांनी कुक्कुटपालन विज्ञान क्षेत्रातील त्यांच्या महत्त्वपूर्ण आणि उत्कृष्ट योगदानाबद्दल 'प्रा. जी. देवेगौडा पोल्ट्री सायन्स एक्सलन्स पुरस्कार २०२४' प्रदान केला.
- परभणी येथील पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान महाविद्यालयातील पशुवैद्यकीय जैवरसायनशास्त्राचे प्रभारी प्राध्यापक **डॉ. पी. व्ही. येवतीकर** यांना १६ जून २०२४ रोजी पुणे येथे राज्यसभा सदस्य मेधा कुलकर्णी यांच्या हस्ते पशु आरोग्यसेवेतील महत्त्वपूर्ण योगदानाबद्दल पुण्यातील वरिष्ठ पशुवैद्यकीय फाउंडेशनकडून २०२४ सालचा विशिष्ट शिक्षक-संशोधक पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- पशुधन उत्पादन आणि व्यवस्थापनाचे सहाय्यक प्राध्यापक **डॉ. साईनाथ भोकरे** यांना २९ जून २०२४ रोजी बेंगळुरू येथील इंटरनॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर सोशल अँड इकॉनॉमिक रिफॉर्म्स् येथे प्रतिष्ठित डॉ. एपीजे अब्दुल कलाम जीवनगौरव राष्ट्रीय पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- शिरवळ येथील क्रांनापा पवैमच्या पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाच्या सहाय्यक प्राध्यापिका **डॉ. उमा एम. तुमलाम** यांना १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी लखनऊ येथे व्हेट आयकॉन पुरस्कार २४ मध्ये भारतीय पशुवैद्यकीय

संघटनेकडून सर्वोत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

- २० सप्टेंबर २०२४ रोजी गोवा येथे झालेल्या ६५ व्या राष्ट्रीय CLFMA संगोष्ठीत, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या कुक्कुटपालन विज्ञान विभागाच्या प्रमुख **डॉ. दीपश्री देसाई** यांना भारत सरकारच्या पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय मंत्री श्री. राजीव रंजन सिंह यांच्या हस्ते सर्वात प्रतिष्ठित राष्ट्रीय CLFMA पुरस्कार २०२४ प्रदान करण्यात आला.
- 'जागतिक दूध दिन-२०२४' निमित्त व्हेट फार्म फ्रंटियर ई-मॅगझिन आणि न्यूजलेटरने आयोजित केलेल्या "भारतात दुधाची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी व्यवस्थापन पद्धती" या लेखासाठीच्या लोकप्रिय लेखन स्पर्धेसाठी **डॉ. पी. व्ही. पाटील**, फार्म मॅनेजर आणि **डॉ. एम. के. पाटील**, सहाय्यक प्राध्यापक, पवैम, उदगीर यांना तिसरे पारितोषिक मिळाले.
- ४ डिसेंबर २०२४ रोजी उदगीर येथील जिव्हाळा ग्रुपने आयोजित केलेल्या उदगीर येथे विस्तार कार्य आणि शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केल्याबद्दल **डॉ. पी. व्ही. पाटील**, पवैम, उदगीरचे फार्म मॅनेजर यांना जिव्हाळा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभागाचे प्राध्यापक **डॉ. व्ही. एस. धायगुडे** यांना मार्च २०२५ मध्ये इटलीच्या मेसिना विद्यापीठातील पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेत व्हिजिटिंग प्रोफेसरशिप देण्यात आली.
- नापवैम, नागपूरच्या पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाच्या प्राध्यापिका आणि प्रमुख **डॉ. एस. आर. वारके** यांना व्हीडीजीओओडी प्रोफेशनल असोसिएशन, इंडियाने २०२५ मध्ये पशुवैद्यकीय औषधातील सर्वोत्कृष्ट संशोधक म्हणून मान्यता दिली.

डॉ. दीपश्री देसाई क्लॅफमा पुरस्कार स्वीकारताना

डॉ. पी. व्ही. येवतीकर यांना एसव्हीएफ, पुणे कडून सर्वोत्कृष्ट शिक्षक आणि संशोधक पुरस्कार प्रदान

पवैम, अकोला माजी विद्यार्थी संघटनेकडून उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार स्वीकारताना डॉ. ए. पी. ढोक

डॉ. एपीजे अब्दुल कलाम जीवनगौरव राष्ट्रीय पुरस्कार स्वीकारताना डॉ. साईनाथ भोकरे

९.३ विद्यार्थी पुरस्कार

- मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील बीव्हीएससी आणि एएचचा विद्यार्थी **पार्थ गायकवाड** याला आयईडीसी, केवासू, केरळ यांनी आयोजित केलेल्या 'माइट्स नियंत्रित करण्यासाठी धोरणात्मक उपाय' या विषयावरील राष्ट्रीय स्तरावरील आयडियाथॉन स्पर्धेत दुसरे स्थान मिळाले.
- पशुधन प्रहारी यांनी २७ एप्रिल २०२४ रोजी जागतिक पशुवैद्यकीय दिनानिमित्त आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय स्तरावरील निबंध लेखन स्पर्धेत मुंपवैम, मुंबईच्या विद्यार्थिनी **डॉ. ऋतुजा सावंत** आणि **डॉ. हर्षल पाटील** यांना अनुक्रमे 'राजवंशी देवी पुरस्कार' आणि सर्वोत्कृष्ट लोकप्रिय लेखन स्पर्धेसाठी 'श्री अवधेश कुमार सिंह स्मृती पुरस्कार' देऊन सन्मानित करण्यात आले.
- जून २०२४ मध्ये उदयपूर येथील IAVMI मध्ये **सुजाता भाटकर** यांना सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- **डॉ. के. एच. इंगोले** यांच्या मार्गदर्शनाखाली मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षाच्या विद्यार्थिनी, **जानवी ठक्कर, तनिषा गवळी, समीर गोखले, भव्य पोखरणा, शरावरी दात्ये, सौपर्णो बक्षी, निवेदी वालसंगीकर** आणि **सुमित गावडे** यांना १४ ते १६ ऑक्टोबर २०२४ दरम्यान मद्रास पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, चेन्नई येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषद आणि पशुवैद्यकीय कार्डिओलॉजी आणि इंटरव्हेंशनल मेडिसिनमधील आंतरराष्ट्रीय परिषद आणि क्लिनिकल कॉन्क्लेव्हमध्ये अनुक्रमे क्लिनिकल कार्डिओलॉजी केस प्रेझेंटेशनमध्ये प्रथम आणि इकोकार्डियोग्राफी इन स्मॉल ॲनिमल्स केस प्रेझेंटेशनमध्ये द्वितीय पुरस्कार मिळाला.
- नोव्हेंबर २०२४ मध्ये IAVPHS परिषदेत **टिप्पा पद्मजा** यांना सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्कार देण्यात आला. त्याच परिषदेत **रुचा सालोदकर** आणि **गायत्री जयराज** यांनाही सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- **डॉ. एस. डी. इंगोले** यांच्या मार्गदर्शनाखाली मुंपवैम, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय शरीरक्रियाविज्ञान विभागातील एम.व्ही.एससी. विद्यार्थिनी **डॉ. कोरसापती योशिता** आणि **डॉ. मंदाक्रांता भुयान** यांना २७-२९ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान आयसीएआर-सीआयआरसी, मेरठ, उत्तर प्रदेश, भारत येथे झालेल्या सोसायटी ऑफ ॲनिमल फिजियोलॉजिस्ट ऑफ इंडिया (एसएपीआय) च्या ३२ व्या परिषदेत अनुक्रमे जे पी मित्तल सर्वोत्कृष्ट एम.व्ही. एससी. थीसिस पुरस्कार आणि कमला मदन यंग सायंटिस्ट पुरस्काराचे विजेते घोषित करण्यात आले.
- २२ जानेवारी २०२५ रोजी, ॲनिमल न्यूट्रिशन असोसिएशनच्या सहकार्याने नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात झालेल्या जागतिक पशुपोषण परिषदेत, **विद्या आगलावे, नकुल घुगे, यश गर्ग, दीपाश्री दास** आणि **रूपेश** या पाच विद्यार्थ्यांना - सर्वोत्कृष्ट पोस्टर प्रेझेंटेशन पुरस्कारांनी सन्मानित करण्यात आले.
- **मेहक टिकू** हिला सप्टेंबर २०२४ मध्ये अकोला येथे झालेल्या क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये प्रथम पारितोषिक मिळाले आणि फेब्रुवारी २०२५ मध्ये जयपूर येथे IAAVR ने आयोजित केलेल्या २५ व्या भारतीय पशुवैद्यकीय काँग्रेसमध्ये सर्वोत्कृष्ट तोंडी सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.

नापवैम, नागपूर येथील विद्यार्थी पुरस्कार स्विकारतांना

मद्रास पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात मुंपवैम, मुंबई चे पुरस्कार विजेते विद्यार्थी

१० मान्यवरांच्या भेटी

- माननीय पंकजा मुंडे, मंत्री, पशुसंवर्धन, पर्यावरण आणि हवामान बदल, महाराष्ट्र राज्य, डॉ. हिमांशू पाठक, महासंचालक, भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली तथा सचिव (कृषी संशोधन आणि शिक्षण) आणि आणि डॉ. एन. रामास्वामी, सचिव, पशुसंवर्धन, दुग्धविकास आणि मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन यांनी दि. २० जानेवारी २०२५ रोजी नागपूर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाच्या नवीन इमारतीच्या उद्‌घाटनासाठी माफसू, नागपूरला भेट दिली.

मविम, नागपूरच्या नवीन इमारतीचे उद्‌घाटन करताना माननीय पंकजाताई मुंडे

- महाराष्ट्र शासनाचे वित्त विभागाचे सचिव माननीय डॉ. रामास्वामी एन. यांनी दि. २० डिसेंबर २०२४ रोजी नागपूर येथील महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ मुख्यालय, माफसु संग्रहालय आणि नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या पशुप्रजनन, स्त्रीरोग व प्रसुतीशास्त्र विभागाच्या भ्रूण प्रत्यारोपण प्रयोगशाळेला भेट दिली.

माननीय सचिव (वित्त विभाग) डॉ. रामास्वामी एन. यांची माफसूच्या भ्रूण प्रत्यारोपण प्रयोगशाळेला भेट

- डॉ. हिमांशू पाठक, सचिव, डीएआरई, आणि महासंचालक, भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली, डॉ. एच. वाय. प्रसाद, संचालक सीआयसीआर, नागपूर, डॉ. एन. जी. पाटील, संचालक, आयसीएआर-एनबीएसएस आणि एलयूपी, नागपूर, डॉ. सुजीत कुमार शुक्ला, संचालक, आयसीएआर - सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ऑन कॉटन टेक्नॉलॉजी आणि डॉ. एस.के. रॉय, संचालक, आयसीएआर-अटारी, झोन-८ पुणे यांनी दि. १९ जानेवारी २०२५ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूरच्या प्रशासकीय इमारत आणि शेतकरी वसतिगृहाचे उद्‌घाटन करण्यासाठी भेट दिली.

नागपूर येथील कृषि विज्ञान केंद्राच्या प्रशासकीय इमारतीचे उद्‌घाटन करताना सचिव, डीएआरई आणि भाकृअप चे महासंचालक मा. डॉ. हिमांशू पाठक

- डॉ. एस. के. रॉय, संचालक, अटारी, झोन-आठ, पुणे यांनी डॉ. के. डी. कोकाटे, माजी उप-महानिदेशक, भाकृअप, नवी दिल्ली यांच्या सोबत ४ मे २०२४ रोजी कृषी विज्ञान केंद्र, दूधबर्डी, नागपूर या नविन निर्मित इमारतीला भेट दिली. डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसु, नागपूर, डॉ. अ. उ. भिकाने, संचालक, विस्तार शिक्षण, माफसु, नागपूर, डॉ. स. डब्लू बोंडे, अधिष्ठाता, मत्स्यविज्ञान, माफसु, नागपूर, डॉ. अनिल उलेमले, वरिष्ठ शास्त्रज्ञ व प्रमुख, कृषी विज्ञान केंद्र, सांगली आणि विद्यापीठाच्या अधिकाऱ्यांनीही या भेटी दरम्यान उपस्थिती दर्शवली.

डॉ. के. डी. कोकाटे, डॉ. एस. के. रॉय आणि डॉ. एन. व्ही. पाटील यांची डॉ. ए. यू. भिकाने यांच्यासह नागपूर येथील कृषी विज्ञान केंद्राला भेट

- भारत सरकारच्या मत्स्यव्यवसाय विभागाचे सहसचिव श्री सागर मेहरा यांनी दि. २४ फेब्रुवारी २०२५ रोजी नागपूर येथील मत्स्यविज्ञान महाविद्यालयाच्या गोड्या पाण्यातील मत्स्यशेती आणि फिश हॅचरी सुविधेला भेट दिली. त्यांच्यासोबत राष्ट्रीय मत्स्यव्यवसाय विकास मंडळ, हैदराबादचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. विजय बेहरा आणि महाराष्ट्र सरकारचे मत्स्यव्यवसाय आयुक्त श्री किशोर तावडे यांचाही समावेश होता.

मत्स्यव्यवसाय विभागाचे सहसचिव श्री सागर मेहरा यांची मविम,नागपूरला भेट

- डॉ. संजयजी शिंदे, पोलिस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन यांनी १९ एप्रिल २०२४ रोजी विद्यार्थ्यांना करीअर विकासाबाबत मार्गदर्शन करण्यासाठी पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे भेट दिली.
- डॉ. ए. संगरन, प्राध्यापक आणि पशुपरोपजीवी शास्त्र विभागाचे प्रमुख, मद्रास पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, चेन्नई आणि आयएएव्हीपीचे अध्यक्ष यांनी २५ मे २०२४ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे भेट दिली आणि पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्राच्या प्राध्यापक आणि विद्यार्थ्यांसाठी व्याख्यान दिले.
- डॉ. गुइडो रुगेरियो लोरिया (हिस्टोपॅथॉलॉजी आणि इम्युनोहिस्टोकेमिस्ट्री लॅबचे प्रभारी) आणि डॉ. रॉबर्टो पुलेओ (डब्ल्यूओएएच संदर्भ प्रयोगशाळेचे संचालक) यांनी २ जून २०२४ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबईच्या पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाला माफसु आणि Istituto Zooprofilattico Sperimentale della Sicilia रोजी यांच्यामध्ये झालेल्या सामंजस्य कराराच्या संदर्भात भेट दिली.
- डॉ. गिडो आर. लोरिया, पॅथॉलॉजिस्ट, WOAH रेफरन्स लॅबोरेटरी ऑन कॉन्टेजियस अगालॅक्टिया, IZS, पालेर्मो, इटली, डॉ. व्यास एम. शिंगटगेरी, अध्यक्ष, इंडियन कॉलेज ऑफ व्हेटर्नरी पॅथॉलॉजिस्ट, डॉ. के. एस. प्रजापती, माजी प्राध्यापक आणि प्रमुख, पशुवैद्यकीय पॅथॉलॉजी विभाग,पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, आनंद आणि डॉ. एन. पझानिवेल, रजिस्ट्रार, इंडियन कॉलेज ऑफ व्हेटर्नरी पॅथॉलॉजिस्ट यांनी दि. ३ ते ४ जून २०२४ दरम्यान IAVP च्या झोनल (पश्चिम) परिषदेसाठी, 'पशुधन आणि कुक्कुटपालनातील उदयोन्मुख रोग' या विषयावरील विचारमंथन सत्रासाठी आणि प्ब्टच्या राष्ट्रीय कार्यशाळेसाठी पवैम, शिरवळ येथे भेट दिली.

- डॉ. एस. के. रॉय, माननीय संचालक आयसीएआर - अटारी झोन - आठवा, पुणे यांनी दि. २१ जून २०२४ रोजी ठाणे जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांसाठी प्रशासकीय इमारत आणि शेतकरी वसतिगृहाच्या चालू बांधकामाचा आणि केव्हीकेच्या इतर उपक्रमांचा आढावा घेण्यासाठी ठाणे येथील केव्हीकेला भेट दिली.
- डॉ. राघवेंद्र भट्टा, उपमहासंचालक (पशु विज्ञान) भाकृअप, आर्तबंधू साहू, संचालक, भाकृअप -एनआयएनपी, बेंगळुरू, डॉ. मनीष कुमार चटली, संचालक, भाकृअप - सीआयआरजी, मखदूम आणि डॉ. एस. बी. बारबुद्धे, संचालक भाकृअप राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबाद यांनी दि. १७ ते १८ ऑगस्ट २०२४ दरम्यान नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथे वॅनाकॉन २०२५ च्या प्रगतीचा आढावा घेण्यासाठी भेट दिली. त्यांनी सेंटर फॉर झूनोसेसमधील सुविधांची पाहणी करण्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभागालाही भेट दिली.
- डॉ. आशिष के. भट्टाचार्य, प्रमुख शास्त्रज्ञ, राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळा (सीएसआयआर-एनसीएल), पुणे यांनी पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळला २४ जुलै २०२४ रोजी विज्ञान भारतीसोबत व्याख्यानासाठी भेट दिली.
- फिलीपिन्सच्या क्षेत्र ६ चे ओआयसी-प्रादेशिक पशुवैद्यकीय क्वारंटाइन अधिकारी डॉ. जॉन रोएल हिलारियो आणि पशुवैद्यक डॉ. इव्हान एर्न डेलोस सँटोस, श्री. पी. ए. बामणे, सहाय्यक व्यवस्थापक, अपेडा, यांनी म्हशीच्या मांस निर्यातीवरील सरकारी नियंत्रणे तपासण्यासाठी २ ऑगस्ट २०२४ रोजी मुंबईच्या पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाला भेट दिली.
- पुसदचे पोलिस निरीक्षक श्री. भांबुरकर यांनी १२ ऑगस्ट २०२४ रोजी दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुडला भेट दिली आणि रॅगिंग विरोधी नियम आणि नियमन या विषयावरील चर्चासत्रात व्याख्यान दिले आणि विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.
- पुसद येथील नशा मुक्ती केंद्रातील डॉ. अक्षय शिंदे यांनी दि. १४ ऑगस्ट २०२४ रोजी दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुडला भेट दिली आणि विद्यार्थ्यांना ड्रग्ज गैरवापराबद्दल मार्गदर्शन केले.
- इटलीच्या पडोवा विद्यापीठातील पशु प्रजनन एमएस, पीएचडी, डिप्लोमा ईसीएआरचे प्राध्यापक डॉ. स्टेफानो रोमाग्नोली यांनी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय आणि पशु रुग्णालयाला दि. २० ऑगस्ट २०२४ रोजी भेट दिली, जिथे त्यांनी पदव्युत्तर आणि पीएचडी विद्यार्थी आणि शैक्षणिक कर्मचाऱ्यांशी संवाद साधला.
- डॉ. अंकुश एल. कांबळे, वरिष्ठ शास्त्रज्ञ, भाकृअप - सीआयएफई, मुंबई यांनी दि. २४ ऑगस्ट २०२४ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे येथे भेट देऊन चालू उपक्रमांचा आढावा घेतला.
- श्री ऋषिकेश खांडे, माफसु, नागपूरच्या कार्यकारी परिषदेचे माननीय सदस्य यांनी झूनोसिस सेंटरमधील सुविधांची पाहणी करण्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरला दि. २६ ऑगस्ट २०२४ रोजी भेट दिली.
- डॉ. आर.के. विश्वकर्मा, पंजाबमधील लुधियाना येथील आयसीएआर-सीआयपीएचईटी येथील पीएचईटीवरील एआयसीआरपीचे प्रकल्प समन्वयक यांनी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात आयोजित उद्योग-शैक्षणिक बैठक-सह-कार्यशाळा २०२४ मध्ये सहभागी होण्यासाठी दि. २८ ऑगस्ट २०२४ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबईला भेट दिली.
- डॉ. एस. डी. रामटेके, प्रमुख शास्त्रज्ञ, राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे आणि त्यांचे सहकारी शास्त्रज्ञ डॉ. पी. एच. निकुंभे यांनी दि. २८ ऑगस्ट २०२४ रोजी सांगली येथील कृषि विज्ञान केंद्राला भेट दिली आणि कामकाजाचा आढावा घेतला. ज्या शेतकऱ्यांनी त्यांच्या शेतात नाविन्यपूर्ण आणि नवीन तंत्रज्ञान आणले आणि उत्कृष्ट कामगिरी केली त्यांचा पाहुण्यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला.
- श्री संजीव गौर, एफडीसीएमचे मुख्य महाव्यवस्थापक यांनी दि. ३० ऑगस्ट २०२४ रोजी वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा येथे उपलब्ध असलेल्या सुविधांचे मूल्यांकन करण्यासाठी भेट दिली.

- भारत सरकारच्या पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालयाच्या अंतर्गत केंद्रीय प्राणीसंग्रहालय प्राधिकरणाचे सदस्य सचिव डॉ. संजय कुमार शुक्ला यांनी वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा येथे दि. १३ सप्टेंबर २०२४ रोजी जैव-बॅंकिंग सुविधा स्थापन करण्याची शिफारस करणेसाठी भेट दिली.
- डॉ. शाकीर अली, प्रमुख शास्त्रज्ञ, अटारी, पुणे आणि डॉ. ए. यू. भिकाने, विस्तार शिक्षण संचालक, माफसू नागपूर यांनी कृषी विज्ञान केंद्र, नागपुरच्या नव्याने बांधलेल्या प्रशासकीय इमारतीला आणि बांधकामाधीन असलेल्या शेतकरी वसतिगृहाला दि. १९ सप्टेंबर २०२४ रोजी भेट दिली. त्यांनी पायाभूत सुविधांच्या विकासाचे कौतुक केले आणि केव्हीकेमधील विविध प्रात्यक्षिक युनिट्सच्या विकासाबाबत मार्गदर्शन केले.
- श्री विवेक खांडेकर, एपीसीसीएफ, वन्यजीव, महाराष्ट्र राज्य यांनी दि. २५ सप्टेंबर २०२४ रोजी वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा नागपूर येथे उपलब्ध असलेल्या सुविधांचे मूल्यांकन करण्यासाठी भेट दिली. त्यांनी वसंप्रके येथे फॉरेन्सिक्स आणि उपचारांवर लक्ष केंद्रित करणारे उत्कृष्टता केंद्र स्थापन करण्याचा प्रस्ताव दिला.
- महाराष्ट्र सरकारच्या स्मार्टचे प्रकल्प संचालक डॉ. हेमंत वासेकर यांनी दि. ३ ऑक्टोबर २०२४ रोजी स्मार्ट अंतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या समारोप समारंभासाठी पवैम, परभणी येथे भेट दिली.
- डॉ. जे. पी. एस. गिल, मा. कुलगुरू, गुरु अंगद देव पशुवैद्यकीय आणि पशु विज्ञान विद्यापीठ, लुधियाना यांनी दि. ५ ऑक्टोबर २०२४ रोजी, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाला भेट दिली. डॉ. व्ही. एम. वैद्य सहाय्यक प्राध्यापक यांनी एआयसीआरपी अंतर्गत पीएचईटी प्रकल्प आणि विभागातील इतर आयसीएआर-प्रायोजित प्रकल्पांवरील उपक्रमांची माहिती दिली.
- डॉ. भूषण जयराव, सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे प्राध्यापक, पेनसिल्व्हेनिया स्टेट युनिव्हर्सिटी यूएसए, डॉ. प्रीजीत, तांत्रिक अधिकारी, डब्ल्यूएचओ कंट्री ऑफिस इंडिया, डॉ. मंगेश भिडे प्रोफेसर, स्लोव्हाक अकादमी ऑफ सायन्सेस ब्राटिस्लाव्हा, स्लोव्हाकिया, डॉ मोहन गुप्ते, माजी संचालक प्ब्धत नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ एपिडेमियोलॉजी, चेन्नई, डॉ. अशोक कुमार, भाकृअप, नवी दिल्ली, डॉ. जेपीएस गिल, माननीय कुलगुरू, गडवासू लुधियाना, डॉ. एस.बी. बारबुद्धे, संचालक, भाकृअप- राष्ट्रीय मांस संशोधन संस्था, हैदराबाद, डॉ. सी. लथा, शैक्षणिक आणि संशोधन संचालक, ज्ञ्ाटौन्, केरळ, डॉ. व्ही. बालमुरुगन, प्राचार्य, प्रमुख शास्त्रज्ञ, भाकृअप- निवेदी, बेंगळुरू, डॉ. सैयद दस्तगिर, प्रमुख शास्त्रज्ञ CSIR & NCL पुणे यांनी दि. १४-१५ नोव्हेंबर २०२४ दरम्यान पवैम, शिरवळला पटच्छ परिषद २०२४ मध्ये उपस्थित राहण्यासाठी भेट दिली.
- दि.९ डिसेंबर २०२४ रोजी, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या गोरेगाव कॅम्पसला पॅरिस पॅरालिम्पिकमध्ये भारतासाठी रौप्य पदक जिंकणाऱ्या अविश्वसनीय धावपटू थुलासीमथी मुरुगेसन यांचे आतिथ्य करण्याचा मान मिळाला. तामिळनाडूतील नामक्कल येथील पशुवैद्यकीय शाखेच्या तिसऱ्या वर्षाच्या विद्यार्थिनी थुलासीमथी यांनी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला.
- श्री. अजित सिंग पाटील, व्यवस्थापकीय संचालक, पंचम ॲक्वाकल्चर फार्म्स लिमिटेड, मुंबई यांनी दि. २६ डिसेंबर २०२४ रोजी मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीरला भेट दिली आणि महाराष्ट्र राज्यातील ॲक्वाकल्चरमधील सध्याची स्थिती आणि रोजगाराच्या व्याप्तीबद्दल शैक्षणिक अधिकाऱ्यांशी संवाद साधला.
- नॅशनल वन हेल्थ संस्थेच्या संचालिका डॉ. प्रज्ञा यादव यांनी २७ डिसेंबर २०२४ रोजी झूनासिस सेंटरमधील सुविधांची पाहणी करण्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या सार्वजनिक आरोग्य विभागाला भेट दिली.
- महाराष्ट्रातील केंद्रीय पथकात एनआयव्ही, केरळ येथील डॉ. बी. अनुकुमार, आयडीएसपी, एनसीडीसी येथील डॉ. सौरभ गोयल, एआयजी वन्यजीव विभागातील डॉ. सुनील शर्मा, एनसीडीसी येथील ईआयएस अधिकारी डॉ. आरजू मेश्राम आणि आरडीआयएल, नागपूर येथील डॉ. नितीन फुके यांनी डॉ. संगीता लोखंडे यांच्यासह पशुसंवर्धन विभागातील सदस्यांनी दि. ९ ते १० जानेवारी २०२५ दरम्यान गोरेवाडा येथील वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्राला भेट देऊन गोरेवाडा रेस्क्यू सेंटरमध्ये एव्हियन इन्फ्लूएंझाचा आढावा घेण्यासाठी भेट दिली
- .एनआयओएचच्या संचालक डॉ. प्रज्ञा यादव यांनी दि. २७ डिसेंबर २०२४ रोजी झूनोसेस सेंटरमधील सुविधांची पाहणी करण्यासाठी नापवैम, नागपूरला भेट दिली.

- डॉ. अवी देशमुख, अमेरिकेतील रॉयल कॅनिनचे आंतरराष्ट्रीय फेलो यांनी दि. १३ जानेवारी २०२५ रोजी पाळीव प्राण्यांच्या पोषणातील प्रगतीबद्दल विद्यार्थ्यांना संबोधित करण्यासाठी पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परभणीला भेट दिली
- .डॉ. संतोष एम., उपायुक्त, ।फेबै, मुंबई, डॉ. श्रीदेवी, भाकृअप - निवेदी, बंगळुरू, कर्नाटक आणि सुश्री वैशाली लोणकांडे, आरडीआयएल, पुणे यांच्यासह केंद्रीय पथकाने दि. २० मार्च २०२५ रोजी वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र गोरेवाडा येथे भेट दिली. त्यांनी एव्हीयन इन्फ्लूएंझा (H5N1) प्रादुर्भावाबाबत बचाव केंद्रात राबविण्यात येणाऱ्या प्रतिबंधात्मक प्रोटोकॉलचे निरीक्षण केले.
- डॉ. ए. के. पटेल, माजी प्रमुख शास्त्रज्ञ, ICAR & CAZRI, जोधपूर आणि ICAR & CSWRI, अविकानगर यांनी दि. ३ मार्च २०२५ रोजी आधुनिक सुविधांशी परिचित होण्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभागाला विभागाला भेट दिली.
- रिमाउंट व्हेटर्नरी कॉर्प्स (RVC) च्या पहिल्या महिला अधिकारी कॅप्टन हर्षिता राघव यांनी १ डी R&V स्क्वॉड्रन एनसीसी युनिट, स्टड फार्म आणि नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाला दि. ३ मार्च २०२५ रोजी भेट दिली.
- डॉ. हेमंत वासेकर, महाराष्ट्र सरकारच्या स्मार्ट प्रकल्पाचे प्रकल्प संचालक यांनी स्मार्ट अंतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या समारोप समारंभाच्या निमित्ताने पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परभणी येथे दि. ८ मार्च २०२५ रोजी भेट दिली.
- पश्चिम महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातीच्या शेतकऱ्यांना शास्त्रोक्त शेळीपालनाचे प्रशिक्षण देण्यासाठी दि. २३ मार्च २०२५ रोजी आयसीएआर - राष्ट्रीय उच्च सुरक्षा पशु रोग संस्थांचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. एस. नागराजन आणि डॉ. जी. वेंकटेश यांनी पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे भेट दिली.

डॉ. हिलारियो, डॉ. इव्हान आणि श्री. बामणे यांची मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाला भेट

डॉ. आर.के. विश्वकर्मा यांचे स्वागत करतांना डॉ. एन.व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू

डॉ. स्टेफानो रोमाग्नोली यांची मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाला भेट

तुलसीमाथी मुरुगेसन, विद्यार्थ्यांशी संवाद साधताना

Visit of Capt. Harshita Raghav to 1 Mah R&V Sqn NCC Unit

Visit of Dr. Raghavendra Bhatta, DDG (Animal Science) ICAR to Dept. Of VPH, NVC, Nagpur

Visit of Dr Pragya Yadav, I/c Director NIOH to Dept. of VPH, NVC, Nagpur

Visit of Shri Rishikesh Khande, Hon'ble EC Member MAFSU, Nagpur to Dept. of VPH, NVC, Nagpur

११. बांधकामे

विद्यापीठाच्या बांधकाम विभागाकडे राज्यभर पसरलेल्या विद्यापीठाच्या सर्व कॅम्पसच्या विकासाची आणि देखभालीची जबाबदारी आहे. या विभागाचे नेतृत्व सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून राज्य सरकारने नियुक्त केलेल्या कार्यकारी अभियंत्याकडे आहे.

विद्यापीठातील पायाभूत सुविधा विकास विभागाने २०२४-२५ दरम्यान २५६६.२३ लाख रुपयांचे काम यशस्वीरित्या पूर्ण केले आहे आणि ८१५८६.४६ लाख रुपयांची चालू विकास कामे हाताळत आहे. प्रमुख चालू कामांमध्ये अकोला येथील नवीन पशुवैद्यकीय आणि पशूविज्ञान महाविद्यालयाचे बांधकाम, मौजा सावळी विहिर, शिर्डी, ता. राहाता, जिल्हा अहमदनगर येथे नवीन पशुवैद्यकीय आणि पशूविज्ञान महाविद्यालयासाठी प्रशासकीय इमारत आणि कॅम्पस इमारत बांधणे, गोरेगाव मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय मुंबई येथे महाविद्यालय इमारतीचे बांधकाम, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जिल्हा लातूर येथे प्रशासकीय इमारतीचे बांधकाम आणि मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ, मुंबई येथील जुन्या इमारतीची दुरुस्ती आणि नूतनीकरण यांचा समावेश आहे.

११.१ पुर्ण झालेली बांधकामे

अ.क्र.	कामाचे नाव	एकुण किंमत (रु. लक्षात)	लेखाशिर्ष
	विद्यापीठ मुख्यालय		
१	मपमविवि, नागपुर अंतर्गत अधिष्ठाता (दुग्धतंत्रज्ञान) आणि नियंत्रक यांचे दालनाची दुरूस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	२.६३	विद्यापीठ महसूल
२	मपमविवि, नागपुर अंतर्गत कौशल्य विकास केंद्र ईमारतीमध्ये फर्निचरची व्यवस्था करणे.	२८.००	भाकृअप/ विद्यापीठ महसूल
३	मपमविवि, नागपुर अंतर्गत कौशल्य विकास केंद्र ईमारतीच्या जुन्या संरक्षक भिंतीचे फॅब्रीकेशन तसेच नुतनीकरणाचे काम करणे.	९.४२	विद्यापीठ महसूल
४	मपमविवि, नागपूर येथे सर्व्हे क्र. ३१/१ मध्ये ॲग्रो होर्टी सिलीपाश्चर सिस्टीमसाठी फिक्स नॉट फेन्सींगचे काम करणे.	९.३४	विद्यापीठ महसूल
५	मपमविवि, नागपूर च्या प्रशासकीय ईमारतीमध्ये कॉन्फरन्स हॉल व ऑडीटोरीयम हॉल मध्ये वातानुकूलीत यंत्र लावण्याचे काम करणे.	९.८५	भाकृअप/ विद्यापीठ महसूल
६	मपमविवि, नागपुर अंतर्गत कौशल्य विकास केंद्र ईमारती च्या फर्निचरचे काम करणे.	३१.२५	विद्यापीठ महसूल
७	मपमविवि, नागपूर अंतर्गत ग्रंथालय ईमारतीमध्ये सीसीटीव्ही सिस्टीम बसविण्याचे काम करणे.	४.८९	विद्यापीठ महसूल
८	मपमविवि, नागपूर अंतर्गत मा. कुलगुरू महोदयाचे निवासस्थानी तसेच कार्यालय मध्ये छतावर टेन्साईल फॅब्रीक, बसविण्याचे काम करणे.	१.७९	विद्यापीठ महसूल
९	मपमविवि, नागपूर अंतर्गत शेतकरी भवन, विस्तार शिक्षण ईमारत येथील अतिथीगृहामध्ये वातानुकुलीत यंत्र बसविण्याचे काम करणे.	३.१८	विद्यापीठ महसूल
१०	मपमविवि, नागपूरच्या प्रशासकीय ईमारतीमध्ये नवीन सीसीटीव्ही सिस्टीम तसेच टेलीफोन वायरींग बसविण्याचे काम करणे.	६.६३	विद्यापीठ महसूल
११	मपमविवि, नागपूरच्या परीसरातील डांबरी रस्त्यांची दुरूस्ती करणे.	३०.०४	विद्यापीठ महसूल
१२	मपमविवि, नागपुर अंतर्गत कौशल्य विकास ईमारत, मा. कुलगुरू महोदयांचे निवासस्थानातील तसेच कार्यालयातील कॉन्फरन्स टेबल बसविण्याचे काम करणे.	५.८८	विद्यापीठ महसूल

१३	मपमविवि, नागपूर अंतर्गत मा. कुलगुरू महोदयांचे कार्यालयामध्ये व्हिडीओ कॅमेरा तसेच पॅनेल बसविण्याचे काम करणे.	६.९७	विद्यापीठ महसूल
१४	मपमविवि, नागपूर अंतर्गत शेतकरी भवन तसेच म्यूझीयम ईमारतीमध्ये पाण्याचे कुलर तसेच प्युरीफायर बसविण्याचे काम करणे.	२.४४	विद्यापीठ महसूल
	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर		
१५	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत यु. जी. वसतीगृहाकरीता फर्निचरचा पुरवठा करणे.	२८.२०	विद्यापीठ महसूल
१६	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत कमांडींग ऑफीसरची निवासस्थानाची दुरूस्ती करणे.	९.९५	विद्यापीठ महसूल
१७	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर प्रक्षेत्र येथील फीड फॅक्टरीचे दुरूस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	९.५९	विद्यापीठ महसूल
१८	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूरच्या परीसरातील डांबरी रस्त्यांची दुरूस्ती करणे.	३८.०२	विद्यापीठ महसूल
१९	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत सदनिका क्र. ६ व २ मध्ये ड्रेनेज पाईप लाईन तसेच सेप्टीक टँकचे बांधकाम करणे.	९.७९	विद्यापीठ महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी		
२०	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील जुने जिम्नॅशियम व मायक्रोबायोलॉजी विभाग ईमारतीचे वॉटर प्रुफींग करणे तसेच लेक्चर हॉल क्र. ४ ची दुरूस्ती करणे.	८.३७	विद्यापीठ महसूल
२१	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे दुरूस्तीचे काम करणे.	४९.७९	महाविद्यालय महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर		
२२	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील ए ईमारतीच्या पोर्च एरीयाचे बांधकाम करणे.	९.६६	विद्यापीठ महसूल
२३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे नुतनीकरणाचे काम करणे.	५०.००	महाविद्यालय महसूल
	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ		
२४	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ येथे मुलांचे व मुलींचे वसतीगृह ईमारतीचे वॉटर प्रुफींगचे तसेच टॉयलेट ब्लॉकची दुरूस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	७३.८२	महाविद्यालय महसूल /विद्यापीठ महसूल
२५	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ येथे मुलांचे व मुलींचे वसतीगृह ईमारतीचे विद्युतीकरणाची दुरूस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.		
२६	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ येथे मुलांचे व मुलींचे वसतीगृह ईमारतीमधील टॉयलेट ब्लॉकची दुरूस्तीचे काम करणे.	४४.५६	विद्यापीठ महसूल
२७	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ येथे मुलांचे व मुलींचे वसतीगृह ईमारतीमधील विद्युतीकरणाचे तसेच सबस्टेशनचे नुतनीकरणाचे काम करणे.	१७.८२	विद्यापीठ महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला		
२८	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे बांधकाम करणे.	४१५.८२	विद्यापीठ महसूल/ महाविद्यालय महसूल
२९	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे काम करणे.		

३०	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीमध्ये फर्निचरचा पुरवठा करण्याचे काम करणे.	१८.३५	विद्यापीठ महसूल
	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर		
३१	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर येथील शेडची दुरूस्तीचे काम करणे.	१६.१४	विद्यापीठ महसूल
	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर		
३२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत यु. जी. वसतीगृहाकरीता फर्निचरचा पुरवठा करणे.	५६६.५७	शासन निधी/ विद्यापीठ महसूल
३३	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे, नेटवर्कींग आणि सीसीटीव्ही सिस्टम बसविण्याचे काम करणे.		
३४	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथे फुटाळा तलावापासून पी. व्ही. सी. पाईप बसविण्याचे काम करणे.	३.५७	विद्यापीठ महसूल
३५	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथील प्रशासकीय ईमारतीमध्ये फर्निचरचा पुरवठा करणे.	३३.८१	विद्यापीठ महसूल
	कृषी विज्ञान केंद्र		
३६	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा दुधबर्डी ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	३८७.९६	भाकृअप/ विद्यापीठ महसूल
३७	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा दुधबर्डी ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे तसेच फायर फायटींगचे काम करणे.		
३८	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा तडसर, ता. कडेगाव, जि. सांगली येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	३९९.६२	भाकृअप/ विद्यापीठ महसूल
३९	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.		
४०	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा दुधबर्डी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.	२२२.५१	भाकृअप/ विद्यापीठ महसूल
	एकूण	**२५६६.२३**	

११.२ सुरू असलेली बांधकामे

अ.क्र.	कामाचे नाव	एकुण किंमत (रु. लक्षात)	लेखाशिर्ष
	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई		
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, गोरेगांव, मुंबई येथे महाविद्यालय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	६८७१.००	शासन निधी
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे जुन्या हेरीटेज ईमारतीची दुरूस्ती व नुतनीकरण करणे.	८९१४.००	शासन निधी
३	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई गोरेगाव कॅम्पस येथे ३०० मुलांचे वसतीगृहाचे बांधकाम करणे.	२०१३.७२	शासन निधी
	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर		
४	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत ग्रंथालय इमारतीचे मागील बाजूस संरक्षण भिंतीचे बांधकाम करणे.	६८.२४	विद्यापीठ महसूल

५	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथे पशुवैद्यकीय दवाखाना येथे संरक्षण भिंतीचे बांधकाम करणे.	१२७.७२	विद्यापीठ महसूल/ महाविद्यालय महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी		
६	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील अतिथीगृहाचे बांधकाम करणे.	२९३.००	महाविद्यालय महसूल
७	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील अतिथीगृहाचे विद्युतीकरणाचे काम करणे.		
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर		
८	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील व्ही.आय.पी. अतिथीगृह (२ व्हीआयपी व ४ सर्वसाधारण सुट) चे बांधकाम करणे.	३३५.००	शासन निधी
	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ		
९	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे बांधकाम करणे.	१५९२.००	शासन निधी
१०	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे गट नं. २३८ ला संरक्षक भिंतीचे बांधकाम करणे.	९७.७२	महाविद्यालय महसूल / विद्यापीठ महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, अकोला		
११	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय,अकोला येथे नवीन प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	२४९४१.००	शासन निधी
	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर		
१२	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	५९१८.००	शासन निधी
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, सावळी विहीर, खुर्द शिर्डी, ता. राहाता जि. अहमदनगर		
१३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय,सावळी विहीर खुर्द शिर्डी, ता. राहाता जि. अहमदनगर येथे नवीन प्रशासकीय इमारतीचे व कॅम्पस इमारतीचे बांधकाम करणे.	२९७४९.००	शासन निधी
	कृषी विज्ञान केंद्र		
१४	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.	१८४.४०	भाकृअप / महाविद्यालय महसूल
१५	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	२४९.७४	भाकृअप / महाविद्यालय / महसूल
१६	कृषी विज्ञान केंद्र, ता. कडेगाव, जि. सांगली येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.	२३१.९२	भाकृअप / महाविद्यालय / विद्यापीठ महसूल
	एकूण	**81586.46**	

भाकृअप - भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद

१२. लेखा व वित्त

विद्यापीठाला राज्य सरकार, भारत सरकार, भारतीय कृषि अनुषंधान परिषद इत्यादी विविध स्रोतांकडून आर्थिक मदत मिळते. राज्य सरकार वेतन आणि पेन्शनसाठी अनुदान देते जे पूर्णपणे वेतन आणि पेन्शन देण्यासाठी वापरले जाते. याशिवाय, राज्य सरकार आकस्मिक अनुदान प्रदान करते जे विकासात्मक उपक्रमांसाठी आणि विद्यापीठाच्या अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांना पाठिंबा देण्यासाठी वापरले जाते. विद्यापीठ विविध उपक्रमांद्वारे महसूल निर्माण करते जे विकासात्मक उपक्रमांसाठी, सुविधा मजबूत करण्यासाठी आणि घटक महाविद्यालयांच्या अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार कार्यक्रमांना पाठिंबा देण्यासाठी वापरले जाते. बाह्य निधीद्वारे मिळणारे अनुदान मुख्यत्वे विशिष्ट संशोधन/विस्तार प्रकल्पांसाठी असते आणि बाह्य निधी एजन्सींनी मंजूर केलेल्या संशोधन/विस्तार प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी वापरले जाते.

अंतर्गत संसाधन निर्मिती

विद्यापीठाचे मुख्यालय आणि त्याच्या घटक महाविद्यालये विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक शुल्क, षी उत्पादनांची विक्री, चारा विक्री, चारा बियाणे आणि ठोंबांची विक्री, पक्ष्यांची विक्री, अंडी विक्री, टीव्हीसीसी सेवा, निदान सेवा, दूध आणि दुग्धजन्य पदार्थांची विक्री, माशांची विक्री, मत्स्यबीज विक्री, पशुधन विक्री, सल्लागार सेवा, विविध भागधारकांसाठी प्रशिक्षण, क्लिनिकल उत्पादने, टॉक्सिकोपॅथोलॉजी अभ्यास, उत्पादनांचे प्रमाणीकरण अशा विविध उपक्रमांद्वारे मोठ्या प्रमाणात आर्थिक संसाधने निर्माण करण्यास सक्षम आहेत.

१२.१ महाराष्ट्र शासनाकडून प्राप्त अनुदान वर्ष २०२४-२५(रु. लाखात)

अ. क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
अ.	योजनेत्तर योजना		
१	वेतन व भत्ते	१५५३६	१५५३६
२	निवृत्ती वेतन	५००३	४८५६
३	आकस्मिक खर्च	२८०	२८०
	एकूण अ	**२०८१९**	**२०६७२**
ब	योजना		
१	माफसु अर्थ / महा आय टी प्रणालीवरील खर्च	२२३९	२२३९
२	बांधकाम	१०८१२	१०८१२
	एकूण ब	**१३०५१**	**१३०५१**
	एकूण अ + ब	**३३८७०**	**३३७२३**

१२.२ बाह्य निधी (रु. लाखात)

(भारतीय कृषि अनुषंधान परिषद, नवी दिल्ली/केंद्र शासन/राज्य शासन/इतर संस्था यांचेकडून प्राप्त अनुदान)

विद्यापीठाला भाकृअप कडून शिक्षण, कापणीनंतर अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञानावर आधारित प्रकल्प, कृषि विज्ञान केंद्र आणि भाकृअपने प्रायोजित केलेल्या इतर योजनांसाठी ७१० लाख रुपयांचा निधी मिळाला. आयसीएमआर आणि इतर एजन्सींसारख्या प्रायोजक संस्थांकडून १८३ लाख रुपयांचे अनुदान देखील मिळाले तर राज्य सरकारने माविम आणि स्मार्ट प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी ४७६ लाख रुपयांचे अनुदान देखील दिले.

अ.क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
अ. भाकृअप निधी			
१	शिक्षण विभाग	२७८	२६१
२	कापणीनंतर अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञानावर आधारित प्रकल्प	६८	५१
३	कृषि विज्ञान केंद्र	२११	२११
४	इतर भाकृअप समर्थन	१५३	१५०
	एकूण	**७१०**	**६७३**
ब. केंद्र निधी			
१	भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	१६१	१५९
२	इतर	२२	२२
	एकूण	**१८३**	**१८१**
क. राज्य शासन निधी			
१	स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग,महाराष्ट्र शासन	६३	६३
२	महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई	१७८	१७८
३	इतर	२३५	२३५
	एकूण	**४७६**	**४७६**
	एकूण (अ + ब +क)	**१३६९**	**१३३०**

१२.३ खाजगी एजन्सीकडून निधी(रु. लाखात)

विद्यापीठाला क्लिनिकल चाचण्या, फीड चाचण्या इत्यादी छोट्या प्रकल्पांसाठी विविध खाजगी संस्थांकडून ७९ लाख रुपये मिळाले.

अ.क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
१	खाजगी एजन्सी योजना	७९	७९
	एकूण	७९	७९

१२.४ विद्यापीठ महसूल(रु. लाखात)

विद्यापीठाला शैक्षणिक शुल्क, दूध, अंडी, चारा, कंपोस्ट आणि जनावरे इत्यादी शेती उत्पादनांच्या विक्रीतून २२३९७ लाख रुपयांचे उत्पन्न मिळाले.

अ.क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
१	विद्यापीठ महसूल	२३९७	२३१९
	एकूण	**२३९७**	**२३१९**

१२.५ विद्यापीठ महसुलातून प्रशासन कार्यालय, शिक्षण, संशोधन व विस्तार विभागामार्फत झालेला खर्च (रु लाखात)

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	प्रशासन कार्यालय	शिक्षण	संशोधन	विस्तार	एकूण खर्च
१	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय मुंबई	१८३	१०४	७२	४३	४०२
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	३५८	६६	०	०	४२४
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	२५	६७	५७	५७	२०६
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	४८	७२	५२	५०	२२२
५	क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	९७	६२	२६	८	१९३
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	२२	२२	२२	२३	८९
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	१०९	१	१	१	११२
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	४४	५	२	२	५३
९	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	५३	२३	१	०	७७
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय उदगीर	२९	१२	०	४	४५
११	पशु पैदास प्रक्षेत्र, बोरगाव मंजू (अकोला)	१९	०	४	०	२३
१२	पशु पैदास प्रक्षेत्र, (नागपूर)	४६	६	०	०	४६
१३	पशु पैदास प्रक्षेत्र, (इगतपुरी)	१५	०	०	०	१५
१४	पशु पैदास प्रक्षेत्र, (उदगीर)	४	३	२	२	११
१५	विद्यापीठ उपकेंद्र, उद्गीर	४	२	२	१	९
१६	मपमविवि विद्यापीठ (मुख्यालय), नागपूर	३९२	०	०	०	३९२
	एकूण	**१४४८**	**४३९**	**२४१**	**१९१**	**२३१९**

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ

फुटाळा तलाव रोड, नागपूर - ४४० ००१, महाराष्ट्र

फोन : ०७१२-२५११७८४ / २५११७८५ ई-मेल : registrar@mafsu.ac.in वेब : www.mafsu.ac.in

टोल फ्री क्रमांक : १८०० - २३३ - ३२६८